

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРЧУВАННЯ ТА ТОРГІВЛІ**

Кафедра економічного аналізу та статистики

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ

ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

для студентів економічних спеціальностей
галузі знань 0305 «Економіка і підприємництво»
освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр», «магістр»

**Харків
2016**

Рекомендовано кафедрою економічного аналізу та статистики, протокол засідання № 9 від 21.05.16р.

Ухвалено науково-методичною комісією обліково-фінансового факультету, протокол засідання № 9 від 24.05.16р.

Рецензент: Гаркуша Н.М., к.е.н., професор

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	5
<i>Тема 1.1.</i> Значення і теоретичні основи фінансового аналізу.....	5
<i>Тема 1.2.</i> Інформаційне забезпечення фінансового аналізу.....	19
<i>Тема 1.3.</i> Аналіз майна підприємства.....	36
<i>Тема 1.4.</i> Аналіз оборотних активів підприємства.....	52
<i>Тема 1.5.</i> Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства.....	65
<i>Тема 1.6.</i> Аналіз фінансової стійкості підприємства.....	76
<i>Тема 1.7.</i> Аналіз кредитоспроможності підприємства.....	92
<i>Тема 1.8.</i> Аналіз ділової активності підприємств.....	102
<i>Тема 1.9.</i> Аналіз прибутковості та рентабельності підприємства.....	119
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РІШЕНЬ ПІДПРИЄМСТВА	144
<i>Тема 2.1.</i> Аналіз грошових коштів підприємства.....	144
<i>Тема 2.2.</i> Аналіз джерел формування капіталу підприємства.....	156
<i>Тема 2.3.</i> Аналіз інвестиційної діяльності підприємства.....	165
РОЗДІЛ 3. КОМПЛЕКСНЕ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	185
<i>Тема 3.1.</i> Комплексне оцінювання фінансового стану підприємства.....	185
СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ	189

ВСТУП

Впровадження сучасних організаційно-правових форм господарювання і надання підприємствам самостійності у формуванні та використанні фінансових ресурсів, створення правових і економічних умов для залучення зовнішнього капіталу, виникнення нових важелів державного регулювання кардинально змінили вихідні характеристики й умови здійснення господарської діяльності для більшості суб'єктів господарювання.

Комплекс питань, пов'язаних з формуванням і доцільністю розміщення фінансових ресурсів, вимагає від управлінського персоналу підприємства досить глибоких знань теорії та практичних навичок прийняття рішень у сфері обґрунтування фінансової стратегії, вибору ефективних її напрямів та форм здійснення.

Суттєвою складовою набуття цих знань і подальшого зростання ефективності господарської діяльності підприємства є фінансовий аналіз.

За допомогою фінансового аналізу вивчається фінансовий стан підприємства, глибоко і системно досліджуються фактори змін результатів господарювання, обґрунтовуються плани й управлінські рішення, здійснюється контроль за їхнім виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності операційної діяльності підприємства, виробляється фінансова й економічна стратегія його розвитку. Завдяки знанням методики і володіння навичками техніки аналізу, управлінський персонал підприємства зможе легко адаптуватися до змін економічної ситуації і знаходити правильні рішення і відповіді в умовах невизначеності й ризику.

Призначення опорного конспекту лекцій – поглибити теоретичну підготовку студентів економічних спеціальностей і забезпечити оволодіння практичними навичками проведення фінансового аналізу підприємства незалежно від форм власності й організаційно-правових форм господарювання.

Зміст опорного конспекту лекцій відповідає програмі курсу «Фінансовий аналіз» для студентів галузі знань 0305 «Економіка і підприємництво», і охоплює основне коло питань, пов'язаних з теоретичними і методичними основами аналізу, технікою аналізу фінансових результатів і рентабельності підприємства, фінансово-майнового потенціалу, оцінкою фінансової стійкості і платоспроможності, ділової активності і рентабельності господарювання, дослідженням результативності інвестиційної діяльності та комплексною оцінкою фінансового стану підприємства.

Дана методична розробка може буде використана як під час проведення лекційних занять, так і в процесі самостійного вивчення студентами тем курсу, виконання наукових досліджень, тощо.

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

ТЕМА 1.1.

ЗНАЧЕННЯ І ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ

1.1.1. Фінансовий аналіз як наука і засіб прийняття управлінських рішень.

1.1.2. Мета, завдання і види фінансового аналізу.

1.1.3. Методика і способи фінансового аналізу.

Література: [18, с. 6-18], [42, с. 19-49], [44, с. 6-14], [65, с. 9-33], [67], [76, с. 7-15], [77, с. 8-19].

1.1.1. Фінансовий аналіз як наука і засіб прийняття управлінських рішень

Кожному підприємству необхідно усвідомлювати наступне:

➤ як «працюють» фінансові ресурси які перебувають у його розпорядженні,

➤ наскільки сумлінно і ефективно виконують власні функції працівники, які відповідно до обов'язків приймають рішення щодо формування і використання фінансових і господарських ресурсів підприємства. Кожне з таких рішень базується на знанні економіки свого підприємства, перспектив його розвитку, знанні кон'юнктури ринку і факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, а також обґрунтовується відповідними розрахунками.

Фінансовий аналіз – це систематизована сукупність аналітичних процедур, що мають за мету одержання висновків і рекомендацій економічного характеру щодо максимізації прибутку і стабілізації фінансового становища підприємства

Рисунок 1.1 – Поняття і функції фінансового аналізу

Таблиця 1.1 – Тракткування сутності фінансового аналізу сучасними вітчизняними науковцями

Визначення	Вчені-економісти
1	2
<p>Фінансовий аналіз – це комплексне вивчення фінансового стану підприємства з метою оцінки досягнутих фінансових результатів, що проводиться за допомогою методів статистичного, економічного і фінансового аналізу за даними нормативної, планової та фактичної інформації, відображеної в бухгалтерській звітності підприємства</p>	<p>Цал-Цалко Ю. С.</p>
<p>Фінансовий аналіз є прерогативою найвищої ланки управлінських структур підприємства, здатних впливати на формування фінансових ресурсів і на потоки грошових коштів, ефективність управлінських рішень, пов'язаних з визначенням ціни продукції, заміною устаткування чи технології, економічного зростання підприємства</p>	<p>Коробов М. Я.</p>
<p>Фінансовий аналіз діяльності підприємства – це комплекс робіт, пов'язаний з:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) дослідженням економічних процесів в їх взаємозв'язку, що складаються під дією об'єктивних економічних законів і суб'єктивних факторів; б) науковим обґрунтуванням планів управлінських рішень, що приймаються, та з об'єктивною оцінкою результатів їх виконання; в) виявленню позитивних та негативних факторів, що впливають на результати діяльності підприємства; г) розкриттям тенденцій та пропорцій розвитку підприємства, і визначенням невикористаних внутрішньогосподарських резервів та ресурсів; д) узагальненню передового досвіду й виробленням пропозицій з його використання в практиці даного підприємства 	<p>Шеремет О. О.</p>
<p>Фінансовий аналіз – це процес дослідження фінансового стану та основних результатів фінансової діяльності підприємства з метою виявлення резервів подальшого підвищення його ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку. У традиційному розумінні сутність фінансового аналізу полягає в оцінці та прогнозуванні фінансового стану підприємства за даними фінансової звітності та обліку. Це засіб накопичення, трансформації й використання інформації фінансового характеру</p>	<p>Басова О. О.</p>
<p>Фінансовий аналіз – це складова аналітичного економічного дослідження щодо вивчення рівня, змін і динаміки фінансових показників у їх взаємозв'язку і взаємозумовленості, з метою прийняття ефективних управлінських рішень для забезпечення внутрішньої і зовнішньої діяльності господарюючих систем, сталого економічного розвитку і стійкого фінансового стану</p>	<p>Томчук О. Ф.</p>

1	2
Фінансовий аналіз виступає як спосіб накопичення, трансформації та використання інформації фінансового характеру, необхідної для оцінки поточного та перспективного фінансового стану підприємства, що змінюється під впливом зовнішньої та внутрішньої середовища та управлінських рішень з метою оцінки його фінансової стійкості та ефективності діяльності	Костирко Р. О.
Фінансовий аналіз – це комплексне вивчення функціонування діяльності підприємства з метою об'єктивної оцінки досягнутих фінансових результатів і виявлення шляхів подальшого підвищення прибутковості при забезпеченні безпечного рівня ліквідності	Шило В. П.
Фінансовий аналіз є однією з важливих функцій управління. Він являє собою дослідницький та оціночний процес, головною метою якого є розробка найбільш обґрунтованих пропозицій і прогнозів щодо зміни фінансових умов функціонування суб'єкта господарювання	Склябінська А. І., Дражниця С. А., Федорук Л. Д.
Фінансовий аналіз є методикою оцінки поточного і перспективного фінансового стану підприємства на підставі вивчення залежності та динаміки показників фінансової інформації. Він покликаний виявити сильні та слабкі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства	Крамаренко Г.О., Чорна О. Є.

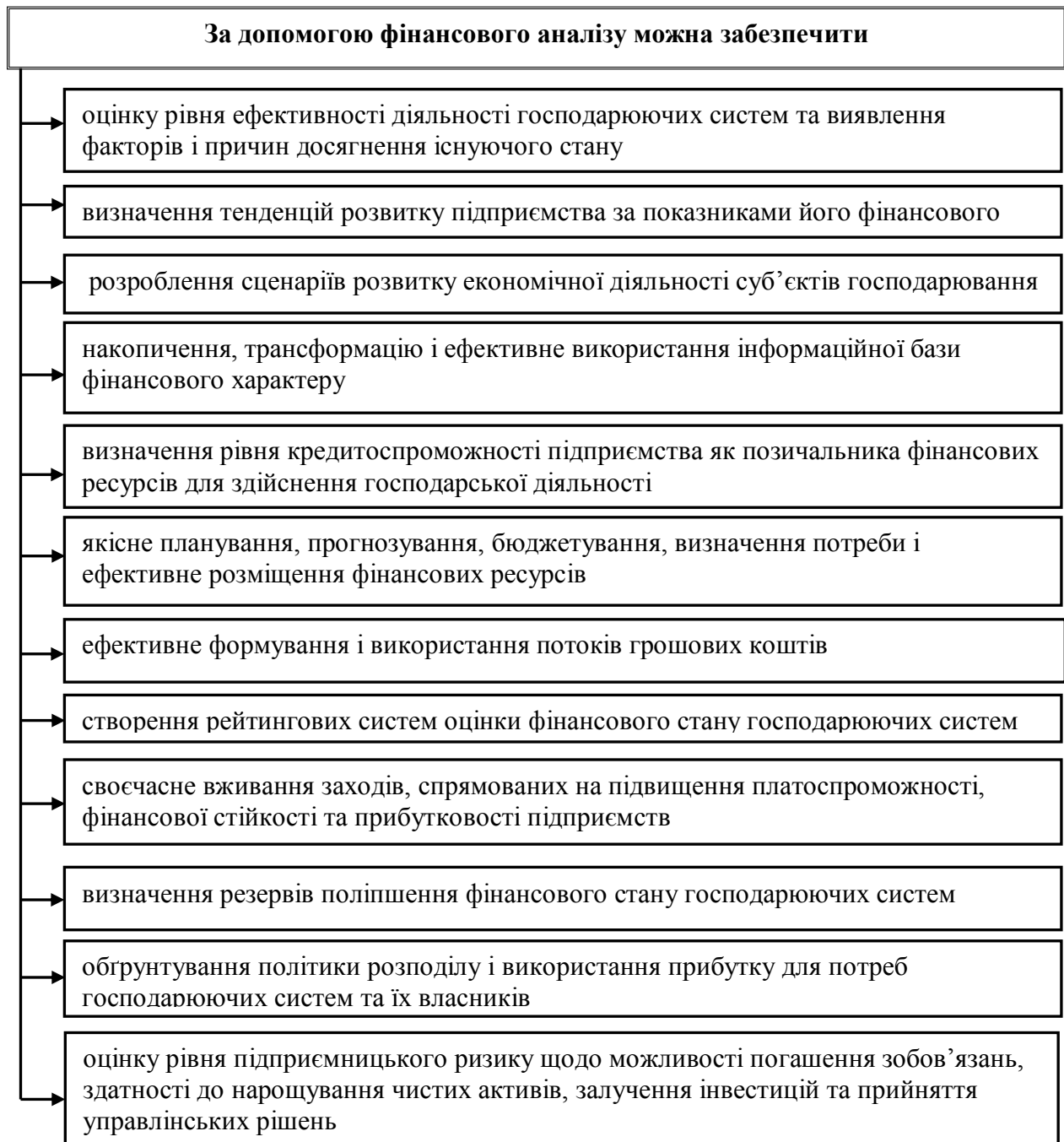

Рисунок 1.2 – Можливості фінансового аналізу

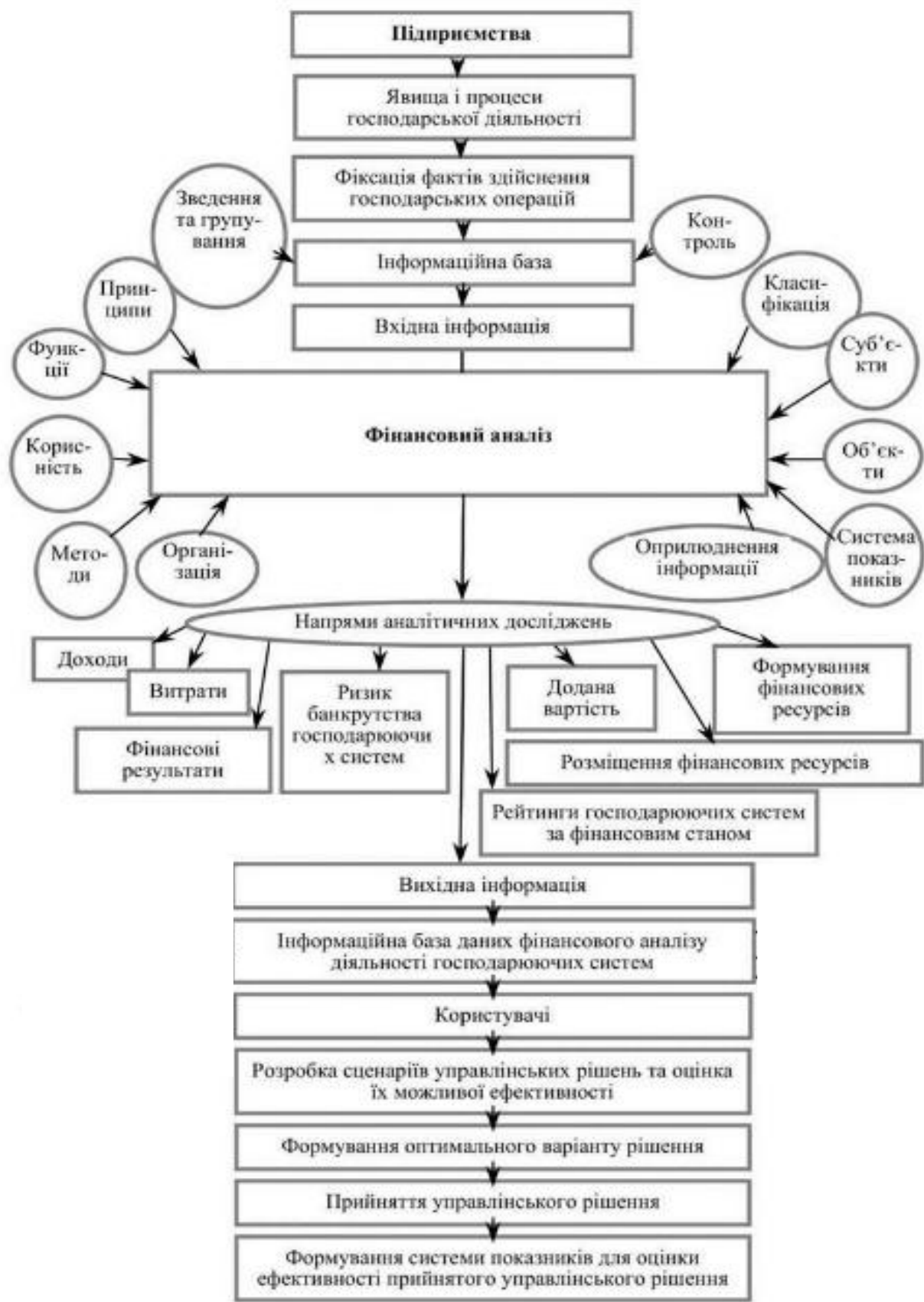

Рисунок 1.3 – Концептуальна структурно-функціональна схема фінансового аналізу господарюючих систем

1.1.2. Мета, завдання і види фінансового аналізу

Фінансовий аналіз
Мета - пошук потенційних резервів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства шляхом всебічної оцінки економічного рівня роботи і результатів виробничо-господарської та фінансової діяльності підприємства та його підрозділів
Зміст - одержання висновків і рекомендацій економічного характеру з приводу максимізації прибутку, синхронності грошових потоків, підвищення ефективності використання капіталу, активізації інвестиційної діяльності і стабілізації фінансового становища підприємства

Рисунок 1.4 – Основна мета фінансового аналізу підприємства і комплекс завдань щодо її реалізації

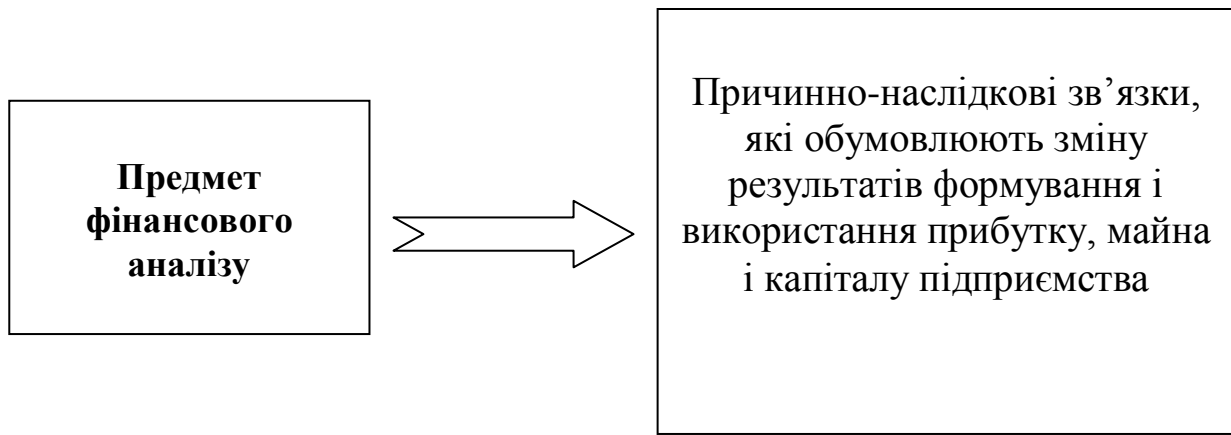

Рисунок 1.5 – Характеристика особливостей предмета фінансового аналізу

Об'єкт фінансового аналізу – конкретне підприємство або результати формування та ефективного використання його фінансових ресурсів

Рисунок 1.6 – Об'єкт і суб'єкти фінансового аналізу

Таблиця 1.2 – Мета фінансового аналізу залежно від різних партнерських груп, зацікавлених у його результатах

Основні партнерські групи	Внесок партнерської групи	Компенсація, яку вимагають	Мета фінансового аналізу
Власники	Власний капітал	Дивіденди	Фінансові результати та фінансова стійкість підприємства
Кредитори	Позиковий капітал	Відсотки	Ліквідність (платоспроможність), спроможність підприємства мобілізувати грошові кошти для сплати боргів
Керівники (адміністрація)	Знання справи та вміння керувати	Оплата праці й частина прибутку понад оклад	Інформація, корисна для управління (діяльністю, ресурсами, доходністю)
Персонал (службовці)	Виконання робіт згідно з розподілом праці	Заробітна плата, премії та соціальні умови	Фінансові результати підприємства та його ліквідність
Постачальники	Постачання засобів і предметів праці	Договірна ціна	Фінансовий стан, ліквідність
Покупці (клієнти)	Збут продукції, товарів, робіт, послуг	Договірна ціна	Фінансовий стан і стан запасів готової продукції та товарів
Податкові органи	Послуги держави	Сплата податків повністю та в строк	Фінансові результати діяльності підприємства

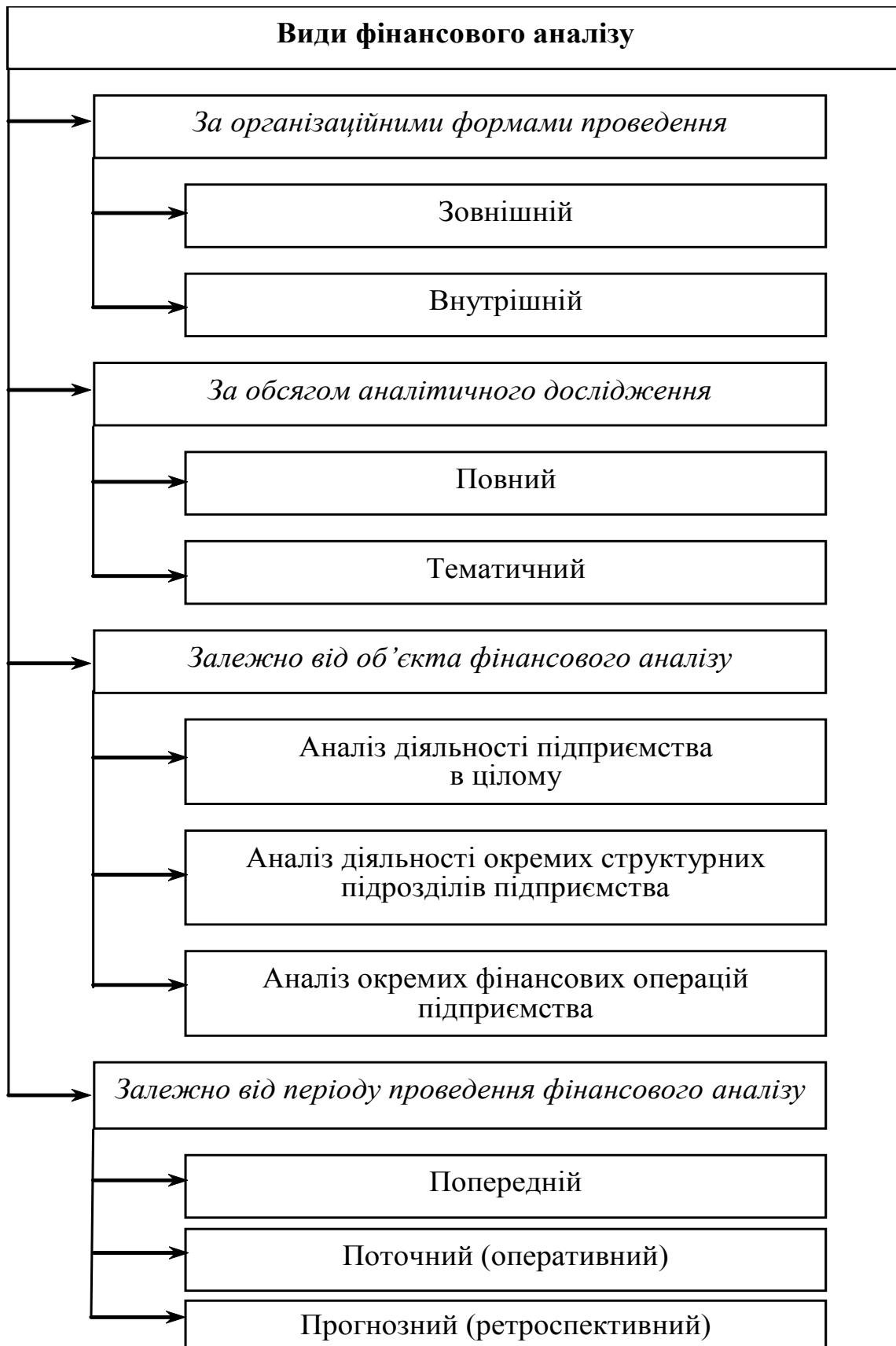

Рисунок 1.7 – Класифікація видів фінансового аналізу

1.1.3. Методика і способи фінансового аналізу

Рисунок 1.8 – Послідовність використання методичних процедур фінансового аналізу

Таблиця 1.3 - Системи фінансового аналізу, що базуються на різних прийомах його здійснення

<i>Горизонтальний фінансовий аналіз</i>	Порівняння фінансових показників звітного періоду з показниками попереднього періоду
	Порівняння фінансових показників звітного періоду з показниками аналогічного періоду минулого року
	Порівняння фінансових показників за низку попередніх років
<i>Вертикальний фінансовий аналіз</i>	Структурний аналіз активів
	Структурний аналіз капіталу
	Структурний аналіз грошових потоків
<i>Порівняльний фінансовий аналіз</i>	Порівняння зі середньогалузевими фінансовими показниками
	Порівняння з фінансовими показниками конкурентів
	Порівняння фінансових показників внутрішніх структурних одиниць підприємства
	Порівняння звітних і планових (нормативних) фінансових показників
<i>Аналіз фінансових коефіцієнтів</i>	Аналіз фінансової стійкості
	Аналіз ліквідності
	Аналіз ділової активності
	Аналіз рентабельності
<i>Факторний аналіз</i>	Метод ланцюгових підстановок
	Метод абсолютних різниць
	Метод відносних різниць

Рисунок 1.9 – Класифікація прийомів економічного аналізу, що знаходять застосування у фінансовому аналізі

Рисунок 1.10 – Розширена схема факторного аналізу

ТЕМА 1.2.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ

1.2.1. Фінансова звітність – інформаційна база фінансового аналізу.

1.2.2. Основні показники обліку і звітності, які використовуються у фінансовому аналізі.

Література: [15,с.14-30], [32, с.11-18], [38, с.38-73], [44, с.15-73], [46,с.27-36], [51, с.124-150], [57, с.23-36], [58, с.138-142], [68, с.36-44], [69, с.39-61], [70, с.85-195], [72, с.81-84].

1.2.1. Фінансова звітність – інформаційна база фінансового аналізу

Результативність та ефективність фінансового аналізу значною мірою залежить від обсягу та якості інформації, яку використовують при його проведенні.

Інформація (від латинського *informatio* – роз'яснення, викладення) – це відомості про навколишній світ та явища і процеси, що відбуваються в ньому.

Інформаційне забезпечення є першочерговим завданням у будь-якому аналітичному дослідженні і важливим інструментом для підготовки та прийняття ефективних управлінських рішень. Фінансовий аналіз проводиться з використанням системи економічних даних, дослідження яких зумовлює **економічну інформацію** – сукупність даних про господарську діяльність підприємств чи їх структурних підрозділів.

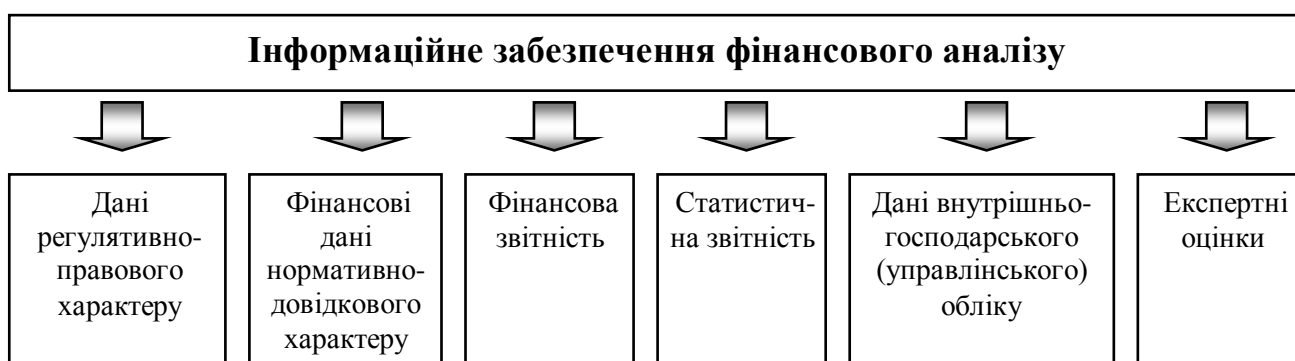

Рисунок 1.11 – Інформаційне забезпечення процесу управління фінансовими ресурсами підприємства

Використання у фінансовому аналізі всіх видів інформаційних ресурсів забезпечує оцінку діяльності підприємства в динаміці, рівня виконання плану, величини планових показників, діагностику досягнення нормативного сценарію господарювання.

Формування інформаційної бази фінансового аналізу повинно відповідати вимогам, що висуваються до фінансової інформації.

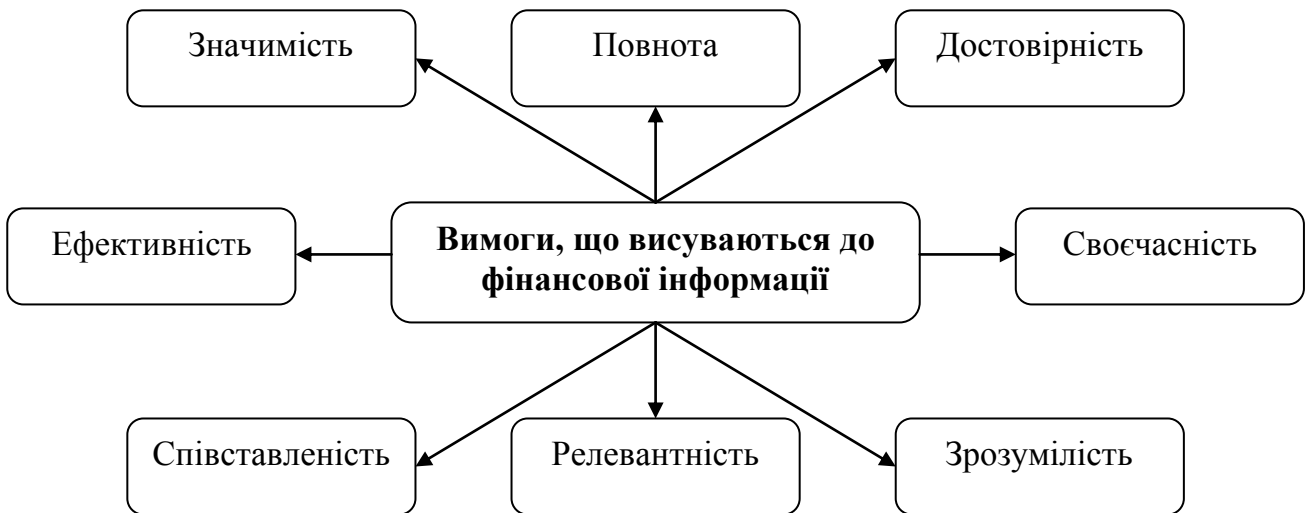

Рисунок 1.12 – Основні вимоги, що пред'являються до інформації

Основним інформаційним джерелом для фінансового аналізу є фінансова звітність підприємства. Оскільки саме на підставі даних фінансової звітності можна оцінити результати діяльності підприємства, прогнозувати напрями підвищення ефективності господарювання, рух коштів, зміни фінансового стану в майбутньому, його здатність генерувати грошові кошти та їх еквіваленти та запропонувати ефективні управлінські рішення.

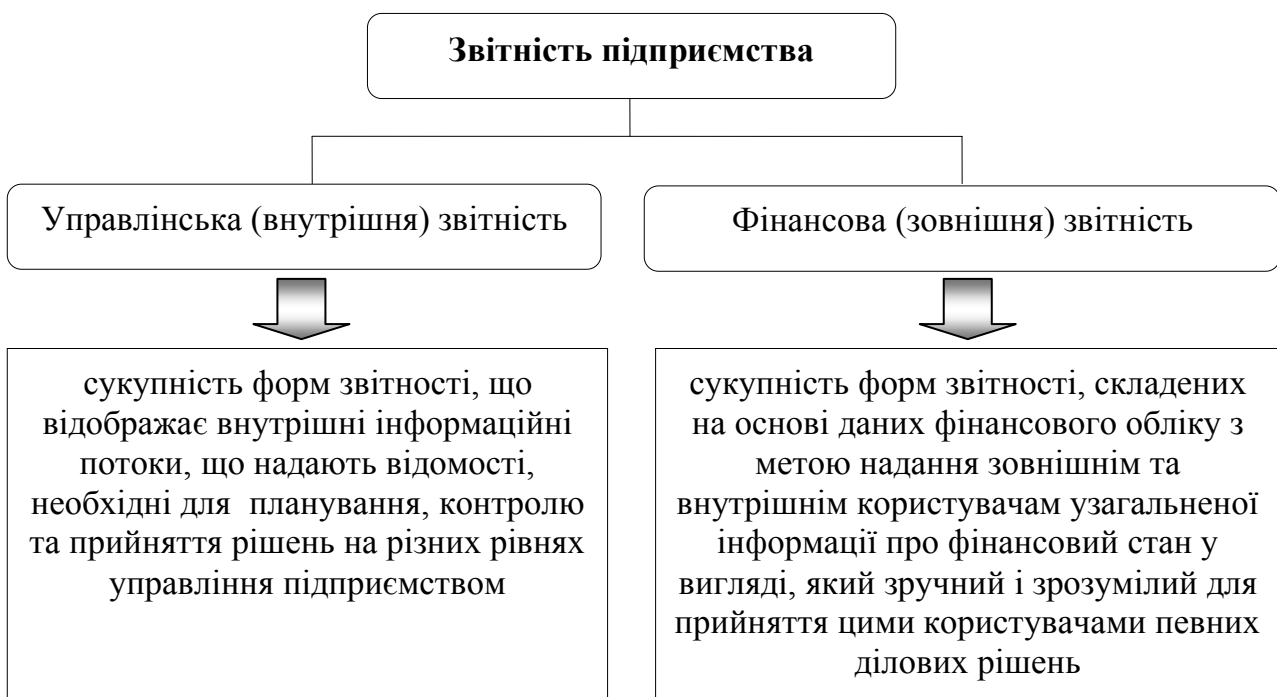

Рисунок 1.13 – Види звітності та їх стисла характеристика

Фінансові звіти є структурованим відображенням фінансового стану, результатів діяльності і грошових потоків підприємства з метою забезпечення інформацією широкого кола користувачів. Кожен компонент фінансових звітів має своє призначення.

Таблиця 1.4 - Призначення основних компонентів фінансової звітності

Компоненти фінансової звітності	Зміст	Використання інформації
<i>Баланс (Звіт про фінансовий стан)</i>	Наявність економічних ресурсів, контрольованих підприємством, на дату балансу	Оцінка структури ресурсів підприємства; їх ліквідності; платоспроможності підприємства
<i>Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)</i>	Доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства за звітний період	Оцінка і прогноз: прибутковості господарської діяльності; структури доходів і витрат
<i>Звіт про власний капітал</i>	Зміни у складі власного капіталу підприємства впродовж звітного періоду	Оцінка і прогноз змін у власному капіталі
<i>Звіт про рух грошових коштів</i>	Генерування і використання грошових потоків впродовж звітного періоду	Оцінка і прогноз операційної, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства
<i>Примітки до фінансової звітності</i>	Вибрана облікова політика; інформація, не приведена безпосередньо у фінансових звітах, але обов'язкова, згідно стандартам; додатковий аналіз статей звітності, необхідний для забезпечення її зрозумілості	Оцінка і прогноз: облікової політики; ризиків або невпевненості, що впливає на підприємство, його ресурси і зобов'язання; діяльності підрозділів підприємства

Основним підходом до оцінки фінансової інформації є аналіз звітності підприємства.

Аналіз фінансової звітності – це процес за допомогою якого оцінюється минулий і поточний фінансовий стан результати діяльності підприємства. При цьому головною метою є оцінка фінансово-господарської діяльності підприємства відносно майбутніх умов існування.

В умовах ринкової економіки фінансова звітність є публічною та значно розширюється коло її користувачів. Звітність повинні вміти «читати» не тільки професійні бухгалтери, економісти, аудиторів але і керівники, власники підприємств, менеджери, акціонери, податкові інспектори, фінансові і банківські працівники тощо.

Таблиця 1.5 – Інформаційні потреби основних користувачів фінансових звітів

Користувачі інформації		Інформаційні потреби	
Внутрішні користувачі	Керівництво підприємства, менеджери відповідних рівнів	Визначення правильності прийнятих інвестиційних рішень. Оцінка ефективності структури капіталу. Визначення основних напрямків політики дивідендів. Складання прогностичних форм звітності і здійснення попередніх розрахунків фінансових показників майбутніх звітних періодів. Оцінювання можливості злиття з іншим підприємством або його придбання, доцільності структурної організації	
Зовнішні користувачі	зацікавлені в діяльності підприємства з прямим фінансовим інтересом	Існуючі і потенційні власники (акціонери, засновники)	Придбання, продаж і володіння цінними паперами. Участь у капіталі підприємства. Оцінка якості управління. Визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу
		Існуючі і потенційні кредитори	Оцінка доцільності надання або продовження кредиту, визначення умов кредитування, поліпшення гарантій повернення кредиту, оцінка довіри до підприємства як до клієнта
		Постачальники	Оцінка можливості підприємства вчасно виконувати свої зобов'язання
		Покупці	Визначення надійності ділових зв'язків з даним партнером
		Держава	Здійснення державної політики і контролю
		Працівники	Зацікавленість з погляду їхньої заробітної плати і перспектив роботи на даному підприємстві
		зацікавлені в діяльності підприємства без фінансового інтересу	Аудиторські фірми
	Фінансові консультанти		Використання звітності з метою вироблення рекомендацій своїм клієнтам щодо інвестування капіталу в те чи інше підприємство
	Законодавчі органи		
	Юристи		Використання звітної інформації для оцінки виконання умов контрактів, дотримання законодавчих норм під час розподілу прибутку і виплати дивідендів, а також для визначення умов пенсійного забезпечення
	Преса та інформаційні агентства		Використання звітності для підготовки оглядів, оцінки тенденцій розвитку й аналізу діяльності окремих компаній і галузей, розрахунку узагальнюючих показників фінансово-господарської діяльності
	Органи статистики		Використання звітності для статистичних узагальнень по галузях і порівняльного аналізу
	Профспілки		Зацікавленість у використанні даних звітності для визначення своїх вимог відносно заробітної плати й умов трудових угод, а також для оцінки тенденцій розвитку галузі, до якої належить дане підприємство

Фінансову інформацію необхідно формувати з дотриманням єдиних **принципів** – правил, якими слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій, а також при відображенні їх результатів у фінансовій звітності.

Принцип обачності	⇒	Методи оцінки, що застосовуються в бухгалтерському обліку повинні запобігати зниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства
Принцип повноти висвітлення	⇒	Фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій та подій, яка може вплинути на рішення, що приймаються на її основі
Принцип автономності	⇒	Підприємство – це юридична особа, що відокремлена від власників. Тому особисте майно і зобов'язання власників не повинні відображатись у фінансовій звітності підприємств
Принцип послідовності	⇒	Передбачає постійне застосування підприємством облікової політики, а її зміна повинна бути обґрунтована і розкрита у фінансовій звітності
Принцип безперервності діяльності	⇒	Передбачає оцінку активів і зобов'язань підприємства, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме далі
Принцип нарахування та відповідності доходів і витрат	⇒	Визначення фінансового результату забезпечується зіставленням доходів звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в обліку і звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей
Принцип превалювання сутності над формою	⇒	Операції повинні обліковуватись відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми
Принцип фактичної собівартості	⇒	Визначає пріоритет оцінки активів, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання
Принцип єдиного грошового вимірника	⇒	Передбачає вимірювання та узагальнення всіх операцій підприємства у його фінансовій звітності в єдиній грошовій одиниці
Принцип періодичності	⇒	Припускає розподіл діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності

Рисунок 1.14 – Принципи складання фінансової звітності підприємств

Рисунок 1.15 – Концептуальні основи загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку США (USA GAAP)

Фінансова звітність надає можливість користувачам порівнювати фінансові звіти підприємства за різні періоди та фінансові звіти різних підприємств. Особливістю фінансової звітності є відсутність в ній будь-яких планових та нормативних показників.

Статистична звітність подається в органи статистики. Її періодичність та строки подання визначаються відповідними нормативними актами України. Статистична звітність підприємств належить до зовнішньої звітності підприємства, а її призначення – моніторинг господарських процесів у часі та просторі з метою аналізу та прийняття управлінських рішень. Форми статистичної звітності розробляються Держкомстатом України. Статистична інформація підлягає систематичному відкритому опублікуванню з метою забезпечення відкритого доступу громадян, наукових установ, заінтересованих організацій тощо.

Організація складання зовнішньої звітності регламентується низкою нормативних документів, у яких визначаються перелік та зразки форм, методика і техніка складання, терміни подання тощо. Зовнішня звітність підлягає обов'язковій формальній, арифметичній перевірці та перевірці за суттю. Внутрішні нормативні документи з організації складання та подання звітності за призначенням готує до затвердження, як правило, головний бухгалтер з участю інших функціональних підрозділів.

1.2.2. Основні показники обліку і звітності, які використовуються у фінансовому аналізі

Основною формою фінансової звітності є бухгалтерський баланс. Метою складання балансу є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату.

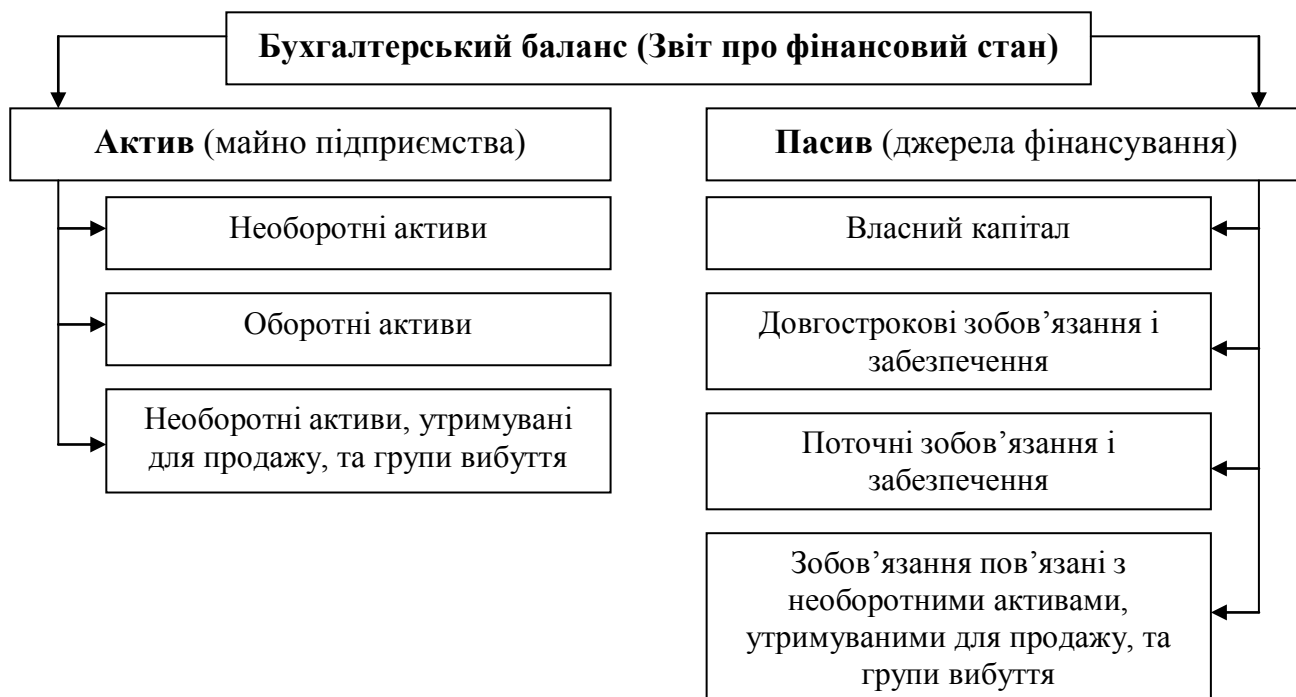

Рисунок 1.16 – Структура бухгалтерського балансу

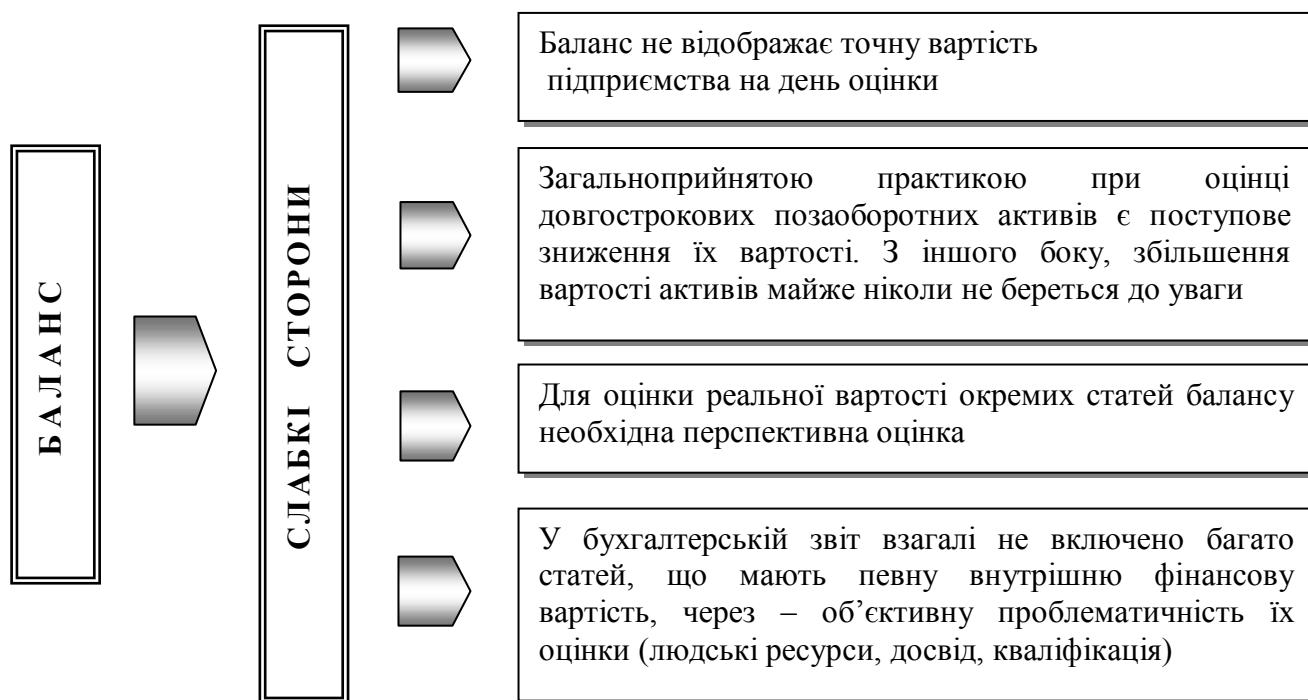

Рисунок 1.17 – Слабкі сторони Балансу підприємства

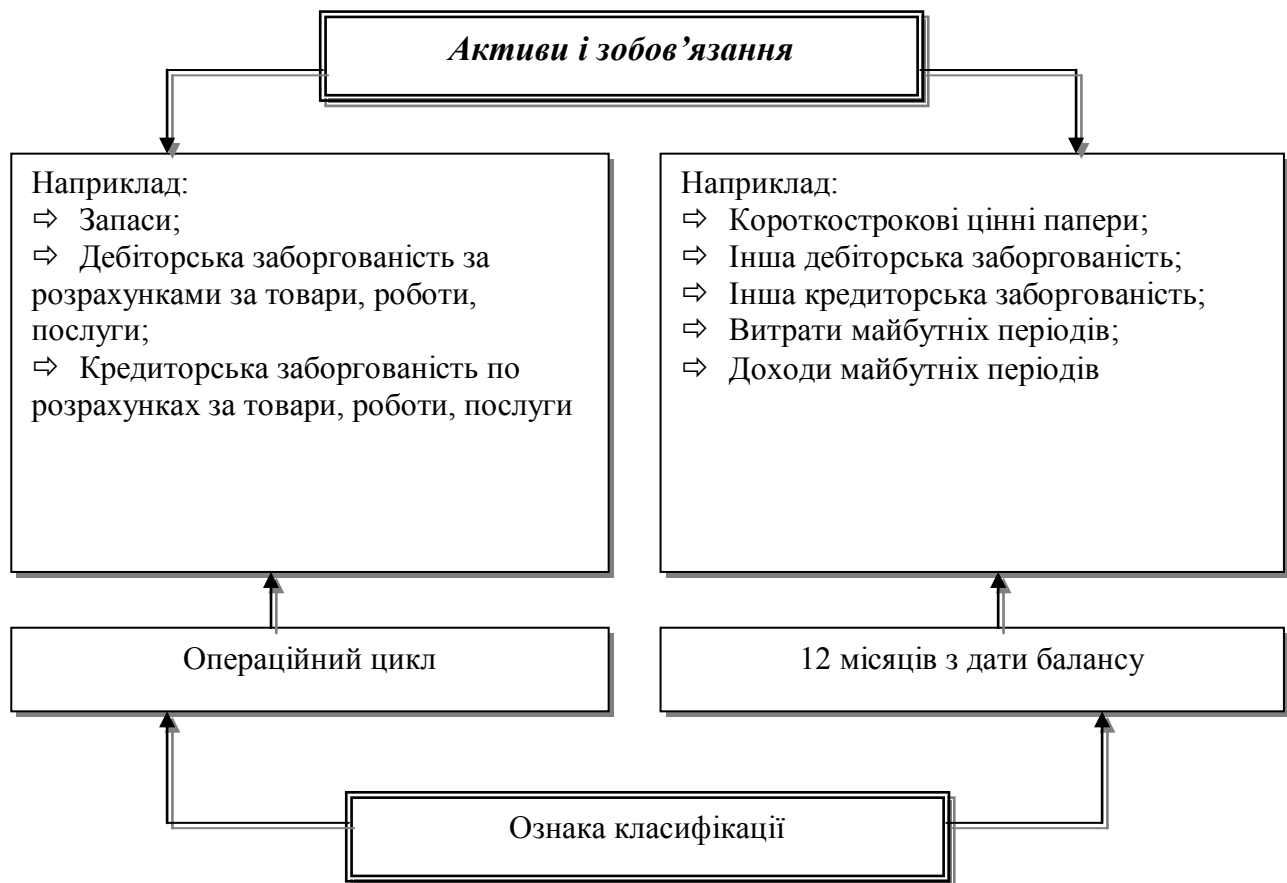

Рисунок 1.18 – Ознаки класифікації активів і зобов'язань

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) – це звіт про доходи, витрати і результати діяльності підприємства.

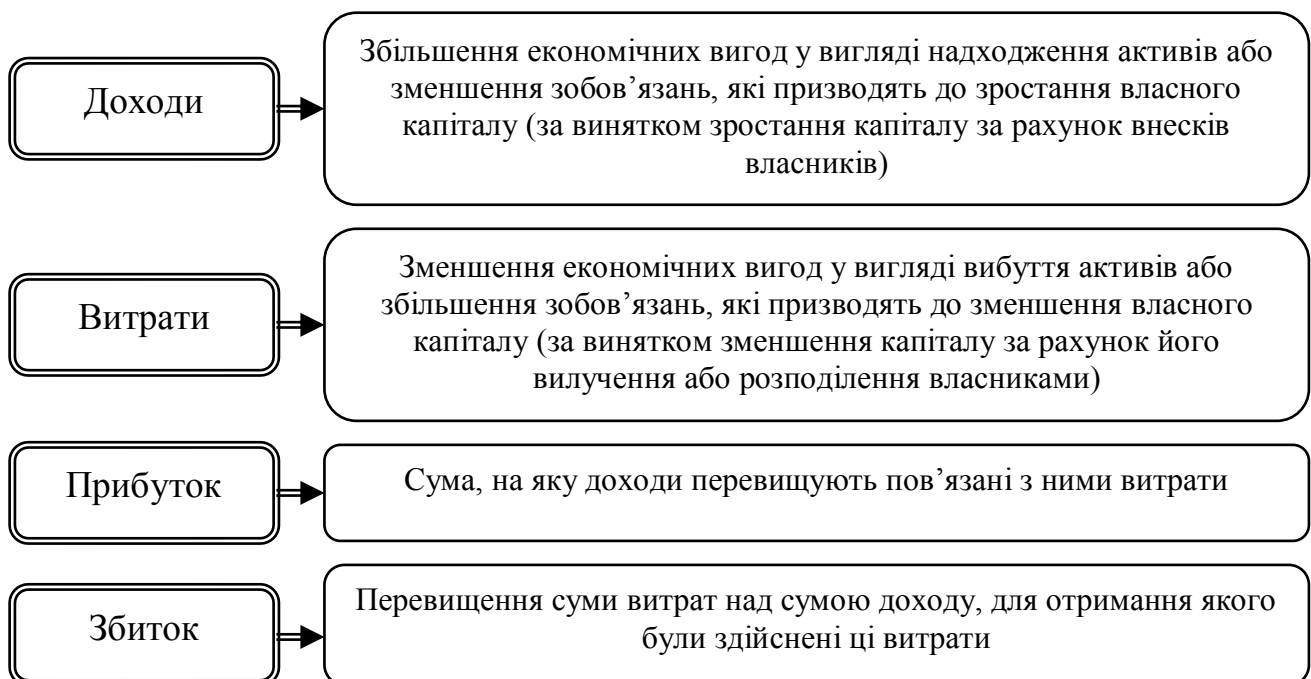

Рисунок 1.19 – Визначення доходів, витрат, прибутку та збитку згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»

Основною метою Звіту про фінансові результати є повідомлення користувачів про прибуток (збиток) підприємства.

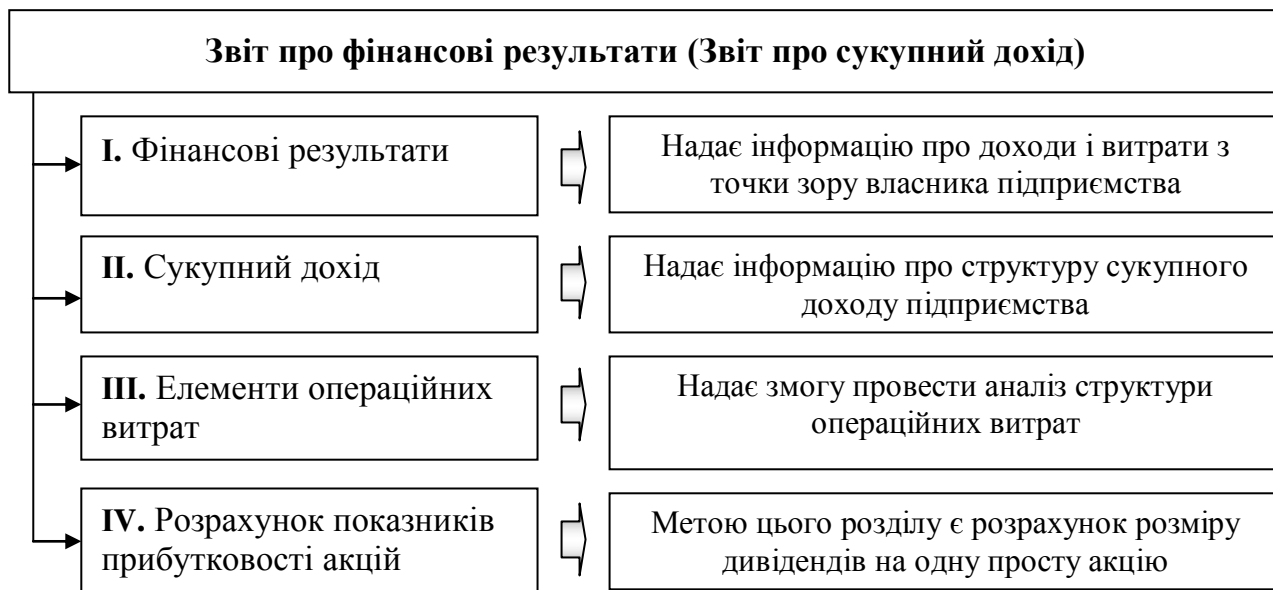

Рисунок 1.20 – Структура звіту про фінансові результати

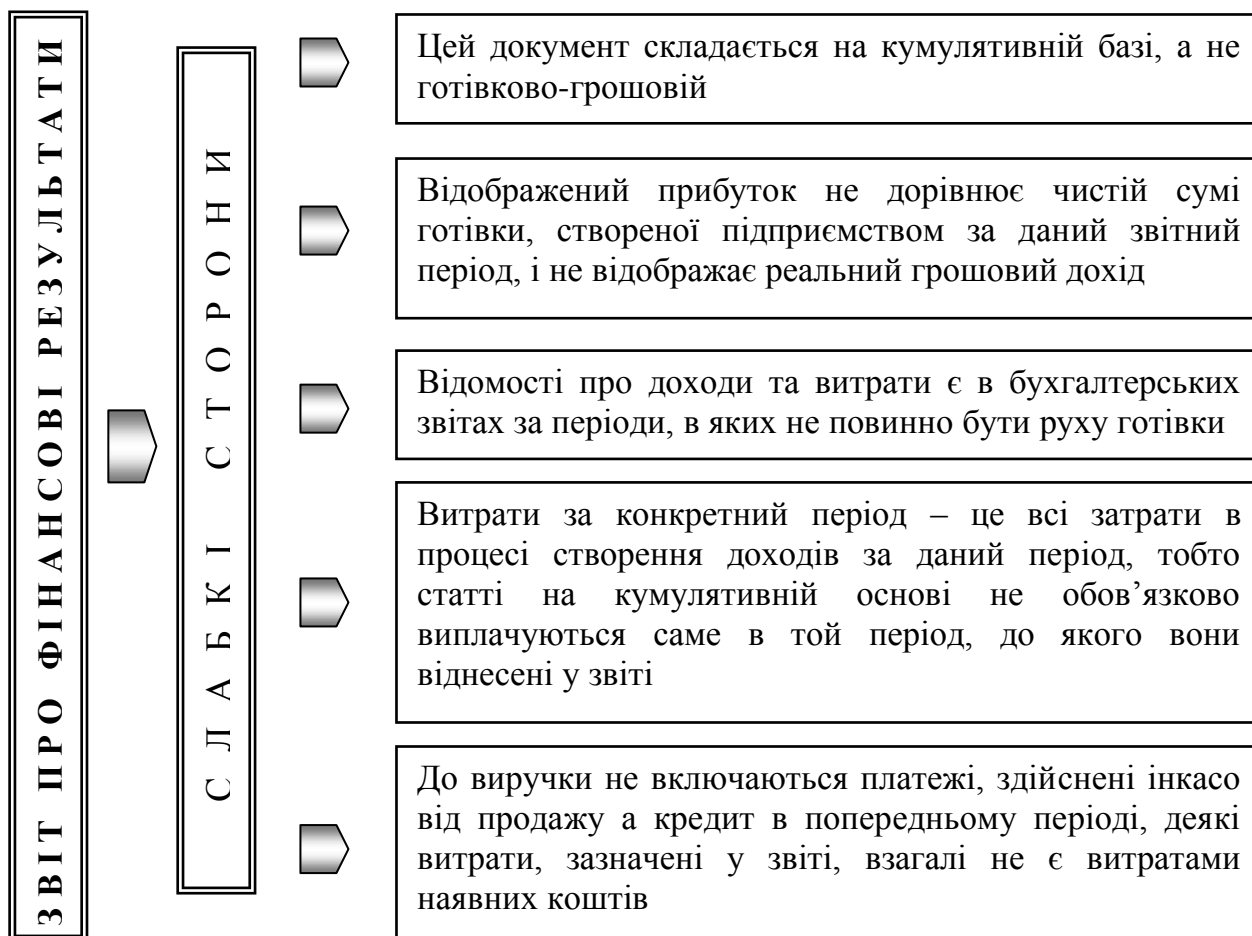

Рисунок 1.21 – Слабкі сторони Звіту про фінансові результати

У звіті про рух грошових коштів наводяться дані про рух грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Підприємства можуть обрати спосіб складання цього звіту за прямим або непрямим методом із застосуванням відповідної форми звіту.

Таблиця 1.6 - Визначення термінів, що використовуються для складання звіту про рух грошових коштів

Терміни	Значення термінів	
	НП(С) БО 1	МСФЗ 7
Грошові кошти	Готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання	Готівка і внески до запитання
Еквіваленти грошових коштів	Короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошей і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості	Короткострокові високоліквідні вкладення, легко оборотні в певну суму грошових коштів, і зміни цінності, що піддаються незначному ризику
Негрошові операції	Операції, які не потребують використання грошей та їх еквівалентів	ні
Інвестиційна діяльність	Придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів	Придбання і реалізація довгострокових активів і інших інвестицій, що не відносяться до грошових еквівалентів
Операційна діяльність	Основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю	Основна, діяльність яка приносить дохід і інша діяльність, окрім інвестиційної і фінансової
Фінансова діяльність	Діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталів підприємства	Діяльність, що приводить до зміни в розмірі і складі власного капіталу і позикових засобів компанії
Потоки грошових коштів	ні	Приток і відтік грошових коштів і їх еквівалентів
Рух грошових потоків	Надходження і вибуття грошей їх еквівалентів	ні

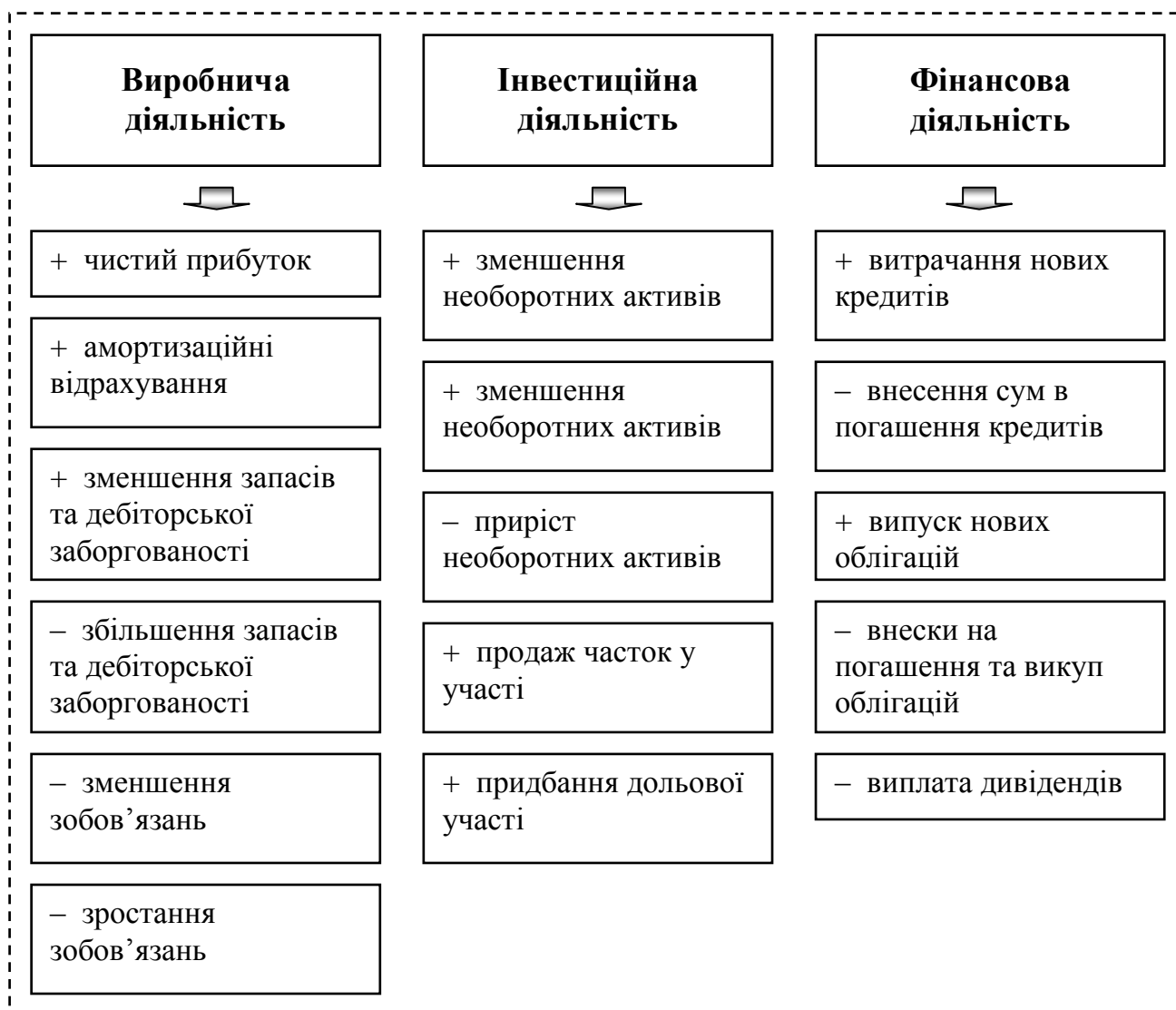

Рисунок 1.22 – Джерела утворення та витрачання грошових коштів

Операційна діяльність				
Надходження від (+)				
реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	повернення податків і зборів у тому числі податку на додану вартість	цільового фінансування	інші надходження ↓	
Витрати (-)				
на оплату товарів (робіт, послуг)	на оплату праці	відрахування на соціальні заходи	зобов'язань з податків і зборів	інші витрачання ↓
=				
Чистий рух коштів від операційної діяльності				

Рисунок 1.23 – Алгоритм розрахунку руху коштів від операційної діяльності

Операційна діяльність	
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	
↓	
Амортизація необоротних активів (+)	
↓	
Зміна суми забезпечень	
збільшення (+)	зменшення (-)
Фінансовий результат від нереалізованих курсових різниць	
збиток (+)	прибуток (-)
Фінансовий результат від неопераційної діяльності	
збиток (+)	прибуток (-)
Зміна оборотних активів	
зменшення (+)	збільшення (-)
Зміна поточних зобов'язань	
збільшення (+)	зменшення (-)
=	
Грошові кошти від операційної діяльності	
-	
Сплачений податок на прибуток	
=	
Чистий рух коштів від операційної діяльності	

Рисунок 1.24 – Алгоритм розрахунку руху коштів від операційної діяльності

Інвестиційна діяльність					
Надходження (+)					
Надходження від реалізації		Надходження від отриманих		Надходження від деривативів	Інші надходження ↓
фінансових інвестицій	необоротних активів	відсотків	дивідендів		
Витрати на придбання та інші платежі (-)					
необоротні активи	фінансові інвестиції	виплати за деривативами		інші платежі ↓	
=					
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності					

Рисунок 1.25 – Алгоритм розрахунку руху коштів від інвестиційної діяльності

Фінансова діяльність			
Надходження (+)			
власний капітал	отримані позики	інші надходження	↓
Витрати (-)			
викуп власних акцій	погашення позик	сплачені дивіденди	інші платежі ↓
=			
Чистий рух коштів від фінансової діяльності			

Рисунок 1.26 – Алгоритм розрахунку коштів від фінансової діяльності

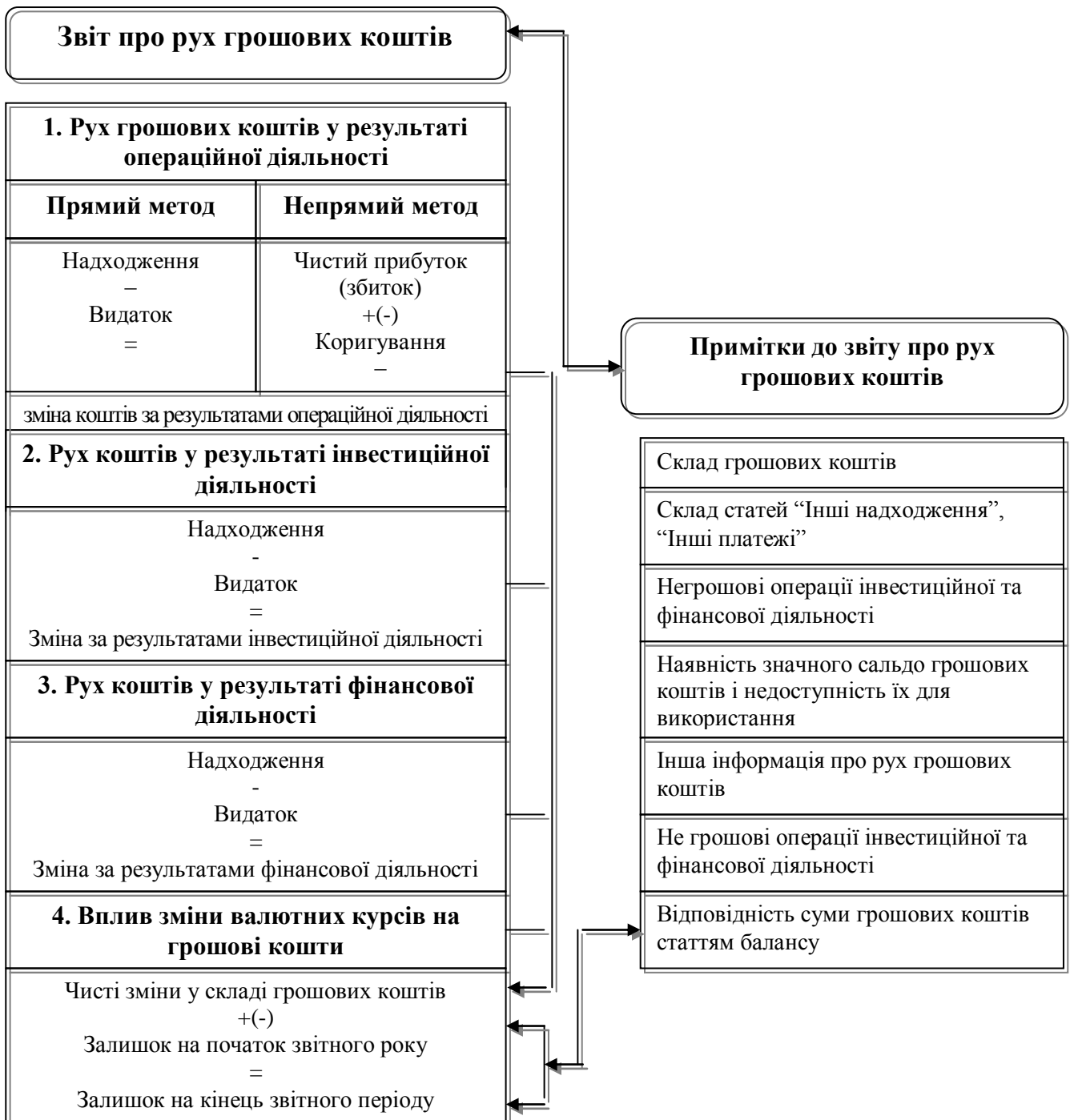

Рисунок 1.27 – Схема алгоритму складання та структурної побудови Звіту про рух грошових коштів відповідно МСФЗ 7

У звіті про власний капітал розкривається інформація про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітнього періоду.

Таблиця 1.7 – Господарські операції, що приводять до змін у власному капіталі

Зміни статутного капіталу (зарєєстрованого)	
збільшення (+)	зменшення (-)
<ul style="list-style-type: none"> – внески власників – випуск нових акцій – конвертація облігацій в акції – збільшення номінальної вартості акцій – збільшення кількості акцій існуючої номінальної вартості – напрям прибутку в статутний капітал – виплата дивідендів акціями 	<ul style="list-style-type: none"> – анулювання викуплених у їх власників акцій існуючої номінальної вартості – зменшення номінальної вартості акцій
Зміна пайового капіталу	
<ul style="list-style-type: none"> – обов'язкові пайові внески індивідуальних і колективних членів союзів і інших підприємств – зарахування дивідендів власникам в поповнення паю 	<ul style="list-style-type: none"> – повернення (вилучення) внесків пайовикам
Зміна додаткового вкладеного капіталу	
<ul style="list-style-type: none"> – дооцінка необоротних активів – безкоштовно одержані активи – інші 	<ul style="list-style-type: none"> – зниження ціни необоротних активів (якщо вона не перевищує суму попередньої дооцінки цих активів) – інші
Зміна резервного капіталу	
<ul style="list-style-type: none"> – відрахування до резервного фонду 	<ul style="list-style-type: none"> – списання невідшкодованих збитків
Нерозподілений прибуток	
Коректування залишку на початок звітнього періоду	
<ul style="list-style-type: none"> – зміна облікової політики – виправлення помилок – інші зміни 	<ul style="list-style-type: none"> – зміна облікової політики – виправлення помилок – інші зміни
Зміни за звітний період	
<ul style="list-style-type: none"> – чистий прибуток звітнього періоду 	<ul style="list-style-type: none"> – чистий прибуток звітнього періоду – нарахування дивідендів – відрахування в резервний капітал
Зміни неоплаченого капіталу	
<ul style="list-style-type: none"> – виникнення (збільшення) дебіторської заборгованості по внесках 	<ul style="list-style-type: none"> – зменшення дебіторської заборгованості по внесках в статутний капітал
Зміни вилученого капіталу	
<ul style="list-style-type: none"> – вилучення капіталу унаслідок виходу учасника – викуп акцій власників емісії (долі учасника) 	<ul style="list-style-type: none"> – перепродаж викуплених акцій власної емісії – анулювання викуплених акцій власної емісії

Показник – це узагальнююча характеристика явищ і процесів, в якій поєднується їх якісна та кількісна визначеність. Якісний бік показника визначається сутністю явища (що відбивається в його назві), а кількісний бік – числовим значенням та відповідною одиницею виміру.

Таблиця 1.8 – Класифікація основних видів показників

<i>Ознака класифікації</i>	<i>Вид показника</i>
За економічним змістом	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Кількісні показники</i> характеризують кількісну визначеність економічних явищ (наприклад, чисельність працівників, кількість устаткування, вартість виробничих запасів) і виражається в абсолютних величинах. ➤ <i>Якісні показники</i> характеризують властивості явищ і процесів господарської діяльності (наприклад, продуктивність праці, фондовіддача основних засобів) і обчислюється як відношення двох кількісних.
За розвитком явищ і процесів	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Інтервальні показники</i> – виражають розмір явищ і процесів за певні періоди часу. ➤ <i>Моментні показники</i> – виражають розмір явищ і процесів на певні моменти часу.
За способом формування	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Нормативний показник</i> відображає норми витрат виробничих ресурсів, норми амортизації тощо. ➤ <i>Плановий показник</i> міститься в планових документах. ➤ <i>Обліковий показник</i> формується різними видами обліку господарської діяльності. ➤ <i>Звітний показник</i> міститься в фінансовій, податковій і статистичній звітності. ➤ <i>Аналітичний показник</i> розраховується під час аналізу господарської діяльності підприємства.
За аналітичними функціями	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Абсолютні показники</i> - характеризують величину значення ознаки, як результат спостереження за явищами і процесами господарської діяльності, виражаються в грошових, натуральних одиницях виміру або через трудомісткість. ➤ <i>Відносні показники</i> визначаються як співвідношення двох абсолютних показників і виражаються здебільшого у відсотках або коефіцієнтах. ➤ <i>Середні показники</i> – узагальнюють ознаки, що варіюють у визначеній сукупності
За роллю у причинно-наслідкових зв'язках	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Результативний показник</i> - об'єкт дослідження, який змінюється під впливом певних факторних показників. ➤ <i>Факторний показник</i> є причиною зміни результативного показника.
За рівнем охоплення	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Узагальнювальний показник</i> використовується для загальної характеристики складних економічних явищ. ➤ <i>Частковий показник</i> відображає певні сторони, елементи досліджуваних явищ і процесів. ➤ <i>Допоміжний (непрямий) показник</i> повніше характеризує певний об'єкт аналізу.

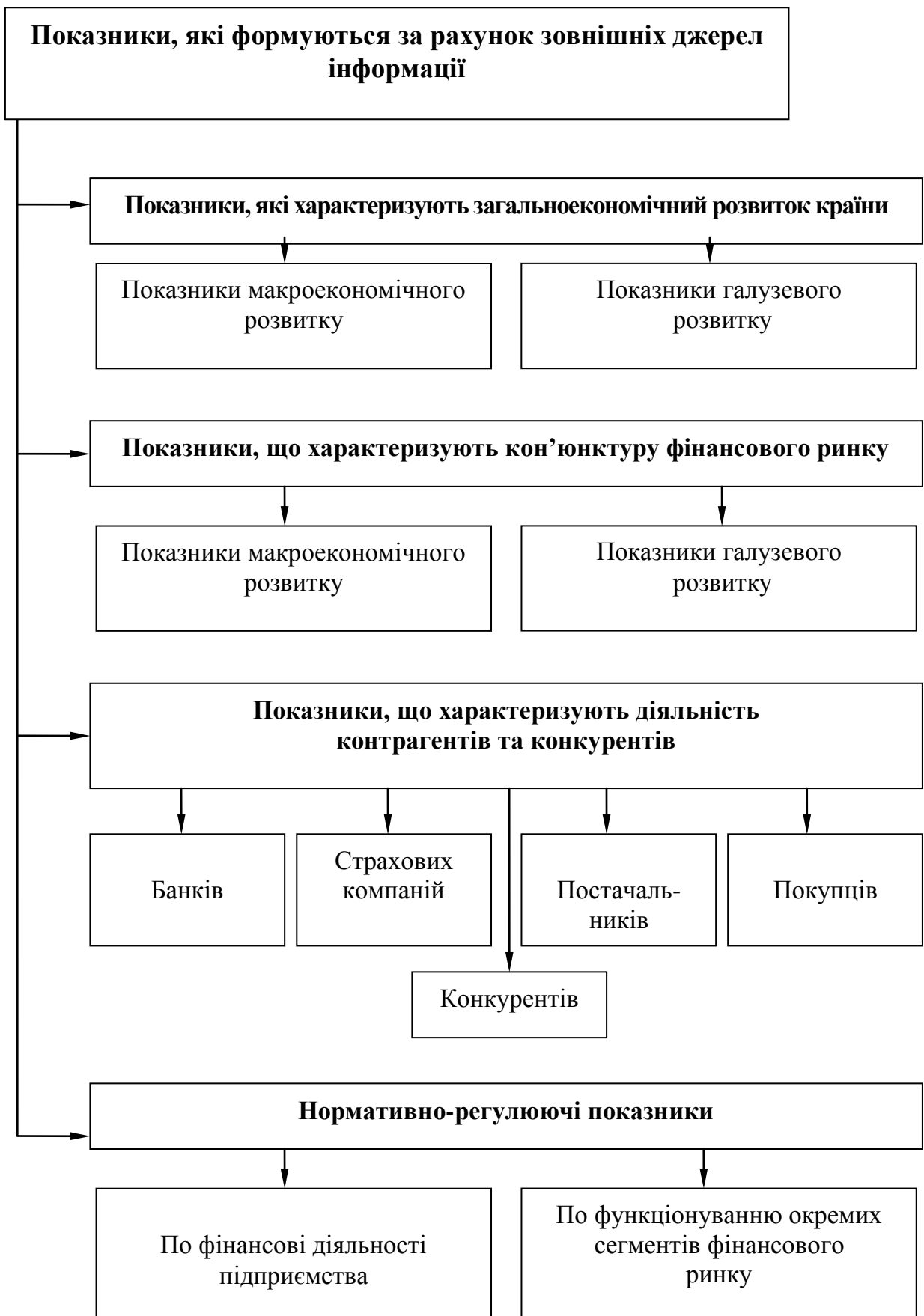

Рисунок 1.28 – Система показників інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану, що формуються із зовнішніх джерел

Рисунок 1.29 – Система показників інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану, що формуються із внутрішніх джерел

ТЕМА 1.3.

АНАЛІЗ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВА

- 1.3.1. Значення, задачі та джерела інформації аналізу майна підприємства.
- 1.3.2. Якісна характеристика майнового стану підприємства.
- 1.3.3. Аналіз складу, структури і динаміки майна підприємства та джерел його формування

Література: [15, с.40-90], [32, с.44-60], [38, с.80-110], [44, с.111-148], [46, с.83-92], [58, с.143-159], [68, с.49-72], [69, с.62-90], [70, с.196-225], [78, с.183-185].

1.3.1. Значення, задачі та джерела інформації аналізу майна підприємства

Для здійснення господарської діяльності кожне підприємство повинно мати певне майно, яке належить йому на правах власності чи володіння.

Усе майно, яке належить підприємству і яке відображено в його балансі, називають активами.

Активи - це економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, які використовуються в господарській діяльності з метою отримання прибутку; це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до збільшення економічних вигод у майбутньому.

У складі майна виділяють оборотні (мобільні, поточні) і необоротні (імобілізовані) активи. Майно підприємства може бути використане у внутрішньому обороті або поза його межами, тобто імобілізованим в дебіторську заборгованість, вкладеним в цінні папери або залученим в оборот інших підприємств у вигляді інвестицій.

Основною метою формування активів підприємства є виявлення та задоволення потреби в окремих їх видах для забезпечення технологічного процесу, а також оптимізації складу щодо забезпечення умов ефективної господарської діяльності.

Для забезпечення ефективної діяльності підприємства, формування його майна повинно носити цілеспрямований характер. При цьому необхідно враховувати: перспективи розвитку діяльності підприємства та можливі зміни щодо його об'єктів; забезпечення оптимального співвідношення обсягів та структури активів, обсягів та структури об'єктів господарської діяльності; ефективність використання активів, що характеризує зв'язок між їх кількістю і обсягом отриманого чистого доходу у результаті використання об'єктів майна.

Рисунок 1.30 – Склад активів підприємства

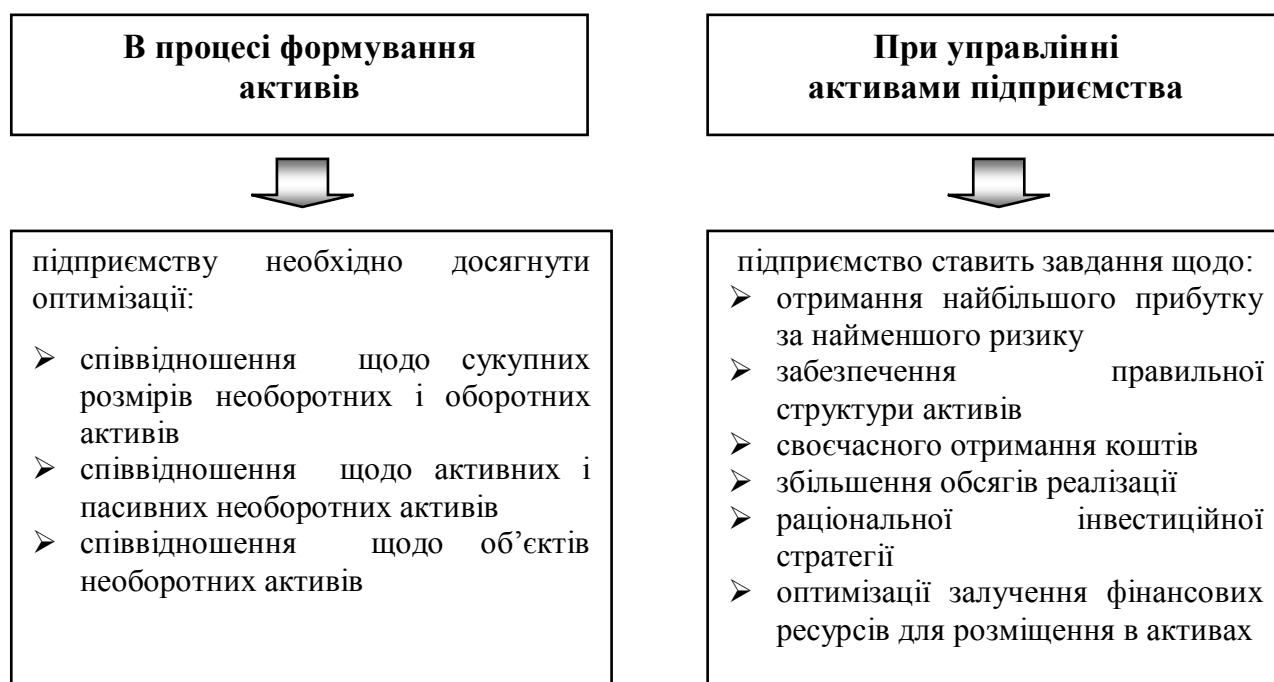

Рисунок 1.31 – Завдання в процесі формування та управління активами підприємства

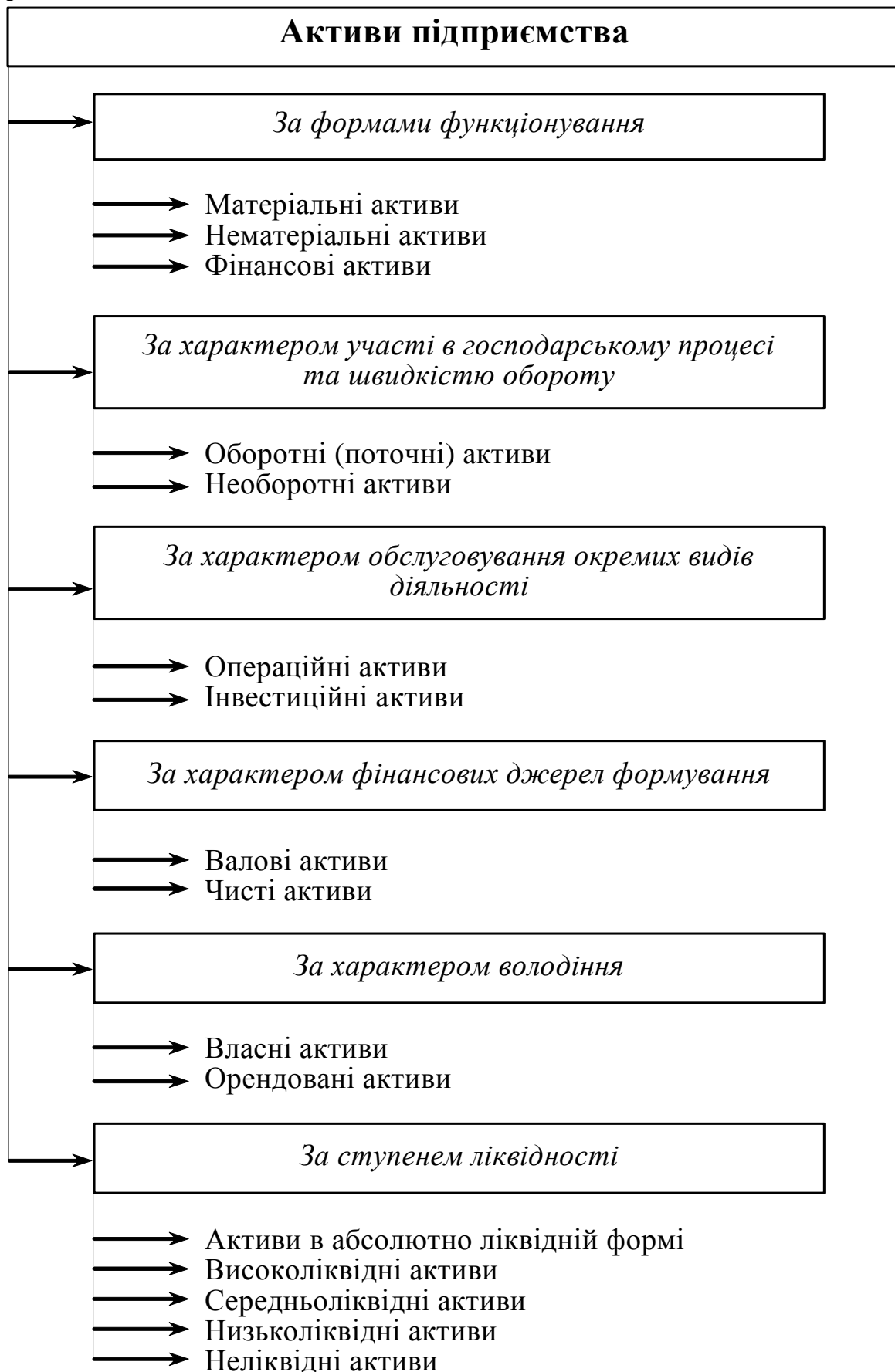

Рисунок 1.32 – Класифікація активів підприємства за основними ознаками

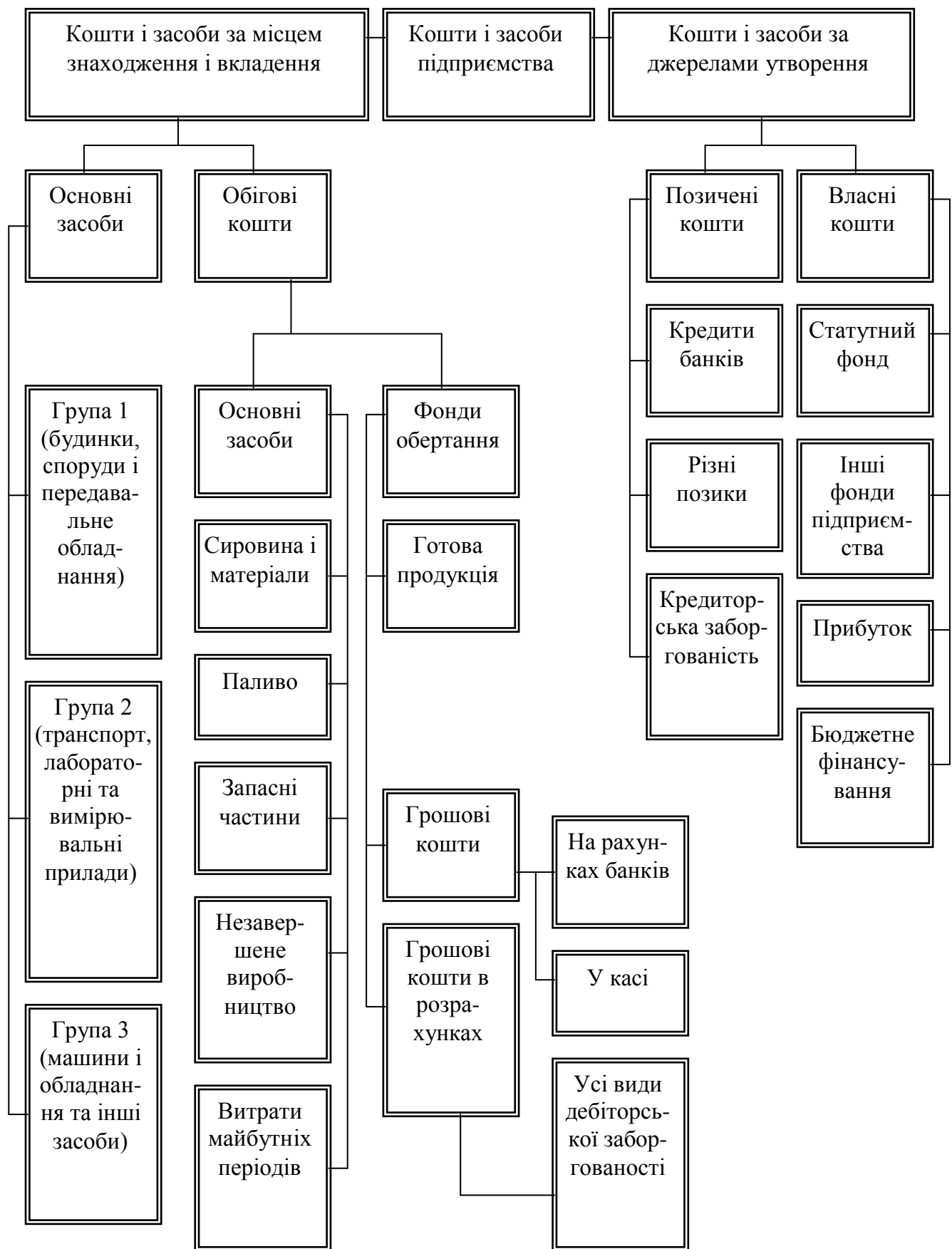

Рисунок 1.33 – Класифікація коштів і виробничих засобів

Задачі аналізу майна підприємства:

- дослідження складу, динаміки і структури майна підприємства;
- аналіз стану майна підприємства;
- оцінка складу і джерел утворення майна підприємства;
- визначення ефективності фінансування і використання майна підприємства.

Інформаційною базою аналізу майна є баланс підприємства. Аналіз балансу дає можливість оцінити наявність, розміщення й джерела фінансування активів підприємства.

Таблиця 1.9 – Структура бухгалтерського балансу

Бухгалтерський баланс (Звіт про фінансовий стан)	
Актив (майно підприємства)	Пасив (джерела фінансування)
I. Необоротні активи	I. Власний капітал
Нематеріальні активи	Зареєстрований капітал
Незавершені капітальні інвестиції	Капітал у дооцінках
Основні засоби	Додатковий капітал
Інвестиційна нерухомість	Резервний капітал
Довгострокові біологічні активи	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)
Довгострокові фінансові інвестиції які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	Неоплачений капітал
Інші фінансові інвестиції	Вилучений капітал
Довгострокова дебіторська заборгованість	II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення
Відстрочені податкові активи	Відстрочені податкові зобов'язання
Інші необоротні активи	Довгострокові кредити банків
II. Оборотні активи	Інші довгострокові зобов'язання
Запаси	Довгострокові забезпечення
Поточні біологічні активи	Цільове фінансування
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	III. Поточні зобов'язання і забезпечення
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами, з бюджетом; у тому числі з податку на прибуток	Короткострокові кредити банків
Інша поточна дебіторська заборгованість	Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями; товари роботи, послуги; розрахунки з бюджетом; у тому числі з податку на прибуток розрахунками зі страхування; розрахунками з оплати праці
Поточні фінансові інвестиції	Поточні забезпечення
Гроші та їх еквіваленти	Доходи майбутніх періодів
Витрати майбутніх періодів	Інші поточні зобов'язання
Інші оборотні активи	IV. Зобов'язання пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групи вибуття
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	
Баланс	Баланс

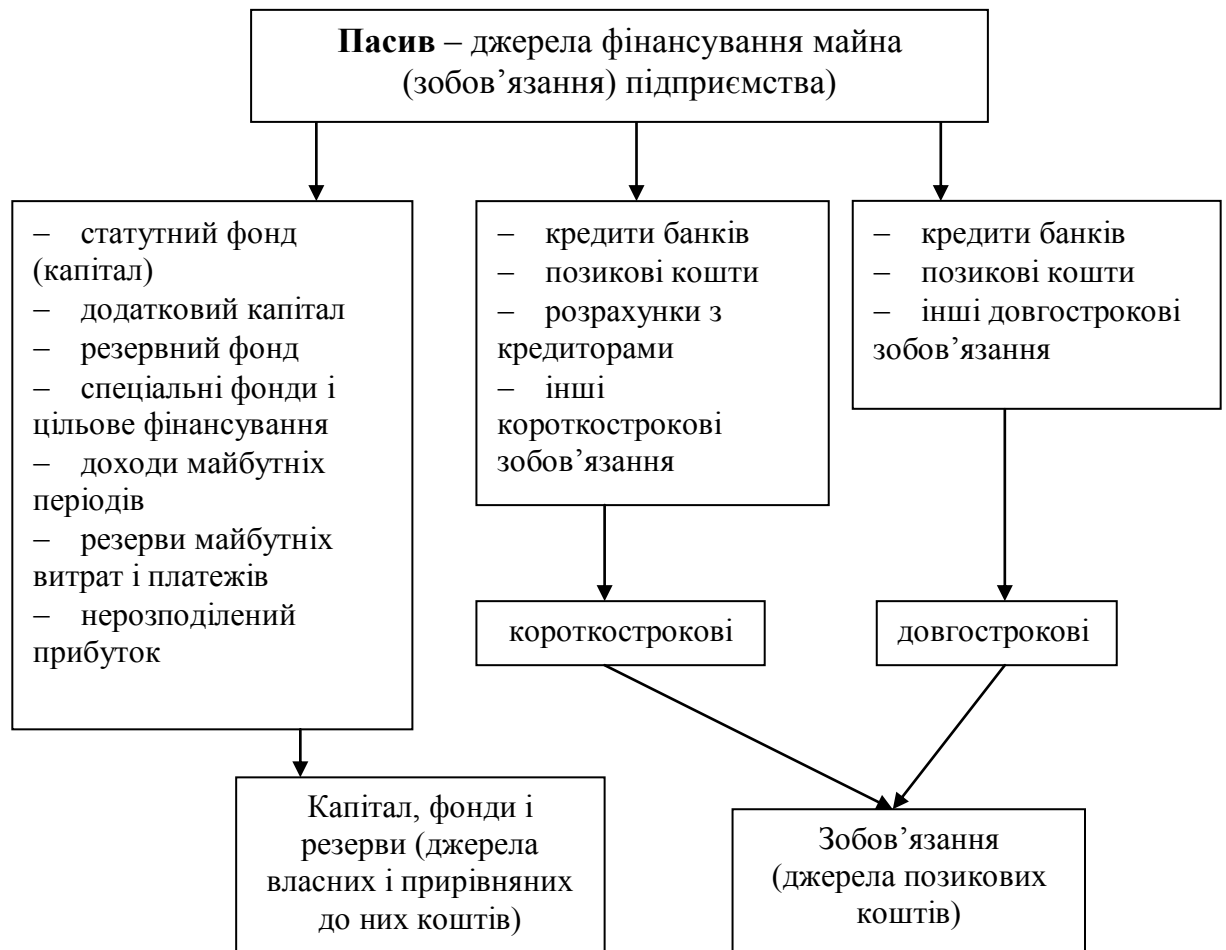

Рисунок 1.34 – Склад пасивів підприємства

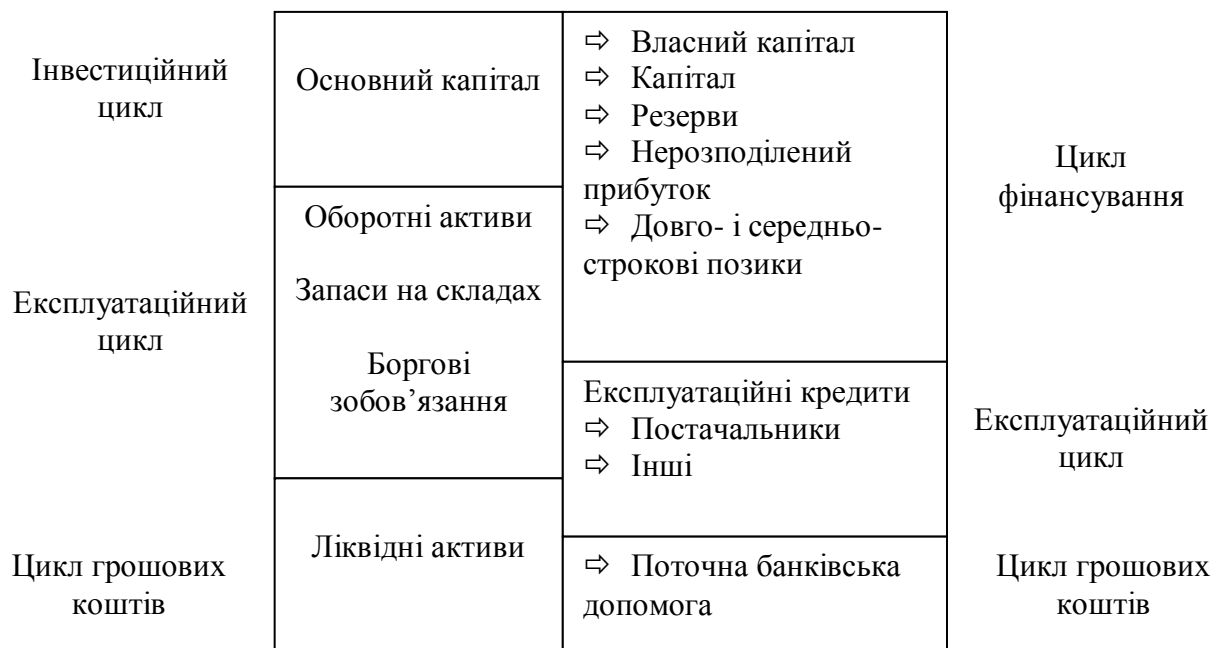

Рисунок 1.35 – Структура функціонального балансового звіту

1.3.2. Якісна характеристика майнового стану підприємства

При аналізі ефективності фінансування і використання майна підприємства застосовують **матричний баланс**.

Матрична модель – це прямокутна таблиця, елементи (клітинки) якої відображають взаємозв'язок об'єктів. Тобто баланс підприємства подається як таблиця, рядки якої – статті активу (майно), графи – статті пасиву (джерела коштів). Розмірність матриці може повністю відповідати кількості статей активу і пасиву балансу, але можна обмежитися кількістю статей агрегованого балансу.

Можна складати матричні баланси на початок і кінець періоду; на кінець періоду; динамічний матричний баланс; баланс руху коштів.

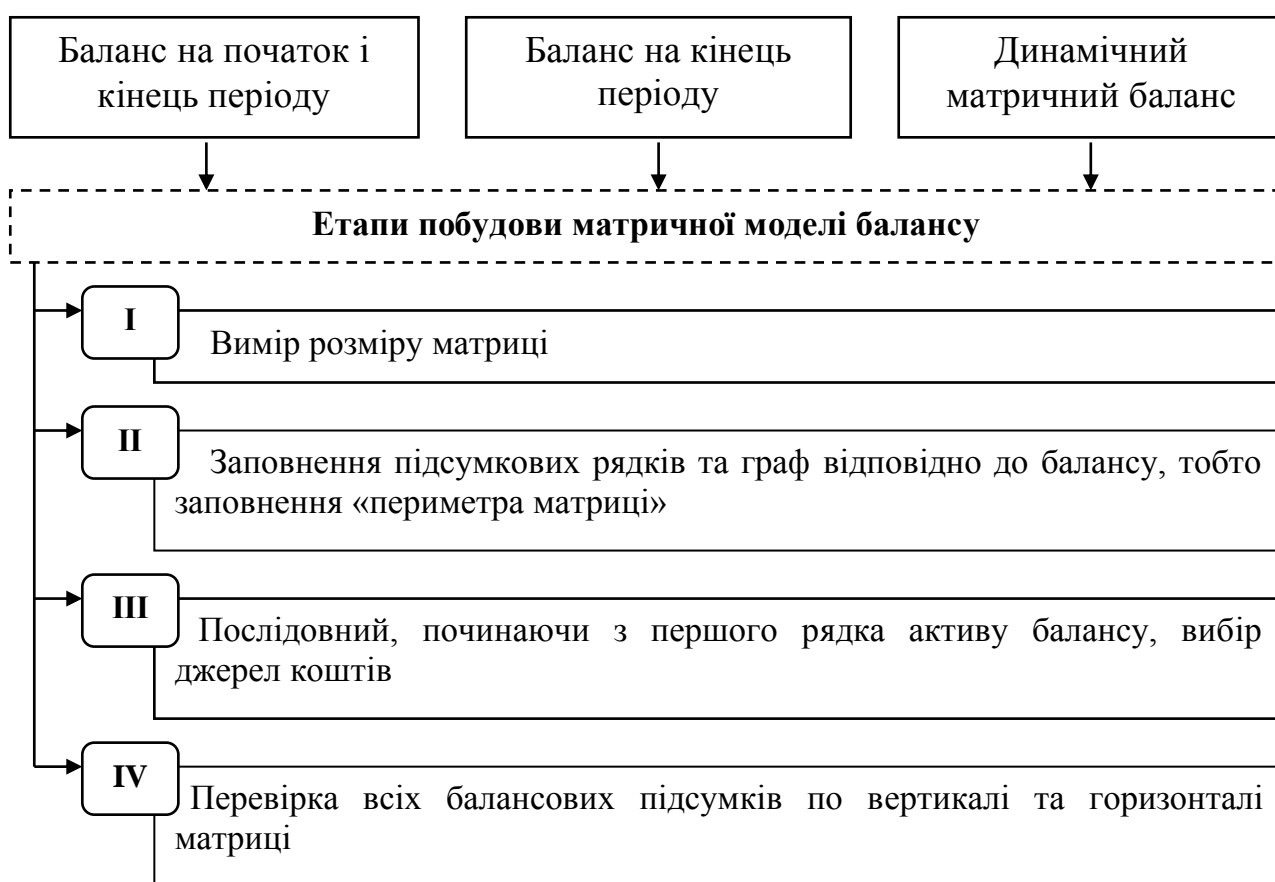

Рисунок 1.36 – Етапи складання матричної моделі балансів

Особливим є третій етап складання матриці – слід урахувати сукупність фінансових прав і повноважень підприємства, економічну природу оборотних і необоротних активів, власних та позикових коштів.

Використання матричного методу дає можливість визначити зв'язок статей активів і пасивів балансу, розрахувати структуру й визначити якість активів балансу та достатність джерел їх фінансування, згрупувати джерела формування активів, а також зробити висновки щодо позитивних та негативних змін фінансового стану підприємства.

Таблиця 1.10 – Приклад матричної моделі балансу

Актив	Пасив						
	Статутний капітал	Власний капітал	Довгострокові зобов'язання	Короткострокові зобов'язання	Кредиторська заборгованість	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	Баланс
Необоротні активи							
Запаси							
Дебіторська заборгованість							
Грошові кошти та їх еквіваленти							
Оборотні активи							
Витрати майбутніх періодів							
Баланс							

1.3.3. Аналіз складу, структури і динаміки майна підприємства та джерел його формування

Аналіз фінансово-майнового потенціалу підприємства проводиться на базі даних балансу.

Метою аналізу майна підприємства є – дослідження абсолютних і відносних змін статей активу балансу за певний період, відстеження тенденцій їх змін та визначення джерел їх фінансування.

Важливими характеристиками фінансово-майнового стану підприємства є:

- загальна вартість майна підприємства, що дорівнює підсумку активу балансу (ряд.1300);
- вартість необоротних активів (імобілізовані кошти), що дорівнює підсумку першого розділу активу балансу (ряд.1095);
- вартість мобільних (оборотних) активів - підсумок другого розділу активу балансу (ряд.1095);
- вартість необоротних активів, утримуваних для продажу та груп вибуття (ряд. 1200).

Однак, ці показники не дають чіткого уявлення про стан майна підприємства. З метою отримати докладнішу та об'єктивнішу інформацію, аналіз майна підприємства та джерел його утворення здійснюється за допомогою методів **горизонтального** (часового) і **вертикального** (структурного) **аналізу балансу**.

Спростити здійснення горизонтального й вертикального аналізу балансу і водночас отримати найбільш повну і глибоку інформацію про зміни у складі майна підприємства і джерел його утворення можна за допомогою **агрегованого аналітичного балансу**.

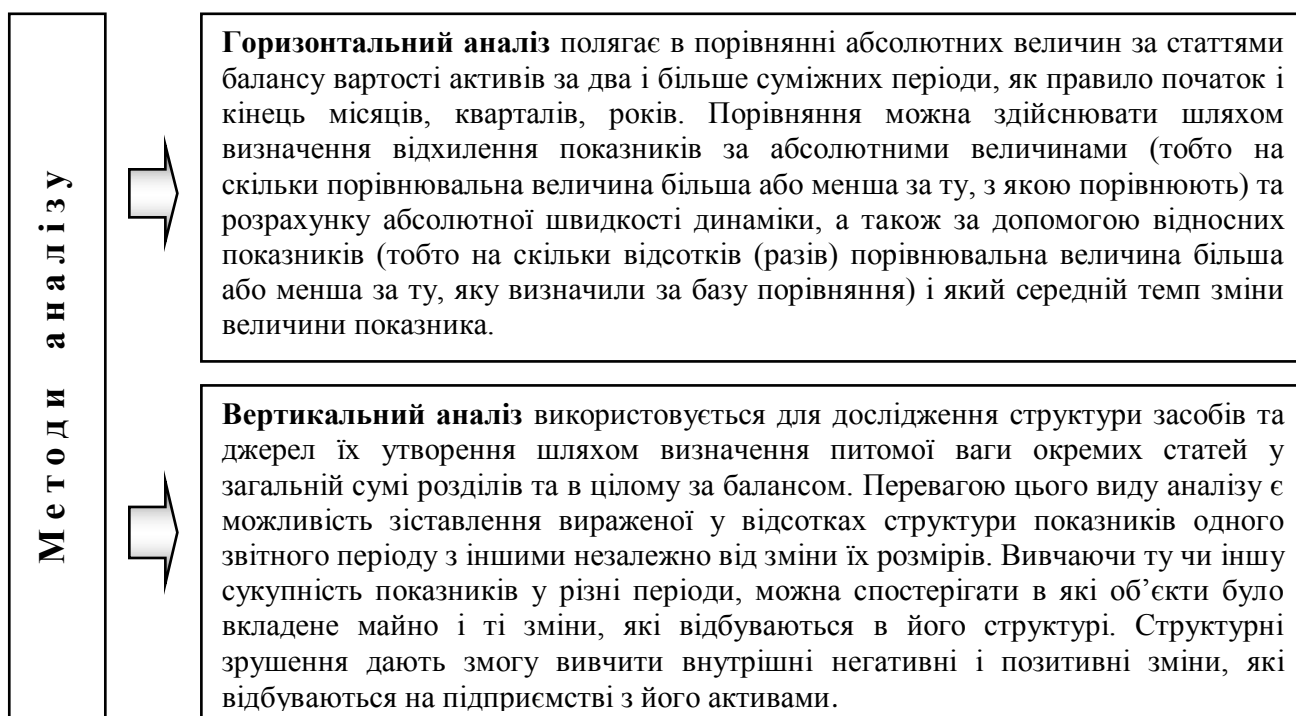

Рисунок 1.37 – Методи здійснення аналізу майна підприємства та джерел його утворення

Рисунок 1.38 – Структура агрегованого аналітичного балансу

Таблиця 1.11 – Групування статей активу і пасиву балансу при складанні агрегованого аналітичного балансу

А к т и в			П а с и в		
Групи за активом балансу		Код рядка	Групи за пасивом балансу		Код рядка
1	Майно усього, у т.ч.:	1300	1	Джерела формування майна усього, у т.ч.	1900
1.1	Необоротні активи	1085	1.1	Власні і прирівняні до них джерела фінансування	1495, 1520, 1525, 1665
1.2	Оборотні активи всього, т.ч.:	1110-1165, 1190	1.2	Залучений капітал	1500-1515, 1600-1660, 1690
1.2.1	Матеріальні оборотні активи	1100, 1110, 1190	1.2.1	Довгострокові кредити та позики	1500-1515
1.2.2	Дебіторська заборгованість	1125-1155	1.2.2	Короткострокові кредити та позики	1600
1.2.3	Грошові кошти та короткострокові фінансові інвестиції	1160, 1165	1.2.3	Поточні зобов'язання (кредиторська заборгованість) і забезпечення	1610-1660, 1690
1.3	Витрати майбутніх періодів	1170	1.3	Зобов'язання, пов'язанні з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700
1.4	Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200			

Вивчаючи склад майна необхідно проаналізувати склад статей балансу. У процесі аналізу джерел формування майна підприємства, у першу чергу, варто вивчити зміни в їхньому складі, структурі і дати їм оцінку.

Дослідження структури і динаміки майна підприємства проводиться за допомогою **порівняльного аналітичного балансу**. Такий баланс можна одержати зі звітного балансу шляхом ущільнення окремих статей і доповнення його показниками структури залежно від цілей і масштабів проведення аналізу.

Порівняльний баланс фактично включає показники горизонтального і вертикального аналізів. Виконуючи горизонтальний аналіз, визначають абсолютні та відносні показники зміни величин статей балансу за аналізований період, а метою вертикального аналізу є вивчення змін питомої ваги окремих статей у підсумку балансу. Таким чином, показники порівняльного балансу

можна розділити на три групи: показники структури балансу; показники динаміки балансу; показники структурної динаміки.

Таблиця 1.12 – Порівняльний аналітичний баланс

Розділи та статті балансу	Абсолютні величини		Питома вага		Відхилення			
	на початок періоду (t ₀)	на кінець періоду (t ₁)	на початок періоду (t ₀)	на кінець періоду (t ₁)	в абсолютних величинах	в питомих вагах	в % до величин на початок періоду	в % до зміни підсумку балансу
1	2	3	4	5	6	7	8	9
АКТИВ:								
a ₁								
⋮								
a _i								
⋮								
a _n								
$V = \sum_i a_i$			100	100		0		100
ПАСИВ:								
p ₁								
⋮								
p _j								
⋮								
p _m								
$V = \sum_j p_j$			100	100		0		100

Умовні позначення:

a_i(t₀), a_i(t₁) - значення по і-й статті активу балансу підприємства на початок та кінець звітної періоду;

p_j(t₀), p_j(t₁) - значення по j-й статті пасиву балансу підприємства на початок та кінець звітної періоду;

V(t₀), V(t₁) - підсумок балансу підприємства.

Таблиця 1.13 – Алгоритми розрахунку показників порівняльного аналітичного балансу

<p>1. Питомі ваги величин статей в підсумку балансу на початок та кінець звітного періоду</p> $d_{a_i} = \frac{a_i}{\sum_i a_i} \cdot 100 = \frac{a_i}{B} \cdot 100; \quad d_{p_j} = \frac{p_j}{\sum_j p_j} \cdot 100 = \frac{p_j}{B} \cdot 100$
<p>2. Зміни абсолютних величин статей за звітний період</p> $\Delta a_i = a_i(t_1) - a_i(t_0); \quad \Delta p_j = p_j(t_1) - p_j(t_0).$
<p>3. Зміни питомих ваг величин статей за звітний період</p> $\Delta \left(\frac{a_i}{\sum_i a_i} \cdot 100 \right) = \left(\frac{a_i(t_1)}{B(t_1)} - \frac{a_i(t_0)}{B(t_0)} \right) \cdot 100; \quad \Delta \left(\frac{p_j}{\sum_j p_j} \cdot 100 \right) = \left(\frac{p_j(t_1)}{B(t_1)} - \frac{p_j(t_0)}{B(t_0)} \right) \cdot 100$
<p>4. Зміни абсолютних величин статей у відсотках до величин на початок періоду</p> $\frac{\Delta a_i}{a_i(t_0)} \cdot 100; \quad \frac{\Delta p_j}{p_j(t_0)} \cdot 100$
<p>5. зміни абсолютних величин статей у відсотках до зміни валюти балансу</p> $\frac{\Delta a_i}{\Delta \left(\sum_i a_i \right)} \cdot 100 = \frac{\Delta a_i}{\Delta B} \cdot 100; \quad \frac{\Delta p_j}{\Delta \left(\sum_j p_j \right)} \cdot 100 = \frac{\Delta p_j}{\Delta B} \cdot 100$
<p>6. Коефіцієнт зміни валюти балансу</p> $K_{BB} = \frac{(\overline{BB_1} - \overline{BB_0})}{\overline{BB_0}} \times 100, \text{ де}$ <p>$\overline{BB_0}, \overline{BB_1}$ - середня величина валюти балансу (підсумку) за звітний та попередній період, обчислена за формулою середньої арифметичної простої, тис. грн.</p>
<p>6. Коефіцієнт зміни виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)</p> $K_{ЧВР} = \frac{(ЧВР_1 - ЧВР_0)}{ЧВР_0} \times 100, \text{ де}$ <p>$ЧВР_1, ЧВР_0$ - обсяг чистої виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за звітний та попередній період, тис. грн.</p>
<p>7. Коефіцієнт зміни прибутку від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) \</p> $K_{\Pi} = \frac{(\Pi_1 - \Pi_0)}{\Pi_0} \times 100, \text{ де}$ <p>Π_1, Π_0 - обсяг прибутку (від звичайної діяльності до оподаткування, реалізації, операційної діяльності, чистого) за звітний та попередній період, тис. грн.</p>

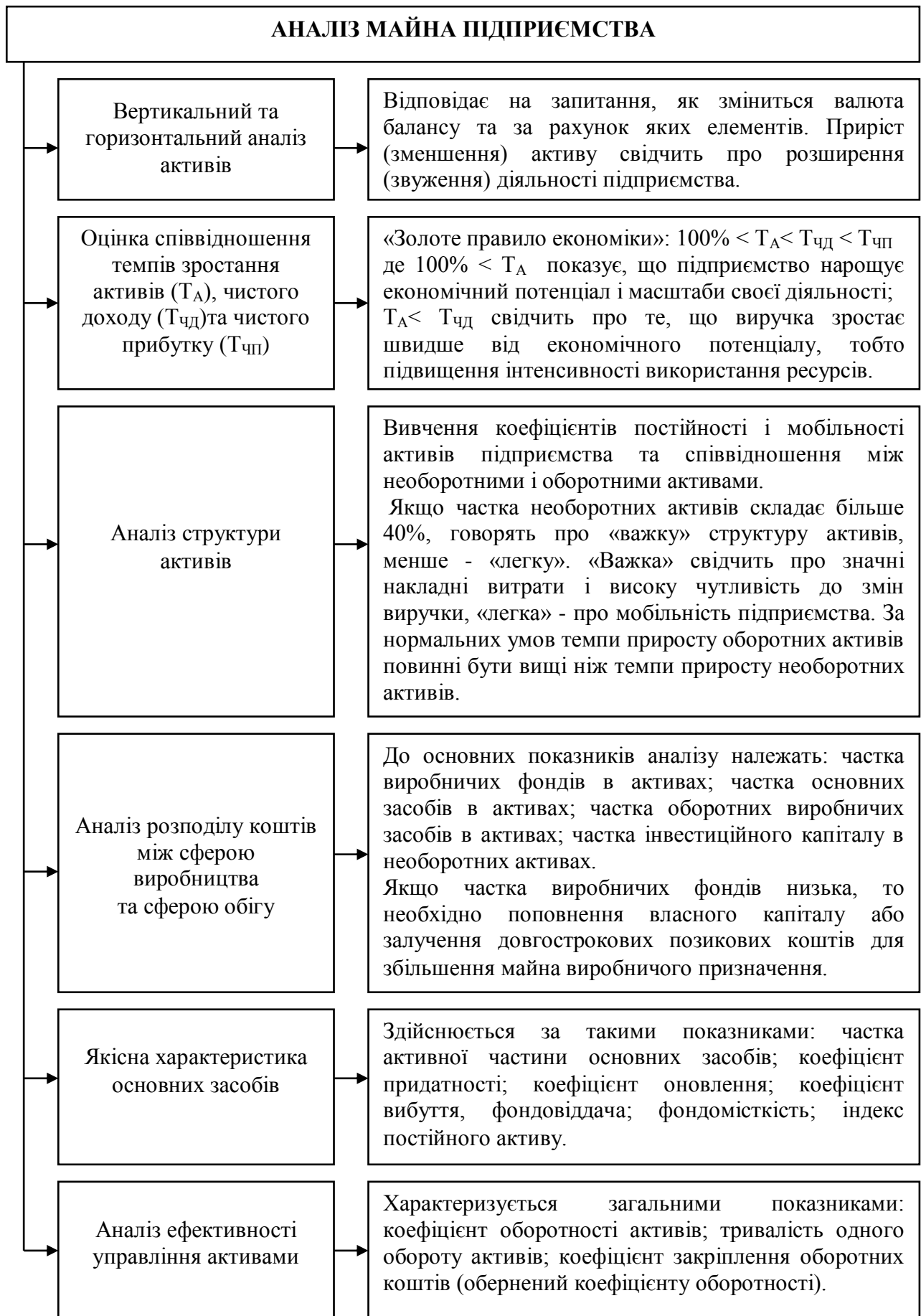

Рисунок 1.39 – Методика здійснення аналізу майна підприємства

Таблиця 1.14 - Система показників для якісної характеристики основних засобів в рамках оцінки майнового потенціалу підприємства

№ з/п	Назва показника	Алгоритм розрахунку	Умовні позначення	Характеристика
1	2	3	4	5
1.	питома вага активної частини основних засобів у загальній їх наявності на підприємстві ($D_{OЗ^{акт}}$)	$D_{OЗ^{акт}} = \frac{OЗ^{акт}}{OЗ} \times 100$	$OЗ^{акт}$ - вартість активної частини основних засобів підприємства (за даними форми № 5 на початок чи кінець періоду, чи в середньому за досліджуваний період), тис. грн.; $OЗ$ - вартість основних засобів підприємства (за даними форми № 5 на початок чи кінець періоду, чи в середньому за досліджуваний період), тис. грн.	Характеризує частку активних основних засобів (машин, обладнання та транспортних засобів) у загальній їх наявності на підприємстві. Зростання цього показника в динаміці розцінюється як сприятлива тенденція
2.	коефіцієнт зносу основних засобів ($K_{зн}$)	$K_{зн} = \frac{З^{OЗ}}{OЗ^{перв}} \times 100$	$З^{OЗ}$ - накопичена сума зносу основних засобів підприємства (за даними балансу на початок чи кінець періоду, ряд. 1012), тис. грн.; $OЗ^{перв}$ - первісна вартість основних засобів підприємства (за даними балансу на початок чи кінець періоду, ряд. 1011), тис. грн.	Характеризує частку вартості основних засобів, списану на витрати в попередніх періодах

1	2	3	4	5
3.	коефіцієнт придатності основних засобів ($K_{прид}$)	$K_{прид} = \frac{OЗ^{зал}}{OЗ^{перв}} \times 100$ або $K_{прид} = 100 - K_{зн}$	$OЗ^{зал}$ - залишкова вартість основних засобів підприємства, тис. грн.; $OЗ^{перв}$ - первісна вартість основних засобів підприємства (за даними балансу на початок чи кінець періоду, ряд. 1011), тис. грн.	Свідчить про ступінь корисності об'єктів основних засобів для торгово-виробничого процесу. Збільшення відображає поліпшення стану матеріально-технічної бази підприємства
4.	коефіцієнт оновлення основних засобів ($K_{оновл}$)	$K_{оновл} = \frac{OЗ^{над}}{OЗ_{к.п.}} \times 100$	$OЗ^{над}$ - вартість основних засобів, які надійшли у звітному періоді на підприємство (за даними форми № 5), тис. грн.; $OЗ_{к.п.}$ - вартість основних засобів підприємства на кінець періоду (за даними форми № 5), тис. грн.	Показує, яку частину від основних засобів, що є на кінець періоду, складають нові основні засоби. Збільшення показника свідчить про високий рівень оновленості матеріально-технічної бази підприємства
5.	коефіцієнт вибуття основних засобів ($K_{виб}$)	$K_{виб} = \frac{OЗ^{виб}}{OЗ_{н.п.}} \times 100$	$OЗ^{виб}$ - вартість основних засобів, які вибули у звітному періоді з підприємства (за даними форми № 5), тис. грн.; $OЗ_{н.п.}$ - вартість основних засобів підприємства на початок періоду (за даними форми № 5), тис. грн.	Показує, яка частина основних засобів, з якими підприємство почало діяльність у звітному періоді, вибула внаслідок ветхості або з інших причин

1	2	3	4	5
6.	індекс постійного активу ($I_{n.a.}$)	$I_{n.a.} = \frac{НА}{ВК} \times 100$	<p><i>НА</i> - вартість необоротних активів підприємства (за даними форми № 1 ряд. 1095), тис. грн.;</p> <p><i>ВК</i> - вартість власного капіталу підприємства (за даними форми № 1 ряд. 1495), тис. грн.</p>	Показує частку основних засобів і необоротних активів у джерелах власних засобів фінансування господарських ресурсів підприємства
7.	коефіцієнт реальної вартості майна підприємства (K_{PBM})	$K_{PBM} = \frac{OЗ^{зал} + ВЗ + НВЗ}{ВБ} \times 100$	<p><i>OЗ^{зал}</i> - залишкова вартість основних засобів підприємства, тис. грн.;</p> <p><i>ВЗ</i> - вартість виробничих запасів підприємства, тис. грн.;</p> <p><i>НВЗ</i> - вартість незавершеного виробництва, тис. грн.;</p> <p><i>ВБ</i> - валюта балансу підприємства (за даними балансу на початок чи кінець періоду, ряд. 1300), тис. грн.</p>	Визначає рівень виробничого потенціалу підприємства, забезпеченість виробничого процесу засобами виробництва. Якщо значення цього показника нижче 0,5, це має насторожити підприємство

ТЕМА 1.4

АНАЛІЗ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

- 1.4.1. Поняття оборотних активів та задачі їх аналізу.
- 1.4.2. Методика аналізу оборотних активів.
- 1.4.3. Аналіз розміщення фінансових ресурсів в оборотних активах.

Література: [32, с.66-75], [38, с.100-110], [44, с.116-148], [51,с.174-184], [68, с.94-96], [70, с.226-252], [72, с.105-109].

1.4.1. Поняття оборотних активів та задачі їх аналізу

Оборотні активи є основою життєдіяльності будь - якого підприємства. Від забезпеченості підприємства оборотними активами, їхньої збалансованості і ступеня корисного використання, залежить стабільність виконання зобов'язань перед діловими партнерами, державою, найманими робітниками.

Оборотні активи - сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговує господарський процес і повністю використовується протягом одного операційного (виробничо-комерційного) циклу. У практиці бухгалтерського обліку до них відносять активи всіх видів зі строком використання менше від одного року або операційного циклу, якщо він перевищує рік.

Оборотні активи беруть участь у створенні нової вартості, функціонуючи в процесі кругообороту капіталу.

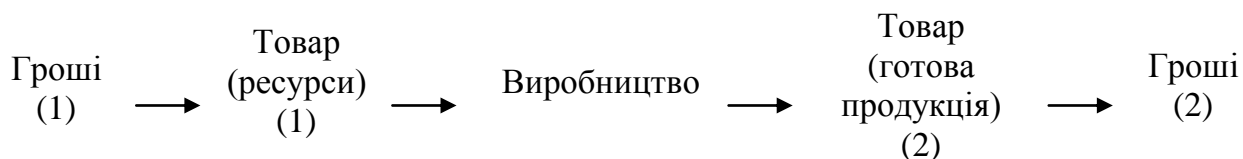

Рисунок 1.40 – Схема перетворення ресурсів підприємства

Оборотний капітал підприємства - кошти, вкладені до оборотних активів, які здійснюють безперервний кругообіг в процесі господарської діяльності підприємств.

Мета аналізу оборотних активів – вчасне виявлення і усунення недоліків управління оборотним капіталом і винайдення резервів підвищення інтенсивності і ефективності його використання.

Ознаки оборотних активів

- формуються і використовуються з досить локальною метою - для обслуговування лише його операційної діяльності;
- належать до складу так званих мобільних активів підприємства (швидко можуть бути перетворені в гроші);
- значна (порівняно із необоротними активами) різноманітність їх видів, груп та конкретних найменувань, що значно ускладнює процес поточного управління ними та потребує забезпечення певної гнучкості цього управління;
- до оборотних активів включають певні види засобів праці, які віднесені до складу малоцінних та швидкозношуваних предметів;
- формування їх як активів підприємства нерозривно пов'язано із конкретними джерелами капіталу, що забезпечують це формування

Рисунок 1.41 – Характеристика оборотних активів

Класифікація оборотних активів є їх систематизацією та групуванням для потреб управління активами підприємства.

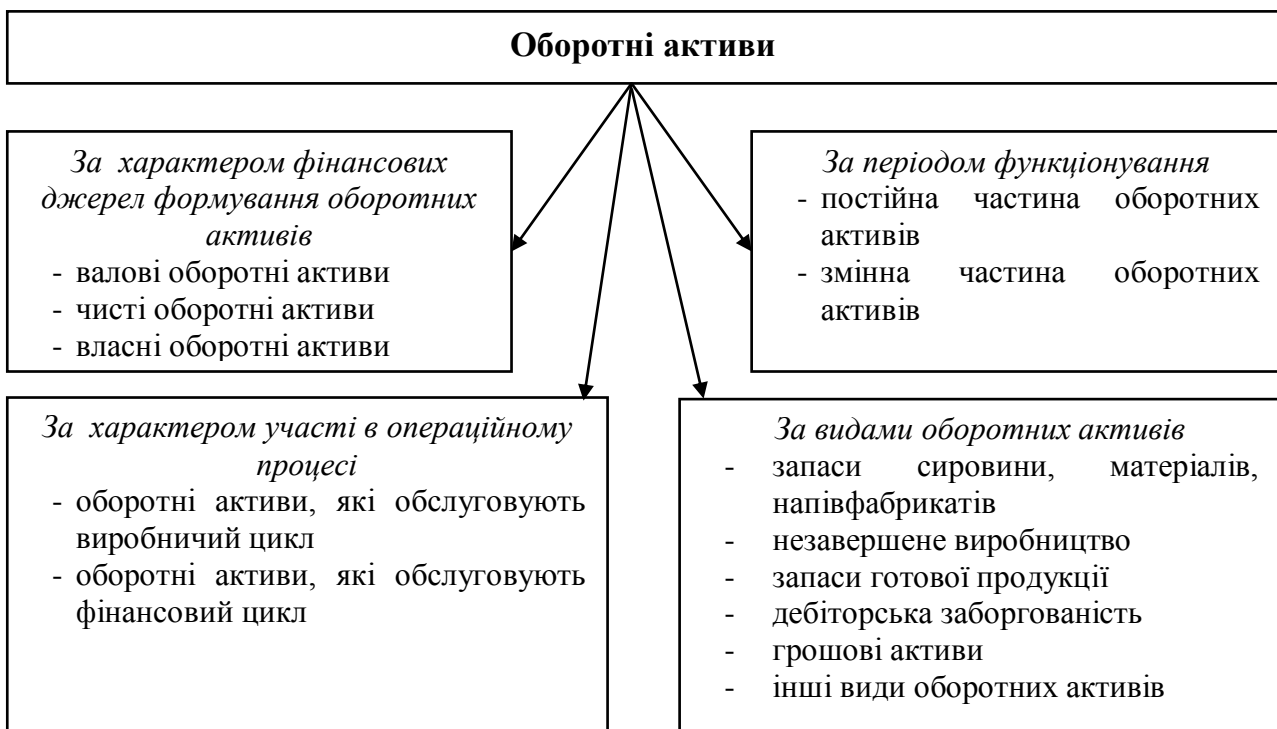

Рисунок 1.42 – Класифікація оборотних активів

Задачі аналізу оборотних активів

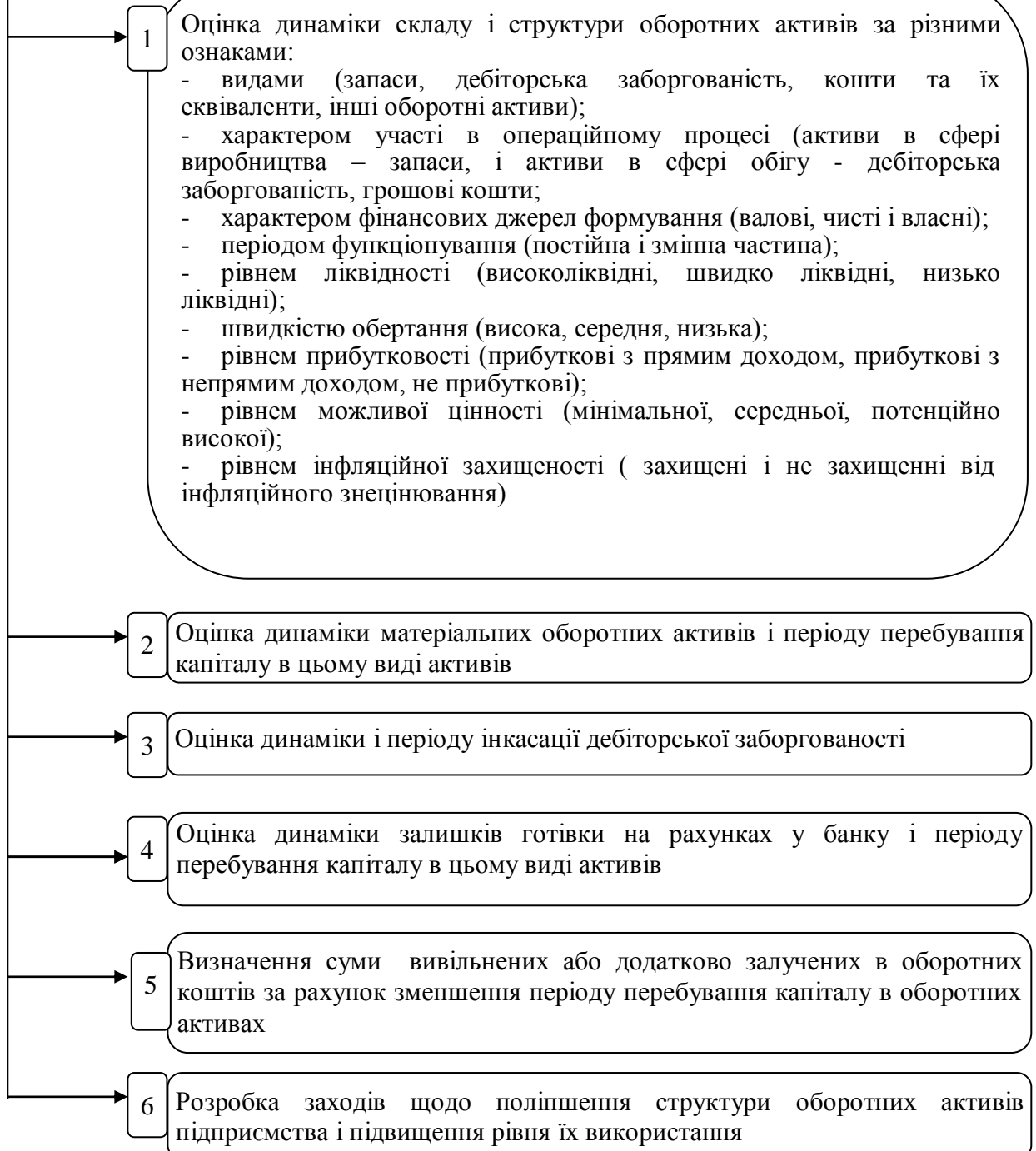

Рисунок 1.43 – Основні задачі аналізу оборотних активів

Рисунок 1.44 – Цілі управління оборотними активами

1.4.2. Методика аналізу оборотних активів

Рисунок 1.45 – Методика аналізу оборотних активів

На першому етапі визначається також питома вага оборотних активів у загальному обсязі майна та її зміна протягом періоду. Співставлення темпів росту оборотних активів з темпами інфляції дозволяє визначити номінальний і реальний приріст оборотних активів підприємства. Здійснення другого етапу дозволяє оцінити основні тенденції в зміні складу оборотних активів та ступінь досягнення відповідної мети діяльності. В ході проведення третього етапу аналізу використовують методи факторного аналізу. На четвертому етапі аналізу обчислюють розмір власного оборотного капіталу, порівнюють з відповідними показниками за попередні періоди. Питома вага власних джерел фінансування оборотних активів використовується для оцінки ступеня фінансової стійкості підприємства, його незалежності від зовнішніх джерел фінансування. На п'ятому етапі аналізу розраховують показники ефективності використання оборотних активів, проводять їх аналіз та роблять аналітичні висновки.

Проведення такого аналізу дозволяє, з одного боку, визначити стабільність окремих джерел формування оборотних активів з точки зору можливості їх використання в майбутньому, з другого - виявити, на фінансування яких операцій витрачені кошти, чи є це використання доцільним та чи збережеться в майбутньому структура використання коштів, що склалася.

Рисунок 1.46 – Послідовність етапів аналізу оборотних активів

Інформаційною базою проведення аналізу є інформація, наведена у формах бухгалтерської звітності №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», статистичної звітності, оперативна інформація про склад дебіторів, обсяги, термін та причини виникнення дебіторської заборгованості, достатність формування товарних запасів, рух грошових активів тощо.

1.4.3. Аналіз розміщення фінансових ресурсів в оборотних активах

Провідне місце оборотних активів в забезпеченні безперервності функціонування підприємств обумовлює необхідність системного підходу до оцінки їх наявності та ефективності використання на підприємстві.

Аналіз розміщення фінансових ресурсів в залишках оборотних активів, які забезпечують господарську діяльність, здійснюють шляхом вивчення їх структури, джерел формування і динаміки, порівняння за елементами фактичної наявності з нормативом, а також за показниками завантаження, витратомісткості та тривалості одного обороту в днях.

Структура оборотних активів вивчається за їх розміщенням у сферах постачання, виробництва і формування об'єктів діяльності, розрахунків і запасу грошових коштів.

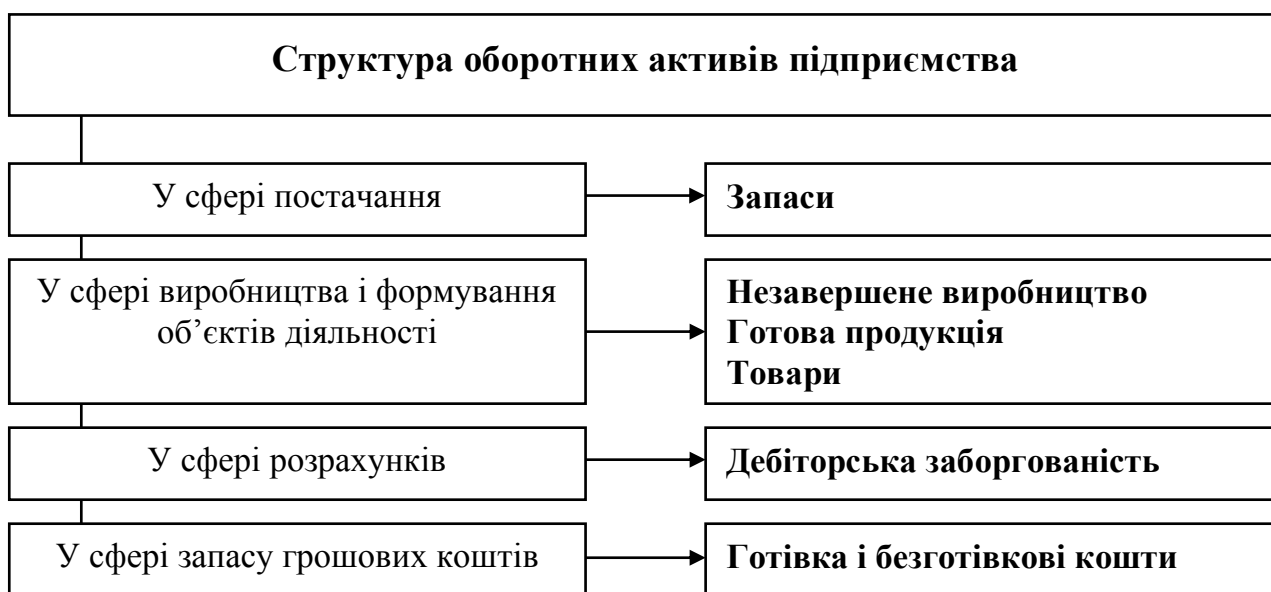

Рисунок 1.47 – Структура оборотних активів за сферами їх розміщення

Обсяги розміщення активів у кожній сфері залежать від виду економічної діяльності підприємств та їх технологічного процесу. Так, для підприємств з матеріальним виробництвом потрібні значні залишки виробничих запасів, для підприємств із тривалим технологічним процесом – незавершеного виробництва і готової продукції, на торгівельних підприємствах – товарів.

У процесі функціонування підприємства величина і структура оборотних активів постійно змінюються. За відповідності складу, структури й наявності запасів обсягу господарської діяльності, підприємство в змозі отримувати доходи з мінімальними витратами. У разі заниження розміру виробничих запасів можливі перебої в постачанні і виробничому процесі, зменшення обсягів господарської діяльності та чистого прибутку. Надлишок запасів призводить до нагромадження надмірних їх залишків та втрат від використання не за призначенням грошових коштів. Обсяги готової продукції на складі мають

бути оптимальними щодо тривалості виробничого процесу, умов реалізації продукції і порядку розрахунків з покупцями.

З метою нормального функціонування підприємства залишки його оборотних активів мають бути оптимальні. У процесі аналізу дотримання фактичних величин оборотних активів визначеним нормативам з'ясовуються причини утворення понаднормативних або менших за нормативи залишків.

Для ліквідації понаднормативних залишків оборотних активів необхідно скоротити закупівлю тієї сировини, що є в надлишку, реалізувати непотрібні матеріали, здійснити реалізацію готової продукції і товарів, забезпечити надходження коштів від дебіторів, розмістити грошові кошти в матеріальних активах.

Найбільший вплив на стабілізацію діяльності підприємства має система управління виробничими запасами щодо оцінки їх стану, забезпечення ефективного використання та оптимізації залишків.

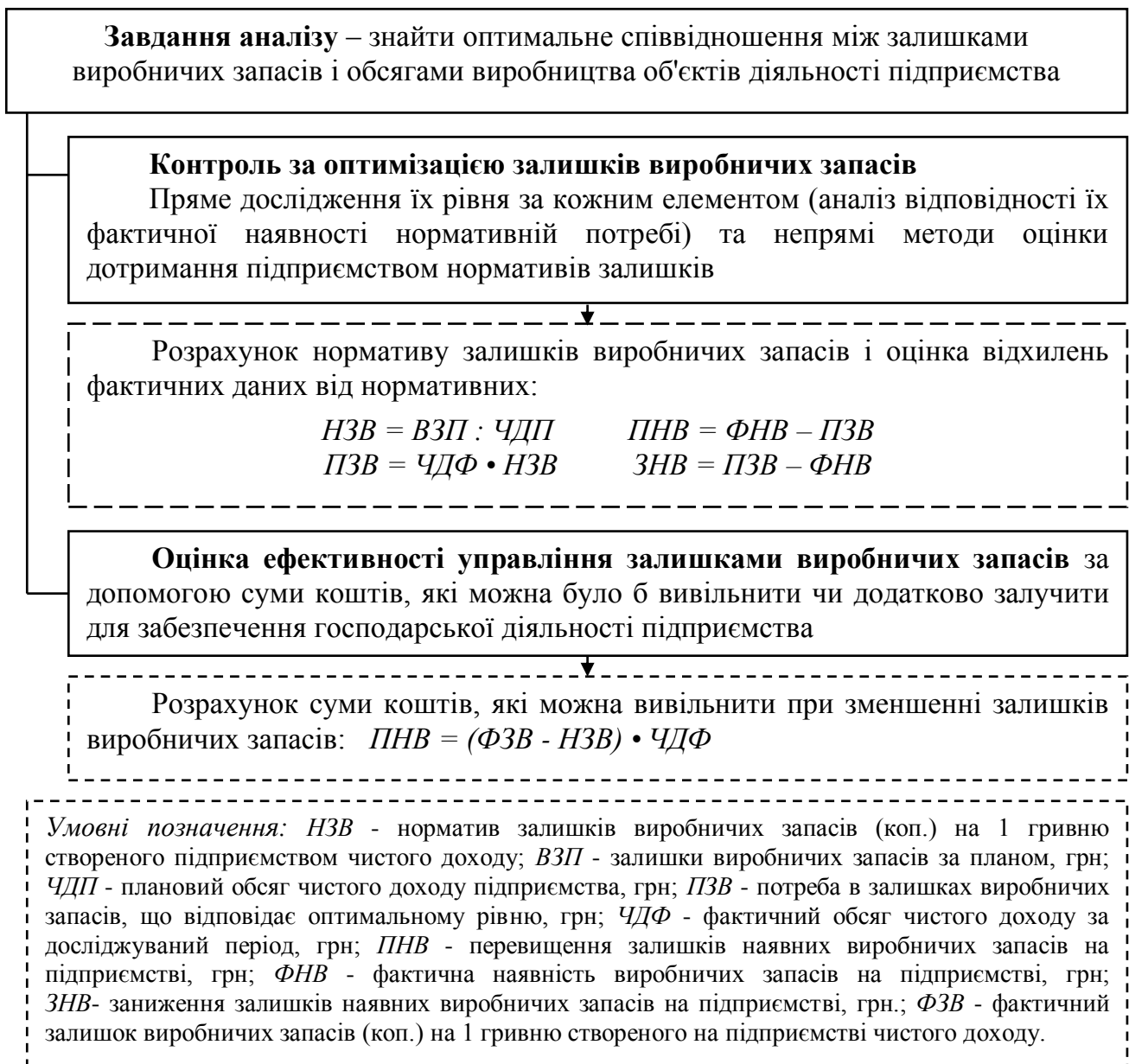

Рисунок 1.48 – Аналіз виробничих запасів

Аналогічне дослідження щодо оцінки ефективності управління можна здійснити за кожним видом і елементом оборотних активів (готова продукція, дебіторська заборгованість). Перевищення нормативів залишків готової продукції призводить до збільшення залучення фінансових ресурсів, відсутності грошових коштів, появи у підприємства потреби в кредитах, зростання кредиторської заборгованості. Відволікання коштів у дебіторську заборгованість призводить до зниження платоспроможності та необхідності пошуку додаткових джерел фінансових ресурсів.

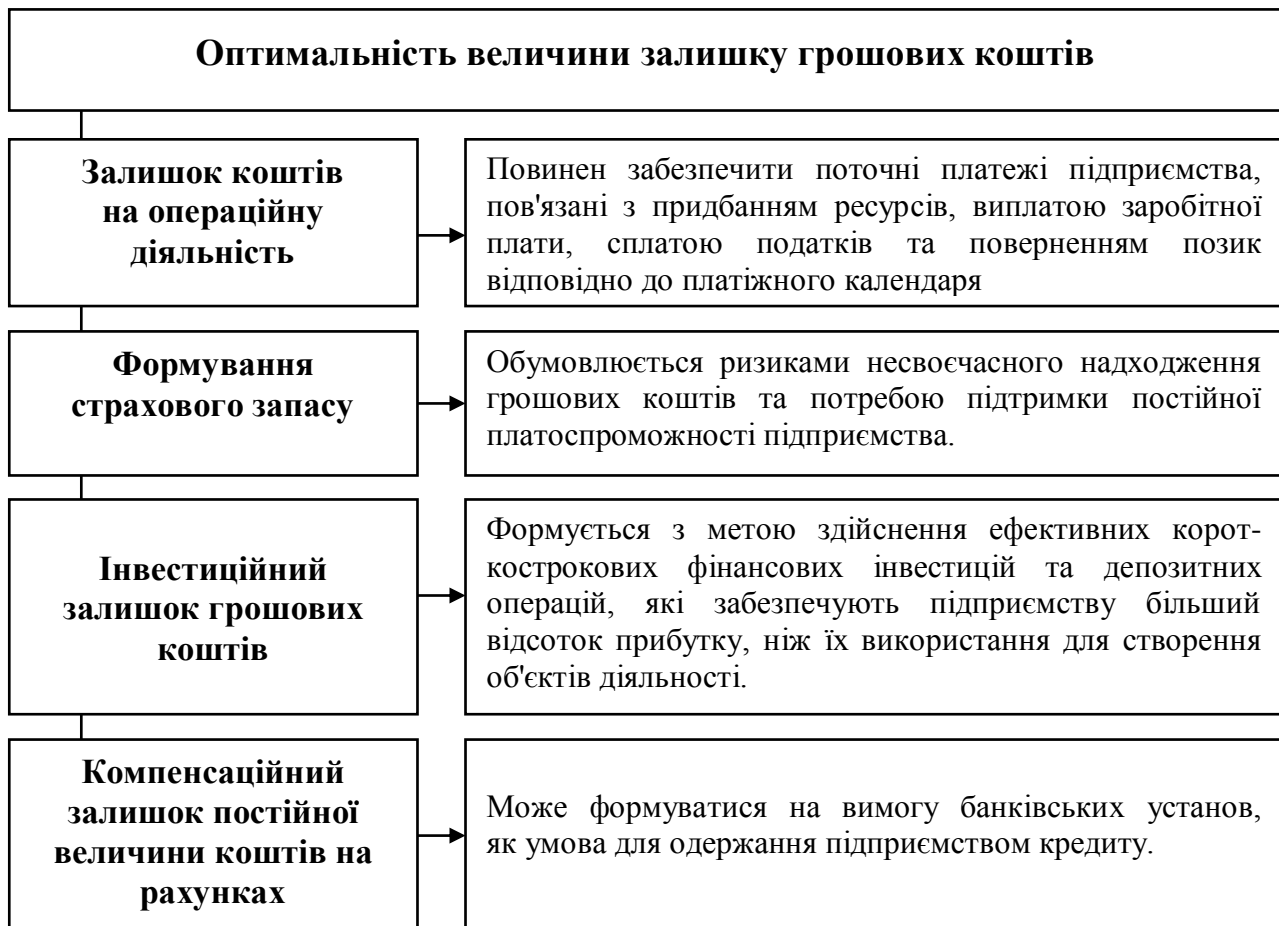

Рисунок 1.49 – Оцінка оптимальності величини залишку грошових коштів

Дебіторська заборгованість як структурна частина оборотних активів є достатньо мобільною порівняно з матеріальними запасами, але дебіторська заборгованість становить частину заморожених оборотних активів, що приводе до втрачання певної суми чистого прибутку, яка пов'язана з обертанням оборотних коштів.

Зміст аналізу дебіторської заборгованості полягає у визначенні структури дебіторів за різними ознаками та оцінці умов розрахунків з покупцями.

При аналізі дебіторської заборгованості слід розрахувати рівень сумнівних боргів і понесені економічні втрати, а також враховувати вплив трьох факторів: інфляції, ризику, прибутковості.

Таблиця 1.15 – Показники фінансового аналізу оборотних активів за джерелами формування та причинами їх зміни

Показник	Формула розрахунку	Зміст
Наявність власних (чистих) оборотних активів (ВОА)	$ВОА = ВК - НА$ $ВОА = ОА - ЗП$	Свідчить про те, яка сума оборотних активів залишається в розпорядженні підприємства після розрахунків за його зобов'язаннями
Величина власних та прирівняних до них оборотних активів (ВПА)	$ВПА = ВК + ДЗ - НА$ $ВПА = ОА - ПЗ$	Визначає оборотні активи, які фінансуються за рахунок власного капіталу і довгострокових зобов'язань. При цьому у підприємства збільшується свобода маневру активами з позиції короткострокової перспективи. Зниження показника до від'ємних значень сигналізує про відсутність у підприємства не тільки платіжних засобів, а і власних виробничих запасів
Рівень забезпеченості власними оборотними активами господарської діяльності (РВО)	$РВО = ВОА (ВПА) : ОА$	Свідчить, яка частка оборотних активів формується за рахунок власних або власних і прирівняних до них фінансових ресурсів підприємства, і чим вища вона, тим безпечніша господарська діяльність. Цей показник характеризується такими ж коливаннями і тенденціями, що й показники ВОА і ВПА. Вони є взаємопов'язаними, оскільки визначаються за величинами вартості оборотних активів, які забезпечуються за рахунок власних коштів
Рівень забезпеченості оборотними активами за рахунок поточних зобов'язань (РЗО)	$РЗО = ПЗ : ОА$	Значний рівень формування оборотних активів за рахунок позикових коштів свідчить про зниження фінансової стабільності підприємства і підвищення залежності від зовнішніх кредиторів
Рівень маневреності власних оборотних активів (РМО)	$РМО = ГК : ВОА (ВПА)$	Характеризує частку власних оборотних активів, що знаходиться у формі грошових коштів. Зростання показника в динаміці розглядається як позитивна тенденція
Рівень поточної забезпеченості господарської діяльності	$РПГ = ВОА (ВПА) : ВЗ$	Нижня межа, що рекомендується для цього показника, не менше 1,0. Якщо значення цього показника менше за одиницю, то підприємству необхідно перегрупувати джерела залучених фінансових ресурсів у власні
<p>Умовні позначення: ВК - власний капітал; НА - необоротні активи; ОА - оборотні активи; ЗП - зобов'язання підприємства; ДЗ - довгострокові зобов'язання; ПЗ - поточні зобов'язання; ГК – грошові кошти витрат незавершеного виробництва (ВЗ)</p>		

Таблиця 1.16 – Система показників аналізу оборотних активів підприємства

Назва показника	Формула розрахунку	Умовні позначки
1	2	3
період перебування капіталу у виробничих запасах (сировини і матеріалів) (P_{B3})	$P_{B3} = \frac{\overline{B3} \times D}{CB3} \times 100$	$\overline{B3}$ - середні залишки виробничих запасів за звітний період, тис. грн.; $CB3$ - сума витрачених у виробництві виробничих запасів за звітний період, тис. грн.; D - кількість днів у звітному періоді, дні.
період перебування капіталу в готовій продукції ($P_{ГП}$)	$P_{ГП} = \frac{\overline{ГП} \times D}{CB_{відв}} \times 100$	$\overline{ГП}$ - середні залишки готової продукції за звітний період, тис. грн.; $CB_{відв}$ - собівартість відвантаженої продукції за звітний період, тис. грн.; D - кількість днів у звітному періоді, дні.
період перебування капіталу в товарних запасах ($P_{ТЗ}$)	$P_{ТЗ} = \frac{\overline{ТЗ} \times D}{CB_{реал}} \times 100$	$\overline{ТЗ}$ - середні залишки товарних запасів за звітний період, тис. грн.; $CB_{реал}$ - собівартість реалізованих товарів за звітний період, тис. грн.; D - кількість днів у звітному періоді, дні.
період перебування капіталу в незавершеному виробництві ($P_{НВ}$)	$P_{НВ} = \frac{\overline{НВ} \times D}{CB_{вип}} \times 100$	$\overline{НВ}$ - середні залишки незавершеного виробництва за звітний період, тис. грн.; $CB_{вип}$ - собівартість випущеної продукції за звітний період, тис. грн.; D - кількість днів у звітному періоді, дні.
Коефіцієнт накопичення ($K_{нак}$)	$K_{нак} = \frac{B3 + НВ}{ГП + Т}$	$B3$ - вартість виробничих запасів підприємства, тис. грн.; $НВ$ - вартість незавершеного виробництва підприємства, тис. грн.; $ГП$ - вартість готової продукції підприємства, тис. грн.; $Т$ - вартість товарів підприємства, тис. грн.

1	2	3
<p>частка резерву за сумнівними боргами в загальній сумі дебіторської заборгованості (D_{CB})</p>	$D_{CB} = \frac{DZ_{\text{сумн}}}{DZ} \times 100$	<p>$DZ_{\text{сумн}}$- сумнівна дебіторська заборгованість підприємства (за даними балансу на початок і кінець звітнього періоду), тис. грн.;</p> <p>DZ- загальна сума дебіторської заборгованості підприємства (за даними балансу на початок і кінець звітнього періоду), тис. грн.</p>
<p>частка вексельної форми розрахунків в дебіторській заборгованості (D_{BP}):</p>	$D_{BP} = \frac{DZ^{BP}}{DZ} \times 100$	<p>DZ^{BP}- дебіторська заборгованість за вексельною формою розрахунків (за даними балансу на початок і кінець звітнього періоду), тис. грн.;</p> <p>DZ- загальна сума дебіторської заборгованості підприємства (за даними балансу на початок і кінець звітнього періоду), тис. грн.</p>
<p>період оборотності дебіторської заборгованості ($P_{DZ}^{об}$)</p>	$P_{DZ}^{об} = \frac{\overline{DZ} \times D}{ЧВР}$	<p>\overline{DZ} середня величина дебіторської заборгованості (обчислена за формулою середньої арифметичної простої на підставі даних балансу за звітний період), тис. грн.;</p> <p>$ЧВР$- обсяг чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг за звітний період (за даними форми № 2), тис. грн.;</p> <p>D- кількість днів у звітньому періоді, дні.</p>
<p>коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості ($K_{DZ/KZ}$)</p>	$K_{DZ/KZ} = \frac{DZ}{KZ}$	<p>DZ- загальна сума дебіторської заборгованості підприємства (за даними балансу на початок і кінець звітнього періоду), тис. грн.</p> <p>KZ- загальна сума кредиторської заборгованості підприємства (за даними балансу на початок і кінець звітнього періоду), тис. грн.</p>

1	2	3
період перебування капіталу в готівці ($P_{ГК}$)	$P_{ГК} = \frac{\overline{ГК} \times Д}{ОГО}$	$\overline{ГК}$ - середня величина грошових коштів (обчислена за формулою середньої арифметичної простої на підставі даних балансу за звітний період), тис. грн.; $ОГО$ - обсяг грошового обігу за звітний період (сума кредитових оборотів на рахунках коштів), тис. грн.; $Д$ - кількість днів у звітному періоді, дні.
прогнозована сума залишку грошових коштів ($ГК_{пл}$)	$ГК_{пл} = \frac{ОГО_{пл}}{K_{ГК1}^{об}}$ $K_{ГК1}^{об} = \frac{ОГО_1}{\overline{ГК}_1}$	$ОГО_{пл}$ - прогнозований річний обсяг грошового обігу (сума кредитових оборотів на рахунках коштів), тис. грн.; $K_{ГК1}^{об}$ - кількість обертів середнього залишку грошових коштів у звітному періоді, об.; $ОГО_1$ - фактичний річний обсяг грошового обігу (сума кредитових оборотів на рахунках коштів), тис. грн.; $\overline{ГК}_1$ - фактична середня величина грошових коштів (обчислена за формулою середньої арифметичної простої на підставі даних балансу за звітний період), тис. грн.
сума відносної економії або додаткового залучення в оборот оборотних коштів	$B(3)_{OA} = \overline{OA}_1 - \overline{OA}_0 \times I_{ЧВ}$	$B(3)_{OA}$ - сума додаткового вивільнення (залучення) оборотного капіталу, тис. грн.; \overline{OA}_1 - середня величина оборотних активів за звітний період, тис. грн.; \overline{OA}_0 - середня величина оборотних активів за минулий період, тис. грн.; $I_{ЧВ}$ - індекс зміни обсягу чистої виручки від реалізації у звітному періоді порівняно з минулим, коеф.

ТЕМА 1.5.

АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.5.1. Значення, завдання та джерела інформації аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства.

1.5.2. Методика аналізу ліквідності балансу.

1.5.3. Аналіз платоспроможності підприємства.

Література: [39, с. 304-315], [42, с. 115-157], [56, с. 237-249], [65, с.148-163], [67], [71, с. 527-530], [76, с. 100-108], [77, с. 146-148].

1.5.1. Значення, завдання та джерела інформації аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства

Фінансовий стан підприємства з позиції короткострокової перспективи оцінюється показниками ліквідності та платоспроможності, які в загальному вигляді характеризують його спроможність своєчасно і в повному обсязі здійснювати розрахунки за короткостроковими зобов'язаннями перед контрагентами.

Мета аналізу ліквідності та платоспроможності – пошук потенційних можливостей підвищення їх рівня і поліпшення платіжно-розрахункової дисципліни підприємства

Завдання і послідовність аналізу ліквідності та платоспроможності

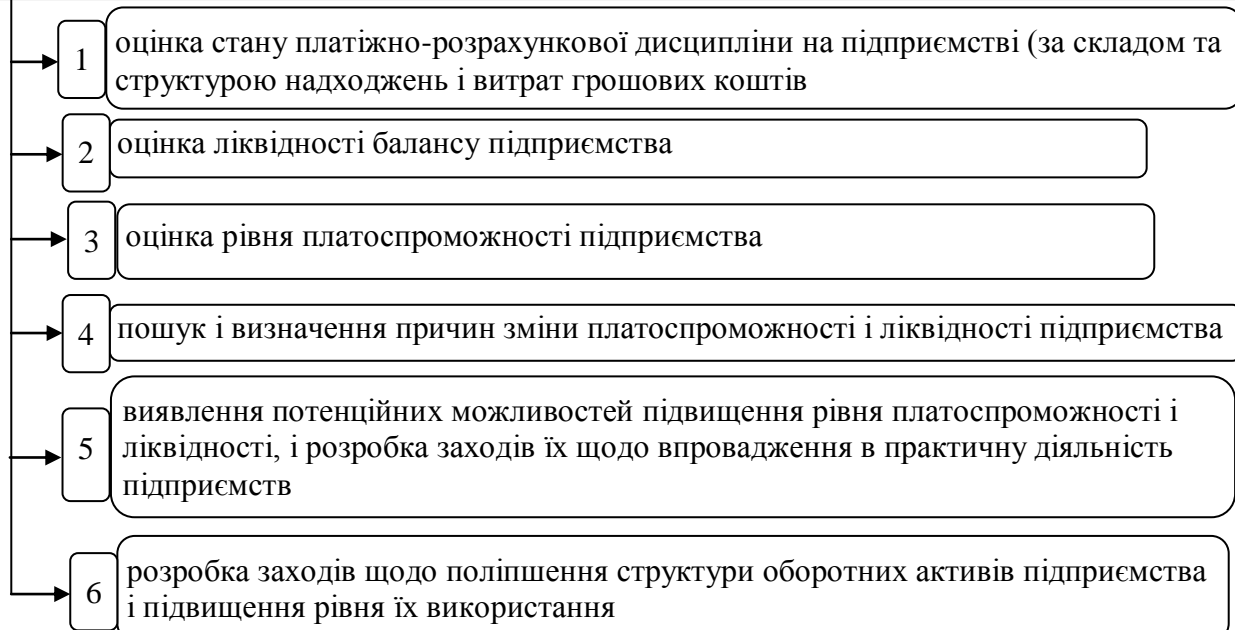

Рисунок 1.50 – Мета і основні завдання аналізу ліквідності та платоспроможності

Терміни «платоспроможність» і «ліквідність» на сьогоднішній день не мають однозначного визначення (табл. 1.17). Вони дуже схожі і досить часто змішуються, підмінюючи один одне. Разом з тим, між ними існує певна відмінність. Якщо «ліквідність» більш наближена до внутрішньої характеристики підприємства, що обирає форми і методи підтримки своєї платоспроможності на рівні встановлених або загальноприйнятих норм, то «платоспроможність», як правило, стосується зовнішніх функцій і свідчить про можливість виконувати зобов'язання.

Таблиця 1.17 – Порівняльна характеристика термінів «платоспроможність» і «ліквідність»

Вчені-економісти	Характеристика сутності	
	платоспроможність	ліквідність
Грачов А. В.	відображає здатність підприємства відповідати за всіма боргами і зобов'язаннями у даний момент часу і виключно за рахунок майна у грошовій формі (частина поточних активів)	здатність підприємства відповідати лише за своїми поточними боргами і зобов'язаннями (частина позикового капіталу) у даний момент часу за рахунок усіх поточних активів (включаючи грошові активи)
Бутинець Ф. Ф.	можливість підприємства своєчасно задовольнити платіжні зобов'язання	здатність підприємства перетворити свої активи в грошові кошти для покриття боргових зобов'язань
Гіляровська Л. Т., Вехорева А. А.	здатність своєчасно і в повному обсязі розраховуватися за своїми зобов'язаннями	здатність підприємства підтримувати платоспроможність
Савицька Г. В.	можливість вчасно погашати свої платіжні зобов'язання наявними грошовими ресурсами	спосіб підтримки платоспроможності
Ковальов В. В.	наявність у підприємства грошових коштів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, яка потребує термінового погашення	–
Чернов В. А.	здатність погашення зобов'язань за допомогою активів визначеного ступеню ліквідності, які є у розпорядженні підприємства	здатність підприємства здійснювати розрахунки за усіма видами зобов'язань
Шеремет О. О.	можливість підприємства своєчасно погасити свої строкові зобов'язання наявними грошовими ресурсами	здатність підприємства розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями шляхом перетворення активів на гроші
Цал-Цалко Ю. С.	можливість підприємства своєчасно задовольняти платіжні вимоги постачальників, повертати кредити і позики, видавати заробітну плату, вносити платежі до бюджету	можливість підприємства швидко розрахуватись за допомогою наявного майна (активів) за своїми зобов'язаннями (пасивами)

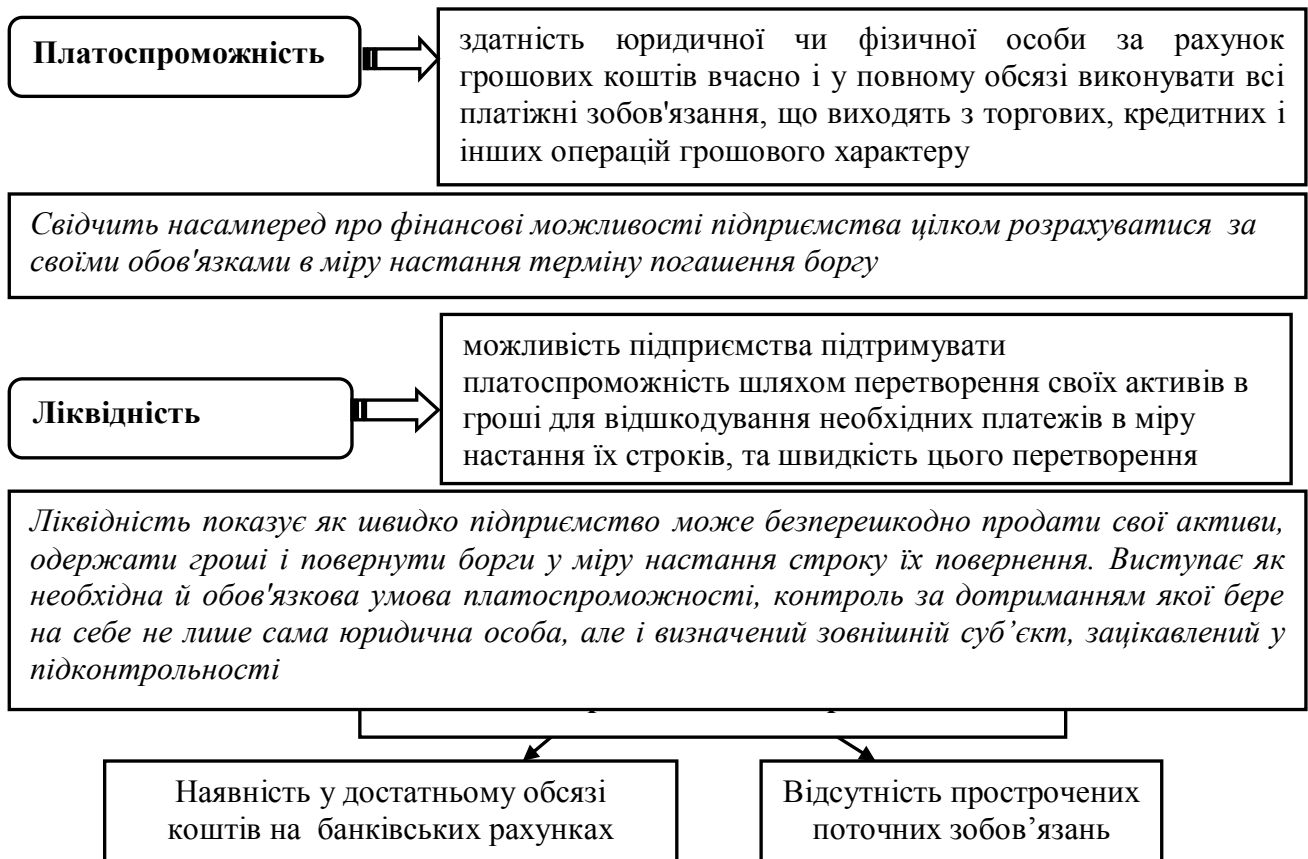

Рисунок 1.51 – Основні ознаки платоспроможності підприємства

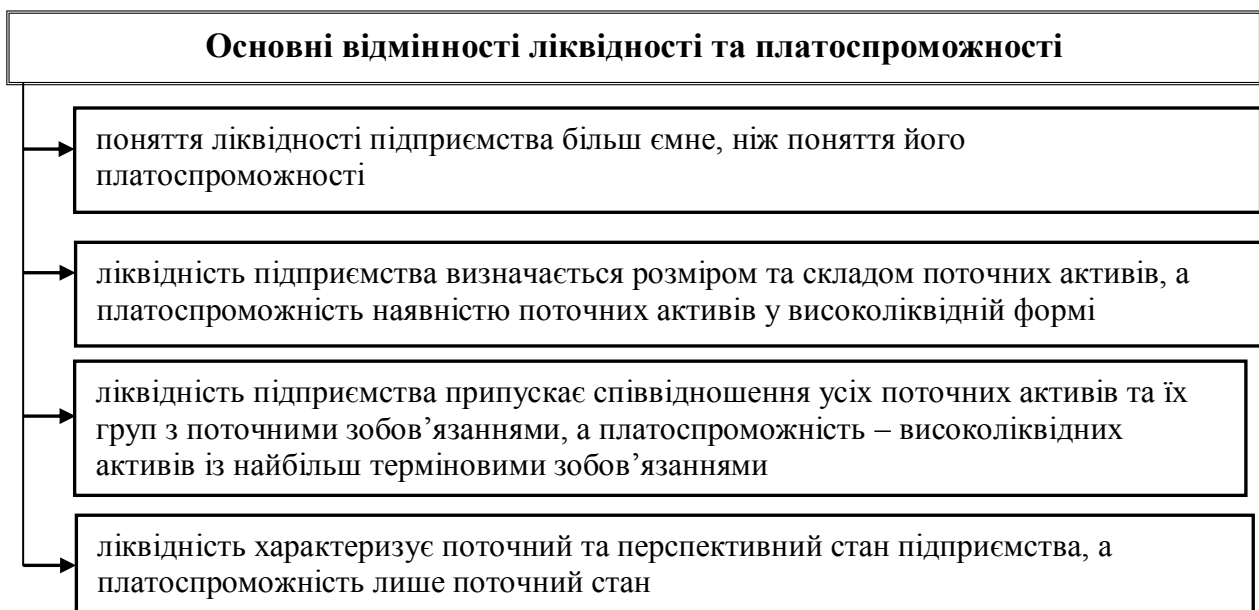

Рисунок 1.52 – Відмінності між ліквідністю підприємства та його платоспроможністю

Рисунок 1.53 – Характеристика прояву ліквідності

1.5.2. Методика аналізу ліквідності балансу

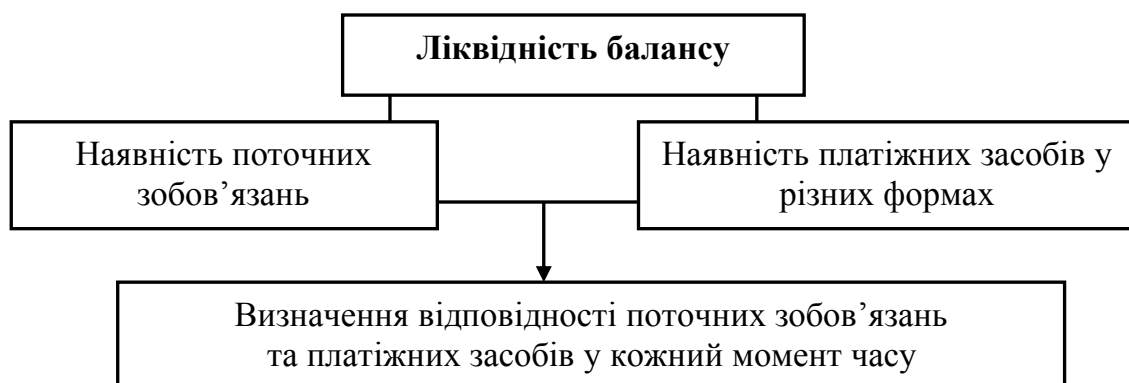

Рисунок 1.54 – Ознаки ліквідності балансу підприємства

Мета аналізу ліквідності балансу – пошук можливостей погашення платіжних зобов'язань за рахунок внутрішніх джерел (можливої реалізації активів), і з'ясування на цій основі рівня платоспроможності підприємства

Зміст аналізу ліквідності балансу – визначення ступеня покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких у грошові кошти відповідає терміну погашення зобов'язань

Групування статей активу і пасиву балансу

Актив - за ступенем ліквідності активів	
A1 <i>абсолютно ліквідні активи</i>	суми грошових коштів підприємства на поточному, валютному та інших рахунках, у касі, короткострокові фінансові вкладення (цінні папери), які можуть бути використані для здійснення поточних розрахунків негайно
A2 <i>активи швидкої реалізації</i>	активи, для перетворення яких у наявні кошти потрібний визначений час) – це дебіторська заборгованість, платежі за якою очікуються протягом 12 місяців після звітної дати, та інші оборотні активи. Ліквідність цих ресурсів різна і залежить від суб'єктивних та об'єктивних чинників: кваліфікації фінансових робітників, взаємовідносин підприємства з платниками та їх платоспроможності, умов надання кредитів покупцям, організації вексельного обігу тощо
A3 <i>активи повільної реалізації</i>	найменш ліквідні оборотні активи у вигляді запасів і витрат. Ліквідність цієї групи залежить від своєчасності відвантаження продукції, швидкості й правильності оформлення банківських документів, швидкості платіжного документообороту в банку, від якості й попиту на продукцію, її конкурентоспроможності, платоспроможності покупців, форми розрахунків тощо
A4 <i>активи важкої реалізації</i>	ресурси, призначені для використання в господарській діяльності протягом тривалого періоду часу. У цю групу можна включити також інші необоротні активи та групи вибуття

Рисунок 1.55 – Мета, зміст та методичні підходи до аналізу ліквідності балансу

Б

<i>Пасив - за ступенем терміновості оплати зобов'язань</i>	
<i>П1 термінові зобов'язання</i>	кредиторська заборгованість, розрахунки за дивідендами, інші короткострокові зобов'язання
<i>П2 короткострокові зобов'язання</i>	короткострокові кредити банків та інші позики, що підлягають погашенню протягом 12 місяців після звітної дати, тобто позикові кошти, крім кредитів банків для працівників, доходи майбутніх періодів, забезпечення наступних витрат та платежів
<i>П3 довгострокові пасиви</i>	довгострокові кредити банків, позикові кошти та інші довгострокові пасиви
<i>П4 постійні пасиви</i>	пасиви, що не є зобов'язаннями і не підлягають погашенню

Рисунок 1.55 (продовження) – Мета, зміст та методичні підходи до аналізу ліквідності балансу

Таблиця 1.18 – Групування статей активу і пасиву балансу в процесі аналізу ліквідності балансу та критерії визнання балансу ліквідним

А к т и в			П а с и в		
<i>групи за ступенем ліквідності</i>		<i>Код рядка</i>	<i>групи за терміном сплати зобов'язань</i>		<i>Код рядка</i>
A1	абсолютно ліквідні активи	1160-1165	П1	термінові зобов'язання	1610-1630,1690
A2	активи швидкої реалізації	1125, 1130-1155	П2	короткострокові зобов'язання	1600, 1665,1660
A3	активи повільної реалізації	1100, 1190, 1170	П3	довгострокові пасиви	1595
A4	активи важкої реалізації	1095, 1200	П4	постійні пасиви	1495

$A1 \geq П1$ } ліквідність балансу та платоспроможність підприємства у світлі
 $A2 \geq П2$ } короткострокової перспективи
 $A3 \geq П3$ } ліквідність балансу та платоспроможність підприємства у світлі
 $A4 \leq П4$ } довгострокової перспективи

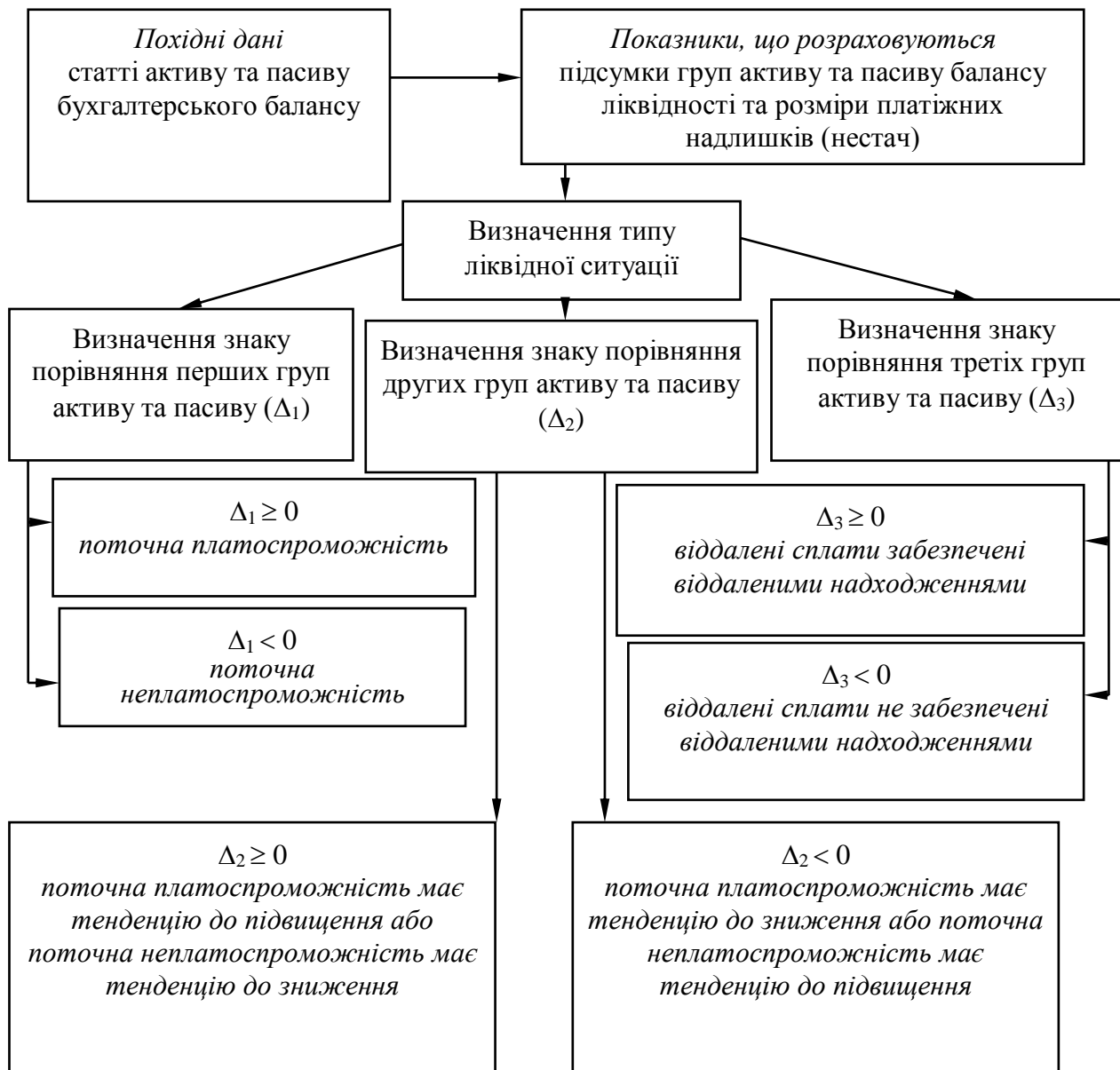

Рисунок 1.56 – Характеристика рівня платоспроможності за даними аналізу ліквідності балансу

На підставі даних аналізу ліквідності балансу можливо визначити узагальнюючий показник ліквідності:

$$L_{заг} = \frac{A1 \times d1 + A2 \times d2 + A3 \times d3}{P1 \times w1 + P2 \times w2 + P3 \times w3}$$

де $A1, A2, A3$ - активи за групами ліквідності, тис. грн;

$d1, d2, d3$ - питома вага груп активів у валюті балансу, % або коеф.;

$P1, P2, P3$ - пасиви за групами терміновості оплати, тис. грн;

$w1, w2, w3$ - питома вага груп пасивів у валюті балансу, % або коеф.

Збільшення цього показника свідчить про підвищення ліквідності балансу і зміцнення платоспроможності підприємства, і навпаки.

Значного підвищення точності оцінки ліквідності досягають у ході визначення міри погодженості обсягів оборотних активів з обсягами платіжних зобов'язань шляхом зіставлення показників трансформації оборотних активів у готівку ($\bar{P}_{ПА}$) з реальними термінами погашення короткострокових зобов'язань підприємства ($\bar{P}_{КЗ}$):

$$\bar{P}_{ПА} = \frac{\sum ПА_i \times P_{A_i}}{\sum A_i} \quad (1)$$

$$\bar{P}_{КЗ} = \frac{\sum КЗ_i \times P_{КЗ_i}}{\sum КЗ_i} \quad (2)$$

де $ПА_i$ – поточні активи i -го виду, тис. грн;

P_{A_i} – період трансформації поточних активів i -го виду, тобто кількість днів, необхідних для перетворення поточних активів у готівку, дні.

$КЗ_i$ – короткострокові зобов'язання i -го виду, тис. грн;

$P_{КЗ_i}$ – період до погашення i -го виду короткострокових зобов'язань, дні.

Чим нижче значення показника $\bar{P}_{ПА}$, тим більш ліквідні поточні активи підприємства. Чим вище значення показника $\bar{P}_{КЗ}$, тим більше у підприємства можливостей до встановленого терміну погасити платіжні зобов'язання за рахунок підвищення ефективності господарювання, і навпаки.

1.5.3. Аналіз платоспроможності підприємства

Мета аналізу платоспроможності – це оцінка можливості виконання платіжних зобов'язань короткострокового характеру і пошук резервів підвищення загального рівня платоспроможності

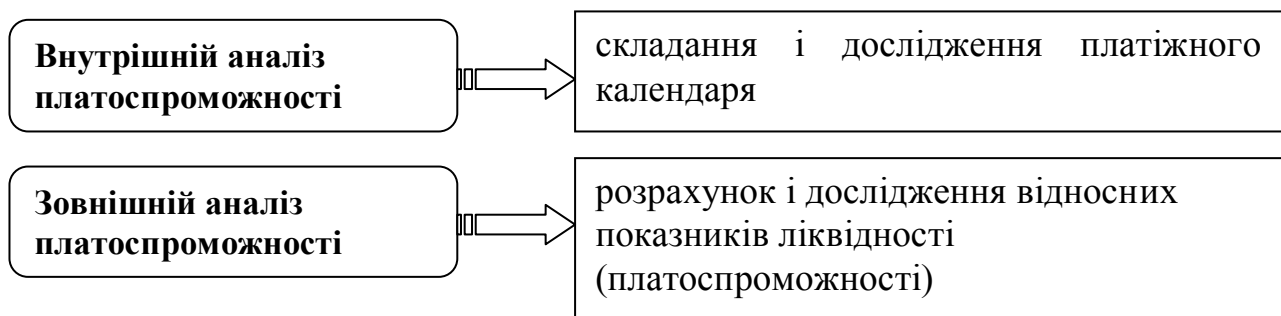

Рисунок 1.57 – Мета і види аналізу платоспроможності підприємства

Таблиця 1.19 – Методичні підходи до внутрішнього аналізу платоспроможності

Ознака	Характеристика
<i>Складання платіжного календаря</i>	
Мета	оперативний внутрішній аналіз поточної платоспроможності, щоденний контроль за надходженням засобів від продажу продукції (товарів, робіт, послуг), погашення дебіторської заборгованості та інших надходжень коштів, а також контроль за виконанням платіжних зобов'язань перед постачальниками, банками і іншими кредиторами
Термін	місяць
Методика	аналітичні таблиці, у яких, з одного боку, підраховуються наявні та очікувані платіжні засоби, а з іншого – платіжні зобов'язання на цей же період (1, 5, 10, 15 днів, 1 місяць)
Джерела	дані про відвантаження і реалізацію продукції (товарів, робіт, послуг), про закупівлю засобів виробництва, документів про розрахунки з оплати праці, на видачу авансів працівникам, виписок з рахунків банків тощо
Прийоми дослідження	порівняння платіжних засобів на відповідну дату з платіжними зобов'язаннями на цю саму дату
Інструмент оперативного управління	забезпечує щоденний контроль за надходженням і витратою коштів, але і дозволяє синхронізувати позитивні й негативні грошові потоки, визначити пріоритетність платежів за ступенем їх впливу на фінансові результати

Таблиця 1.20 – Характеристика відносних показників оцінки платоспроможності підприємства

№ з\п	Показник	Характеризує	Алгоритм розрахунку	Коментар
1	Коефіцієнт загальної платоспроможності (поточної ліквідності, покриття) ($K_{з.п}$)	Достатність оборотних засобів підприємства, які можуть бути використані їм для погашення своїх короткострокових зобов'язань. Характеризує запас стійкості, яка виникає внаслідок перевищення ліквідного майна над зобов'язаннями	$K_{з.п} = \frac{ПА}{ПЗ}$ Відношення поточних активів (оборотних засобів) до поточних пасивів (короткострокових зобов'язань)	$1 \geq K_{з.п} < 2$ Нижня межа вказує на те, що оборотних засобів повинно бути достатньо для покриття своїх короткострокових зобов'язань. Перевищення оборотних активів над короткостроковими зобов'язаннями більш ніж у два рази вважається небажаним, оскільки це свідчить про нераціональне вкладення своїх коштів та неефективне їх використання
2	Коефіцієнт проміжної платоспроможності (термінової або швидкої ліквідності) ($K_{п.п}$)	Платіжну спроможність підприємства, що прогнозується, за умов своєчасного проведення розрахунків з дебіторами	$K_{п.п} = \frac{ДЗ + ГК}{ПЗ}$ Відношення суми мобільних засобів у розрахунках з дебіторами і грошових коштів та короткострокових фінансових вкладень до поточних пасивів	$K_{п.п} \geq 0,7-0,8$ Низьке значення вказує на необхідність постійної роботи з дебіторами, з метою забезпечення можливості перетворення найбільш ліквідної частини оборотних засобів у грошову форму для розрахунків
3	Коефіцієнт миттєвої платоспроможності (абсолютної ліквідності) ($K_{м.п}$)	Частина короткострокової заборгованості підприємства, яку воно може сплатити найближчим часом. Надає характеристику платоспроможності підприємства на дату складання балансу	$K_{м.п} = \frac{ГК}{ПЗ}$ Відношення грошових коштів та короткострокових фінансових вкладень до поточних пасивів	$K_{м.п} \geq 0,2-0,25$ Низьке значення коефіцієнту вказує на зниження платоспроможності підприємства

Принципи оцінки платоспроможності підприємства на підставі відносних показників

Показники платоспроможності оцінюють за абсолютними розміром і тенденцією змін.

В ситуації, коли значення загального коефіцієнта платоспроможності менше границі нормативних критеріїв, доцільним є розрахунок коефіцієнтів поновлення чи втрати платоспроможності:

$$K_{BT(ПОН)}^{ПЛ} = \frac{K_{n.n\ K.P} + П_{BT(ПОН)}^{ПЛ} \times \Delta K_{n.n\ ЗАРІК}}{N_{K_{n.n}}}$$

- де $K_{n.n\ K.P}$ - фактичне значення коефіцієнта поточної платоспроможності на кінець звітного періоду, коеф.;
- $П_{BT(ПОН)}^{ПЛ}$ - установлений період втрати (відновлення) платоспроможності підприємства в місяцях;
- $\Delta K_{n.n\ ЗАРІК}$ - зміна коефіцієнта поточної ліквідності за період, коеф.;
- $N_{K_{n.n}}$ - нормативне значення коефіцієнта поточної ліквідності.

Значення коефіцієнту поновлення платоспроможності більше 1 свідчить, що підприємство у найближчі півроку спроможне поновити платоспроможність, і навпаки.

Якщо значення коефіцієнту втрати платоспроможності більше 1, то у підприємства відсутня тенденція до втрати платоспроможності протягом найближчих 3 місяців, і навпаки.

ТЕМА 1.6

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.6.1. Значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу фінансової стійкості.

1.6.2. Оцінка типу фінансової стійкості підприємства.

1.6.3. Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості.

Література: [34, с. 146-148], [42, с. 155-167], [44, с. 110-118], [51, с. 227-230], [65, с. 124-135], [68, с. 148-163].

1.6.1. Значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу фінансової стійкості

Фінансова стійкість – комплексна категорія, яка відбиває стан і структуру фінансових ресурсів підприємства, можливість виконувати зобов'язання і забезпечувати розширення діяльності без посилення залежності від зовнішніх джерел фінансування (рис. 1.58; табл. 1.21).

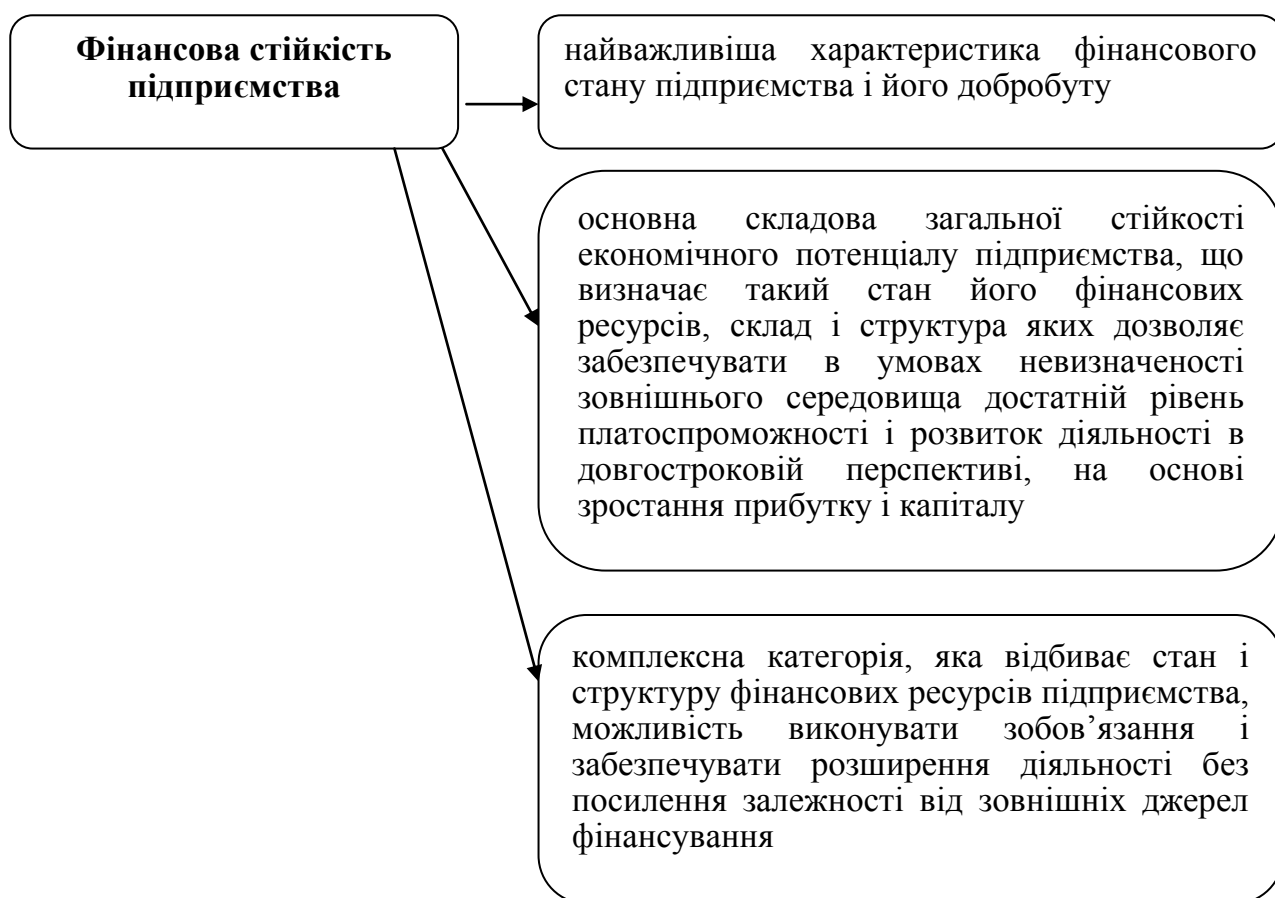

Рисунок 1.58 – Характеристика фінансової стійкості підприємства

Таблиця 1.21 – Порівняльна характеристика терміну „фінансова стійкість”

Автор	Характеристика сутності
1	2
Грачов А.В.	фінансова стійкість – це визначений стан рахунків підприємства, що гарантує його постійну платоспроможність
Бутинець Ф.Ф.	фінансова стійкість відображає збалансованість засобів та джерел їх формування, доходів і витрат, грошових і товарних потоків, оцінюється на підставі співвідношення власного і позикового капіталу підприємства, темпів нагромадження власних засобів внаслідок господарської діяльності, співвідношення довгострокових і поточних зобов'язань, достатності забезпечення матеріальних оборотних засобів власними джерелами
Гіляровська Л.Т., Вехорева А.А.	фінансова стійкість – це гарантована платоспроможність і кредитоспроможність підприємства в результаті його діяльності на основі ефективного формування, розподілу і використання фінансових ресурсів. У той же час – це забезпеченість запасів власними джерелами їхнього формування, а також співвідношення власних і позикових засобів – джерел покриття активів підприємства.
Стоянова О.С.	фінансова стійкість підприємства припускає сполучення чотирьох характеристик: високої платоспроможності, високої ліквідності балансу, високої кредитоспроможності, високої рентабельності”
Шеремет А.Д.	сутністю фінансової стійкості є забезпеченість запасів і витрат джерелами їхнього формування, її зовнішнім проявом є платоспроможність
Шило В.П., Верхоглядова Н. І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М.	фінансова стійкість характеризується стабільним підвищенням прибутків над витратами, вільним маневруванням грошових коштів і ефективним їх використанням у процесі поточної діяльності
Ізмайлова К.В.	фінансова стійкість характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання
Савицька Г.В.	фінансова стійкість підприємства – це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому і зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику
Ковальов В.В.	фінансова стійкість характеризується співвідношенням власних і позикових засобів

1	2
Шеремет О.О.	фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також витрат на його розширення і оновлення
Цал-Цалко Ю.С.	фінансова стійкість – це стан активів підприємства, що гарантує його постійну платоспроможність, і залежить від розміщення активів підприємства і джерел їх формування
Балабанов І.Т.	фінансово стійким вважається суб'єкт господарювання, що за рахунок власних коштів покриває засобу, вкладені в активи, не допускаючи при цьому невинуватості заборгованості

Стійкість фінансового положення будь-якого підприємства являє собою комплекс взаємозалежних процесів, які залежать від численних і різноманітних факторів. Розрізняють зовнішні (непідвласні волі підприємства) і внутрішні (залежні від сформованої системи організації роботи підприємства) фактори, що впливають на фінансову сталість підприємства (табл. 1.22).

Таблиця 1.22 – Чинники, що впливають на фінансову стійкість та визначають її види

<i>Зовнішні чинники</i>	<i>Внутрішні чинники</i>
<ul style="list-style-type: none"> – Економічні умови господарювання – Фаза економічного циклу країни – Інфляція – Рівень техніки і технології, вживаної на підприємстві – Платоспроможний попит і рівень доходів покупців – Податкова і кредитна політика держави – Законодавчі акти по контролю за діяльністю підприємства – Зовнішньоекономічні зв'язки з контрагентами і ін. 	<ul style="list-style-type: none"> – Галузева приналежність підприємства – Структура продукції, що випускається – Розмір сплаченого капіталу – Величина витрат і їх динаміка порівняно з одержаними доходами – Запаси і резерви, їх склад і структура – Рівень ефективності управління підприємством – Ступінь раціональності використання всіх видів ресурсів – Ефективність господарських і фінансових операцій

Відповідно до розподілу факторів виділяють *внутрішню та зовнішню фінансову стійкість* (рис. 1.59) .

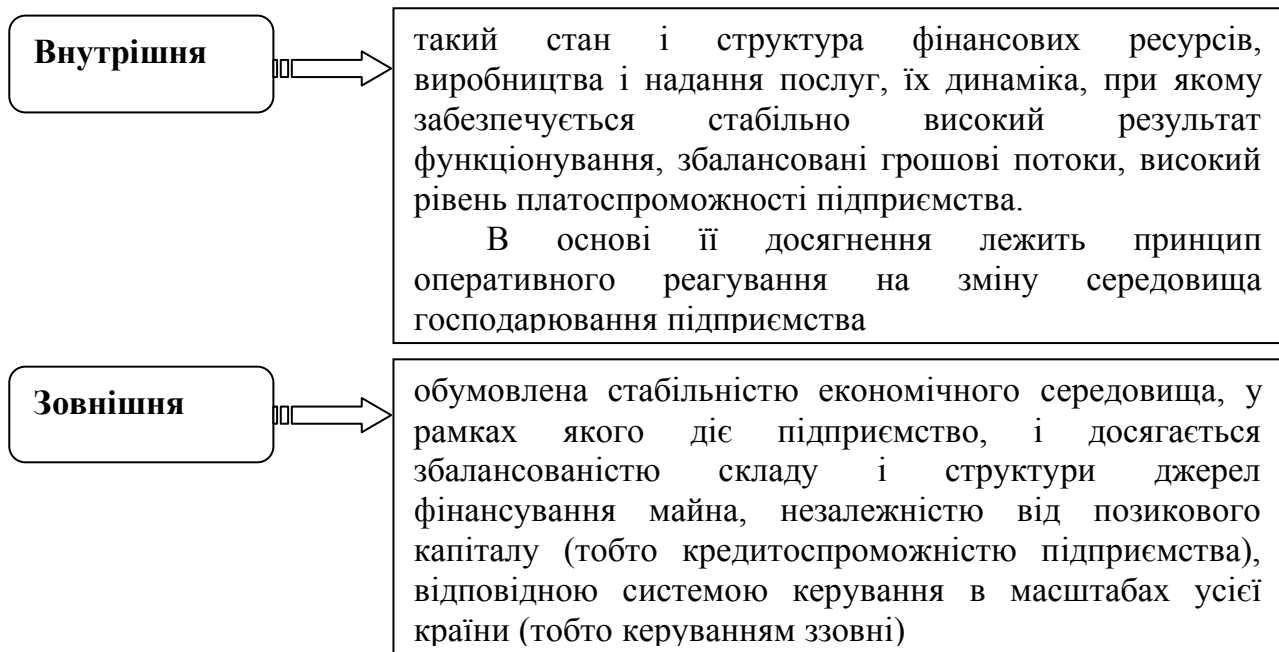

Рисунок 1.59 – Види фінансової стійкості підприємства

Метою аналізу фінансової стійкості підприємства є пошук потенційних можливостей підвищення ефективного розподілу і використання фінансових ресурсів задля забезпечення розвитку підприємства на підставі зростання прибутку і капіталу, збереження платоспроможності і кредитоспроможності в умовах припустимого рівня ризику.

Основними задачами аналізу фінансової стійкості підприємства є:

- дослідження зміни кількісних і якісних показників фінансової стійкості підприємства порівняно з нормативними критеріями і в динаміці;
- виявлення і кількісне вимірювання причин зміни кількісних характеристик фінансової стійкості підприємства (у просторово-часовому розрізі);
- комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства на момент (визначену дату) і в середньому за період з урахуванням впливу факторів;
- оцінка перспектив розвитку підприємства на базі проведення прогностичного аналізу фінансових коефіцієнтів;
- пошук потенційних можливостей стабілізації фінансового становища підприємства і розробка заходів щодо їх практичного впровадження.

Інформаційне забезпечення аналізу фінансової стійкості підприємств складають дані фінансової звітності.

Розрахунково-аналітичні процедури аналізу фінансової стійкості підприємств передбачають:

- ▶ визначення типу фінансової стійкості;
- ▶ визначення рівня фінансової стійкості;
- ▶ комплексну оцінку фінансової стійкості підприємства.

Для визначення типу фінансової стійкості використовуються абсолютні показники, характеристики рівня фінансової стійкості підприємства – відносні, а для комплексної оцінки – інтегральні.

1.6.2. Оцінка типу фінансової стійкості підприємства

Якісною характеристикою фінансової стійкості є тип фінансової стійкості підприємства. Він визначається на підставі абсолютних показників, які обчислюються зіставленням наявності фінансових ресурсів і потреби в них для підтримання безперервного процесу основної діяльності підприємства.

Узагальнюючим абсолютним показником фінансової стійкості є надлишок або недостача джерел формування запасів, що визначається різницею між величиною джерел формування та вартістю запасів. При цьому мається на увазі забезпеченість запасів такими джерелами, як власні оборотні засоби, довгострокові та короткострокові кредити, кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги.

Для характеристики джерел формування запасів застосовується кілька показників, які відображають ступінь охоплення різних видів джерел, а саме показники наявності:

- власних оборотних засобів;
- власних довгострокових джерел формування запасів;
- загальної величини джерел формування запасів.

Забезпеченість запасів джерелами їх формування дозволяє класифікувати фінансовий стан за ступенем його стійкості. Можливе виділення чотирьох типів фінансової стійкості:

- абсолютна стійкість фінансового стану,
- нормальна стійкість фінансового стану,
- нестійкий (передкризовий) фінансовий стан
- кризовий фінансовий стан .

Умови, за якими можна визначити тип фінансової стійкості підприємства наведено в табл. 1.23, а їх характеристика в табл. 1.24.

Таблиця 1.23 - Методика визначення типів фінансової стійкості підприємства

Показники забезпеченості запасів \ Типи фінансової стійкості	Абсолютна стійкість фінансового стану	Нормальна стійкість фінансового стану	Нестійкий фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан
$H(n)_{BOZ}$	≥ 0	< 0	< 0	< 0
$H(n)_{ВДДЗ}$	> 0	≥ 0	< 0	< 0
$H(n)_{ЗДФЗ}$	> 0	> 0	≥ 0	< 0

Таблиця 1.24 – Алгоритми розрахунку абсолютних показників фінансової сталості підприємства

Показник	Алгоритм визначення	Умовні позначки
1	2	3
Показники, що надають характеристику наявності джерел формування запасів		
1. Наявність власних оборотних засобів (ВОЗ)	$ВОЗ = ДВЗ - НА$	<p><i>ДВЗ</i> - джерела власних засобів (підсумок I розділу пасиву балансу «Власний капітал»), тис. грн.;</p> <p><i>НА</i> - необоротні активи (підсумок розділів активу балансу: I «Необоротні активи», III «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття»), тис. грн.</p> <p><i>ДКП</i> - довгострокові кредити банків та позикові засоби (підсумок розділу III пасиву «Довгострокові зобов'язання і забезпечення»), тис. грн..</p> <p><i>ККП</i> - короткострокові кредити банків та кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (сума рядків 1600 та 1615 III розділу пасиву «Поточні зобов'язання і забезпечення»), тис.грн.</p>
2. Наявність власних довгострокових джерел формування запасів (ВДДЗ)	$ВДДЗ = ВОЗ + ДКП = (ДВЗ + ДКБ) - НА$	
3. Загальна сума джерел формування запасів (ЗДФЗ)	$ЗДФЗ = ВДДЗ + ККП = (ДВЗ + ДКБ + ККП) - НА$	

1	2	3
Показники, що надають оцінку розміру джерел для покриття запасів та витрат		
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних засобів ($H(n)_{BOZ}$)	$H(n)_{BOZ} = BOZ - З$	BOZ - наявність власних обігових засобів, тис. грн.;
Надлишок (+) або нестача (-) довгострокових джерел формування запасів ($H(n)_{ВДДЗ}$)	$H(n)_{ВДДЗ} = ВДДЗ - З$	ВДДЗ - наявність власних довгострокових джерел формування запасів, тис. грн.;
Надлишок (+) або нестача (-) загальних джерел формування запасів ($H(n)_{ЗДФЗ}$)	$H(n)_{ЗДФЗ} = ЗДФЗ - З$	ЗДФЗ - наявність загальних джерел формування запасів, тис.грн. З - запаси та витрати (рядок 1100)

Таблиця 1.25 – Характеристика типів фінансової стійкості підприємства

№ з/п	Тип фінансової стійкості	Джерела покриття запасів	Стисла характеристика	Коментар
1	2	3	4	5
1	Абсолютна стійкість фінансового стану	Власні оборотні засоби	Показує, що запаси та витрати повністю покриваються власними оборотними засобами. Висока платоспроможність, підприємство практично не залежить від кредиторів	Така ситуація належить до крайнього типу фінансової сталості та на практиці зустрічається дуже рідко. Однак її не можна розглядати як ідеальну, у зв'язку з тим, що підприємство не використовує у господарській діяльності зовнішні джерела фінансування
2	Нормальна стійкість фінансового стану	Власні оборотні засоби та довгострокові кредити	Вартість запасів господарюючого суб'єкта менша або дорівнює сумі довгострокових джерел формування запасів. Підприємству притаманні нормальна платоспроможність; ефективне використання позикових засобів; висока дохідність поточної діяльності	Підприємство оптимально використовує власні та кредитні ресурси. Поточні активи перевищують кредиторську заборгованість
3	Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан	Власні оборотні засоби, довгострокові	Характеризується нестачею власних оборотних засобів, довгострокових джерел формування, надлишком або	Фінансова стійкість вважається допустимою, якщо виконуються наступні умови:

Продовження таблиці 1.25

1	2	3	4	5
		та короткострокові кредити та позики	рівністю загальної величини основних джерел формування запасів та вартістю запасів; порушеннями фінансової дисципліни, збоями в надходженні грошових коштів на поточний рахунок, зниженням прибутковості діяльності. Однак зберігається можливість відновлення платоспроможності за рахунок поповнення власного капіталу та збільшення власних оборотних засобів, а також додаткового залучення довгострокових кредитів	<ul style="list-style-type: none"> • вартість виробничих запасів разом із вартістю готової продукції дорівнюють або перевищують суму короткострокових кредитів та залучених засобів, що беруть участь у формуванні запасів; • вартість незавершеного виробництва разом із витратами майбутніх періодів дорівнюють або менше суми власного оборотного капіталу. <p>Якщо ці умови не виконуються, то спостерігається тенденція до погіршення фінансового стану</p>
4	Кризовий фінансовий стан	Власні оборотні засоби, довгострокові та короткострокові кредити та позики	Характеризується нестачею власних оборотних засобів, довгострокових та джерел формування запасів. Грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не в змозі покрити навіть кредиторської заборгованості та прострочених позик. Рівновага платіжного балансу в даній ситуації забезпечується за рахунок прострочених платежів по оплаті праці, кредитам банку, постачальникам, бюджету тощо	Неплатоспроможність підприємства; межа банкрутства. При кількарізовому повторенні такого стану підприємству погрожує об'ява банкрутства

Результатом аналізу фінансової стійкості підприємств за допомогою абсолютних показників є визначення типу фінансової стійкості, його змін у динаміці і розробка рекомендацій щодо відновлення чи посилення рівня фінансової стійкості.

Фінансова стійкість може бути відновлена шляхом поповнення джерел формування запасів (збільшення кредитів, позик), оптимізації їх структури, обґрунтованого зниження рівня запасів тощо.

1.6.3. Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості

Кількісна характеристика і висновок про рівень фінансової незалежності підприємства здійснюється за допомогою відносних показників і встановлення тенденцій і закономірностей їх розвитку у динаміці.

Аналіз відносних показників фінансової стійкості передбачає розрахунок та порівняння отриманих значень коефіцієнтів з встановленими базисними величинами, а також вивчення динаміки їх змін за означений період.

Базисними величинами можуть бути:

- значення показників за минулий період;
- середньогалузеві значення показників;
- значення показників конкурентів;
- теоретично обґрунтовані або встановлені за допомогою експертного опитування оптимальні або критичні значення відносних показників.

У вітчизняній та зарубіжній практиці оцінки фінансової стійкості підприємства застосовується велика кількість відносних фінансових коефіцієнтів, які умовно можна згрупувати у дві групи:

- показники, які характеризують стан і структуру капіталу підприємства;
- показники, які характеризують стан і структуру основних й оборотних активів.

Порядок розрахунку і економічна інтерпретація відносних показників фінансової стійкості наведені у табл. 1.26.

Завершальною процедурою аналізу фінансової стійкості підприємства є комплексна рейтингова оцінка стабільності фінансового положення.

Як правило, для проведення комплексної рейтингової оцінки використовують способи сум, середньої геометричної, суми місць, віддалей тощо. З використанням цих способів розроблені різні методики комплексної рейтингової оцінки фінансової стійкості підприємства, що застосовуються інвесторами, кредитними установами, контрагентами і конкурентами тощо (більш докладно про це у темі „Комплексний аналіз фінансового стану підприємства”).

Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства означає віднесення його до певного розряду або класу. Така оцінка може виступати в ролі порівняльної характеристики фінансової стабільності конкуруючих підприємств, основи для вибору перспективних варіантів розвитку. Рейтинг ніколи не залишається постійним, він може підвищуватися або знижуватися.

Таблиця 1.26 – Система відносних показників для оцінки фінансової стійкості підприємства

№ з/п	Назва показника	Що показує	Алгоритм розрахунку	Коментар
1	2	3	4	5
1	Показники стану і структури капіталу			
1.1	Коефіцієнт автономії (K_a)	Показує частку власних засобів в їх загальній сумі.	$K_a = \frac{PBK}{BB}$ <p>Відношення суми реального власного капіталу до загальної суми засобів підприємства</p>	$K_a \geq 0,5$ <p>Характеризує незалежність від позикових засобів. Перевищення вказує на зростання фінансової незалежності підприємства</p>
1.2	Коефіцієнт фінансової залежності ($K_{\phiз}$)	Показує, яка сума загальної вартості майна підприємства припадає на 1 грн. власних коштів	$K_{\phiз} = \frac{BB}{BK}$ <p>Відношення загальної суми засобів підприємства до суми власного капіталу</p>	$K_{\phiз} \leq 2$ <p>Показник обернений до коефіцієнта автономії. Характеризує залежність від позикових засобів</p>
1.3	Коефіцієнт фінансової стійкості ($K_{\phiс}$)	Показує кількість власних коштів, які залучило підприємство на 1 грош. од. вкладених в активи позикових засобів	$K_{\phiс} = \frac{PBK}{PK}$ <p>Відношення реального власного та позикового капіталу</p>	$K_{\phiс} \geq 1$ <p>Зниження вказаної межі означає залежність підприємства від зовнішніх джерел засобів, втрату фінансової автономності</p>

1	2	3	4	5
1.4	Коефіцієнт співвідношення позикових та власних засобів ($K_{n/e}$) або	Кількість позикових засобів, яких залучило підприємство на 1 грош. од. вкладених в активи власних коштів	$K_{n/e} = \frac{ПК}{РВК}$ <p>Відношення всіх зобов'язань (позикового капіталу) до реального власного капіталу</p>	$K_{n/e} \leq 1$ <p>Перевищення вказаної межі означає залежність підприємства від зовнішніх джерел засобів, втрату фінансової автономності Залежить від характеру господарської діяльності</p>
1.5	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу ($K_{зк}$)	Характеризує частку залученого капіталу в загальній сумі капіталу підприємства	$K_{зк} = \frac{ПК}{ВБ}$ <p>Відношення суми позикового капіталу до загальної суми засобів підприємства</p>	$K_{зк} \leq 0,5$ <p>Перевищення вказаної межі означає залежність підприємства від зовнішніх джерел засобів, втрату фінансової автономності</p>
1.6	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів ($K_{оз}$)	Показує частку довгострокових займів в загальній сумі довгострокових джерел формування, які можна спрямувати на реалізацію довготермінових програм	$K_{оз} = \frac{ДПК}{ВК + ДПК}$ <p>Відношення довгострокового позикового капіталу до суми власного капіталу і довгострокового позикового капіталу (довгострокових джерел)</p>	<p>Чим вище показник, тим більш залежне підприємство від довгострокових позикових джерел фінансування</p>

1	2	3	4	5
1.7	Коефіцієнт стійкості фінансування ($K_{c.ф}$)	Показує питому вагу активів, які фінансуються за рахунок стійких пасивів	$K_{c.ф} = \frac{BK + ЗМВ + ДПК}{ВБ}$ <p>Відношення власного капіталу, забезпечення майбутніх витрат та платежів і довгострокового позикового капіталу до загальної суми засобів підприємства</p>	Критичне значення коефіцієнта - 0,75. Якщо значення цього коефіцієнта нижче 0,75, можна зробити висновок, що на підприємстві недостатньо стійких джерел формування майна. Чим вище показник, тим більш активів фінансуються за рахунок довгострокових і власних джерел одночасно
1.8	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань ($K_{д.з}$)	Визначає частину довгострокових зобов'язань в загальній сумі позикових джерел формування майна	$K_{д.з} = \frac{ДПК}{ПЗ + ДПК}$ <p>Відношення довгострокового позикового капіталу до загальної суми засобів, залучених підприємством на позиковій основі</p>	$K_{д.з} < 0,2$
1.9	Коефіцієнт поточних зобов'язань ($K_{п.з}$)	Визначає частку (питому вагу) поточних зобов'язань в загальній сумі позикових джерел формування майна	$K_{п.з} = \frac{КПК}{КПЗ + ДПК}$ <p>Відношення поточних зобов'язань загальної суми</p>	$K_{п.з} > 0,5$

1	2	3	4	5
			засобів, залучених підприємством на позиковій основі	
1.10	Коефіцієнт страхування бізнесу ($K_{С.Б}$)	Показує суму капіталу, який зарезервовано підприємством на кожну гривню майна	$K_{С.Б} = \frac{PK}{ВБ}$ <p>Визначається як відношення суми резервного капіталу до загальної вартості майна</p>	$K_{С.Б} > 0,2$
2	Показники стану основних й оборотних активів			
2.1	Коефіцієнт забезпеченості і поточних активів власними оборотними засобами ($K_{з.на}$)	Наявність у підприємства власних оборотних засобів, необхідних для його фінансової сталості. Критерій визначення неплатоспроможності (банкрутства) підприємства	$K_{з.на} = \frac{ВОЗ}{ПА} = \frac{ВК - НА}{ПА}$ <p>Відношення власних оборотних засобів до загальної величини оборотних засобів підприємства</p>	$K_{з.на} \geq 0,1$ <p>Чим вище показник, тим краще фінансовий стан підприємства, тим більше в нього можливостей проведення незалежної фінансової політики</p>
2.2	Коефіцієнт забезпеченості і запасів власними	Наявність у підприємства власних оборотних засобів, необхідних для покриття запасів.	$K_{з.з} = \frac{ВОЗ}{З} = \frac{ВК - НА}{З}$	$K_{з.з} \geq 0,5$ <p>Чим вище показник, тим краще фінансовий стан підприємства, тим</p>

Продовження таблиці 1.26

1	2	3	4	5
	оборотними засобами ($K_{3.3}$)		Відношення власних оборотних засобів до величини запасів підприємства	більше в нього можливостей проведення незалежної фінансової політики
2.3	Коефіцієнт покриття запасів ($K_{n.3}$)	Наявність у підприємства «нормальних» джерел засобів для покриття запасів	$K_{n.3} = \frac{BOZ + KKB + KЗ_T}{3}$ <p>Відношення суми власних оборотних засобів, короткострокових кредитів банку та кредиторської заборгованості по товарним операціям до величини запасів підприємства</p>	$K_{n.3} \geq 1$ <p>Зниження вказаної межі вказує на необхідність використання інших джерел фінансування, що приводить до зростання кредиторської заборгованості по сплаті праці та по іншим видам розрахунків</p>
2.4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{м.вк}$)	Здібність підприємства підтримувати рівень власного оборотного капіталу та поповнювати оборотні засоби за рахунок власних джерел	$K_{м.вк} = \frac{BOZ}{BK}$ <p>Відношення власних оборотних засобів до загальної величини власного капіталу підприємства</p>	$K_{м.вк} \in [0,2 - 0,5]$ <p>Чим ближче значення показника до верхньої межі, тим більше можливість фінансового маневру у підприємства</p>

1	2	3	4	5
2.5	Коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих засобів ($K_{м/ім}$)	Скільки оборотних активів (мобільних засобів) приходить на 1 грош. од. необоротних активів (іммобілізованих засобів)	$K_{м/ім} = \frac{ПА}{НА}$ <p>Відношення оборотних до необоротних активів</p>	Чим вище значення показника, тим більше засобів підприємство укладає в оборотні активи
2.6	Коефіцієнт реальної вартості майна ($K_{рвм}$)	Показує частку коштів торговельного процесу у вартості майна підприємства	$K_{рвм} = \frac{ОЗ + З + НВ}{ВБ}$ <p>Відношення суми основних засобів, запасів та незавершеного виробництва до загальної величини майна підприємства (валюти балансу)</p>	Чим вище значення показника, тим вище рівень виробничого потенціалу підприємства
2.7	Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів ($K_{ст.фін}$)	Показує частину необоротних активів, яка фінансується за рахунок довгострокових залучених коштів	$K_{ст.фін} = \frac{ДПК}{НА}$ <p>Відношення довгострокового позикового капіталу до необоротних активів підприємства</p>	$K_{ст.фін} < 1$ <p>Перевищення вказаної межі вказує на зростання вартості необоротних активів, сформованих за рахунок довгострокових джерел фінансування</p>

ТЕМА 1.7

АНАЛІЗ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

- 1.7.1. Поняття, задачі та джерела інформації для аналізу кредитоспроможності підприємства.
- 1.7.2. Попередній аналіз кредитоспроможності підприємства.
- 1.7.3. Методика аналізу кредитоспроможності підприємства.

Література: [38,с.260-276], [51, с.206-210], [68, с.152-174], [69, с.210-238], [70, с.357-400].

1.7.1. Поняття, задачі та джерела інформації для аналізу кредитоспроможності підприємства

При формуванні фінансових ресурсів за рахунок кредиторів підприємство є позичальником, який отримує активи у тимчасове користування. Необхідність кредиторів, як джерела фінансових ресурсів закономірне явище ринкової економіки, притаманне ефективному функціонуванню господарюючих суб'єктів.

Кредитоспроможність — це спроможність клієнта в повному обсязі та у визначений кредитною угодою строк розраховуватися за своїми борговими зобов'язаннями. Кредитоспроможність пов'язана із платоспроможністю.

Мета аналізу кредитоспроможності – оцінка результатів фінансової діяльності позичальника, на основі якої кредитор приймає рішення щодо можливості надання кредиту або припинення кредитних відносин з клієнтом.

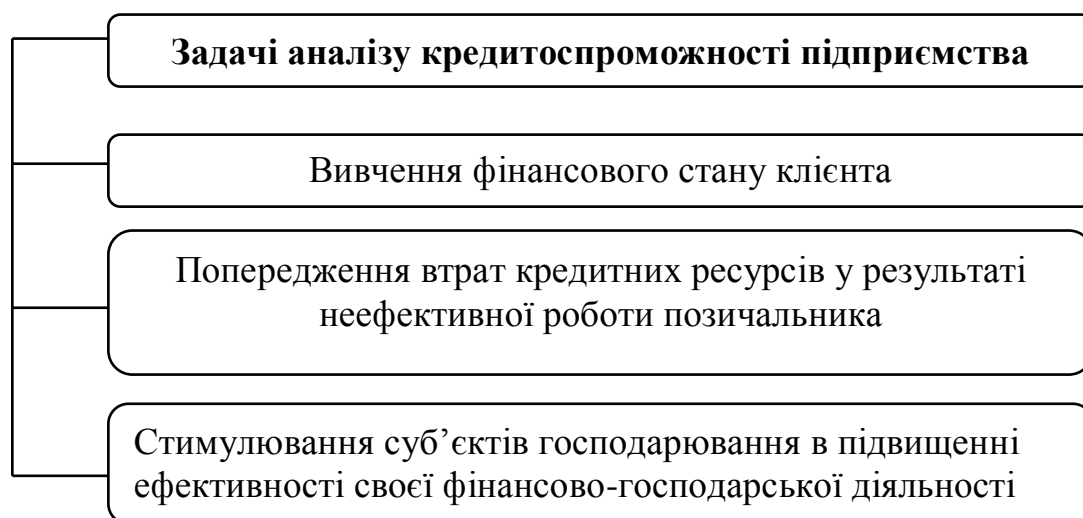

Рисунок 1.60 – Задачі аналізу кредитоспроможності

Кредитоспроможність позичальника характеризується:

- репутацією позичальника, яка відрізняється своєчасністю розрахунків за раніше отриманими кредитами, якістю наданих звітів, відповідальністю та компетенцією керівництва;
- поточним фінансовим станом і спроможністю виробляти конкурентоспроможну продукцію;
- можливістю в разі потреби мобілізувати грошові кошти з різних джерел;
- дохідністю підприємства, яка обумовлює його можливість сплачувати відсотки за кредит при здійсненні нормальної фінансової діяльності;
- метою використання кредитних ресурсів;
- сумою кредиту, яка оцінюється виходячи з проведення позичальником заходів, спрямованих на визначення ліквідності балансу, співвідношення між власними й залученими коштами;
- погашенням кредиту, вивчення якого здійснюється шляхом аналізу повернення кредиту за рахунок реалізації матеріальних цінностей, надання гарантій, використання заставного права;
- забезпеченістю кредиту з погляду визначення прав кредитора брати в заставу під видану позичку активи підприємства, включаючи цінні папери.

Рисунок 1.61 – Сутність і характеристики кредитоспроможності підприємства

Кредит – економічні відносини між юридичними та фізичними особами і державами з приводу перерозподілу вартості на засадах повернення і, як правило, з виплатою відсотка.

Суб'єктами кредитної угоди є: **позичальник** – той, хто бере кредит; **кредитор** – той, хто передає вартість у грошовій або натуральній формі в кредит.

Рисунок 1.62 – Форми кредиту, що можуть використовуватися в процесі господарювання підприємства

1.7.2. Попередній аналіз кредитоспроможності підприємства

Для вирішення питання про надання кредиту діяльність підприємства докладно аналізується за найважливішими напрямками.

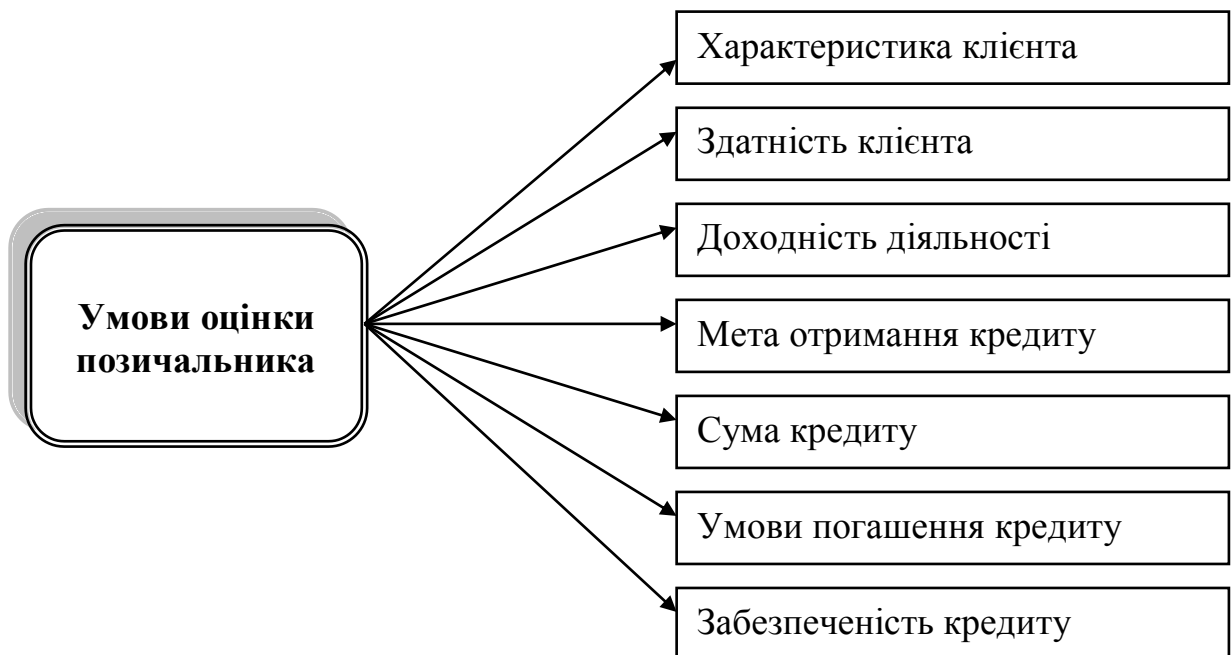

Рисунок 1.63 – Умови оцінки кредитоспроможності позичальника

У світовій банківській практиці при вирішенні питання про надання кредиту (кредитоспроможність) діяльність клієнтів докладно аналізується за найважливішими напрямками (система **CAMPARI**):

- C** — character — характеристика клієнта, особисті якості;
- A** — ability — спроможність до повернення позики;
- M** — margin — маржа (дохідність);
- P** — purpose — мета, на яку витрачатимуться кошти;
- A** — amount — розмір позики;
- I** — insurance — страхування ризику непогашення позики.

До прийняття рішення про можливість надання кредиту банк аналізує, вивчає діяльність потенційного позичальника, визначає його кредитоспроможність, прогнозує ризик неповернення кредиту.

Рисунок 1.64 – Умови оцінки кредитоспроможності позичальника

1.7.3. Методика аналізу кредитоспроможності підприємства

Оцінка кредитоспроможності підприємства здійснюється за напрямками:

- вивчення кредитної історії;
- діагностика показників, які дають можливість оцінити фінансовий стан і ефективність роботи підприємства;
- рух коштів для виявлення тенденцій формування та сезонної потреби підприємства в грошових ресурсах;
- обґрунтування ділового середовища для визначення ступеня його впливу на господарську діяльність підприємства.

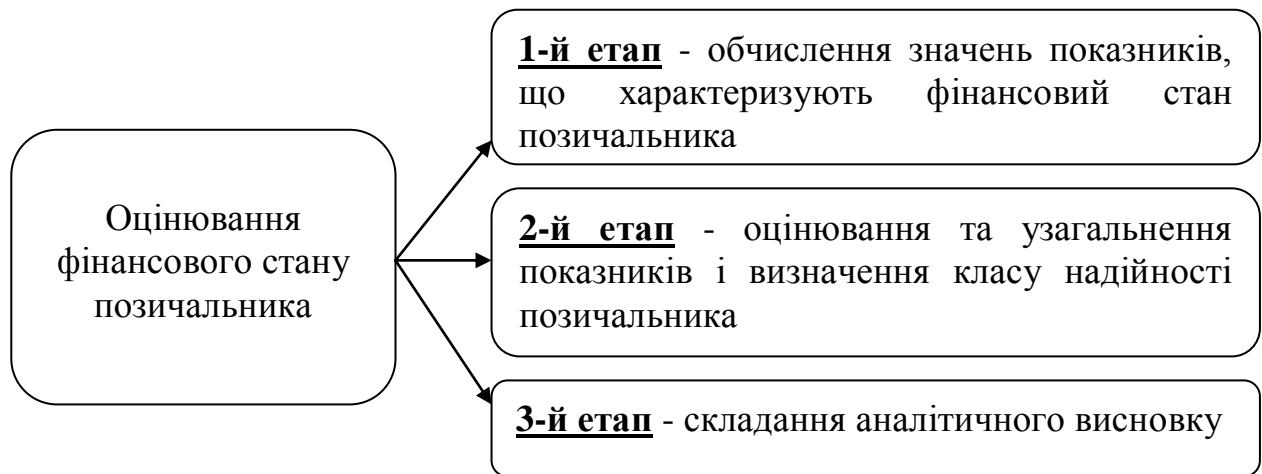

Рисунок 1.65 – Етапи оцінки фінансового стану позичальника

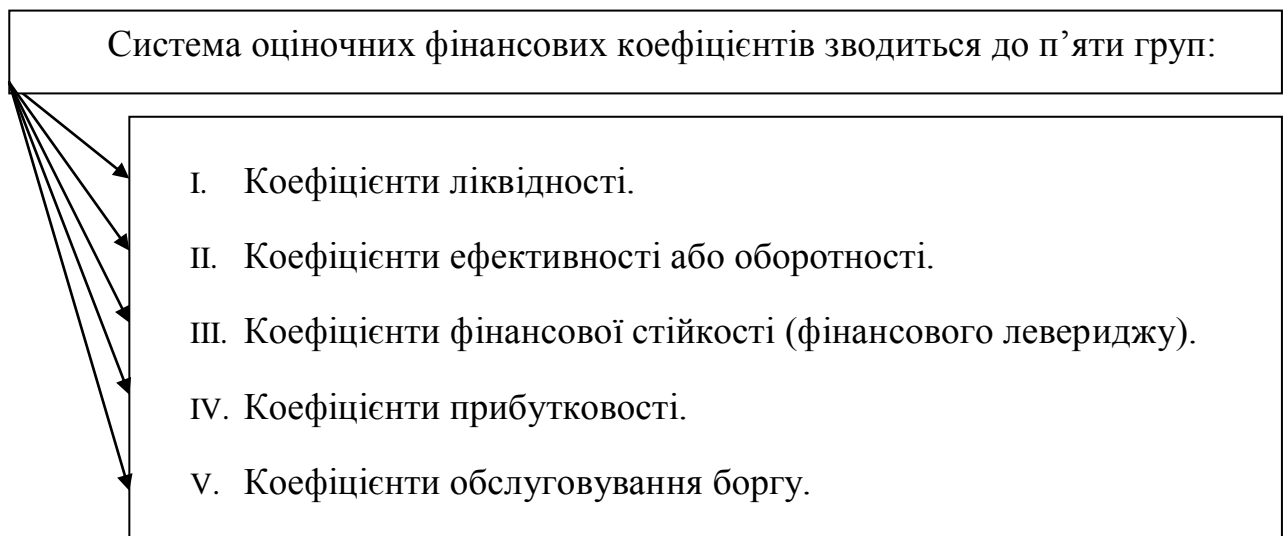

Рисунок 1.66 – Методичні підходи до оцінки кредитоспроможності

Таблиця 1.27 – Фінансові показники і критерії їх оцінки

Коефіцієнт	Оцінка		
	2	1	0
Коефіцієнт поточної ліквідності, $K_{ПЛ}$	2 і більше	Від 1 до 2	Менше 1
Коефіцієнт швидкої ліквідності, $K_{ШЛ}$		0,3 і більше	Менше 0,3
Коефіцієнт абсолютної ліквідності, $K_{АЛ}$		0,2 і більше	Менше 0,2
Коефіцієнт фінансової стійкості, $K_{ФС}$		0,6 і більше	Менше 0,6
Коефіцієнт фінансової незалежності, $K_{ФН}$		0,2 і більше	Менше 0,2
Коефіцієнт автономності, $K_{АВ}$		Менше 1	1 і більше
Коефіцієнт оборотності балансу, $K_{ОБ}$		0,7 і більше	Менше 0,7
Коефіцієнт маневреності, $K_{М}$		0,5 і більше	Менше 0,5
Коефіцієнт забезпеченості, K_3	2 і більше	Від 1,4 до 2	Менше 1,4

Таблиця 1.28 – Розрахунок інтегрального показника фінансового стану позичальника

№ з/п	Назва показника	Теоретичне значення	Вагоме значення показника	Розрахункове значення показника	Оцінка коефіцієнта	Значення показника з урахуванням вагомості
I група - Попередня оцінка позичальника Вагомий коефіцієнт - 2						
1.	Період функціонування	0,5-5	0,5			
2.	Наявність бізнес-плану, БП	0-1	1			
3.	Прибуткова діяльність, ПД	0-3	2			
4.	Погашення позичок, ПП	0-1	6			
5.	Сплата відсотків, СВ	0-1	6			
Разом за групою I						
II група - Показники платоспроможності Вагомий коефіцієнт - 5						
1.	Коефіцієнт загальної ліквідності, $K_{ЗЛ}$	Не менше 2	8			
2.	Коефіцієнт ліквідності, $K_{ЛК}$	Не менше	7			
3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності, $K_{АЛ}$	Не менше	6			
Разом за групою II						
III група - Показники фінансової стійкості Вагомий коефіцієнт - 4						
1.	Коефіцієнт фінансової стійкості, $K_{ФС}$	Не менше	6			
2.	Коефіцієнт фінансової незалежності, $K_{ФН}$	Не менше	5			
3.	Коефіцієнт автономності, $K_{АВ}$	Не більше 1	4			
4.	Коефіцієнт оборотності балансу, $K_{ОБ}$	Не менше	4			
5.	Коефіцієнт маневреності, $K_{М}$	Не менше	4			
Разом за групою III						
IV група - Показники «надійності» підприємства Вагомий коефіцієнт - 2						
1.	Коефіцієнт забезпечення кредиту, K_3	Не менше	8			
2.	Оборотність дебіторської заборгованості, $O_{ДЗ}$	0-2	2			
3.	Оборотність кредиторської заборгованості, $O_{КЗ}$	0-2	2			
4.	Оборотність готової продукції, $O_{ГП}$	0-2	2			
Разом за групою IV						
Усього(8)						
КЛАС						

Таблиця 1.29 – Рейтингова шкала для визначення класу позичальника

Значення інтегрованого показника	Клас
Понад 200	А
Від 160 до 200	Б
Від 135 до 160	В
Від 110 до 135	Г
Менше 110	Д

Таблиця 1.30 – Залежність можливостей і умов надання кредиту від рейтингу позичальника

Клас	Кредитний рейтинг	Можливість і умови надання кредиту
А	Дуже високий	Пільговий відсоток за користування кредитом. Надання кредиту без забезпечення. Контроль за фінансовим станом необов'язковий
Б	Високий	Відсоток встановлюється на рівні ставки, діє на ринку. Зменшення форм забезпечення. Контроль за фінансовим станом необов'язковий
В	Задовільний	Кредит може бути наданий на загальних умовах. Здійснюється поточний контроль за фінансовим станом
Г	Низький	Кредит може бути наданий за більш високою ставкою, що включає премію за ризик; під кілька видів забезпечення, в обмеженій (розміром статутного капіталу) сумі. Здійснюється контроль за документооборотом угоди, що кредитується
Д	Неприйнятний	Кредит не видається

Для обґрунтованої оцінки кредитоспроможності крім інформації, що має кількісне вираження, необхідна експертна оцінка якісних характеристик, таких як: якість корпоративного керування, стабільна структура власності, оцінка ризику судового переслідування, стабільність умов функціонування виробничо-господарської діяльності.

Таблиця 1.31 – Характеристика класів кредитоспроможності підприємства

Клас позичальника	Стисла характеристика	Коментар
1	2	3
Клас «А»	<p>фінансова діяльність дуже добра і дає змогу погашати основну суму кредиту та відсотків по ньому в установлені строки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • не менш як п'ять років з часу державної реєстрації; • не менш як один рік з часу останньої структурної реорганізації, зміни складу акціонерів; • наявність позитивних аудиторських висновків за останні три роки діяльності; • наявність перспективного бізнес-плану; • відсутність фактів неповернення чи несвоєчасного повернення позик; • відсутність фактів несплати чи несвоєчасної сплати нарахованих відсотків за позиками; • прибуткова діяльність за останні три роки 	<p>до цього класу належать позичальники, стосовно яких немає жодних сумнівів щодо своєчасності та повноти погашення позики і відсотків за нею.</p>
Клас «Б»	<p>фінансова діяльність добра або дуже добра, але немає можливості підтримувати її на цьому рівні впродовж тривалого часу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • не менш як п'ять років з часу державної реєстрації; • не менш як один рік з часу останньої структурної реорганізації, зміни складу акціонерів; • наявність позитивних аудиторських висновків за останні три роки діяльності; • наявність бізнес-плану; • відсутність фактів неповернення як несвоєчасного 	<p>до цього класу відносять позичальників, до яких щодо спроможності до своєчасного й повного погашення позик та сплати відсотків за ними на момент класифікації немає претензій, але передбачена реорганізація, диверсифікація виробництва, зміна профілю діяльності, району роботи тощо або зовнішні чинники (загальний стан галузі основної діяльності) не дають можливості віднести їх до вищого класу</p>

1	2	3
	<ul style="list-style-type: none"> • повернення позик; • відсутність фактів несплати чи несвоєчасної сплати нарахованих відсотків за позиками; • прибуткова діяльність за попередній господарський рік, але рівень прибутку порівняно з минулим роком зменшився 	
Клас «В»	<p>фінансова діяльність задовільна, проте спостерігається чітка тенденція до погіршення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • менше від трьох років з часу державної реєстрації; • менш як один рік з часу останньої структурної реорганізації, зміни складу акціонерів; • наявність позитивного аудиторського висновку за останній рік діяльності; • наявність бізнес-плану чи його розробки; • наявність фактів періодичного затримання повернення позик та сплати нарахованих відсотків за нею; • чітко простежується поява негативних чинників щодо первісних джерел погашення позик. 	до цього класу належать позичальники, якість джерел погашення позик (виручка від реалізації) яких більше не влаштовує банк внаслідок появи періодичної затримки погашення позики та відсотків за нею.
Клас «Г»	<p>фінансова діяльність погана , спостерігається її чітка циклічність протягом коротких періодів часу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • менш як один рік з часу державної реєстрації останньої структури реорганізації, зміни в складі акціонерів; • наявність частково негативного аудиторського висновку або відсутність аудиторського висновку; • відсутність бізнес-плану; • наявність фактів неповернення чи несвоєчасного повернення позик; 	до цього класу відносять позичальників, які не можуть повернути повної суми позики в строк та на умовах, передбачених кредитним договором (відсутність повного забезпечення позики заставою, негативні фінансові результати тощо)

1	2	3
	<ul style="list-style-type: none"> • наявність фактів несплати або несвоєчасної сплати нарахованих відсотків за позиками; • збиткова діяльність за попередній рік, негативні фінансові результати у поточному році; • відсутність повного покриття суми позики розміром застави чи іншого забезпечення; • нестабільна динаміка показників на кварталні дати, значення показників погіршується. 	
Клас «Д»	<p>фінансова діяльність свідчить про збитки і, очевидно, основна сума позики, на відстрочки за нею не можуть бути надані:</p> <ul style="list-style-type: none"> • менш як один рік з часу державної реєстрації, останньої структури реорганізації, зміни в складі акціонерів; • наявність негативного аудиторського висновку чи відсутність аудиторського висновку; • відсутність бізнес-плану; • наявність фактів неповернення або несвоєчасного повернення позик; • наявність фактів несплати чи несвоєчасної сплати нарахованих відсотків за позиками; • відсутність повного покриття суми позики розміром застави або іншого забезпечення; • позичальника визначено банкрутом або проти нього ведеться справа в арбітражному суді; • збиткова діяльність за останні три роки, негативні фінансові результати за поточний рік. 	до цього класу належать позичальники, подальше кредитування яких неприпустиме, а видані позики практично неможливо повернути на час проведення класифікації

ТЕМА 1.8. АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

1.8.1. Сутність категорії «ділова активність».

1.8.2. Методика аналізу ділової активності.

Література: [39, с. 335-348], [42, с. 253-310], [66, с. 251-295];
[65, с. 205-215], [76, с. 110-117], [77, с. 138-143].

1.8.1. Сутність категорії «ділова активність»

Аналіз ділової активності суб'єктів господарювання є основним інструментом оцінки ефективності використання ресурсів підприємств в умовах нестабільної економіки. Незважаючи на значну увагу, яка приділяється вченими діловій активності недостатньо з'ясованим залишається питання її теоретичної сутності. І досі відсутня єдина точка зору щодо визначення та змістовної сутності поняття «ділова активність».

Тривалий час категорія «ділова активність» досліджувалась переважно в межах фінансового аналізу діяльності підприємств, тому найбільш вживаним у вітчизняній та російській науковій думці є підхід, що ділова активність підприємства у фінансовому аспекті проявляється через швидкість обороту його засобів.

Таблиця 1.32 – Сучасні підходи до розкриття сутності поняття ділової активності

Існуючі підходи	Основна концепція підходу
1	2
Мікроекономічний	надає уяву про ділову активність конкретного підприємства та характеристику результатів його діяльності
Комплексний	у межах комплексного підходу розглядають ділову активність у повній сукупності рис причинно-наслідкових залежностей із поєднанням у визначенні ділової активності певних суб'єктів господарювання з зовнішніми економічними процесами
Макроекономічний	пов'язаний з функціонуванням економічної системи в цілому або окремими макроекономічними складовими. Він проявляється у окресленні взаємозв'язку з економічними, політичними, соціокультурними, науково-технологічними, природно-кліматичними, демографічними факторами макросередовища. Проте цей підхід не дає уяви про ділову активність конкретного підприємства та характеристику результатів його діяльності

1	2
Індивідуалістичний	концентрує свою увагу на людському факторі та проявах властивостей суб'єкта (мобільність, ініціативність), на внеску працівника у діяльність підприємств. Проте у межах даного підходу відсутня оцінка впливу фінансових і матеріальних ресурсів.

Таблиця 1.33 – Підходи до визначення поняття «ділова активність» в межах мікроекономічного підходу

Визначення та характеристика	Вчені-економісти
1	2
характеризує наскільки ефективно менеджери використовують активи, довірені їм власниками	Хелферт Е.
результативність роботи підприємства щодо величини авансованих ресурсів або величини їх споживання в процесі виробництва	Банк В. Р., Банк С. В., Тараскіна А. В., Галицькая С. В.
економічна категорія, яка характеризує економічну діяльність підприємства з позицій внутрішніх його змін і виявляється через зміну її інтенсивності у часі	Вчєрашня І. С.
відображає ефективність використання фінансових ресурсів підприємства	Подольська В. О., Яріш О. В.
сукупність кількісних характеристик, що відображають інтенсивність господарської діяльності підприємства і ефективність використання ресурсів, що знаходяться у його розпорядженні, і потенціалу	Остапкович Г. В.
характеризується позитивною динамікою обсягу виробництва і реалізації продукції, прибутку, підвищення конкурентоспроможності та інших показників, що відображають результати роботи підприємства	Краюхін Г. А.
господарська діяльність підприємства, сукупність його дій, спрямованих на забезпечення динамічності розвитку, досягнення поставлених цілей, ефективне використання економічного потенціалу, розширення ринків збуту товарів (продукції)	Кіндрацька Г. І., Білик М. С., Загородній А. Г.
характеризується інтенсивністю використання інвестованого (внутрішнього) капіталу	Прикін Л. В.
характеристика масштабу діяльності і здатності підприємства генерувати сталий потік доходів без відносно супутніх витрат	Гаврилова А. Н., Попов А. А.
діяльність, спрямована на збільшення прибутковості підприємства від використання сукупного авансованого капіталу	Гребнев Г. Д.
визначення результатів діяльності підприємства шляхом комплексної оцінки ефективності використання виробничих та фінансових ресурсів, які безпосередньо впливають на фінансовий результат	Костирко Р. О.

1	2
відображає ступінь життєздатності окремої організації, і залежить від створення та функціонування механізму ефективного управління діяльністю підприємством на всіх його рівнях. Характеризує результат реалізації управлінських рішень щодо використання ресурсних та ринкових можливостей підприємства	Бурий С. А., Мукомела-Михалець В. О.

Таблиця 1.34 – Підходи до визначення поняття «ділова активність» в межах комплексного підходу

Визначення та характеристика	Вчені-економісти
1	2
мотивований на макро- і мікрорівнях процес управління ефективністю господарської діяльності суб'єктів економічних відносин, направлений на забезпечення її розвитку, збільшення трудової зайнятості і ефективне використання всіх видів ресурсів в цілях досягнення ринкової конкурентоспроможності і формування сучасного інноваційно-інвестиційного потенціалу суб'єктів ринкових відносин і національної економіки в цілому	Куриленко Т. П., Косова Т. Д., Сіменко І. В., Соловйова-Саранді Ю., Доскалієва Б. Б., Меречина Ю. О.
характеризується творчою здатністю забезпечувати конкурентоспроможність і позитивну динаміку обсягів виробництва, прибутку, інших показників ефективності, уміло капіталізуючи необхідні ресурси, гнучко адаптуючись до змін ринкового середовища, прогножуючи й попереджаючи погрози спаду й кризових проявів	Карпікова О. В.
представляє собою систему, що складається із взаємопов'язаних підсистем: маркетингової, виробничої, інноваційної, інвестиційної, соціально-психологічної, управлінської і фінансової активності, що направлені на пошук, формування і ефективне використання економічного потенціалу підприємства і активного пристосування до факторів зовнішнього середовища	Леоненко Є. А.
складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика бізнес-середовища підприємства, яка визначає його стан на ринку, забезпеченість та ефективність використання усіх видів ресурсів та результати господарювання	Марченко О. І.
сукупність дій, які сприяють економічному зростанню підприємства (в т.ч. виробничо-збутової системи) на основі узгодженого розвитку її складових в гармонії із зовнішнім середовищем	Моїсеєва Н. К., Конишева М. В.
комплексна характеристика конкурентних переваг підприємства, критерій його здатності до розвитку, стимул трудової зайнятості та прибутковості, індикатор удосконалення економічних відносин	Бондарева Ю. О.

1	2
комплексна характеристика діяльності підприємства, яка містить в собі оцінку ступеня напруженості та виконання плану по всім видам показників діяльності, сукупність зусиль, спрямованих на зростання прибутковості підприємства та його інвестиційної привабливості, пошук можливих резервів підвищення ефективності виробництва, аналіз ефективності використання трудових, нематеріальних та фінансових ресурсів, прагнення лідерства на ринку	Антипенко Є. Ю., Ногіна С. М., Піддубна Ю. С., Ткачук Г. Ю.
комплексна характеристика підприємства, яка втілює різні аспекти діяльності, визначається системою показників, що визначають місце підприємства на ринку товарів, географію ділових відносин, репутацію підприємства як партнера, активність інноваційно-інвестиційної діяльності, конкурентоспроможність	Коваленко Л. О., Ремньова І. М.
оцінюється сукупністю кількісних і якісних параметрів, серед яких зростання економічного потенціалу підприємств, обсяги поставок на експорт, імідж підприємства, його соціальна і природоохоронна активність	Гарасюк О. А., Ігнатенко М. Ю.
може бути представлена як сукупність зусиль працівників підприємства, спрямованих (під впливом певного рівня мотивації) на збільшення оборотності оборотних активів, яка формується під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів	Мясникова О. В.
дозволяє оцінити конкурентоспроможність підприємства, його потенціал і можливості ділової співпраці, а також виявити, наскільки ефективно забезпечується реалізація економічних інтересів усіх учасників господарської діяльності (працівників, керівництва, партнерів, кредиторів)	Раїцький К. А.

Дослідження наявних точок зору щодо трактування поняття «ділова активність» свідчить, що погляди дуже різні і немає універсального визначення. Кожний автор намагається виокремити певні найбільш важливі, на його думку, особливості, що є на фоні інших більш значущими. Все це підтверджує складність універсального формулювання ділової активності підприємства, бо повинна враховуватись характеристика переваг суб'єкта господарювання, його здатність до розвитку за усіма видами діяльності, можливість ефективного функціонування і досягнення цілей власників.

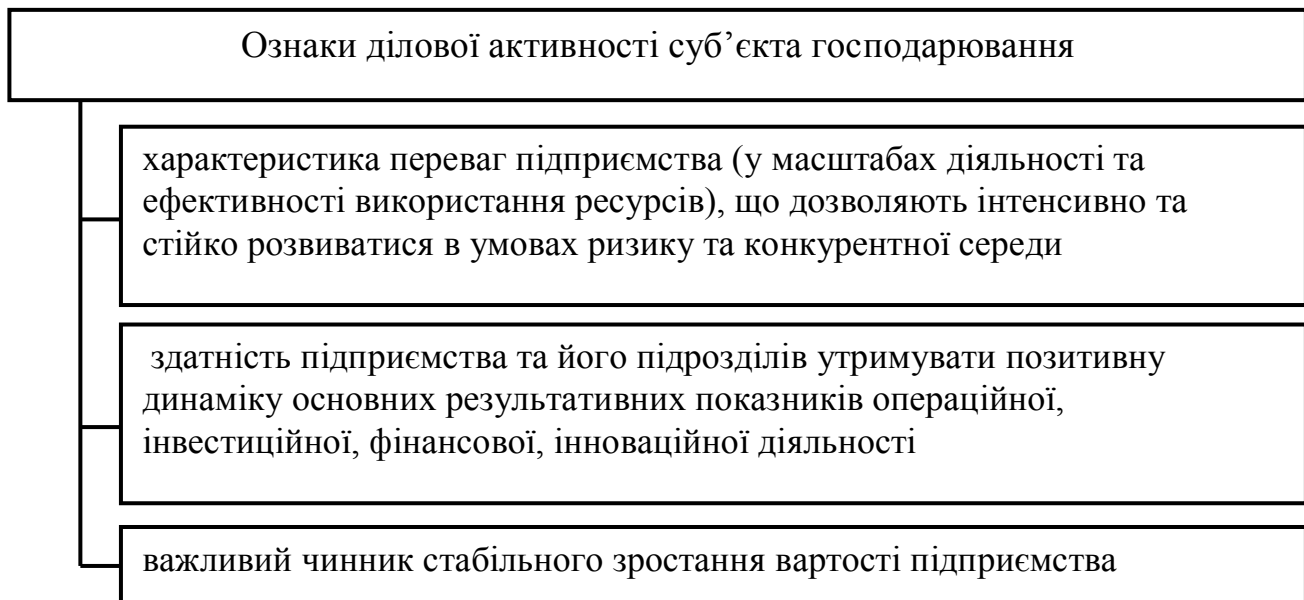

Рисунок 1.67 – Комплекс ознак ділової активності підприємства

Вважаємо, що спираючись на принципи управління підприємством і враховуючи особливості сучасної економічної ситуації можна запропонувати таку дефініцію цього поняття: **ділова активність підприємства** – це спектр реальних дій, скорегованих на значний ступінь ризику діяльності, що спрямовані на динамічність розвитку суб'єкта господарювання і розширення ринків збуту продукції, досягнення поставлених цілей та заданих програм, раціональне використання його економічного потенціалу в умовах нестабільного розвитку ринкових відносин.

Оцінка ділової активності – визначення результативності діяльності суб'єкта господарювання шляхом застосування комплексної оцінки ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів, що формують оптимальне співвідношення темпів зростання основних показників, а також зумовлюють проміжні та кінцеві результати діяльності.

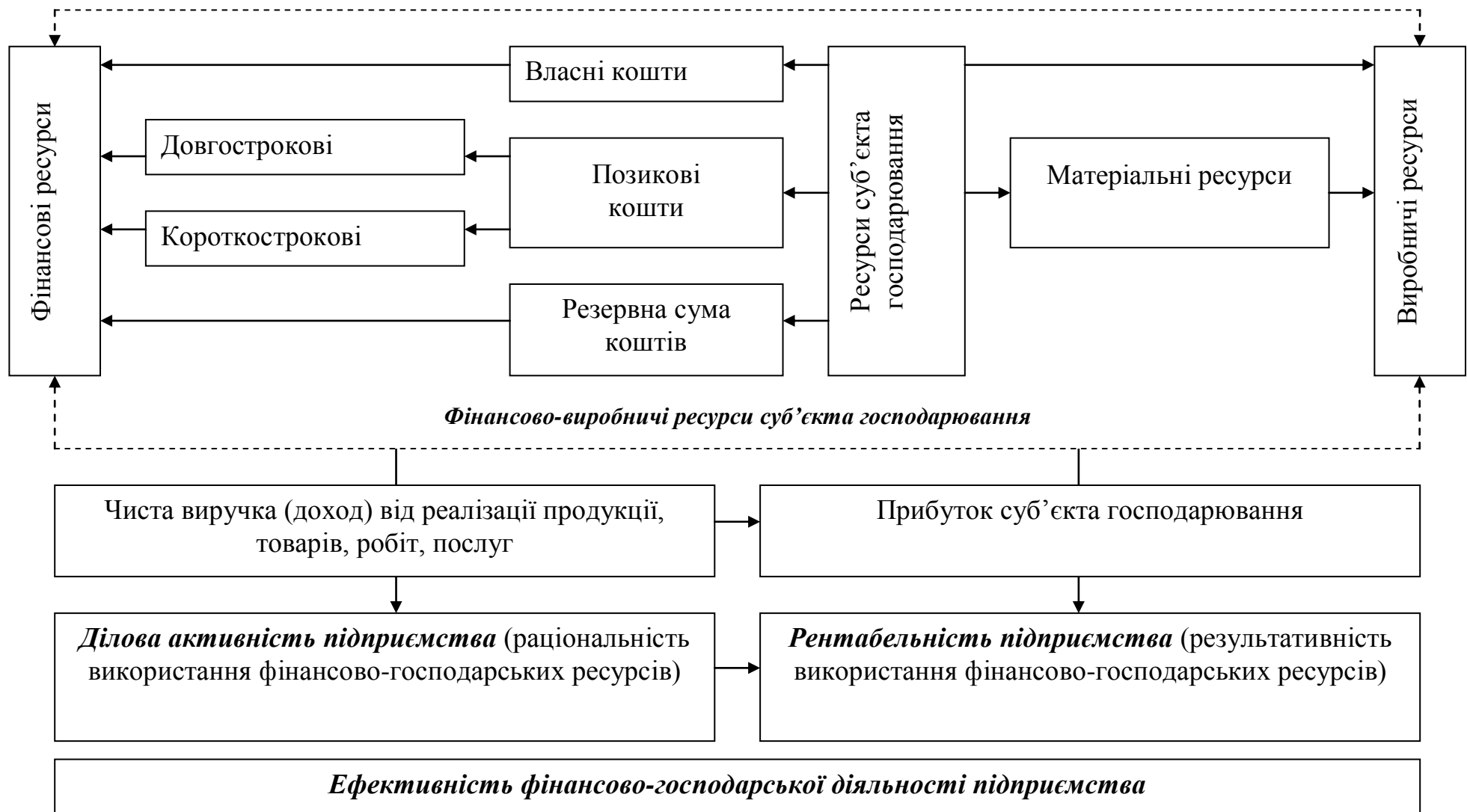

Рисунок 1.68 – Складові ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства

Таблиця 1.35 – Класифікація ділової активності

Класифікаційна ознака	Види ділової активності
За масштабом охоплення	У країні У регіоні У галузі На підприємстві
За змістом оцінюваних об'єктів	Фінансова Операційна Інвестиційна Інноваційна Ринкова Організаційно-управлінська
За стадіями життєвого циклу підприємства	На етапі створення На етапі первісного здійснення діяльності На етапі активного зростання На етапі «зрілості» На етапі «старіння»
За ступенем відношення до суб'єкта господарювання	Внутрішня Зовнішня
За сферою діяльності	Основного виду діяльності Інших видів діяльності
За часовим аспектом	Ретроспективна Поточна Прогнозна
За горизонтами планування	Тактична Стратегічна
За ступенем реальності	Реальна Потенційна
За спрямованістю	Інтегральна Локальна
За рівнем активності	Високий (достатній) Середній (задовільний) Низький (незадовільний)

Критерії ділової активності	
Якісні (неформалізовані)	Кількісні
<ul style="list-style-type: none"> – різноплановість товарів (продукції) підприємства; – широта внутрішніх і зовнішніх ринків збуту; – наявність продукції, що реалізується на експорт; – репутація підприємства і його конкурентоспроможність; – стійкість зв'язків з партнерами (клієнтами, постачальниками); – популярність товарів серед споживачів тощо 	<ul style="list-style-type: none"> – ступінь виконання плану (динаміка розвитку) основних показників господарської діяльності та забезпеченням встановлених темпів зростання прибутку, виручки від реалізації та капіталу (активів); – рівень ефективності використання фінансово-господарських ресурсів підприємства

Рисунок 1.69 – Критерії ділової активності підприємства

1.8.2. Методика аналізу ділової активності підприємства

Аналіз ділової активності дозволяє об'єктивно оцінити результативність господарсько-фінансової діяльності підприємства та визначити перспективи його розвитку. Від об'єктивності та точності оцінки й оптимізації ділової активності підприємства залежить якість важливих та відповідальних управлінських рішень, які дають змогу не пристосовуватися до змін на ринку, а активно реагувати та впливати на мінливу ринкову ситуацію.

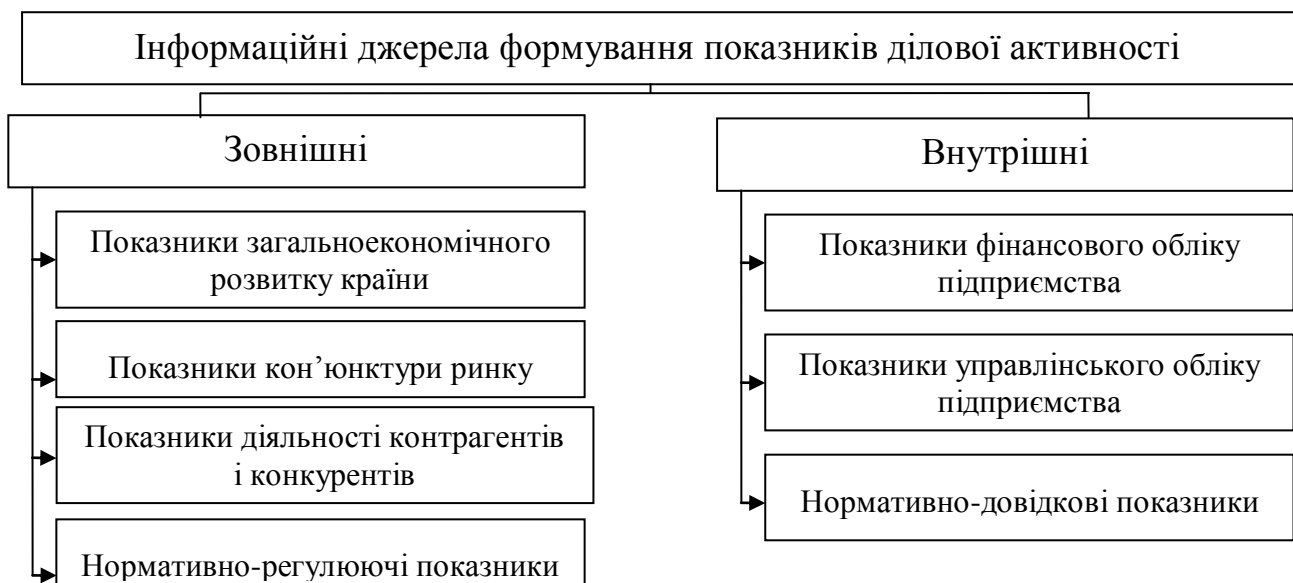

Рисунок 1.70 – Інформаційна база аналізу ділової активності підприємства

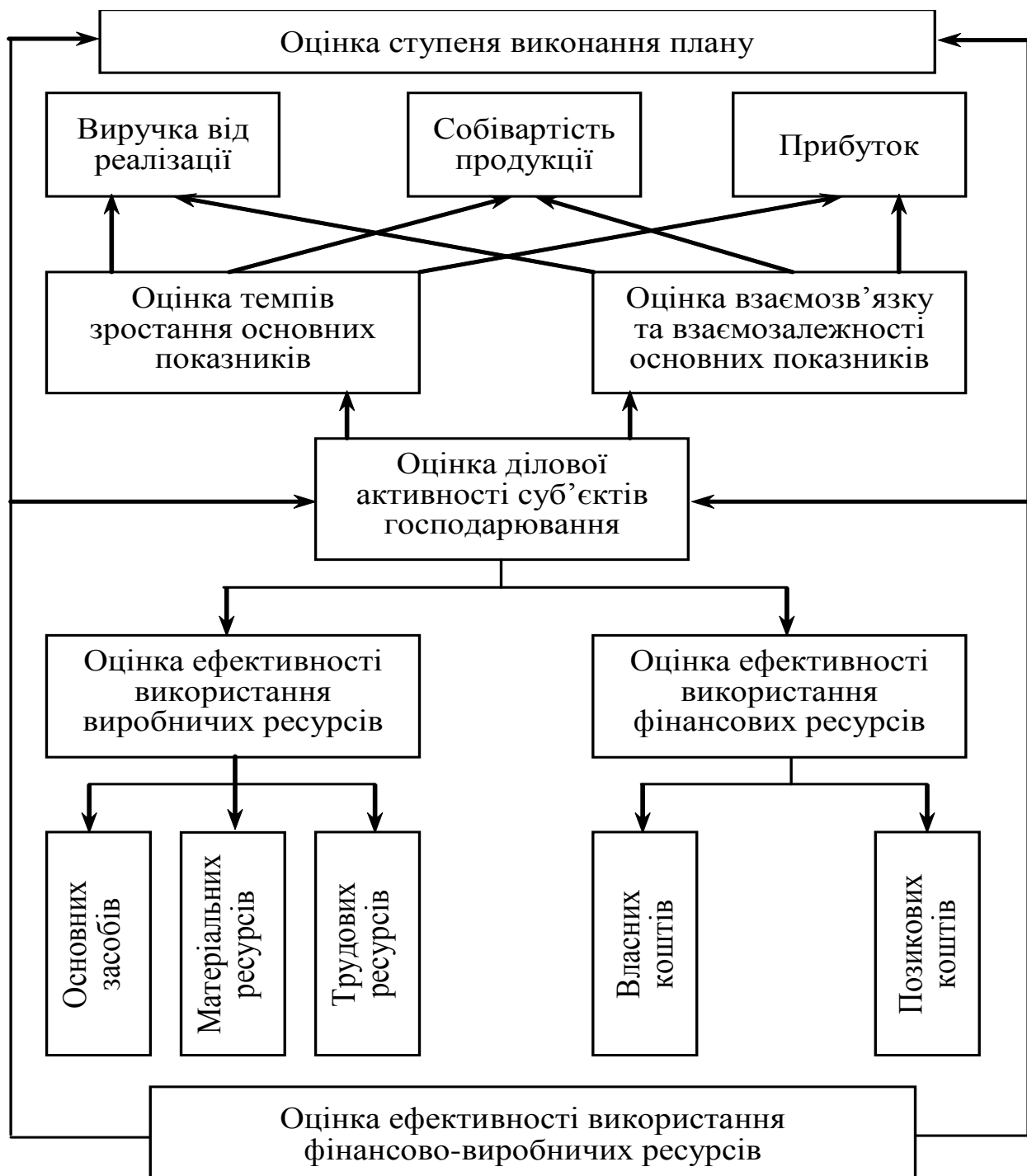

Рисунок 1.71 – Структурно-логічна схема оцінки ділової активності суб'єктів господарювання

Рисунок 1.72 – Показники оцінки внутрішньої ділової активності підприємства

Рисунок 1.73 – Формування системи показників аналізу внутрішнього рівня ділової активності підприємства

Таблиця 1.36 – Характеристика рівнів ділової активності суб'єктів господарювання

Рівень ділової активності	Господарська ситуація	Характеристика рівня ділової активності	Способи підвищення та стабілізації рівня ділової активності
Достатній (високий)	Нормальна	Стійкий фінансовий стан, активна інвестиційна та інноваційна політика, стійка тенденція до зростання оціночних показників, високий рівень показників ефективності використання ресурсів	Підвищення якості продукції, розробка нових її видів; постійний пошук резервів зниження витрат усіх видів сировини та матеріалів; періодичне оновлення виробничої бази на новій технологічній основі; формування запасу ресурсів відповідно до потреб підприємства; оптимізація структури джерел їх фінансування
Задовільний (середній)	Проблемна	Нестійкий фінансовий стан, інертне (епізодичне) здійснення інвестиційної і інноваційної діяльності, нестійка динаміка зростання оціночних показників, суттєве зниження ефективності використання ресурсів	Нейтралізація надмірних залишків запасів; реалізація продукції, що не користується попитом; дослідження ринкового середовища; аналіз власних позицій і конкурентів; скорочення тривалості операційного циклу за рахунок не виправданої тривалості основних його етапів; забезпечення ритмічної та злагодженої роботи підприємства; ліквідація простоїв обладнання, збоїв у постачанні; постійне здійснення аналізу ділової активності на усіх рівнях; розробка і прийняття управлінських рішень з урахуванням результатів аналізу
Незадовільний (низький)	Кризова	Кризовий фінансовий стан, відсутність інноваційної діяльності, звужений тип виробництва, стійка негативна тенденція спаду оціночних показників, неефективне використання ресурсів	Локалізація ризикової ситуації відповідно до джерел її виникнення, зміна стилю управління в умовах кризової ситуації, експрес-аналіз ділової активності, оперативне реагування на виникнення проблемної ситуації

Таблиця 1.37 – Система показників для оцінки рівня ділової активності підприємства

№ з/п	Показники	Порядок розрахунку/позитивна тенденція	Характеристика	Зміст
1	2	3	4	5
1. Абсолютні показники ділової активності підприємства				
1.	Чиста виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	ряд. 2000 форма № 2 (збільшення)	Чиста виручка від реалізації - це виручка, за рахунок якої покриваються витрати на основну діяльність і формується прибуток підприємства	Показує скільки виручки від реалізації, за виключенням непрямих податків, отримало підприємство
2.	Прибуток від операційної діяльності	ряд. 2190 форма № 2 (збільшення)	Обчислюється різницею між валовим прибутком, адміністративними витратами, витратами на збут та іншими витратами операційної діяльності, та додаванням інших операційних доходів	Показує скільки прибутку отримано в результаті здійснення операційної діяльності підприємства
3.	Загальний прибуток діяльності до оподаткування	ряд. 2290 форма № 2 (збільшення)	Обчислюється додаванням до прибутку від операційної діяльності доходів і відніманням відповідно витрат від участі в капіталі, фінансової діяльності та іншої діяльності	Показує скільки прибутку отримано в результаті здійснення діяльності підприємства
4.	Чистий прибуток	ряд. 2350 форма № 2 (збільшення)	Прибуток, який залишається у підприємства після сплати податку на прибуток	Показує скільки чистого прибутку отримано підприємством
5.	Середній розмір активів (капіталу)	(ряд. (1900 гр. 3 + 4) форма №1) / 2 (збільшення)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про активи (капітал) підприємства	Показує середню за період величину активів (капіталу), задіяних в діяльності підприємства
6.	Середній розмір оборотних активів	(ряд. (1195 гр. 3 + 4) форма №1) / 2 (збільшення за умов зростання виручки)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про оборотні активи підприємства	Показує середню за період величину оборотних активів, задіяних в діяльності підприємства
7.	Середній розмір матеріальних оборотних активів	(ряд. ((1100+1190)) гр. 3 + 4) форма №1) / 2	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про матеріальні оборотні активи підприємства	Показує середню за період величину матеріальних оборотних активів, задіяних в діяльності підприємства

Продовження таблиці 1.37

1	2	3	4	5
8.	Середній розмір товарних запасів	(ряд. (1104 гр. 3 + 4) форма №1) / 2 (збільшення за умов зростання виручки)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про товарні запаси підприємства	Показує середню за період величину товарних запасів, задіяних в операційній діяльності підприємства
9.	Середній розмір дебіторської заборгованості	(ряд. ((1125+1130+1135+1155)) гр. 3 + 4) форма №1) / 2 (зменшення)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про дебіторську заборгованість підприємства	Показує середню за період величину дебіторської заборгованості підприємства
10.	Середній розмір власного капіталу	(ряд. (1495 гр. 3 + 4) форма №1) / 2 (збільшення)	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про власний капітал підприємства	Показує середню за період величину власного капіталу підприємства
11.	Середній розмір перманентного капіталу	(ряд. ((1495 + 1595) гр.3 + гр.4) форма № 1) / 2	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про власний і довгостроковий залучений капітал підприємства	Показує середню за період величину перманентного капіталу підприємства
12.	Середній розмір кредиторської заборгованості	(ряд.((1615 + 1620 + 1625 + 1630 + 1690) гр. 3 + 4)) форма №1) / 2	Обчислюється на підставі середньої арифметичної за даними про кредиторську заборгованість підприємства	Показує середню за період величину кредиторської заборгованості підприємства
2. Відносні показники ділової активності підприємства				
13.	Коефіцієнт оборотності активів (капіталу)	пок. 1 / пок. 5 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини активів (капіталу) підприємства	Відображає швидкість обороту всього капіталу підприємства, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн., вкладену в підприємство
14.	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	пок. 1 / пок. 6 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини оборотних активів підприємства	Відображає швидкість оновлення оборотних активів, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн., вкладену в оборотні активи підприємства

Продовження таблиці 1.37

1	2	3	4	5
15.	Коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних активів	пок. 1 / пок. 7 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини матеріальних оборотних активів підприємства	Відображає швидкість оновлення матеріальних оборотних активів, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн., вкладену в матеріальні оборотні активи підприємства
16.	Коефіцієнт оборотності товарних запасів	пок. 1 / пок. 8 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини товарних запасів підприємства	Відображає швидкість оновлення товарних запасів, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн., вкладену в товарні запаси підприємства
17.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	пок. 1 / пок. 9 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини дебіторської заборгованості підприємства	Відображає інтенсивність погашення дебіторської заборгованості, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн., дебіторської заборгованості підприємства
18.	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	пок. 1 / пок. 10 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини власного капіталу підприємства	Відображає швидкість оновлення власного капіталу, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн. власних коштів, вкладених в підприємство
19.	Коефіцієнт оборотності перманентного капіталу	пок. 1 / пок. 11 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини перманентного капіталу підприємства	Відображає швидкість оновлення власних і довгострокових позикових коштів, свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн. перманентного капіталу
20.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	пок. 1 / пок. 12 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистої виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та середньої за період величини кредиторської заборгованості підприємства	Відображає інтенсивність погашення кредиторської заборгованості, і свідчить про те, скільки виручки отримало підприємство у розрахунку на 1 грн., кредиторської заборгованості підприємства

Продовження таблиці 1.37

1	2	3	4	5
21.	Тривалість обороту активів (капіталу)	кількість днів у періоді / пок. 13	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею активів (капіталу) підприємства	Характеризує довго тривалість одного обороту активів (капіталу) підприємства, і показує термін, необхідний для їх повного оновлення
22.	Тривалість обороту оборотних активів	кількість днів у періоді / пок. 14	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею оборотних активів підприємства	Характеризує довго тривалість одного обороту оборотних активів підприємства, і показує термін, необхідний для їх повного оновлення
23.	Тривалість обороту матеріальних оборотних активів	кількість днів у періоді / пок. 15	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею матеріальних оборотних активів підприємства	Характеризує довго тривалість одного обороту матеріальних оборотних активів підприємства, і показує термін, необхідний для їх повного оновлення
24.	Тривалість обороту товарних запасів	кількість днів у періоді / пок. 16	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею товарних запасів підприємства	Характеризує довго тривалість одного обороту товарних запасів підприємства, і показує термін, необхідний для їх повного оновлення
25.	Тривалість обороту власного капіталу	кількість днів у періоді / пок. 18	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею власних коштів підприємства	Характеризує довго тривалість одного обороту власних коштів підприємства, і показує термін, необхідний для їх повного оновлення
26.	Тривалість обороту перманентного капіталу	кількість днів у періоді / пок. 19	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею перманентного капіталу підприємства	Характеризує довго тривалість одного обороту перманентного капіталу підприємства, і показує термін, необхідний для його повного оновлення
27.	Термін погашення дебіторської заборгованості	кількість днів у періоді / пок. 17	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею дебіторської заборгованості підприємства	Характеризує середню довго тривалість погашення дебіторської заборгованості, тобто кількість днів між здійсненням платежів дебіторами
28.	Термін погашення кредиторської заборгованості	кількість днів у періоді / пок. 20	Обчислюється співвідношенням кількості днів у періоді дослідження та віддачею кредиторської заборгованості підприємства	Характеризує середню довго тривалість погашення кредиторської заборгованості, тобто кількість днів між здійсненням платежів підприємством

Продовження таблиці 1.37

1	2	3	4	5
29.	Тривалість операційного циклу	пок. 23 + пок. 27	Обчислюється додаванням періоду оборотності матеріальних оборотних активів та дебіторської заборгованості підприємства	Характеризує загальний час, протягом якого фінансові ресурси знаходяться в матеріальних засобах та дебіторській заборгованості. Слід намагатися знизити значення цього показника
30.	Тривалість фінансового циклу	пок. 29 - пок. 28	Обчислюється як різниця між періодом довго тривалості операційного циклу та оборотності кредиторської заборгованості підприємства	Характеризує час, протягом якого фінансові ресурси вилучені з обігу. Мета управління оборотними засобами - скорочення фінансового циклу, тобто скорочення операційного циклу та уповільнення терміну обігу кредиторської заборгованості до припустимого рівня
31.	Коефіцієнт стійкості економічного зростання	пок. 5 – дивіденди, сплачені акціонерам / ряд. 1495 форми № 1 (збільшення)	Обчислюється співвідношенням реінвестованого у виробництво прибутку і власного капіталу підприємства	Показує якими темпами в середньому збільшується власний капітал за рахунок поліпшення результатів фінансово-господарської діяльності, а не за рахунок залучення додаткового акціонерного капіталу
32.	Продуктивність праці	пок. 1 / середньооблікова чисельність працівників підприємства (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і середньооблікової чисельності працівників підприємства	Характеризує обсяг чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), який припадає в середньому на 1 працівника підприємства
33.	Фондовіддача	пок. 1 / середня вартість основних засобів (збільшення)	Обчислюється співвідношенням чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і середньої вартості основних засобів	Характеризує обсяг чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), який отримано з кожної гривні вартості основних засобів

ТЕМА 1.9.

АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

- 1.9.1. Сутність рентабельності як економічної категорії.
- 1.9.2. Методика розрахунку показників рентабельності.
- 1.9.3. Детермінований факторний аналіз показників рентабельності підприємства.

Література: [25, с. 5-61], [39, с. 355-359, 386-396], [42, с. 331-334, 372-398], [65, с. 226-239], [66, с. 81-103], [67], [76, с. 58-60], [77, с. 191-196].

1.9.1. Сутність рентабельності як економічної категорії

Діяльність суб'єктів господарювання пов'язана з одержанням кінцевого фінансового результату – прибутку або збитку.

Діяльність вважається рентабельною, якщо протягом певного періоду грошові надходження компенсують понесені витрати, створюється і накопичується прибуток. Протилежним станом є збитковість, коли грошові надходження не компенсують понесені витрати.

Рентабельність (від німецького *rentabel* – дохідний) – це відносний показник прибутку, що відображає відношення отриманого ефекту (доходу, прибутку) з наявними або використаними ресурсами

Функції рентабельності

- виступає оціночним показником ефективності використання ресурсів і надає узагальнюючу оцінку роботи підприємства;
- є показником, що відображає приріст вартості капіталу;
- є важливим регулятором темпів розширеного відтворення;
- стимулює працівників;
- регулює розвиток різноманітних сфер і галузей економіки.

Чинники, що впливають на рентабельність	
<p>Зовнішні - економічна політика держави, рівень розвитку окремих сегментів споживчого ринку, співвідношення попиту і пропозиції, транспортне забезпечення, бюджетно-податкова та цінова політика держави, зміна цін на сировину й товари, ставок і тарифів на послуги, що надаються підприємству, рівномірність і своєчасність постачання сировини і товарів, їх якість та ціна, кон'юнктура фінансового ринку тощо</p>	<p>Внутрішні - представлені обсягом, складом й структурою виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), умовами поставки сировини і товарів, рівнем прибутковості, рівнем торгових націнок (надбавок) на товари, рівнем адміністративних витрат і витрат на збут, розміром доходів і витрат від інвестиційної, фінансової та іншої звичайної діяльності, рівнем забезпеченості та ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів підприємства (в цілому і за окремими їх видами), структурою капіталу підприємства, формами обслуговування споживачів тощо</p>

Рисунок 1.74 – Рентабельність підприємства: сутність, функції, чинники, що визначають

1.9.2. Методика розрахунку показників рентабельності

Абсолютна сума прибутку не відображає ступеня ефективності господарської діяльності підприємства. Для оцінки результативності господарювання, рівня використання ресурсів, раціональності здійснених витрат застосовують показники відносної прибутковості. Рівень прибутковості характеризується системою показників рентабельності.

Коефіцієнти рентабельності – система відносних показників, що характеризують здатність підприємства генерувати необхідний прибуток у процесі господарської діяльності, визначають ефективність використання активів і власного капіталу. Вони відображають відношення отриманого ефекту (прибутку) та наявних або використаних ресурсів.

Рисунок 1.75 – Методика аналізу фінансових результатів і рентабельності підприємства

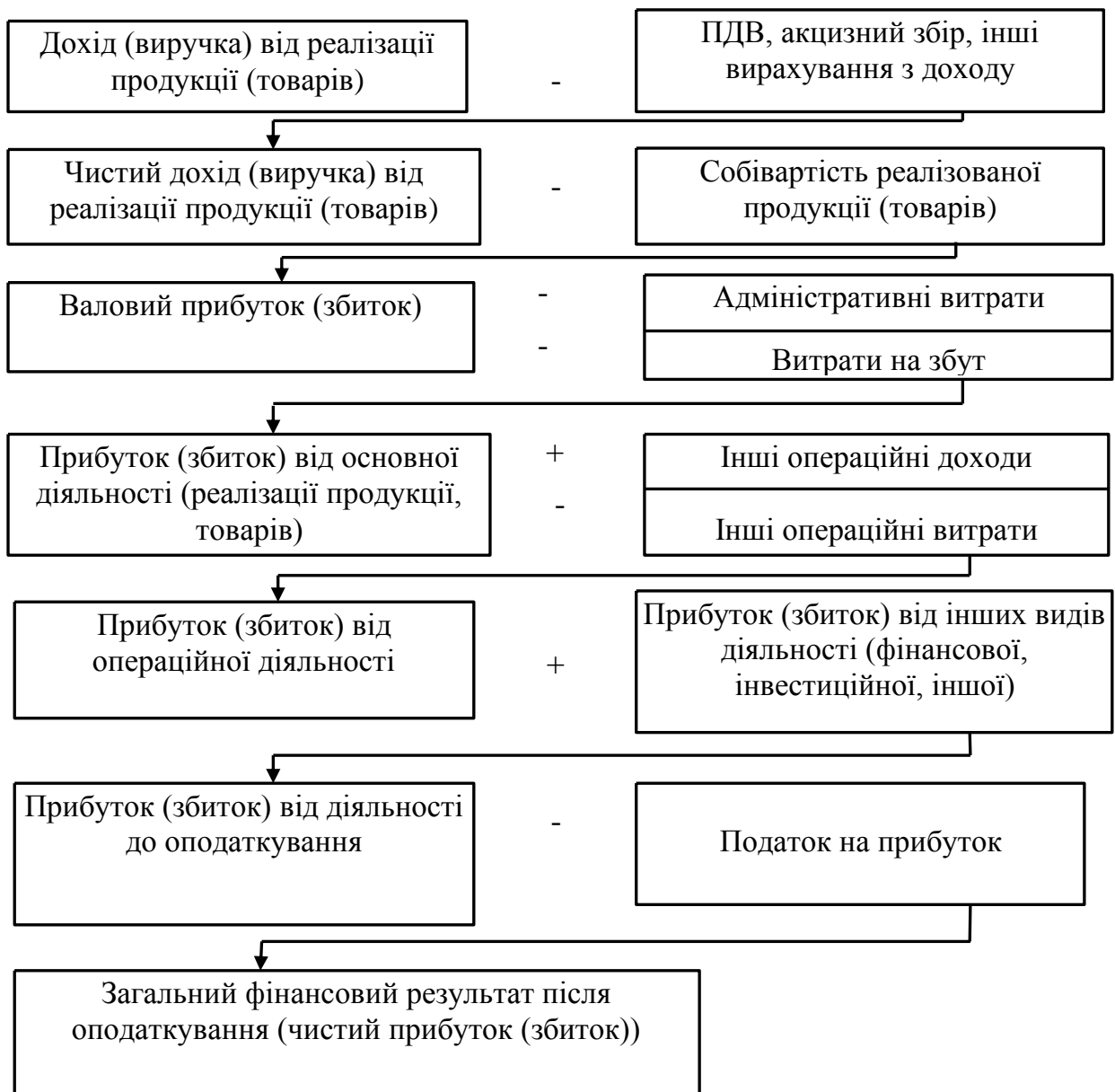

Рисунок 1.76 – Порядок формування фінансових результатів діяльності підприємств

Таблиця 1.38 – Джерела інформаційного забезпечення аналізу фінансових результатів і рентабельності підприємства

Група інформації	Джерела інформації
Нормативно-планова	Бізнес-план, фінансовий план, план соціально-економічного розвитку підприємства, норми витрат сировини і матеріалів на виготовлення продукції, нормативи витрат тощо
Облікова	<p><i>Первинні документи</i> (розрахунки і довідки бухгалтерії, накладні, рахунки, товарно-транспортні накладні тощо)</p> <p><i>Дані бухгалтерського обліку</i> (44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)», рахунки класів 7 «Доходи і результати діяльності», 8 «Витрати за елементами», 9 «Витрати діяльності»)</p> <p><i>Фінансова звітність</i> (ф. № 1 "Баланс (Звіт про фінансовий стан)", ф. № 2 "Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)", ф. № 3 "Звіт про рух грошових коштів», ф. №4 "Звіт про власний капітал», ф. № 5 "Примітки до річної фінансової звітності")</p> <p><i>Податкова звітність</i> (декларація про податок на прибуток підприємства)</p> <p><i>Статистична звітність</i> (ф. №1-підприємництво «Структурне обстеження підприємства», ф. № 1-Б «Звіт про фінансові результати» тощо)</p>
Позаоблікова	Накази, розпорядження, рішення зборів акціонерів, матеріали маркетингових досліджень, ревізій або аудиторських перевірок, результати попередніх аналітичних досліджень тощо

Для об'єктивності результатів аналізу прибутку і рентабельності в умовах зміни цін, ставок і тарифів показники, що формують прибуток, повинні бути перераховані у порівняні умови.

Таблиця 1.39 – Методика перерахунку доходів і витрат від основної діяльності

<p>➤ на підставі середнього індексу зміни цін на сировину і товари, ставок і тарифів на послуги, що надаються підприємству</p>		<p>➤ на підставі індивідуальних індексів зміни цін на сировину і товари, ставок і тарифів на послуги, що надаються підприємству</p>	
$ЧВР_1^{зicm} = \frac{ЧВР_1}{I_{цiн}}$	(1)	$ЧВР_1^{зicm} = \sum_{i=1}^n \frac{ЧВР_{i1}}{i_{цiн_i}}$	(5)
$CB_1^{зicm} = \frac{CB_1}{I_{цiн,ст.,map}^{CB}}$	(2)	$CB_1^{зicm} = \sum_{j=1}^n \frac{CB_{j1}}{i_{цiн,ст.,map j_{CB}}}$	(6)
$AB_1^{зicm} = \frac{AB_1}{I_{цiн,ст.,map}^{AB}}$	(3)	$AB_1^{зicm} = \sum_{j=1}^n \frac{AB_{j1}}{i_{цiн,ст.,map j_{AB}}}$	(7)
$BЗ_1^{зicm} = \frac{BЗ_1}{I_{цiн,ст.,map}^{BЗ}}$	(4)	$BЗ_1^{зicm} = \sum_{j=1}^n \frac{BЗ_{j1}}{i_{цiн,ст.,map j_{BЗ}}}$	(8)
<p>де $B_1^{ч}$, $CB_1^{зicm}$, $AB_1^{зicm}$, $BЗ_1^{зicm}$ - відповідно чиста виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), адміністративні витрати і витрати на збут фактичні у порівняних умовах, тис. грн;</p> <p>$B_1^ч$, CB_1, AB_1, $BЗ_1$ - відповідно чиста виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), адміністративні витрати і витрати на збут фактичні у діючих умовах, тис. грн;</p> <p>$I_{цiн,ст.,map}^{CB}$ - середній індекс зміни цін на сировину і товари, ставок і тарифів на послуги, що надаються підприємству, за собівартістю, коеф.;</p> <p>$I_{цiн,ст.,map}^{AB}$ - середній індекс зміни цін на сировину і товари, ставок і тарифів на послуги, що надаються підприємству, за адміністративними витратами, коеф.;</p> <p>$I_{цiн,ст.,map}^{BЗ}$ - середній індекс зміни цін на сировину і товари, ставок і тарифів на послуги, що надаються підприємству, за витратами на збут, коеф.;</p> <p>$ЧВР_{i1}$ - чиста виручка від реалізації i-го виду продукції (товарів, робіт, послуг) фактична у діючих умовах, тис. грн;</p> <p>$i_{цiн_i}$ - індивідуальний індекс зміни цін на продукцію (товари, роботи, послуги) i-го виду, коеф.;</p> <p>CB_{j1}, AB_{j1}, $BЗ_{j1}$ - відповідно фактична у діючих умовах сума витрат за j-ою статтею собівартості, адміністративних витрат і витрат на збут, тис. грн;</p> <p>$i_{цiн,ст.,map j_{CB}}$, $i_{цiн,ст.,map j_{AB}}$, $i_{цiн,ст.,map j_{BЗ}}$ - індивідуальний індекс зміни цін на сировину і товари, ставок і тарифів, що надаються підприємству, відповідно за j-ою статтею собівартості, адміністративних витрат і витрат на збут, коеф.</p>			

Таблиця 1.40 – Методика перерахунку у порівнянні умови відносних показників прибутку і елементів, що їх формують

Показник	Алгоритм перерахунку	Умовні позначення
1	2	3
➤ рівень собівартості ($P_{CB_1}^{зiст}$)	$P_{CB_1}^{зiст} = \frac{CB_1^{зiст}}{B_1^{чzист}} \times 100$	$CB_1^{зiст}$ - собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) фактична у порівняних умовах, тис. грн;
➤ рівень валового прибутку ($P_{ВП_1}^{зiст}$)	$P_{ВП_1}^{зiст} = \frac{ВП_1^{зiст}}{B_1^{чzист}} \times 100$ або $P_{ВП_1}^{зiст} = 100 - P_{CB_1}^{зiст}$	$B_1^{чzист}$ - чиста виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) фактична у порівняних умовах, тис. грн;
➤ рівень адміністративних витрат ($P_{AB_1}^{зiст}$)	$P_{AB_1}^{зiст} = \frac{AB_1^{зiст}}{B_1^{чzист}} \times 100$	$ВП_1^{зiст}$ - валовий прибуток
➤ рівень витрат на збут ($P_{BЗ_1}^{зiст}$)	$P_{BЗ_1}^{зiст} = \frac{BЗ_1^{зiст}}{B_1^{чzист}} \times 100$	фактичний у порівняних умовах, тис. грн;
➤ рівень прибутку від реалізації (основної діяльності) ($P_{П^{осн}_1}^{зiст}$)	$P_{П^{осн}_1}^{зiст} = \frac{П_1^{осн,зiст}}{B_1^{чzист}} \times 100$ або $P_{П^{осн}_1}^{зiст} = P_{ВП_1}^{зiст} - P_{AB_1}^{зiст} - P_{BЗ_1}^{зiст}$	$AB_1^{зiст}$ - адміністративні витрати фактичні у порівняних умовах, тис. грн;
➤ рівень прибутку від операційної діяльності ($P_{П^{он}_1}^{зiст}$)	$P_{П^{он}_1}^{зiст} = \frac{П_1^{он,зiст}}{B_1^{чzист}} \times 100$	$BЗ_1^{зiст}$ - витрати на збут фактичні у порівняних умовах, тис. грн;
➤ рівень загального прибутку ($P_{П^{зв}_1}^{зiст}$)	$P_{П^{зв}_1}^{зiст} = \frac{П_1^{зв,зiст}}{B_1^{чzист}} \times 100$	$П_1^{осн,зiст}$ - прибуток від реалізації (основної діяльності) фактичний у порівняних умовах, тис. грн;
➤ рівень чистого прибутку ($P_{ЧП_1}^{зiст}$)	$P_{ЧП_1}^{зiст} = \frac{ЧП_1^{зiст}}{B_1^{чzист}} \times 100$	$П_1^{он,зiст}$ - прибуток від операційної діяльності фактичний у порівняних умовах, тис. грн.;
		$П_1^{зв,зiст}$ - прибуток від усіх видів діяльності фактичний у порівняних умовах, тис. грн;
		$ЧП_1^{зiст}$ - чистий прибуток фактичний у порівняних умовах, тис. грн.

1.9.3. Детермінований факторний аналіз показників рентабельності підприємства

На рівень і динаміку показників рентабельності впливає сукупність виробничо-господарських факторів: рівень організації виробництва і управління; структура капіталу і його джерел; ступінь використання виробничих ресурсів; обсяг, якість і структура продукції; витрати на виробництво і собівартість; прибуток за видами діяльності та напрямки його використання.

Методика факторного аналізу показників рентабельності підприємства передбачає розкладання вихідних формул розрахунку показника за всіма якісними і кількісними характеристиками інтенсифікації виробництва і підвищення ефективності господарської діяльності.

Таблиця 1.41 – Детерміновані факторні моделі залежності показників прибутку від чинників, що їх визначають

Чинники	Факторні моделі залежності прибутку
1	2
<i>1. Детерміновані моделі залежності валового прибутку</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна загального (BP) і чистого (ЧBP) обсягу виручки від реалізації товарів ▶ зміна рівня податку на додану вартість ($P_{ПДВ}$) ▶ зміна рівня акцизних зборів ($P_{АКЗ}$) ▶ зміна рівня інших відрахувань з доходу ($P_{ІВ}$) 	$ВП = \frac{BP \times (100 - P_{ПДВ} - P_{АКЗ} - P_{ІВ} - P_{СВ})}{100}$
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна чистого обсягу виручки від реалізації товарів (ЧBP) ▶ зміна рівня собівартості ($P_{СВ}$) 	$ВП = \frac{ЧBP \times (100 - P_{СВ})}{100}$
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна чистого обсягу виручки від реалізації товарів, (ЧBP) ▶ зміна рівня валового прибутку ($P_{ВП}$) 	$ВП = \frac{ЧBP \times P_{ВП}}{100}$
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна структури реалізації товарів (d_i) ▶ зміна диференційованих рівней доходності реалізації окремих видів товарів ($P_{ВПi}$) 	$ВП = ЧBP \times \frac{\sum (d_i \times P_{ВПi})}{100 \times 100}$
<i>2. Детерміновані моделі залежності прибутку від реалізації</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна розміру валового прибутку (ВП) ▶ зміна величини адміністративних витрат (AB) ▶ зміна величини витрат на збут (BЗ) 	$\Pi^P = ВП - AB - BЗ$
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна чистого обсягу виручки від реалізації товарів, (ЧBP) ▶ зміна рівня прибутку від реалізації товарів (P_{Π^P}) 	$\Pi^P = \frac{ЧBP \times P_{\Pi^P}}{100}$
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна чистого обсягу виручки від реалізації товарів (ЧBP) ▶ зміна рівня валового прибутку ($P_{ВП}$) ▶ зміна рівня адміністративних витрат (P_{AB}) ▶ зміна рівня витрат на збут ($P_{BЗ}$) 	$\Pi^P = \frac{ЧBP \times (P_{ВП} - P_{AB} - P_{BЗ})}{100}$

1	2
<i>3. Детерміновані моделі залежності прибутку від операційної діяльності</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна розміру прибутку від реалізації (Π^P) ▶ зміна величини інших операційних доходів ($ОД$) ▶ зміна величини інших операційних витрат ($ОВ$) 	$\Pi^{ОД} = \Pi^P + ОД - ОВ$
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна розміру валового прибутку ($ВП$) ▶ зміна величини адміністративних витрат ($АВ$) ▶ зміна величини витрат на збут ($ВЗ$) ▶ зміна величини інших операційних доходів ($ОД$) ▶ зміна величини інших операційних витрат ($ОВ$) 	$\Pi^{ОД} = ВП - АВ - ВЗ + ОД - ОВ$
<i>4. Детерміновані моделі залежності прибутку від загальної діяльності до оподаткування</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна розміру прибутку від операційної діяльності ($\Pi^{ОД}$) ▶ зміна розміру прибутку від інвестиційної діяльності ($\Pi^{ІД}$) ▶ зміна розміру прибутку від фінансової діяльності ($\Pi^{ФД}$) ▶ зміна розміру прибутку від іншої діяльності ($\Pi^{ІЗД}$) 	$\Pi^{ЗдоОП} = \Pi^{ОД} + \Pi^{ІД} + \Pi^{ФД} + \Pi^{ІЗД}$
<ul style="list-style-type: none"> ▶ зміна розміру прибутку від операційної діяльності ($\Pi^{ОД}$) ▶ зміна розміру доходів від участі в капіталі ($ДУК$) ▶ зміна розміру фінансових доходів ($ФД$) ▶ зміна розміру доходів від іншої діяльності ($ІД$) ▶ зміна розміру витрат від участі в капіталі ($ВУК$) ▶ зміна розміру фінансових витрат ($ФВ$) ▶ зміна розміру витрат від іншої діяльності ($ІВ$) 	$\Pi(З)^{ЗдоОП} = \Pi^{ОД} + ДУК +$ $+ ФД + ІД - ВУК - ФВ - ІВ$

Таблиця 1.42 – Методика факторного аналізу загального прибутку до оподаткування на підставі традиційного підходу

Зміна прибутку за рахунок зміни	Алгоритм обчислення впливу факторів і умовні позначення
1	2
▶ обсягу чистої виручки від реалізації	$\Delta\Pi^{ЗДбоОП}_{(ЧВР)} = \Delta\Pi^{ОД}_{(ЧВР)} = \Delta\Pi^P_{(ЧВР)} = \frac{(ЧВР_1 - ЧВР_0) \times P_{\Pi_0^P}}{100}$ <p>де $ЧВР_0$, $ЧВР_1$ - базисний (плановий або попереднього періоду) і фактичний звітного періоду обсяг чистої виручки від реалізації товарів, тис. грн.;</p> <p>$P_{\Pi_0^P}$ - базисний (плановий або попереднього періоду) рівень прибутку від реалізації, % до об.</p>
▶ рівня валового прибутку	$\Delta\Pi^{ЗДбоОП}_{(P_{ВП})} = \Delta\Pi^{ОД}_{(P_{ВП})} = \Delta\Pi^P_{(P_{ВП})} = \frac{ЧВР_1 \times (P_{ВП_1} - P_{ВП_0})}{100}$ <p>де $P_{ВП_0}$, $P_{ВП_1}$ - базисний (плановий або попереднього періоду) і фактичний звітного періоду рівень валового прибутку підприємства, % до об.</p>
▶ рівня адміністративних витрат	$\Delta\Pi^{ЗДбоОП}_{(P_{АВ})} = \Delta\Pi^{ОД}_{(P_{АВ})} = \Delta\Pi^P_{(P_{АВ})} = -\frac{ЧВР_1 \times (P_{АВ_1} - P_{АВ_0})}{100}$ <p>де $P_{АВ_0}$, $P_{АВ_1}$ - базисний (плановий або попереднього періоду) і фактичний звітного періоду рівень адміністративних витрат підприємства, % до об.</p>
▶ рівня витрат на збут	$\Delta\Pi^{ЗДбоОП}_{(P_{ВЗ})} = \Delta\Pi^{ОД}_{(P_{ВЗ})} = \Delta\Pi^P_{(P_{ВЗ})} = -\frac{ЧВР_1 \times (P_{ВЗ_1} - P_{ВЗ_0})}{100}$ <p>де $P_{ВЗ_0}$, $P_{ВЗ_1}$ - базисний (плановий або попереднього періоду) і фактичний звітного періоду рівень витрат на збут підприємства, % до об.</p>
▶ суми інших операційних доходів	$\Delta\Pi^{ЗДбоОП}_{(ОД)} = \Delta\Pi^{ОД}_{(ОД)} = \Delta ОД = ОД_1 - ОД_0$ <p>де $ОД_0$, $ОД_1$ - базисна (планова або попереднього періоду) і фактична звітного періоду сума інших операційних доходів підприємства, тис. грн.</p>

1	2
<p>▶ суми інших операційних витрат</p>	$\Delta\Pi^{ЗД\text{б}оОП}_{(OB)} = \Delta\Pi^{ОД}_{(OB)} = -\Delta OB = -(OB_1 - OB_0)$ <p>де OB_0, OB_1 - базисна (планова або попереднього періоду) і фактична звітного періоду сума інших операційних витрат підприємства, тис. грн.</p>
<p>▶ суми доходів від участі в капіталі</p>	$\Delta\Pi^{ЗД\text{б}оОП}_{(ДУК)} = \Delta ДУК = ДУК_1 - ДУК_0$ <p>де $ДУК_0, ДУК_1$ - базисна (планова або попереднього періоду) і фактична звітного періоду сума доходів від участі в капіталі, тис. грн.</p>
<p>▶ суми фінансових доходів</p>	$\Delta\Pi^{ЗД\text{б}оОП}_{(ФД)} = \Delta ФД = ФД_1 - ФД_0$ <p>де $ФД_0, ФД_1$ - базисна (планова або попереднього періоду) і фактична звітного періоду сума фінансових доходів підприємства, тис. грн.</p>
<p>▶ суми доходів від іншої діяльності</p>	$\Delta\Pi^{ЗД\text{б}оОП}_{(ІД)} = \Delta ІД = ІД_1 - ІД_0$ <p>де $ІД_0, ІД_1$ - базисна (планова або попереднього періоду) і фактична звітного періоду сума доходів від іншої діяльності підприємства, тис. грн.</p>
<p>▶ суми витрат від участі в капіталі</p>	$\Delta\Pi^{ЗД\text{б}оОП}_{(ВУК)} = -\Delta ВУК = -(ВУК_1 - ВУК_0)$ <p>де $ВУК_0, ВУК_1$ - базисна (планова або попереднього періоду) і фактична звітного періоду сума витрат від участі в капіталі, тис. грн.</p>
<p>▶ суми фінансових витрат</p>	$\Delta\Pi^{ЗД\text{б}оОП}_{(ФВ)} = -\Delta ФВ = -(ФВ_1 - ФВ_0)$ <p>де $ФВ_0, ФВ_1$ - базисна (планова або попереднього періоду) і фактична звітного періоду сума фінансових витрат підприємства, тис. грн.</p>
<p>▶ суми витрат від іншої діяльності</p>	$\Delta\Pi^{ЗД\text{б}оОП}_{(ІВ)} = -\Delta ІВ = -(ІВ_1 - ІВ_0)$ <p>де $ІВ_0, ІВ_1$ - базисна (планова або попереднього періоду) і фактична звітного періоду сума витрат від іншої діяльності підприємства, тис. грн.</p>

Таблиця 1.43 – Алгоритми розрахунку показників рентабельності за різних методичних підходів та їх характеристика

№ з/п	Показники	Алгоритм розрахунку	Умовні позначення	Характеристика
1	2	3	4	5
<i>Витратні показники рентабельності</i>				
	Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг) ($P^П$)	$P^П = \frac{ВП}{СВ} \times 100$	$ВП$ – валовий прибуток підприємства, тис. грн.; $СВ$ – собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Показує скільки валового прибутку отримано з 1 гривні витрат, пов'язаних з собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).
2	Рентабельність основної діяльності ($P^{ОснД}$)	$P^{ОснД} = \frac{П^P}{B^{ОснД}} \times 100$	$П^P$ – прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн.; $B^{ОснД}$ – сума витрат основної діяльності підприємства, тис. грн.	Показує скільки прибутку від реалізації отримано з 1 гривні витрат основної діяльності.
3	Рентабельність операційної діяльності ($P^{ОД}$)	$P^{ОД} = \frac{П^{ОД}}{B^{ОД}} \times 100$	$П^{ОД}$ – прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн.; $B^{ОД}$ – сума витрат операційної діяльності підприємства, тис. грн.	Показує скільки прибутку від операційної діяльності отримано з 1 гривні операційних витрат.
4	Рентабельність господарської діяльності ($P^{ГД}$)	$P^{ГД} = \frac{П^{Заг}}{B^{Заг}} \times 100$	$П^{Заг}$ – сума загального прибутку підприємства, тис. грн.; $B^{Заг}$ – сума загальних витрат підприємства, тис. грн.	Показує скільки прибутку від господарської діяльності до оподаткування отримано з 1 гривні загальних витрат підприємства.
5	Чиста рентабельність господарської діяльності	$ЧР^{ГД} = \frac{ЧП}{B^{Заг} + ПП} \times 100$	$ЧП$ – чистий прибуток підприємства, тис. грн.; $ПП$ – сума податку на прибуток від звичайної діяльності і надзвичайних подій, тис. грн.	Показує скільки чистого прибутку отримано з 1 гривні витрат, понесених підприємством під час звичайної діяльності і надзвичайних подій.

1	2	3	4	5
<i>Ресурсні показники рентабельності</i>				
1	Рентабельність трудових ресурсів (R^{TP})	<p>Задіяних в :</p> <ul style="list-style-type: none"> ‣ основній діяльності $R^{TP} = \frac{\Pi^P}{\bar{Ч}} \times 100$ <ul style="list-style-type: none"> ‣ операційній діяльності $R^{TP} = \frac{\Pi^{OD}}{\bar{Ч}} \times 100$ <ul style="list-style-type: none"> ‣ звичайній діяльності $R^{TP} = \frac{\Pi^{ЗдоОП}}{\bar{Ч}} \times 100$	Π^P - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн.; Π^{OD} - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн.; $\Pi^{ЗдоОП}$ - загальний прибуток до оподаткування, тис. грн.; $\bar{Ч}$ - середньооблікова чисельність працівників підприємства, тис. грн.	<p>Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на одного працівника підприємства</p> <p>Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на одного працівника підприємства</p> <p>Показує величину загального прибутку до оподаткування, що припадає на одного працівника підприємства</p>
2	Чиста рентабельність трудових ресурсів ($ЧР^{TP}$)	$ЧР^{TP} = \frac{ЧП}{\bar{Ч}} \times 100$	$ЧП$ - чистий прибуток підприємства, тис. грн.; $\bar{Ч}$ - середньооблікова чисельність працівників підприємства, тис. грн.	<p>Показує величину чистого прибутку, що припадає на одного працівника підприємства</p>

Продовження таблиці 1.43

1	2	3	4	5
3	Рентабельність запасів (виробничих або товарних) (P^3)	<p>Задіяних в :</p> <ul style="list-style-type: none"> ‣ основній діяльності $P^3 = \frac{\Pi^P}{\bar{3}} \times 100$ <ul style="list-style-type: none"> ‣ операційній діяльності $P^3 = \frac{\Pi^{OD}}{\bar{3}} \times 100$ <ul style="list-style-type: none"> ‣ звичайній діяльності $P^3 = \frac{\Pi^{ЗдоОП}}{\bar{3}} \times 100$	Π^P - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн.; Π^{OD} - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн.; $\Pi^{ЗдоОП}$ - загальний прибуток підприємства до оподаткування, тис. грн.; $\bar{3}$ - середня величина запасів підприємства (виробничих або товарних), тис. грн.	<p>Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на 1 гривню, вкладену в запаси підприємства</p> <p>Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на 1 гривню, вкладену в запаси підприємства</p> <p>Показує величину загального прибутку до оподаткування, що припадає на 1 гривню, вкладену в запаси підприємства</p>
4	Чиста рентабельність запасів (виробничих або товарних) ($ЧР^3$)	$ЧР^3 = \frac{ЧП}{\bar{3}} \times 100$	$ЧП$ - чистий прибуток підприємства, тис. грн.; $\bar{3}$ - середня величина запасів підприємства (виробничих або товарних), тис. грн.	<p>Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню, вкладену в запаси підприємства</p>
5	Рентабельність основних засобів ($P^{OЗ}$)	<p>Задіяних в :</p> <ul style="list-style-type: none"> ‣ основній діяльності $P^{OЗ} = \frac{\Pi^P}{OЗ} \times 100$	Π^P - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн.; Π^{OD} - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн.; $\Pi^{ЗдоОП}$ - загальний прибуток до оподаткування, тис. грн.;	<p>Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на 1 гривню основних засобів підприємства</p>

Продовження таблиці 1.43

1	2	3	4	5
		▶ операційній діяльності $P^{OЗ} = \frac{\Pi^{OД}}{\overline{OЗ}} \times 100$ ▶ звичайній діяльності $P^{OЗ} = \frac{\Pi^{ЗДооОП}}{\overline{OЗ}} \times 100$	$\overline{OЗ}$ - середня величина основних засобів підприємства, тис. грн.	Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на 1 гривню основних засобів підприємства Показує величину загального прибутку до оподаткування, що припадає на 1 гривню основних засобів підприємства
6	Чиста рентабельність основних засобів ($ЧР^{OЗ}$)	$ЧР^{OЗ} = \frac{ЧП}{\overline{OЗ}} \times 100$	$ЧП$ – чистий прибуток підприємства, тис. грн.; $\overline{OЗ}$ - середня величина основних засобів підприємства, тис. грн.	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню основних засобів підприємства
7	Рентабельність активів (капіталу) (P^A)	Задіяних в : ▶ основній діяльності $P^A = \frac{\Pi^P}{A} \times 100$ ▶ операційній діяльності $P^A = \frac{\Pi^{OД}}{\overline{A}} \times 100$	Π^P - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн.; $\Pi^{OД}$ - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн.; $\Pi^{ЗДооОП}$ – загальний прибуток до оподаткування, тис. грн.; \overline{A} - середня величина активів (капіталу) підприємства, тис. грн.	Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на 1 гривню активів (капіталу) підприємства Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на 1 гривню активів (капіталу) підприємства

Продовження таблиці 1.43

1	2	3	4	5
		▶ звичайній діяльності $P^A = \frac{\Pi^{ЗдоОП}}{\bar{A}} \times 100$		Показує величину загального прибутку до оподаткування, що припадає на 1 гривню активів (капіталу) підприємства
8	Чиста рентабельність активів (капіталу) підприємства ($ЧР^{ОЗ}$)	$ЧР^A = \frac{ЧП}{\bar{A}} \times 100$	$ЧП$ – чистий прибуток підприємства, тис. грн.; \bar{A} - середня величина активів (капіталу) підприємства, тис. грн.	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню активів (капіталу) підприємства
9	Рентабельність власного капіталу ($P^{ВК}$)	Задіяного в : ▶ основній діяльності $P^{ВК} = \frac{\Pi^P}{ВК} \times 100$ ▶ операційній діяльності $P^{ВК} = \frac{\Pi^{ОД}}{ВК} \times 100$ ▶ звичайній діяльності $P^{ВК} = \frac{\Pi^{ЗдоОП}}{ВК} \times 100$	Π^P - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн.; $\Pi^{ОД}$ - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн.; $\Pi^{ЗдоОП}$ – загальний прибуток підприємства до оподаткування, тис. грн.; $\bar{ВК}$ - середня величина власного капіталу підприємства, тис. грн.	Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на 1 гривню власного капіталу підприємства Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на 1 гривню власного капіталу підприємства Показує величину загального прибутку діяльності до оподаткування, що припадає на 1 гривню власного капіталу підприємства

Продовження таблиці 1.43

1	2	3	4	5
10	Чиста рентабельність власного капіталу ($ЧР^{BK}$)	$ЧР^{BK} = \frac{ЧП}{BK} \times 100$	$ЧП$ – чистий прибуток підприємства, тис. грн.; BK – середня величина власного капіталу підприємства, тис. грн.	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню власного капіталу підприємства
11	Рентабельність залученого (позикового) капіталу ($P^{ЗК}$)	Задіяного в : <ul style="list-style-type: none"> ‣ основній діяльності $P^{ЗК} = \frac{\Pi^P}{ЗК} \times 100$ ‣ операційній діяльності $P^{ЗК} = \frac{\Pi^{OD}}{ЗК} \times 100$ ‣ звичайній діяльності $P^{ЗК} = \frac{\Pi^{ЗДдоОП}}{ЗК} \times 100$ 	Π^P – прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн.; Π^{OD} – прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн.; $\Pi^{ЗДдоОП}$ – загальний прибуток діяльності підприємства до оподаткування, тис. грн.; $ЗК$ – середня величина залученого (позикового) капіталу підприємства, тис. грн.	Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на 1 гривню позикового капіталу підприємства Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на 1 гривню позикового капіталу підприємства Показує величину загального прибутку діяльності до оподаткування, що припадає на 1 гривню позиковий капіталу підприємства
12	Чиста рентабельність залученого (позикового) капіталу ($ЧР^{ЗК}$)	$ЧР^{ЗК} = \frac{ЧП}{ЗК} \times 100$	$ЧП$ – чистий прибуток підприємства, тис. грн.; $ЗК$ – середня величина залученого (позикового) капіталу підприємства, тис. грн.	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню залученого (позикового) капіталу підприємства

Продовження таблиці 1.43

1	2	3	4	5
13	Рентабельність перманентного капіталу ($R^{ПК}$)	Задіяного в : ▶ основній діяльності $R^{ПК} = \frac{П^P}{ПК} \times 100$ ▶ операційній діяльності $R^{ПК} = \frac{П^{ОД}}{ПК} \times 100$ ▶ звичайній діяльності $R^{ПК} = \frac{П^{ЗдооОП}}{ПК} \times 100$	$П^P$ - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн.; $П^{ОД}$ - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн.; $П^{ЗдооОП}$ - загальний прибуток діяльності підприємства до оподаткування, тис. грн.; $\overline{ПК}$ - середня величина перманентного капіталу підприємства (власного і залученого на довгостроковій фінансовій основі), тис. грн.	Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на 1 гривню власного капіталу та довгострокових зобов'язань підприємства Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на 1 гривню власного капіталу та довгострокових зобов'язань підприємства Показує величину загального прибутку діяльності до оподаткування, що припадає на 1 гривню власного капіталу та довгострокових зобов'язань підприємства
14	Чиста рентабельність позикового капіталу ($ЧР^{ПК}$)	$ЧР^{ПК} = \frac{ЧП}{ПК} \times 100$	$ЧП$ - чистий прибуток підприємства, тис. грн.; $\overline{ПК}$ - середня величина залученого (позикового) капіталу підприємства, тис. грн.	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню перманентного капіталу підприємства
15	Чиста рентабельність акціонерного капіталу ($ЧР^{АК}$)	$ЧР^{АК} = \frac{ЧП}{АК} \times 100$	$ЧП$ - чистий прибуток підприємства, тис. грн.; $\overline{АК}$ - середня величина акціонерного капіталу підприємства (зареєстрованого і додаткового вкладеного), тис. грн.	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню акціонерного капіталу підприємства

Продовження таблиці 1.43

1	2	3	4	5
16	Рентабельність необоротних активів (P^{HA})	Задіяних в : ▶ основній діяльності $P^{HA} = \frac{\Pi^P}{HA} \times 100$ ▶ операційній діяльності $P^{HA} = \frac{\Pi^{OD}}{HA} \times 100$ ▶ звичайній діяльності $P^{HA} = \frac{\Pi^{ЗдоОП}}{HA} \times 100$	Π^P - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн.; Π^{OD} - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн.; $\Pi^{ЗдоОП}$ - загальний прибуток діяльності підприємства до оподаткування, тис. грн.; \overline{HA} - середня величина необоротних активів підприємства, тис. грн.	Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на 1 гривню необоротних активів підприємства Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на 1 гривню необоротних активів підприємства Показує величину загального прибутку діяльності до оподаткування, що припадає на 1 гривню необоротних активів підприємства
17	Чиста рентабельність необоротних активів ($ЧP^{HA}$)	$ЧP^{HA} = \frac{ЧП}{HA} \times 100$	$ЧП$ – чистий прибуток підприємства, тис. грн.; \overline{HA} - середня величина необоротних активів підприємства, тис. грн.	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню необоротних активів підприємства
18	Рентабельність оборотних активів (P^{OA})	Задіяних в : ▶ основній діяльності $P^{OA} = \frac{\Pi^P}{OA} \times 100$	Π^P - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн.; Π^{OD} - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн.; $\Pi^{ЗдоОП}$ - загальний прибуток діяльності підприємства до оподаткування, тис. грн.;	Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на 1 гривню оборотних активів підприємства

1	2	3	4	5
		<p>‣ операційній діяльності</p> $P^{OA} = \frac{\Pi^{OD}}{\overline{OA}} \times 100$ <p>‣ звичайній діяльності</p> $P^{OA} = \frac{\Pi^{ЗдооОП}}{\overline{OA}} \times 100$	\overline{OA} - середня величина оборотних активів підприємства, тис. грн.	<p>Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на 1 гривню оборотних активів підприємства</p> <p>Показує величину загального прибутку діяльності до оподаткування, що припадає на 1 гривню оборотних активів підприємства</p>
19	Чиста рентабельність оборотних активів ($ЧР^{OA}$)	$ЧР^{OA} = \frac{ЧП}{\overline{OA}} \times 100$	$ЧП$ – чистий прибуток підприємства, тис. грн.; \overline{OA} - середня величина оборотних активів підприємства, тис. грн.	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню оборотних активів підприємства
20	Рентабельність господарських ресурсів ($P^{ГР}$)	<p>Задіяних в :</p> <p>‣ основній діяльності</p> $P^{ГР} = \frac{\Pi^P}{\overline{ГР}} \times 100$ <p>‣ операційній діяльності</p> $P^{ГР} = \frac{\Pi^{OD}}{\overline{ГР}} \times 100$	Π^P - прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн.; Π^{OD} - прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн.; $\Pi^{ЗдооОП}$ - загальний прибуток діяльності підприємства до оподаткування, тис. грн.; $\overline{ГР}$ - середня величина господарських ресурсів підприємства (основних засобів і оборотних активів), тис. грн.	<p>Показує величину прибутку від реалізації, що припадає на 1 гривню основних засобів і оборотних активів підприємства</p> <p>Показує величину прибутку від операційної діяльності, що припадає на 1 гривню основних засобів і оборотних активів підприємства</p>

Продовження таблиці 1.43

1	2	3	4	5
		▶ звичайній діяльності $P^{OA} = \frac{\Pi^{ЗдооОП}}{ГР} \times 100$		Показує величину загального прибутку діяльності до оподаткування, що припадає на 1 гривню основних засобів і оборотних активів підприємства
21	Чиста рентабельність оборотних активів ($ЧР^{ГР}$)	$ЧР^{ГР} = \frac{ЧП}{ГР} \times 100$	$ЧП$ – чистий прибуток підприємства, тис. грн.; $ГР$ – середня величина господарських ресурсів підприємства (основних засобів і оборотних активів), тис. грн.	Показує величину чистого прибутку, що припадає на 1 гривню основних засобів і оборотних активів підприємства
<i>Дохідні показники рентабельності</i>				
1	Валова рентабельність продажу продукції (товарів, робіт, послуг) ($ВР^П$)	$ВР^П = \frac{ВП}{ЧВР} \times 100$	$ВП$ – валовий прибуток підприємства, тис. грн.; $ЧВР$ – чиста виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Показує розмір валового прибутку, що одержує підприємство з 1 гривні чистої виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
2	Рентабельність основної діяльності (продажу продукції (товарів, робіт, послуг)) ($P^{ОснД}$)	$P^{ОснД} = \frac{\Pi^P}{ЧВР} \times 100$	Π^P – прибуток від реалізації (основної діяльності), тис. грн.; $ЧВР$ – чиста виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Показує розмір прибутку від основної діяльності, що одержує підприємство з 1 гривні чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
3	Рентабельність операційної діяльності ($P^{ОД}$)	$P^{ОД} = \frac{\Pi^{ОД}}{ЧВР} \times 100$	$\Pi^{ОД}$ – прибуток від операційної діяльності підприємства, тис. грн.; $ЧВР$ – чиста виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Показує розмір операційного прибутку, що одержує підприємство з 1 гривні чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

Продовження таблиці 1.43

1	2	3	4	5
4	Рентабельність доходів від операційної діяльності ($R^{дохОД}$)	$R^{дохОД} = \frac{\Pi^{ОД}}{ЧВР + ОД} \times 100$	$ОД$ – сума доходів підприємства від іншої операційної діяльності, тис. грн.	Показує розмір прибутку, що одержує підприємство з 1 гривні чистого доходу від операційної діяльності
5	Рентабельність господарської діяльності ($R^{ГД}$)	$R^{ГД} = \frac{\Pi^{заг}}{Д^{заг}} \times 100$	$\Pi^{заг}$ – сума загального прибутку підприємства, тис. грн.; $Д^{заг}$ – сума загальних доходів підприємства, тис. грн.	Показує скільки прибутку від господарської діяльності до оподаткування отримано з 1 гривні загальних доходів підприємства.
6	Чиста рентабельність господарської діяльності ($ЧР^{ГД}$)	$ЧР^{ГД} = \frac{ЧП}{ЧВР} \times 100$	$ЧП$ – чистий прибуток підприємства, тис. грн.; $ЧВР$ – чиста виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Показує скільки чистого прибутку отримано з 1 гривні чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

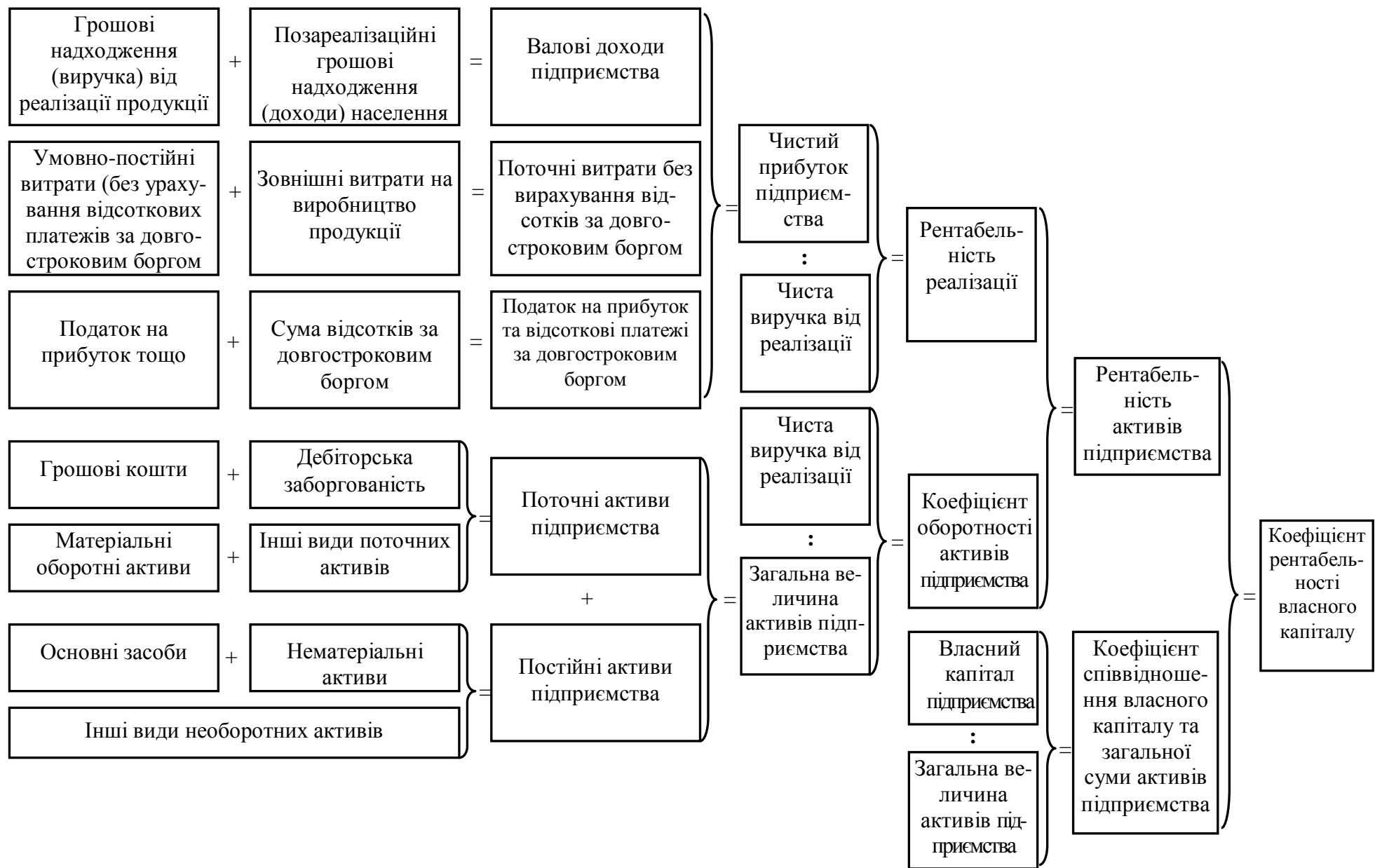

Рисунок 1.77 – Схема факторного аналізу рентабельності за системою Du Pont

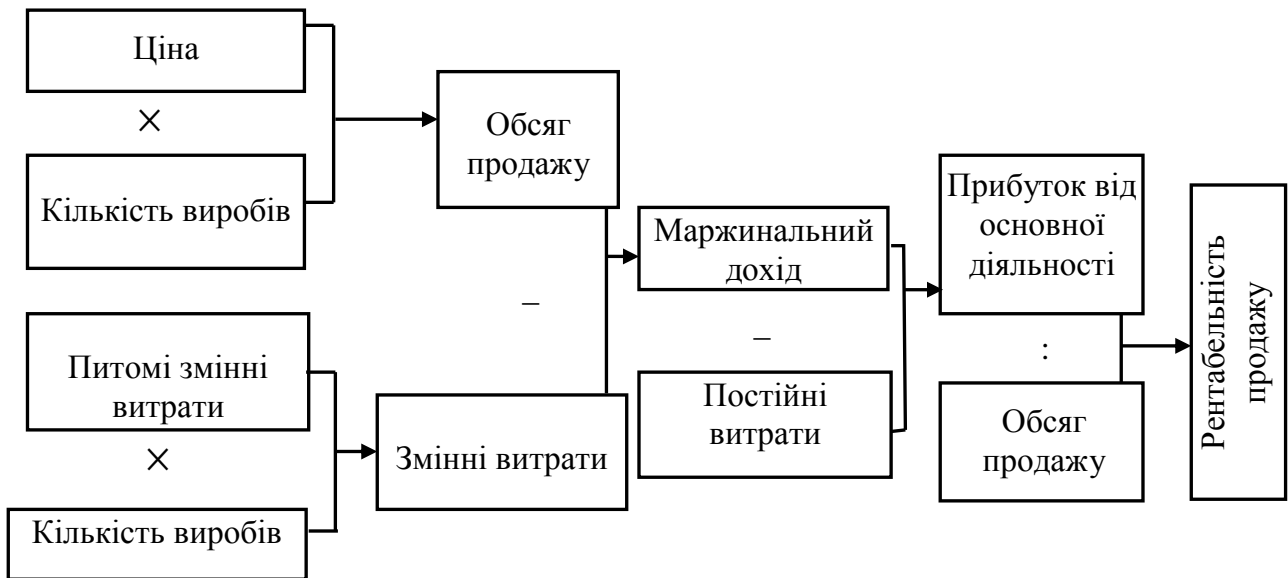

Рисунок 1.78 – Алгоритм формування показника рентабельності продажу

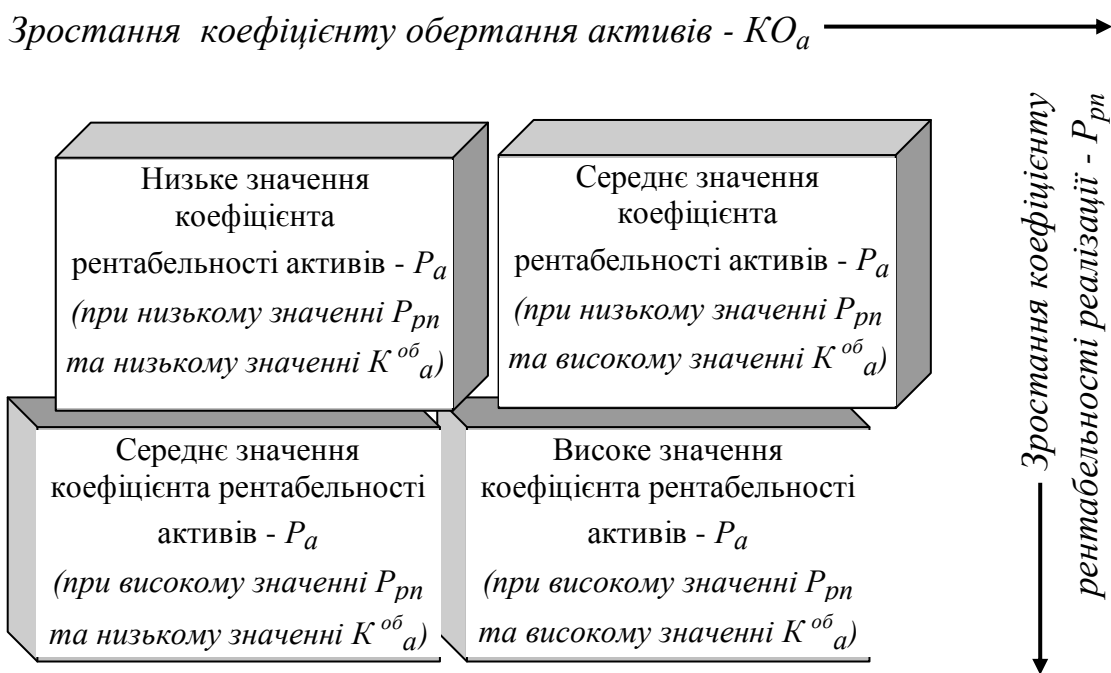

Рисунок 1.79 – Матриця оцінки результату інтегрального аналізу коефіцієнта рентабельності активів підприємства

**Потенційні можливості підвищення рентабельності
господарських ресурсів підприємства**

- збільшення обсягу чистої виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- збільшення у загальному обсязі виробництва і реалізації питомої ваги продукції (товарів, робіт, послуг) з високим рівнем прибутковості;
- зниження витратності здійснення управлінської і збутової діяльності;
- зменшення величини постійних адміністративних витрат і витрат на збут;
- ліквідування надлишкових, не задіяних в операційній діяльності господарських ресурсів (в цілому і за окремими їх видами);
- оптимізація структури господарських ресурсів;
- підвищення рівня ефективності використання основних засобів і оборотних активів підприємства тощо

Рисунок 1.80 – Заходи щодо підвищення рентабельності ресурсів підприємства

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РІШЕНЬ ПІДПРИЄМСТВА

ТЕМА 2.1

АНАЛІЗ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1.1 Значення, напрями й джерела інформаційного забезпечення аналізу грошових коштів

2.1.2 Оцінка наявності й ефективності використання грошових коштів підприємства

2.1.3 Аналіз руху грошових коштів підприємства

2.1.4 Прогнозування грошових потоків та оптимізація обсягу грошових коштів підприємства

Література: [7, с.25-56], [35, с.249-267], [46, с.130-166], [49, с.108-133], [53, с.117-144], [64, с.336-361], [75, с.45-49].

2.1.1. Значення, напрями й джерела інформаційного забезпечення аналізу грошових коштів

Грошові кошти виступають важливим фактором, який визначає життєздатність і фінансовий стан підприємства.

Грошовий прибуток – різниця між розподіленими у часі надходженнями і виплатами грошових коштів, що генеруються господарською діяльністю підприємства

Фактори одержання «грошового прибутку»

- ✓ одержання позитивного грошового потоку за всіма напрямками (видами) діяльності підприємства;
- ✓ забезпечення високої швидкості грошового обігу;
- ✓ проведення ефективної трансформації грошових потоків (без вартісних і тимчасових втрат на окремих стадіях грошового обігу);
- ✓ забезпечення синхронності й рівномірності грошових потоків підприємства

Рисунок 2.1 – Грошовий прибуток та фактори його одержання

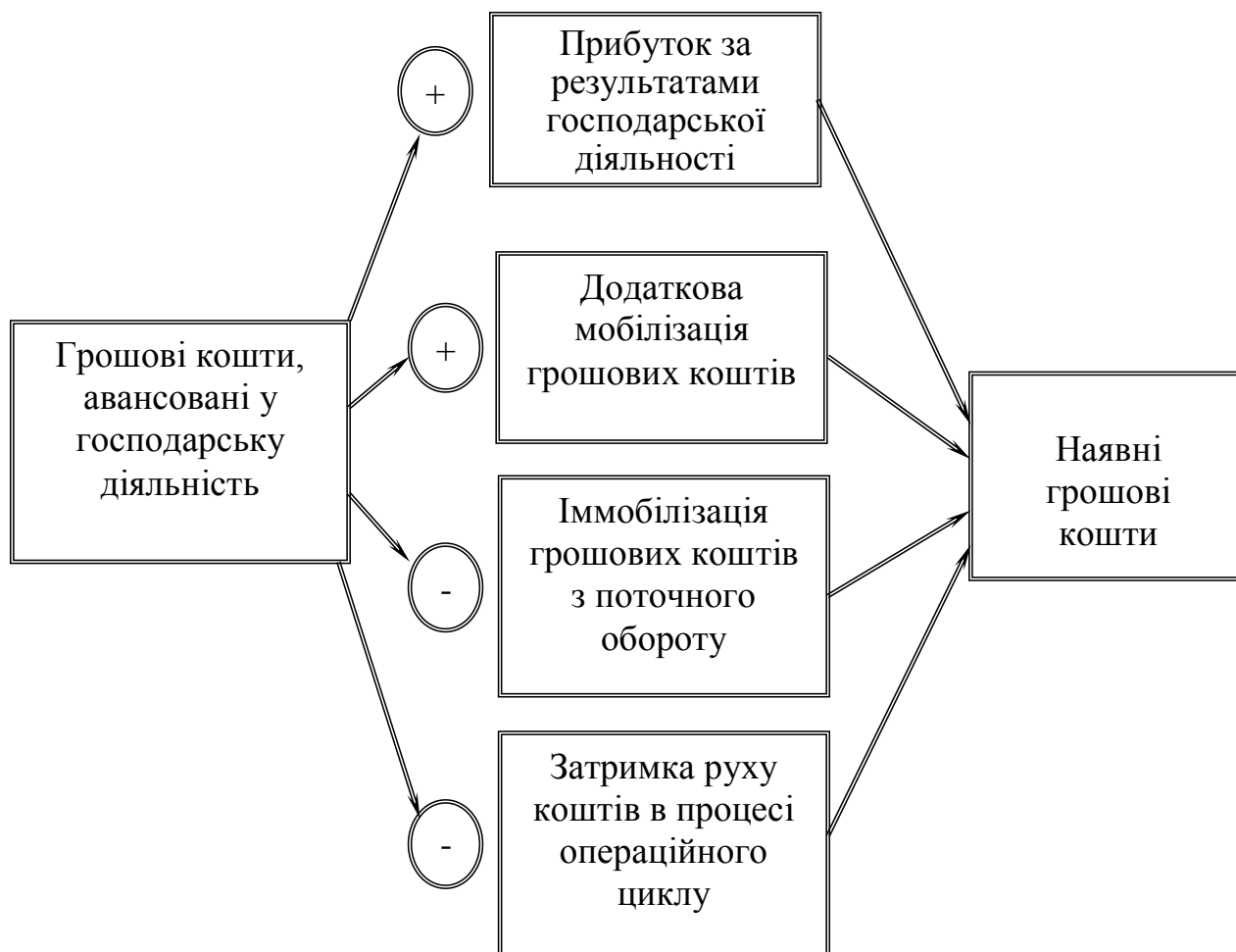

Рисунок 2.2 – Взаємозв’язок прибутку з грошовими оборотом

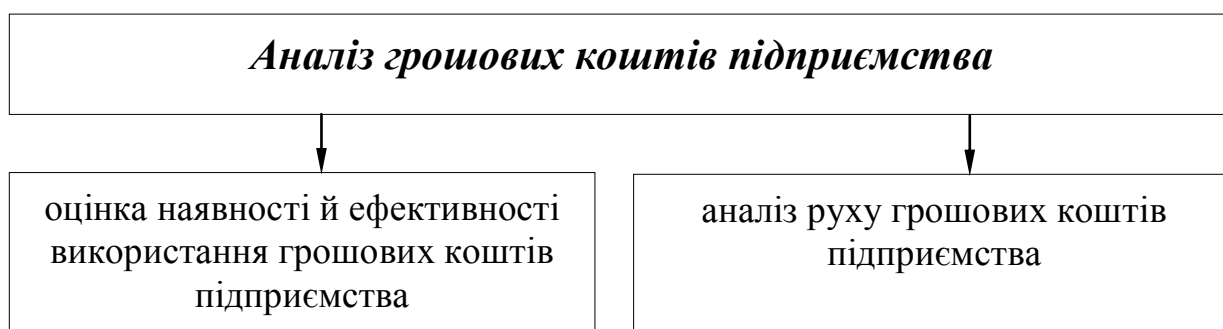

Рисунок 2.3 – Напрямки аналізу грошових коштів підприємства

2.1.2. Оцінка наявності й ефективності використання грошових коштів підприємства

Основною метою аналізу наявності та ефективності використання грошових коштів є визначення потенційних можливостей підприємства з підвищення раціональності їх використання і забезпечення відповідного рівня платоспроможності.

Таблиця 2.1 – Показники наявності та ефективності використання грошових коштів підприємства

№ з/п	Назва показника	Методика розрахунку	Умовні позначення	Стисла характеристика
1	2	3	4	5
I	Показники наявності грошових коштів			
1.1	коефіцієнт участі грошових активів в оборотних активах ($KU_{ГА}$)	$KU_{ГА} = \frac{ГА}{ОА}$	ГА – грошові активи підприємства (грошові кошти і їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції), тис. грн.; ОА – оборотні активи підприємства, тис. грн.	Характеризує ступінь участі грошових активів в оборотному капіталі підприємства.
1.2	коефіцієнт участі грошових коштів в грошових активах ($KU_{ГК}$)	$KU_{ГК} = \frac{ГК}{ГА}$	ГК – грошові кошти підприємства, тис. грн.; ОА – оборотні активи підприємства, тис. грн.	Частина грошових коштів в грошових активах підприємства. Показує скільки грошових коштів міститься в 1 грн. грошових активів
1.3	коефіцієнт відволікання вільного залишку грошових активів в інвестиційну діяльність ($K_{КФІ}$)	$K_{КФІ} = \frac{КФІ}{ГА}$	КФІ – короткострокові фінансові інвестиції підприємства, тис. грн.; ГА – грошові активи підприємства (грошові кошти і їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції), тис. грн.	Свідчить про рівень відволікання вільного залишку грошових активів у короткострокові фінансові вкладення підприємства. показує частку грошових активів, яку зосереджено в поточних фінансових інвестиціях підприємства
1.4	коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{а.л.}$)	$K_{а.л.} = \frac{ГК}{ПЗ}$	ГК – грошові кошти підприємства, тис. грн. ПЗ – поточні (короткострокові) зобов'язання підприємства, тис. грн.	Частина короткострокової заборгованості підприємства, яку воно може сплатити за рахунок наявних грошових коштів найближчим часом. Надає характеристику платоспроможності підприємства на конкретну дату, як правило, на дату складання балансу. Низьке значення коефіцієнту вказує на зниження платоспроможності підприємства

1	2	3	4	5
2	Показники ефективності використання грошових коштів			
2.1	коефіцієнт оборотності грошових коштів відносно грошових надходжень підприємства ($K_{ГК}^{об,ГН}$)	$K_{ГК}^{об,ГН} = \frac{ГН}{\overline{ГК}}$	ГН – сума грошових надходжень підприємства за період дослідження, тис. грн.; $\overline{ГК}$ - середні грошові кошти за період дослідження, тис. грн.	Свідчить про інтенсивність надходження грошових коштів, їх участь в операційному циклі підприємства. Вимірюється кількістю оборотів. Відображає скільки грошового доходу припадає на 1 грн. грошових коштів.
2.2	період обороту грошових коштів відносно грошових надходжень підприємства ($П_{ГК}^{об,ГН}$)	$П_{ГК}^{об,ГН} = \frac{Д}{K_{ГК}^{об,ГН}}$ або $П_{ГК}^{об,ГН} = \frac{\overline{ГК}}{ГН_{одн}}$ або $П_{ГК}^{об,ГН} = \frac{\overline{ГК} \times Д}{ГН}$	$K_{ГК}^{об,ГН}$ - коефіцієнт оборотності грошових коштів відносно грошових надходжень підприємства, об.; Д – кількість днів у досліджуваному періоді, дні.; ГН _{одн} – розмір грошових надходжень підприємства в середньому за один день періоду дослідження, тис. грн.; $\overline{ГК}$ - середні грошові кошти за період дослідження, тис. грн.	Характеризує в середньому довготривалість одного обороту грошових надходжень на підприємство
2.3	коефіцієнт оборотності грошових коштів відносно грошових витрат підприємства ($K_{ГК}^{об,ГВ}$)	$K_{ГК}^{об,ГВ} = \frac{ГВ}{\overline{ГК}}$	ГВ – сума грошових витрат підприємства за період дослідження, тис. грн.; $\overline{ГК}$ - середні грошові кошти за період дослідження, тис. грн.	Свідчить про інтенсивність витрачання грошових коштів, їх участь в операційному циклі підприємства. Вимірюється кількістю оборотів. Відображає скільки грошових витрат припадає на 1 грн. грошових коштів.

1	2	3	4	5
2.4	період обороту грошових коштів відносно грошових витрат підприємства ($P_{ГК}^{об,ГВ}$)	$P_{ГК}^{об,ГВ} = \frac{Д}{K_{ГК}^{об,ГВ}}$ або $P_{ГК}^{об,ГВ} = \frac{\overline{ГК}}{ГВ_{одн}}$ або $P_{ГК}^{об,ГВ} = \frac{\overline{ГК} \times Д}{ГВ}$	$K_{ГК}^{об,ГВ}$ - коефіцієнт оборотності грошових коштів відносно грошових витрат підприємства, об.; Д – кількість днів у досліджуваному періоді, дні.; ГВодн – розмір грошових витрат підприємства в середньому за один день періоду дослідження, тис. грн.	Характеризує в середньому довготривалість одного обороту грошових витрат підприємства
2.5	рентабельність грошових коштів ($P_{ГК}$)	$P_{ГК} = \frac{П}{ГК} \times 100$	П – прибуток підприємства від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн.; $\overline{ГК}$ - середні грошові кошти за період дослідження, тис. грн.	Відображає результативність використання грошових коштів підприємства. Показує скільки прибутку підприємства припадає на 1 грн. грошових коштів.
2.6	чиста рентабельність грошових коштів ($ЧР_{ГК}$)	$ЧР_{ГК} = \frac{ЧП}{ГК} \times 100$	ЧП – чистий прибуток підприємства, тис. грн.; $\overline{ГК}$ - середні грошові кошти за період дослідження, тис. грн.	Свідчить про чисту економічну ефективність використання грошових коштів підприємства. Показує скільки чистого прибутку припадає на 1 грн. грошових коштів підприємства.
2.7	чиста рентабельність короткострокових фінансових вкладень ($ЧР_{КФВ}$)	$ЧР_{КФІ} = \frac{ЧП_{КФІ}}{КФІ} \times 100$	ЧПКФІ – чистий прибуток підприємства, отриманий від фінансових інвестицій короткострокового характеру тис. грн.; $\overline{КФІ}$ - середня за період величина короткострокових фінансових інвестицій підприємства, тис. грн.	Відображає чисту економічну ефективність використання тимчасово вільних грошових коштів підприємства. Показує скільки чистого прибутку від короткострокових фінансових інвестицій підприємства припадає на 1 грн. вкладених в них грошових коштів.

2.1.3. Аналіз руху грошових коштів підприємства

Головна мета аналізу руху грошових коштів – оцінити здатність підприємства генерувати кошти в розмірі й у терміни, необхідні для здійснення планованих витрат

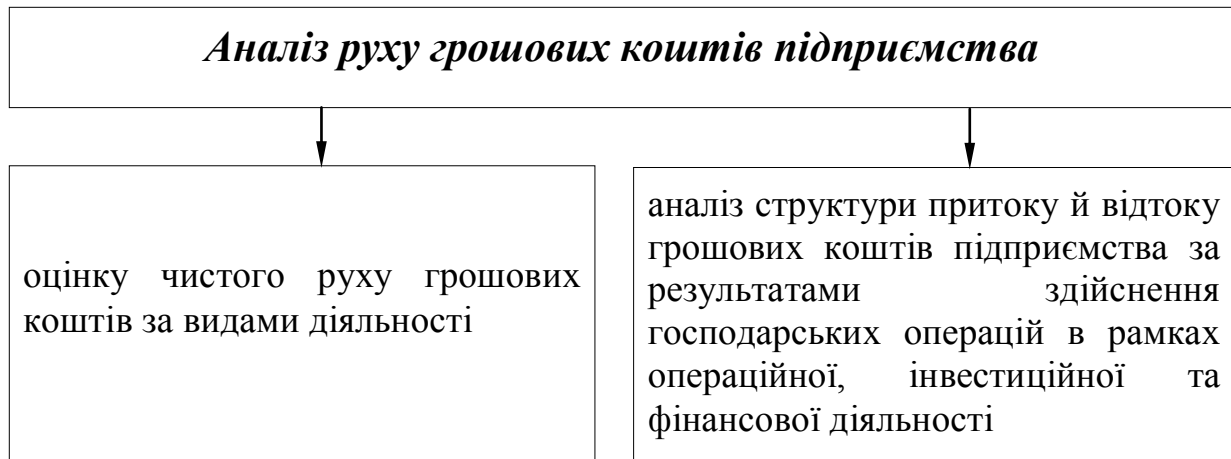

Рисунок 2.4 – Напрямки аналізу руху грошових коштів підприємства

Таблиця 2.2 – Аналіз руху грошових коштів підприємства за видами діяльності

№ з/п	Показники	200А рік			200Б рік			Динаміка чистого руху грошових коштів	
		надходження грошових коштів, грн.	Витрата грошових коштів	Чистий рух грошових коштів	надходження грошових коштів, грн.	Витрата грошових коштів	Чистий рух грошових коштів	в тис. грн.	в %
1.	Залишок коштів на початок періоду		х	х		х	х		
2.	Рух коштів від операційної діяльності								
3.	Рух коштів від інвестиційної діяльності								
4.	Рух коштів від фінансової діяльності								
5.	Разом рух грошових коштів								
6.	Вплив зміни валютних курсів								
7.	Залишок коштів на кінець року		х	х		х	х		

Таблиця 2.3 – Використання показників руху грошових коштів для оцінки якості управління підприємством

Якість управління	гарна	нормальна	кризова
Рух грошових коштів			
ЧГП (оп)	>0	>0	<0
ЧГП (інв)	<0	<0	>0
ЧГП (фін)	<0	>0	>0

Валові надходження	Надходження коштів від покупців
	Інші надходження від операційної діяльності

–

Валові витрачання	Платежі постачальникам
	Інші операційні витрати
	Сплачені відсотки
	Сплачені податки з обороту (ПДВ, акциз тощо)
	Сплачений податок на прибуток

=

Чистий рух грошових коштів від звичайних операцій

±

Рух грошових коштів від надзвичайних подій
--

=

Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності

Рисунок 2.5 – Схема визначення чистого руху грошових коштів від операційної діяльності прямим методом

Рисунок 2.6 – Визначення суми грошових коштів, що надійшли від покупців

Рисунок 2.7 – Визначення суми інших грошових надходжень від операційної діяльності

Рисунок 2.8 – Визначення суми платежів постачальникам

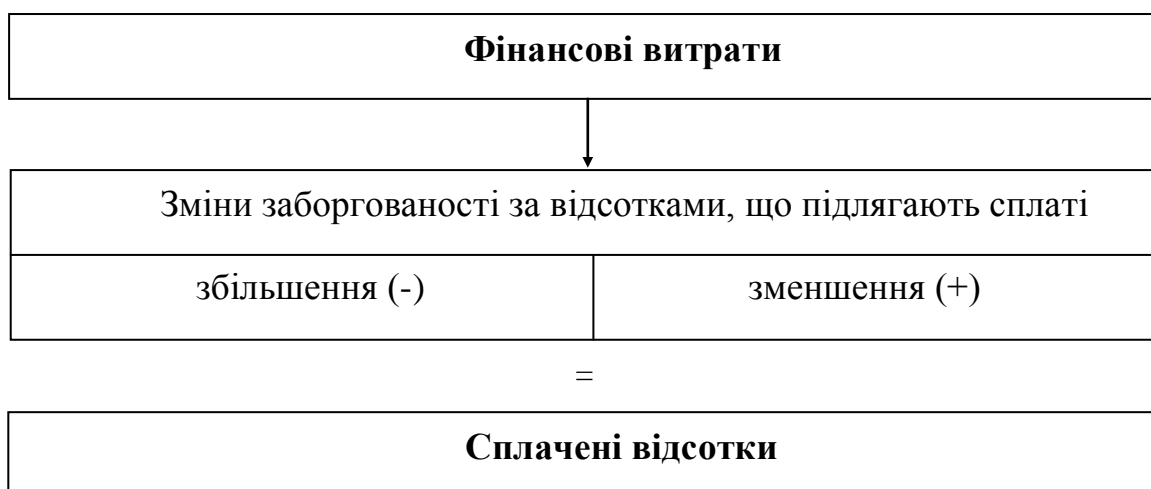

Рисунок 2.9 – Визначення суми виплачених відсотків

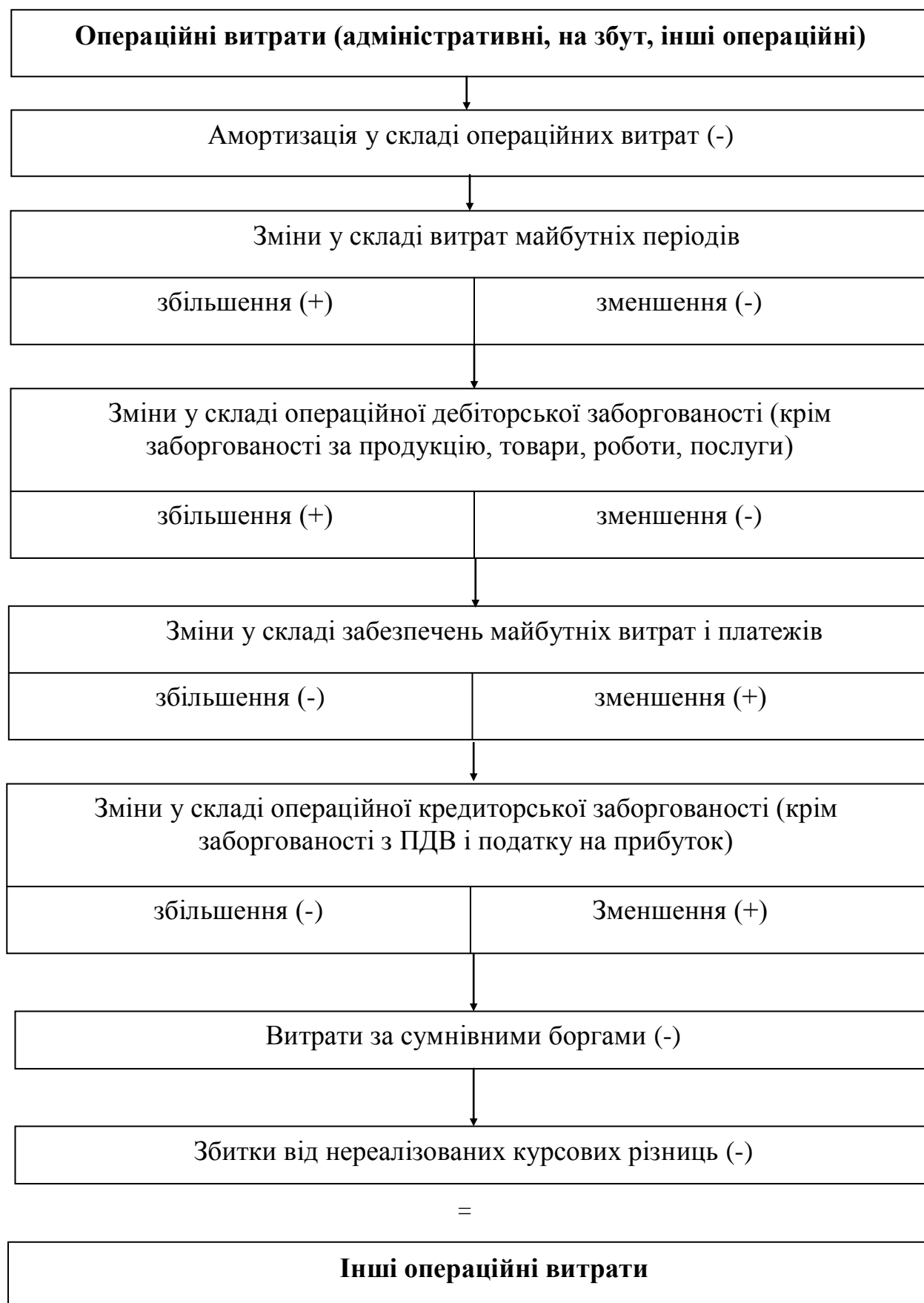

Рисунок 2.10 – Визначення суми інших операційних витрат

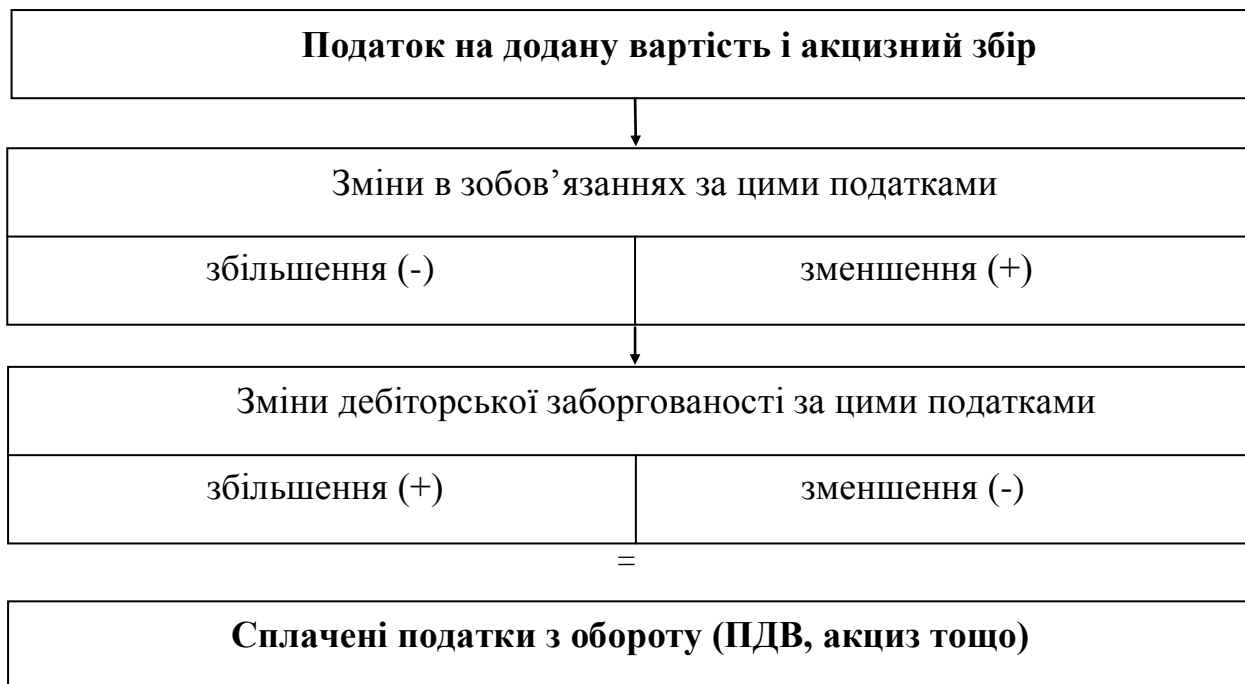

Рисунок 2.11 – Визначення суми сплачених податків з обороту

Рисунок 2.12 – Визначення суми сплаченого податку на прибуток

2.1.4. Оптимізація обсягу грошових коштів підприємства

Розробка моделей *оптимізації залишку грошей* базується на використанні загальних засад та методичного інструментарію теорії управління матеріальними запасами, оскільки цілі та обмеження їх формування приблизно однакові.

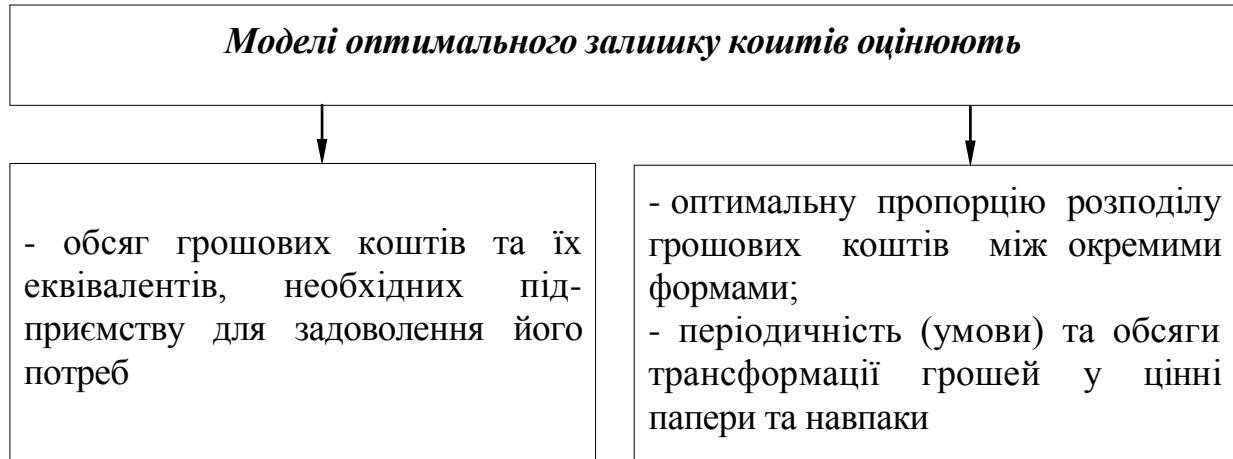

Рисунок 2.13 – Напрямки оцінки оптимального обсягу грошових коштів

У сучасній економічній літературі досить широке застосування отримали моделі: Баумоля, Міллера-Орра, Стоуна, Беранека. Відмінності між ними полягають у різному визначенні та математичній формалізації процесів надходження та витрачення грошей, системи обмежень, які необхідно врахувати.

Управління вільними залишками коштів передбачає вибір та здійснення операцій щодо їх інвестування з урахуванням можливих термінів доходності та ризику, притаманних окремим інвестиційним альтернативам.

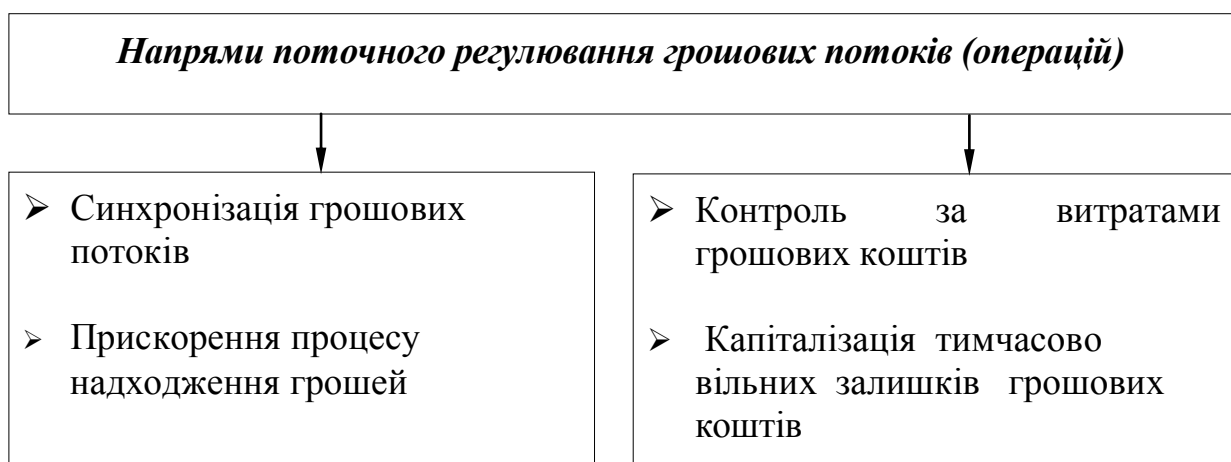

Рисунок 2.14 – Напрями поточного регулювання грошових потоків (операцій)

ТЕМА 2.2

АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

2.2.1 Сутність та структура капіталу. Мета і завдання джерел його формування

2.2.2. Загальна оцінка фінансового потенціалу підприємства

2.2.3 Оптимізація структури капіталу

Література: [35,с.222-237], [46, с. 178-204], [49, с. 133-164], [53, с. 202-236], [64, с. 369-389], [70, с.163-197], [73, с. 229-237].

2.2.1 Сутність та структура капіталу.

Мета і завдання джерел його формування

Капітал – це кошти, якими володіє будь-яке підприємство для здійснення своєї діяльності з метою отримання прибутку. Функціонування капіталу підприємства у процесі використання характеризується процесом його постійного кругообороту (рис.11.1).

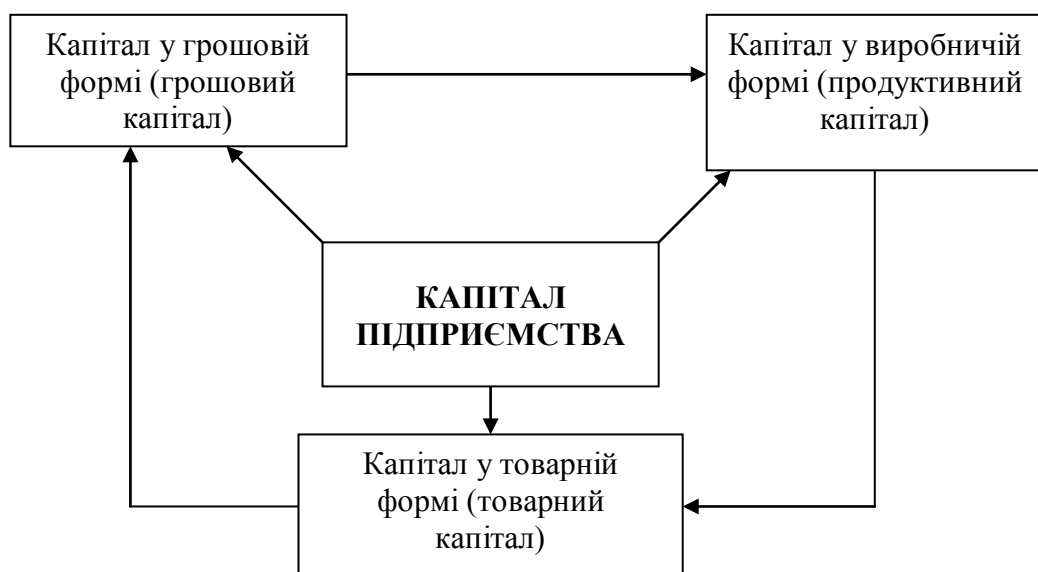

Рисунок 2.15 – Стадії кругообороту капіталу підприємства

Структура джерел формування майна є тим чинником, який має безпосередній вплив на фінансовий стан підприємства – його платоспроможність і ліквідність, величину доходу, рентабельність діяльності.

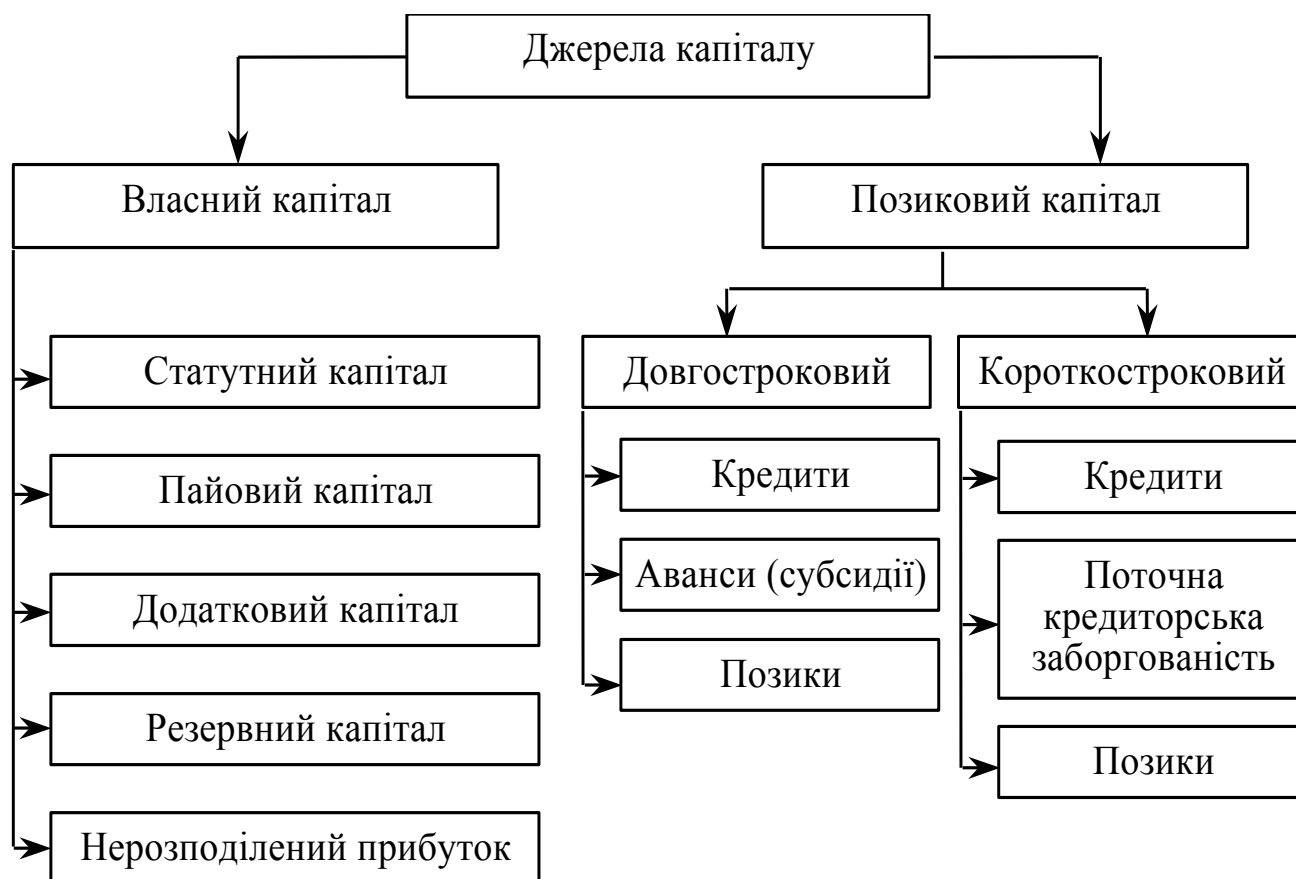

Рисунок 2.16 – Структура капіталу підприємства

Аналіз джерел формування капіталу дає змогу підвищити ефективність управлінських рішень щодо забезпечення:

1) максимізації прибутку. Реалізація цієї мети досягається за умови наявності у підприємства необхідної суми фінансових ресурсів, сформованої при мінімальному рівні фінансових витрат, раціонального їх розміщення та ефективного використання;

2) фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку, що сприяє тривалому безризиковому розвитку підприємства та поступальному розширенню обсягів його господарської діяльності;

3) максимізації ринкової вартості підприємства.

Таблиця 2.4 – Переваги і недоліки фінансування діяльності за рахунок власного і позикового капіталу

Власні джерела фінансування інвестицій	Позикові джерела фінансування інвестицій
<i>Позитивні особливості (переваги)</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Простота залучення, у зв'язку з тим, що рішення, пов'язані зі збільшенням власного капіталу (особливо за рахунок внутрішніх джерел його формування) приймаються власниками та менеджерами підприємства без необхідності отримання згоди інших господарюючих суб'єктів 2. Більш висока здібність генерування прибутку у всіх сферах діяльності, тому що при його використанні не потрібна плата позикового відсотку у різних його формах 3. Забезпечення фінансової стійкості розвитку підприємства, його платоспроможності у довгостроковому періоді та відповідно і зниження ризику банкрутства 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Достатньо широкі можливості залучення, особливо при високому кредитному рейтингу підприємства, наявності залогів або гарантії поручителя 2. Забезпечення росту фінансового потенціалу підприємства при необхідності суттєвого розширення його активів та зростання темпів росту обсягу господарської діяльності 3. Більш низька вартість у порівнянні з власним капіталом за рахунок забезпечення ефекту „податкового захисту” (вилучення витрат з його обслуговування із оподаткованої бази при сплаті податку на прибуток) 4. Здатність генерувати приріст фінансової рентабельності (коефіцієнту рентабельності власного капіталу)
<i>Негативні особливості (недоліки)</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Обмеженість обсягу залучення, отже можливостей суттєвого розширення операційної та інвестиційної діяльності підприємства у періоди сприятливої кон'юнктури ринку на окремих етапах його життєвого циклу 2. Висока вартість у порівнянні з альтернативними позиковими джерелами формування капіталу 3. Можливість приросту коефіцієнту рентабельності власного капіталу за рахунок залучення позикових фінансових коштів, яка не використовується, оскільки без такого залучення неможливо забезпечити перевищення коефіцієнту фінансової рентабельності діяльності підприємства над економічною 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Використання позикового капіталу генерує найбільш небезпечні інвестиційні ризики у господарській діяльності підприємства – ризик зниження фінансової стійкості та втрати платоспроможності. Рівень цих ризиків збільшується пропорційно росту частки використання позикового капіталу 2. Активи, що сформовані за рахунок позикового капіталу, генерують меншу (за інших рівних умов) норму прибутку, котра знижується на суму сплаченого позикового відсотку у всіх його формах (відсотка за банківський кредит; лізингової ставки; купонного відсотка за облігаціями; вексельного відсотка за товарний кредит та т. ін.) 3. Висока залежність вартості позикового капіталу від коливань кон'юнктури фінансового ринку. У ряді випадків при зниженні середньої ставки позикового відсотка на ринку використання раніше отриманих кредитів (особливо на довгостроковій основі) стає підприємству невигідно у зв'язку з наявністю більш дешевих альтернативних джерел кредитних ресурсів

<p>Мета аналізу джерел формування капіталу – установити й оцінити структуру та динаміку джерел капіталу та напрямів його розміщення, а також оцінити ступінь впливу на фінансовий стан підприємства додатково залученого капіталу</p>	
<p>Завдання аналізу джерел формування капіталу</p>	
	<p>Дослідження наявності і достатності капіталу для забезпечення необхідних темпів економічного розвитку підприємства</p>
	<p>Передбачає визначення загального розміру капіталу, порівняння з величиною необхідного підприємству майна, оцінку доцільності залучення різних форм капіталу з відповідних джерел, вивчення обраних підприємством схем фінансування оборотних та необоротних активів</p>
	<p>Аналіз дохідності капіталу при певному рівні фінансового ризику</p>
	<p>Оцінка дохідності (рентабельності) капіталу передбачає визначення середньорічної його вартості, здійснення аналізу співвідношення власного і позикового капіталу, дослідження форм залучення останнього з позиції генерування відповідного рівня прибутку і можливого фінансового ризику, визначення допустимої для підприємства межі фінансового ризику</p>
	<p>Оцінка фінансового ризику, пов'язаного з формуванням капіталу, при певному рівні його дохідності</p>
	<p>Передбачає аналіз рівня ризику, факторів, що на нього впливають, а також резервів його зниження. Мінімізація рівней ризиків може бути забезпечена шляхом диверсифікації форм капіталу, що залучається, оптимізації структури джерел його формування, запобігання окремим фінансовим ризикам, ефективних форм їх внутрішнього та зовнішнього страхування</p>
	<p>Оцінка фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку</p>
<p>Передбачає аналіз рівня фінансової стійкості та платоспроможності підприємства на всіх етапах його розвитку, оцінку структури капіталу з позиції її оптимальності, дослідження обсягів авансування джерел у високоліквідні види активів, порівняння фактичної їх величини з необхідною</p>	
<p>Аналіз фінансової гнучкості підприємства (тобто здатності підприємства швидко формувати необхідний обсяг додаткового капіталу при несподіваному виникненні високоефективних інвестиційних пропозицій або нових можливостях прискорення економічного зростання)</p>	
<p>Передбачає оптимізацію співвідношення власних і позикових складових капіталу, довго- та короткострокових форм його залучення, зменшення рівня фінансових ризиків та розрахунок запасу фінансової міцності</p>	

Рисунок 2.17 – Мета і завдання аналізу джерел формування капіталу підприємства

2.2.2 Загальна оцінка фінансового потенціалу підприємства

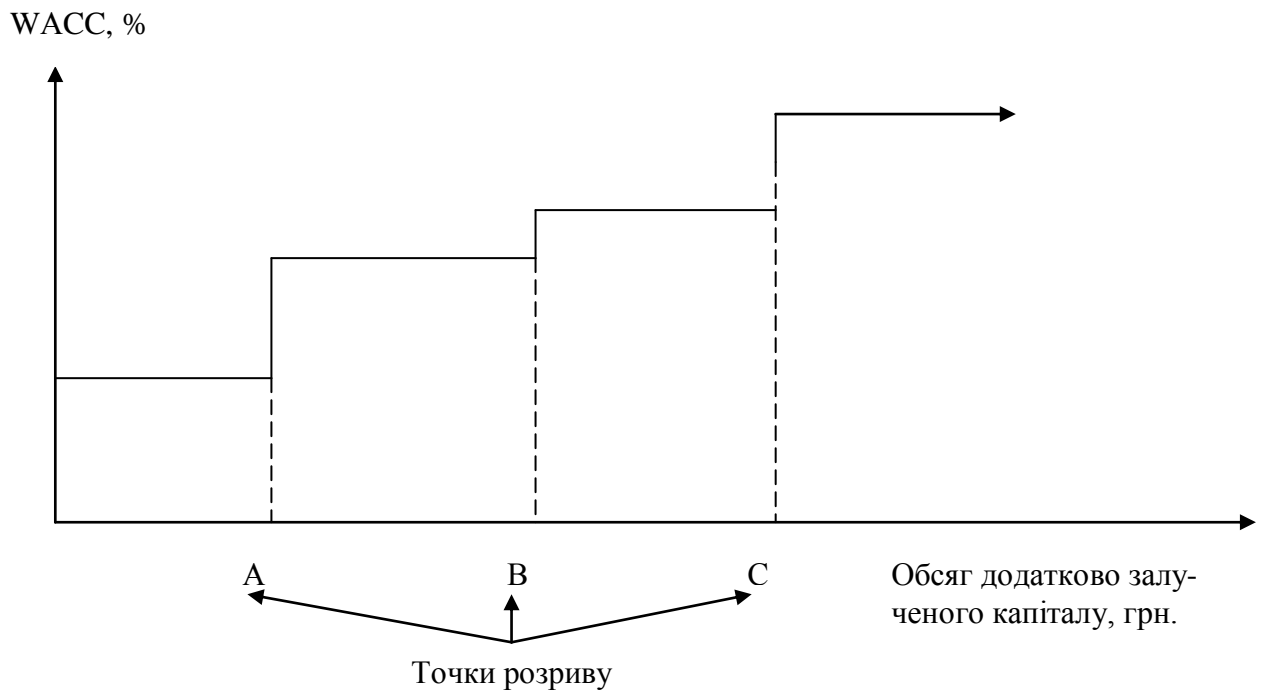

Рисунок 2.18 – Механізм формування граничної вартості капіталу підприємства

2.2.3. Оптимізація структури капіталу

Рисунок 2.19 – Зміст основних етапів процесу оптимізації структури капіталу підприємства

Таблиця 2.5 – Алгоритми розрахунку основних аналітичних показників, які застосовуються при оптимізації структури капіталу підприємства

№ з/п	Показники	Умовні позначення	Алгоритм розрахунку	Умовні позначення
1	2	3	4	5
1.	Коефіцієнт фінансового левериджу	FL	$FL = \frac{ЗК}{ВК}$	$ЗК$ – величина (обсяг) запозиченого капіталу, тис. грн.; $ВК$ – величина власного капіталу, тис. грн.;
2.	Ефект фінансового левериджу	$E_{фл}$	$E_{фл} = \frac{ЗК}{ВК} \left(\frac{Пр^6}{Inv} - \overline{k}_{33} \right) \times (1 - T)$	$\frac{Пр^6}{Inv}$ – відношення валового прибутку (без урахування витрат зі сплати відсотків за кредит) до середньої вартості активів (інвестицій), або коефіцієнт валової рентабельності активів, %; \overline{k}_{33} – середній розмір відсотків, що сплачуються за запозиченими засобами підприємства, %;
3.	Коефіцієнт рентабельності активів (ROI – Return on investment)	ROI	$ROI = \frac{ЧП_p}{Inv}$	$ЧП_p$ – чистий прибуток підприємства; Inv – сума всіх активів (інвестицій) підприємства, або частка загальних активів підприємства, що фінансується за рахунок власного акціонерного капіталу та довготермінової заборгованості (загальна сума активів мінус поточні зобов'язання), грн.;

1	2	3	4	5
4.	Коефіцієнт рентабельності активів з урахуванням змін у структурі капіталу	<i>ROI</i>	$ROI = \frac{ROE + k_{33} \times FL}{1 + FL}$	<i>ROE</i> – рентабельність власного капіталу; k_{33} – ставка відсотків, що сплачуються за запозиченими засобами підприємства, %.
5.	Рентабельність власного капіталу (<i>ROE</i> – Return on Equity) <ul style="list-style-type: none"> на підставі показника чистого прибутку залежно від ефективності капіталовкладень і структури інвестиційного капіталу 	<i>ROE</i>	$ROE = \frac{(Pr^6 - k_{33} \times 3K)(1-T)}{BK}$ $ROE = \frac{Pr^6(1-T) - k_{33}^{ef} \times 3K}{BK}$ <p style="text-align: center;">або</p> $ROE = ROI + \left(ROI - k_{33}^{ef} \right) \times FL$ <p style="text-align: center;">де</p> $k_{33}^{ef} = k_{33} \times (1-T)$	Pr^6 – прибуток за проектом до оподаткування та сплати відсотків, грн.; $3K$ – величина (обсяг) запозиченого капіталу, тис. грн.; T – ставка податку на прибуток, коеф. k_{33}^{ef} – ефективна вартість запозичених засобів; k_{33} – ставка відсотків, що сплачуються за запозиченими засобами підприємства, %.
6.	Фінансовий ризик	<i>FR</i>	$FR = k_{33} \frac{3K}{3K + BK} \times \left(1 - \frac{Z}{IRR} \frac{IRR}{i_k} \frac{i_k}{k_{33}} \right)$	Z – дохідність безризикових цінних паперів, у частках одиниці;

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5
				<p><i>IRR</i> - внутрішня норма дохідності інвестиційного проекту, %</p> <p>k_{33} – вартість запозичених засобів, у частках одиниці;</p> <p>i_k – темпи інфляції капіталу, у частках одиниці;</p>
7.	Співвідношення “рентабельність фінансовий ризик” –	λ	$\lambda = \frac{ROE}{FR} = \frac{\left(Pr^6 - k_{33} \times 3K \right) (1-T)}{BK} : \frac{\left(k_{33} - Z \right) \times 3K}{BK + 3K}$	<p>Pr^6 –прибуток за проектом до оподаткування та сплати відсотків, грн.;</p> <p>FR – фінансовий ризик, коеф.;</p>
8.	Коефіцієнт “Прибуток на акцію” (EPS – Earning per Share)	<i>EPS</i>	$EPS = \frac{Pr^6 (1-T) - \bar{k}_{зовн.дж.} \cdot 3Д}{3А}$	<p>Pr^6 – річний прибуток підприємства з урахуванням фінансового результату від здійснення інвестиційної діяльності, але до оподаткування та без урахування відсоткових платежів за запозиченими засобами підприємства, гр.од.;</p> <p>$3Д$ – середньозважена величина засобів залучених із усіх зовнішніх джерел фінансування, у частині платежів, здійснених за рахунок чистого прибутку, грн.;</p>

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5
				<p>$\overline{ЗА}$ – середня кількість простих акцій підприємства, що обертаються на ринку цінних паперів, шт.;</p> <p>$k_{зовн.дж.}$ – середня вартість обслуговування коштів залучених із зовнішніх джерел фінансування, %;</p>
9.	Грант – елемент	Ge	$Ge = 100 - \sum_{t=1}^{t=n} \frac{\Phi B_t + ПБ_t}{ЗК(1+k)^t} 100$	<p>t – досліджуваний інтервал кредитного періоду, за яким здійснюється платіж засобів комерційному банку;</p> <p>n – загальна тривалість кредитного періоду (кількість досліджуваних інтервалів);</p> <p>ΦB_t – сума сплачених відсотків (фінансові витрати) у конкретному інтервалі (t) кредитного періоду;</p> <p>$ПБ_t$ – сума основної частини боргу, що амортизується в кожному інтервалі (t);</p> <p>$ЗК$ – загальна величина кредиту, що використовується підприємством;</p> <p>k – середня ставка відсотків за кредит, що склалася на фінансовому ринку за аналогічним кредитним інструментом, у частках одиниці.</p>

ТЕМА 2.3

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

- 2.3.1 Поняття інвестиційної діяльності підприємства. Зміст і завдання її аналізу
- 2.3.2 Методичні засади аналізу інвестиційної діяльності
- 2.3.3 Аналіз реальних інвестицій
- 2.3.4 Аналіз фінансових інвестицій
- 2.3.5 Аналіз інвестицій в умовах інфляції

Література: [46, с.204-248], [47, с.204-248], [48,с.114-230], [49, с.192-235], [53, с.236-261].

2.3.1 Поняття інвестиційної діяльності підприємства. Зміст і завдання її аналізу

Інвестиційна діяльність необхідна для створення нових підприємств, реконструювання, розширення наявних виробництв. Основним завданням підприємця в цій галузі є максимальне підвищення ефективності інвестицій, тобто збільшення їх віддачі при якнайменших витратах. Щоб збільшити віддачу вкладень капіталу, підвищити гарантованість їх доходу, необхідна оцінка передбачуваних інвестиційних проектів та вибір найефективнішого із вкладень. Для цього проводять аналіз інвестиційних процесів, рішень і прогнозів.

Під інвестиціями розуміють сукупність витрат, що реалізуються у формі вкладень капіталу в промисловість, торгівлю, сільське господарство, транспорт та інші галузі.

За об'єктами вкладення капіталу розрізняють реальні і фінансові інвестиції підприємства. Реальні інвестиції (виробничо-технічні) припускають вкладення коштів у фізичні і нематеріальні активи. Реальні інвестиції мають ще назву капітальних інвестицій (вкладень). Інвестування і сукупність практичних дій щодо реалізації інвестицій називають інвестиційною діяльністю.

Аналіз інвестиційної діяльності підприємства

Мета - забезпечення обґрунтування найбільш ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії підприємства на окремих етапах його розвитку, які б сприяли підвищенню інвестиційної активності підприємства та її ефективності

Зміст - розробка, вибір і реалізація реальних і фінансових інвестиційних програм, дослідження інвестиційної активності та ефективності інвестиційної діяльності підприємства з метою виявлення резервів їх зростання

Рисунок 2.20 – Завдання аналізу інвестиційної діяльності підприємства

2.3. 2 Методичні засади аналізу інвестиційної діяльності

Об'єкт аналізу інвестиційної діяльності – напрямки та економічні результати здійснення інвестицій в реальний та фінансовий сектор економіки

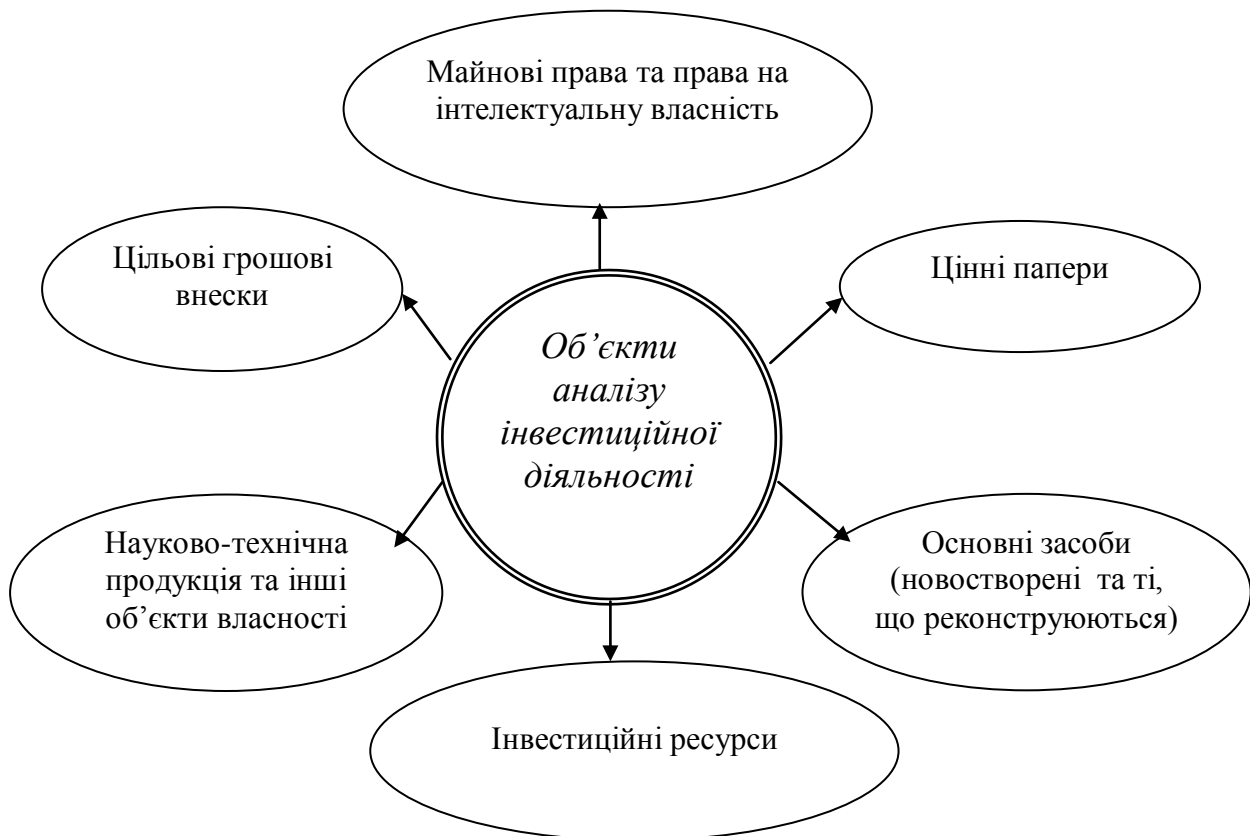

Рисунок 2.21 – Класифікація об'єктів інвестиційної діяльності

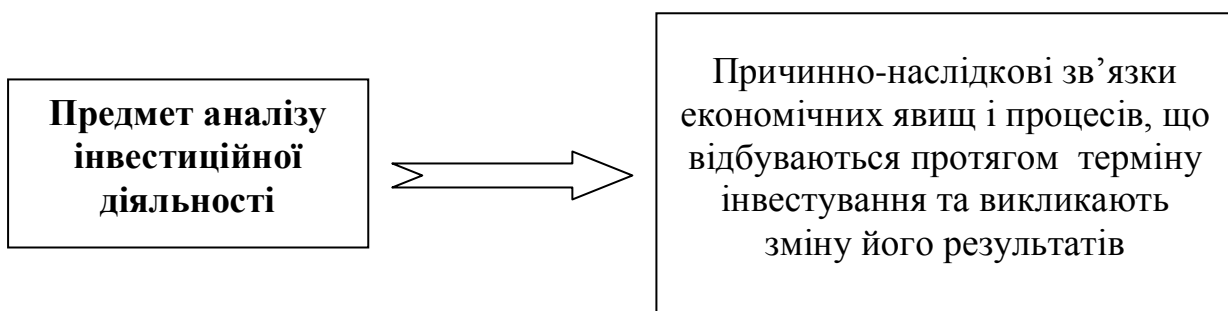

Рисунок 2.22 – характеристика предмета аналізу інвестиційної діяльності

2.3.3 Аналіз реальних інвестицій

Рисунок 2.23 – Основні форми реального інвестування

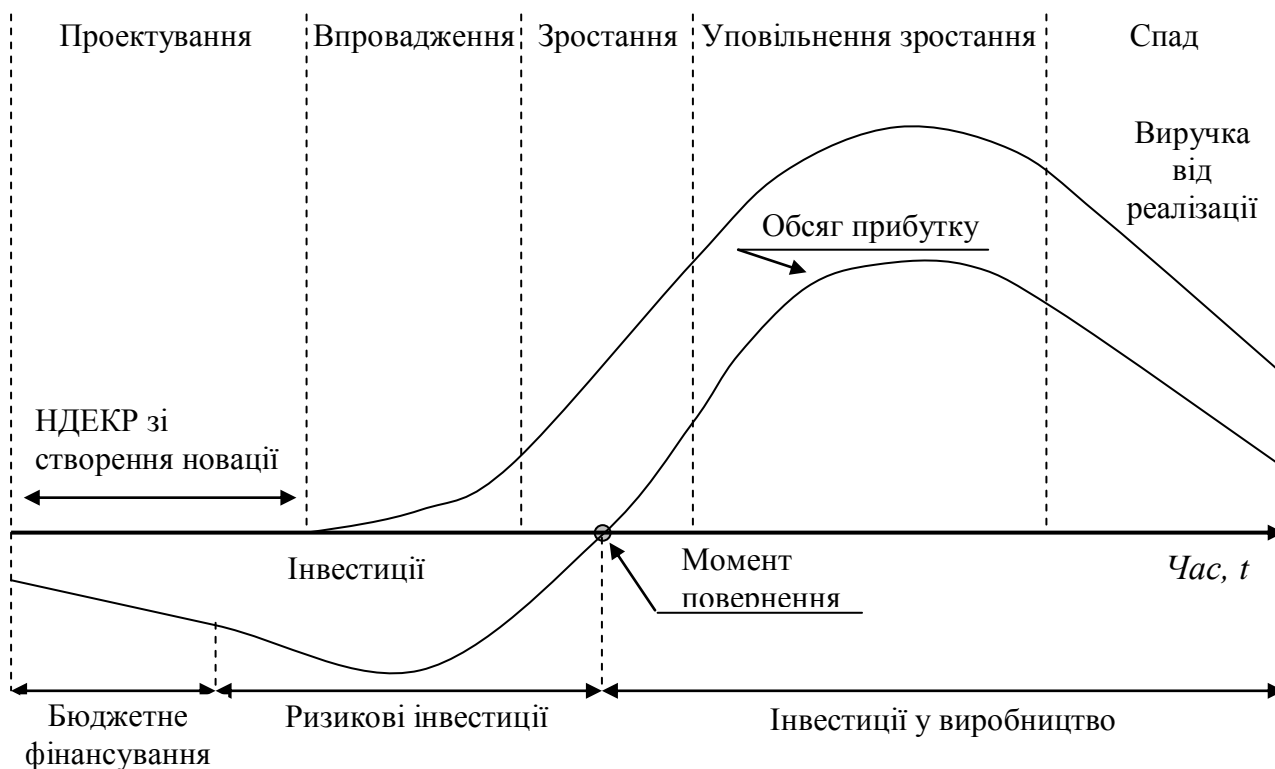

Рисунок 2.24 – Життєвий цикл інвестиційного проекту

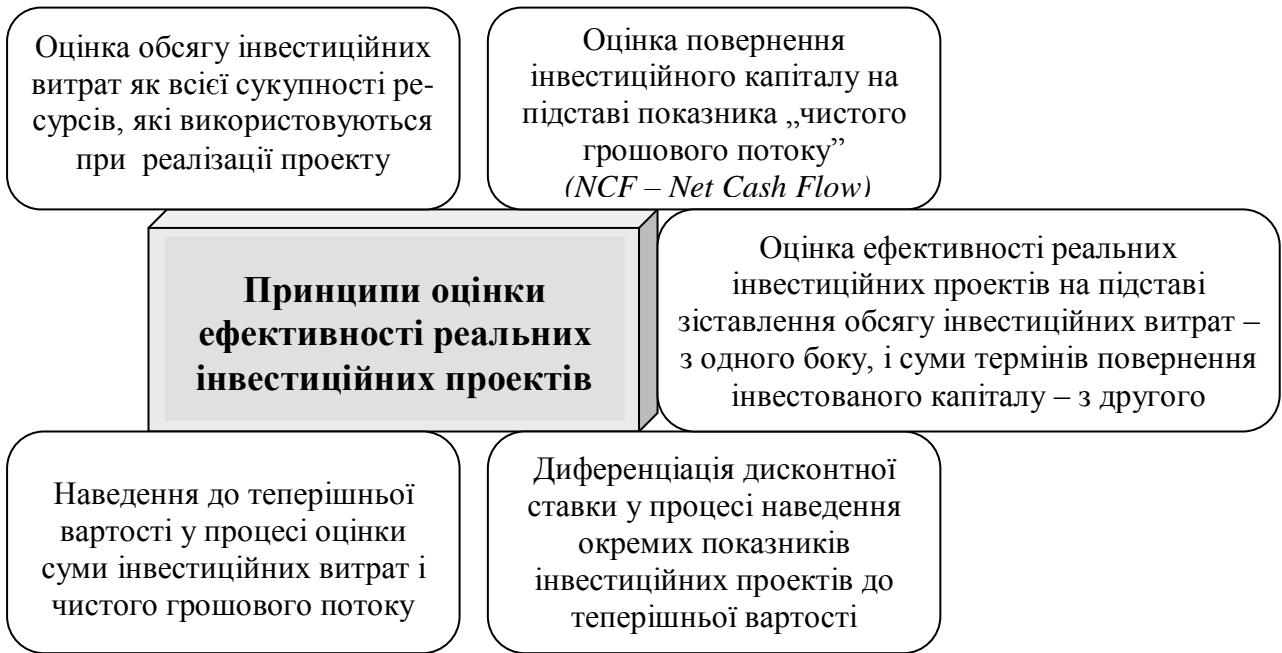

Рисунок 2.25 – Базові принципи оцінки ефективності реальних інвестиційних проектів

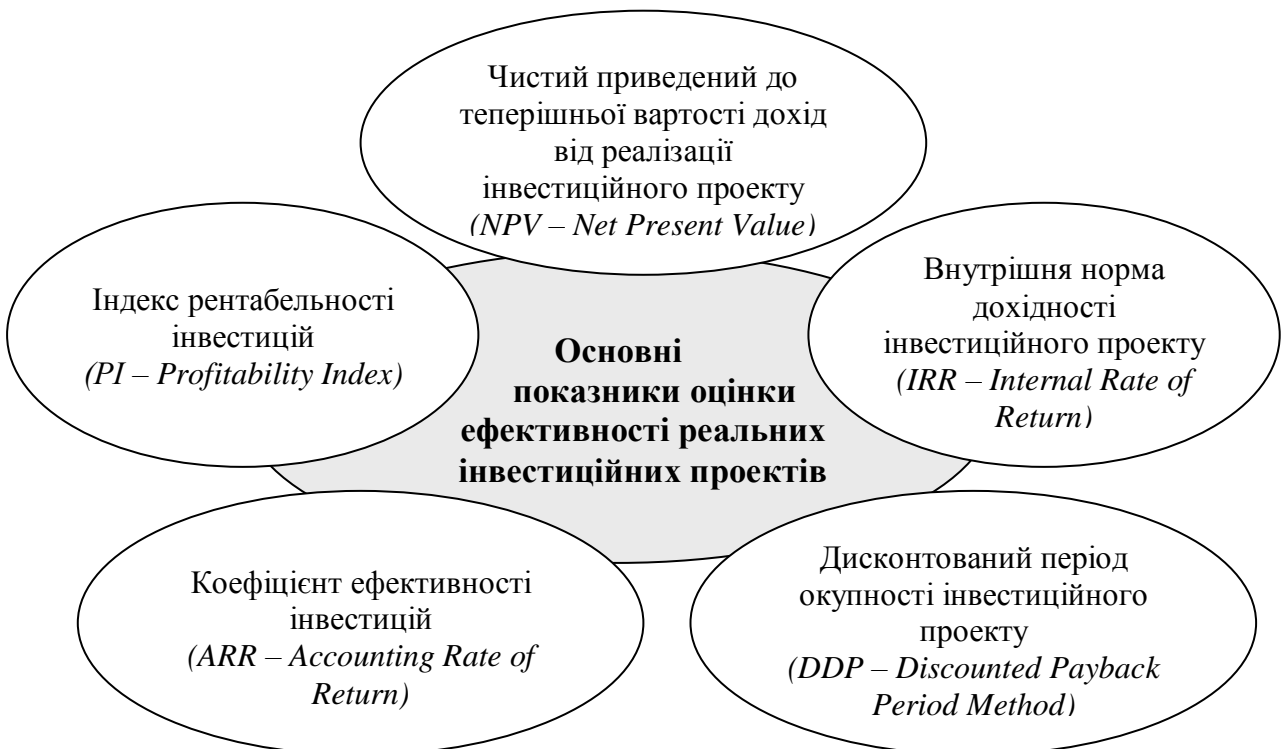

Рисунок 2.26 – Система основних показників, які використовуються для оцінки ефективності реальних інвестиційних проектів

Таблиця 2.6 – Алгоритми розрахунку показників оцінки ефективності реальних інвестиційних проектів

№ з/п	Показник	Умовні позначення	Алгоритм розрахунку	Умовні позначення
1	2	3	4	5
1.	Чистий грошовий потік (NCF – Net Cash Flow)	NCF_t	$NCF_t = (H_{Pt} - P_{Цt} - B_t - P_{Ct}) \cdot (1 - T_t) + AB_t \cdot T_t + PK_t + L_t + \Delta PK_t$	<p>H_{Pt} - грошові надходження (дохід, виручка) від реалізації продукції у році t, грн.</p> <p>$P_{Цt}$ - податкові платежі, що включаються до ціни продукції (ПДВ, акцизний збір тощо) у році t, грн.</p> <p>B_t - сума поточних витрат на виробництво продукції при експлуатації проекту (за винятком відсоткових платежів за довготерміновий борг та амортизаційних відрахувань) у році t;</p> <p>P_{Ct} - податкові платежі, що включаються до собівартості продукції у році t, грн.</p> <p>T_t - ставка оподаткування прибутку у році t;</p> <p>AB_t - амортизаційні відрахування у році t, грн.;</p> <p>PK_t - робочий капітал, що звільняється по закінченні експлуатації проекту у році t (наприклад, оборотні засоби в періоді $t = n$ тощо);</p> <p>L_t - чиста ліквідаційна вартість активів проекту у році t;</p>

1	2	3	4	5
			$\Delta PK_t = \Phi PK_{t-1} - \Phi PK_t$	<p>ΔPK_t - додатковий грошовий потік, пов'язаний із можливою зміною робочого капіталу у році t;</p> <p>ΦPK_{t-1}, ΦPK_t - фактичний робочий капітал, що обслуговує інвестиційний проект у році t і $t - 1$.</p>
2.	<p>Чистий, приведений до теперішньої вартості дохід від реалізації інвестиційного проекту</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ для разових початкових інвестицій зі змінною доходністю ➤ для поетапних інвестиційних витрат 	<p><i>NPV</i></p> <p><i>NPV</i></p>	$\prod_{j=1}^{j=t} (1 + r_j) = (1 + r_1)(1 + r_2) \dots (1 + r_t)$ $NPV = \sum_{t=1}^{t=n} \frac{NCF_t}{\prod_{j=1}^{j=t} (1 + r_j)} - Inv_0$ $NPV = \sum_{t=0}^{t=n} NCF_t \frac{1}{(1 + r)^t} - \sum_{t=0}^{t=n} Inv_t \frac{1}{(1 + r)^t}$	<p>Inv_t - загальна сума всіх інвестицій (як вкладення власного капіталу, так і запозичених коштів), що здійснюються в році t;</p> <p>t - порядковий номер року від початку реалізації проекту (дати початку інвестицій);</p> <p>n - кількість років у періоді, за який розглядається проект;</p> <p>r - необхідна норма доходності вкладеного капіталу (а саме <i>WACC</i>);</p> <p>r_t^i - ставка доходності, за якої вільні грошові засоби можуть бути реінвестовані в період t, у частках одиниці;</p> <p>r_0^a - ставка доходності, за якої у початковий період інвестування фінансові засоби підприємства можуть бути вкладені в інші альтернативні проекти, у частках одиниці;</p> <p>c - передбачуваний термін, здійснення реінвестування.</p>

1	2	3	4	5
	➤ з урахуванням можливих ставок реінвестування капіталу (для разових початкових інвестицій)	NPV_{TW}	$NPV_{TW} = \frac{\sum_{t=1}^{t=c} NCF_t (1 + r_t^i)^{c-t}}{(1 + WACC)^c} + \sum_{t=c+1}^{t=n} \frac{NCF_t}{(1 + WACC)^t} - \frac{Inv_0 (1 + r_0^a)^c}{(1 + WACC)^c}$	
3.	Внутрішня норма доходності інвестиційного проекту	IRR	$IRR = r_1 + \frac{NPV_{r_1}}{NPV_{r_1} - NPV_{r_2}} (r_2 - r_1)$	r_1 - значення табульованої ставки дисконтування, за якої $f(r_1) < 0$ ($f(r_1) > 0$); r_2 - значення табульованої ставки дисконтування, за якої $f(r_2) > 0$ ($f(r_2) < 0$).
4.	Індекс доходності інвестиційного проекту	IL	$IL = \frac{IRR - k_A}{k_A} \text{ или } IL = \frac{IRR - Z}{Z}$	k_A - доходність інвестиційної альтернативи, у частках одиниці; Z - ринкова безризикова ставка відсотка, у частках одиниці.
5.	Стандартне відхилення доходності інвестиційної альтернативи	σ_k	$\sigma_k = \sqrt{\frac{1}{m-1} \sum_{t'=1}^{t'=m} \left((k_A)_{t'} - \frac{\sum_{t'=1}^{t'=m} (k_A)_{t'}}{m} \right)^2}$	t' - номери періодів у минулому, починаючи з першого цілого останнього року або місяця; m - загальна кількість досліджуваних минулих періодів.

1	2	3	4	5
6.	Модифікована внутрішня норма дохідності інвестиційного проекту	<i>MIRR</i>	$MIRR = \sqrt[n]{\frac{\sum_{t=0}^{t=n} NCF_t (1+r)^{n-t}}{\sum_{t=0}^{t=n} \frac{Inv_t}{(1+r)^t}} - 1}$	<p>NCF_t - чистий грошовий потік проекту в році t, визначений без урахування здійснених за роками інвестицій;</p> <p>Inv_t - інвестиційні витрати на реалізацію проекту;</p> <p>n - кількість років у періоді, за який розглядається проект;</p> <p>r - необхідна норма доходу на вкладений капітал (а саме <i>WACC</i>).</p>
7.	Недисконтований період окупності інвестиційного проекту	<i>NDPP</i>	$NDPP = \frac{\sum_{t=0}^{t=n} Inv_t}{NCF}$	<p>\overline{NCF} - середньорічна (середньомісячна - для короткострокових інвестицій) сума чистого грошового потоку за період експлуатації проекту.</p>
8.	Дисконтований період окупності інвестиційного проекту	<i>DPP</i>	$DPP = j + \frac{\sum_{t=0}^{t=n} Inv_t \frac{1}{(1+r)^t} - K_j}{NCF_{j+1} \frac{1}{(1+r)^t}}$ $K_j = \sum_{t=0}^j NCF_t \frac{1}{(1+r)^t}$ $K_j < \sum_{t=0}^{t=n} Inv_t \frac{1}{(1+r)^t} < K_{j+1}$	<p>j - кількість послідовних членів ряду чистих грошових потоків, дисконтованих за ставкою r.</p> <p>K_j - сума членів ряду дисконтованих за ставкою r чистих грошових потоків, тис. грн.</p>

2.3.4 Аналіз фінансових інвестицій

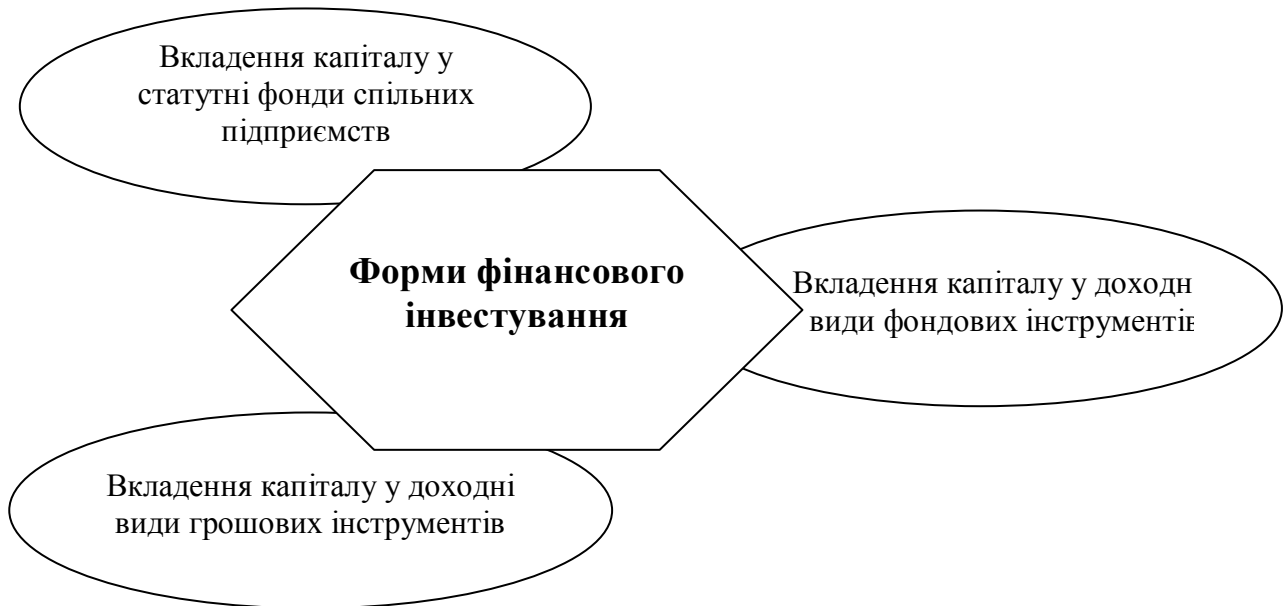

Рисунок 2.27 – Основні форми фінансового інвестування на підприємстві

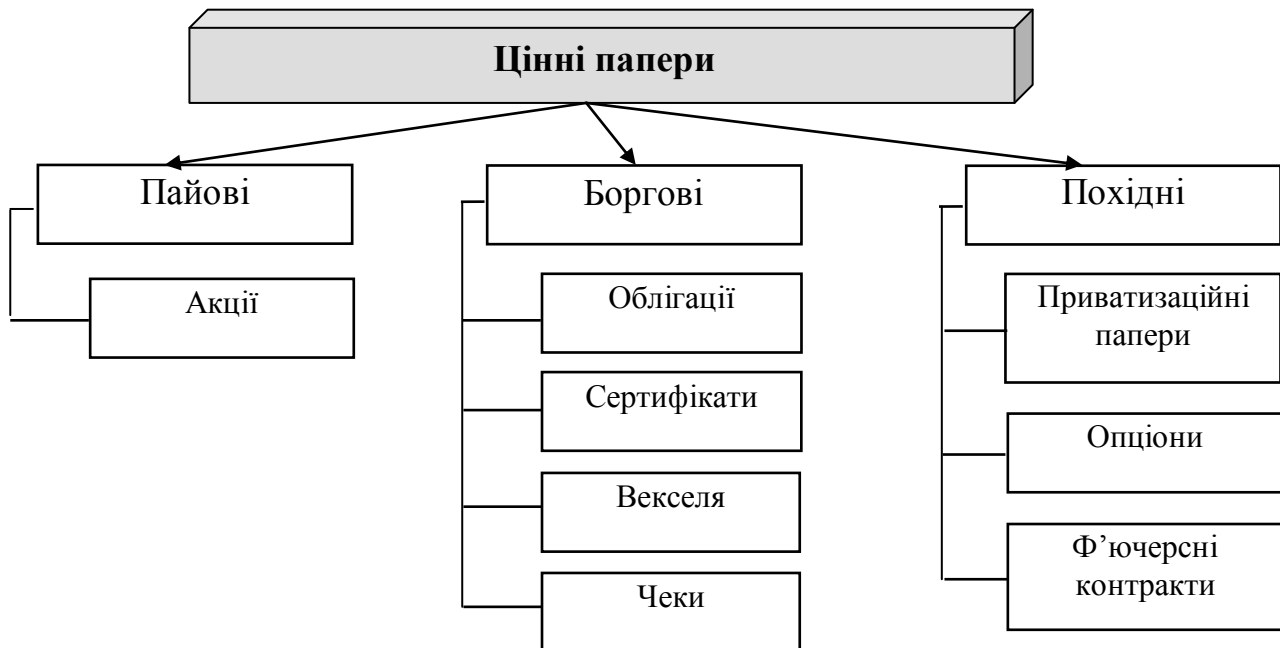

Рисунок 2.28 – Класифікація видів цінних паперів, які дозволені до випуску в Україні

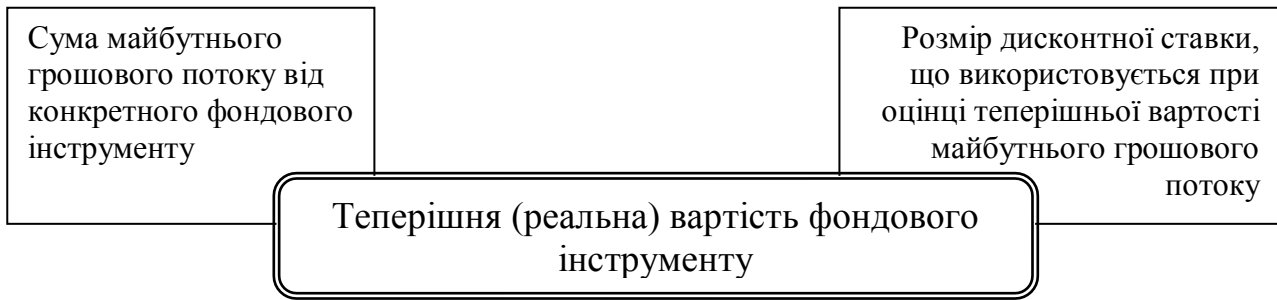

Рисунок 2.29 – Чинники, які формують реальну вартість фінансових інструментів інвестування

Рисунок 2.30 – Система основних моделей оцінки реальної вартості окремих видів фінансових інструментів інвестування

Таблиця 2.7– Алгоритми розрахунку показників ефективності інвестицій в цінні папери

Показник	Алгоритм розрахунку	Умовні позначення
1	2	3
Оцінка інвестицій у акції		
1.1 Моделі оцінки вартості звичайних і привілейованих акцій		
<p>➤ звичайної акції з невизначеним періодом обертання</p>	$V_{nom}^{3A} = \sum_{t=1}^{\infty} \frac{D_n}{(1+k_{3A})^n}$	<p>D_n - сума дивідендів, що очікується до отримання за акцією у кожному періоді n, грн.;</p> <p>k_{3A} - норма дохідності за звичайною акцією (середньоринкова або інша прийнятна), коеф.;</p>
<p>➤ звичайної акції з визначеним періодом обертання</p>	$V_{nom}^{3A} = \sum_{t=1}^n \left(\frac{D_n}{(1+k_{3A})^n} \right) + \frac{KB_{3A}}{(1+k_{3A})^t}$	<p>D_n - сума дивідендів, що очікується до отримання за акцією у кожному періоді n, грн.;</p> <p>k_{3A} - норма дохідності за звичайною акцією (середньоринкова або інша прийнятна), коеф.;</p> <p>KB_{3A} - очікувана курсова вартість акції у кінці періоду її реалізації, грн.</p>
<p>➤ звичайної акції зі стабільним рівнем дивідендів</p>	$V_{nom}^{3A} = \frac{D_{3A}}{k_{3A}}$	<p>D_{3A} - розмір щорічного дивіденду на одну звичайну акцію, грн.;</p> <p>k_{3A} - норма дохідності за звичайною акцією (середньоринкова або інша прийнятна), коеф.;</p>
<p>➤ звичайної акції з постійно зростаючими дивідендами (модель Гордона)</p>	$V_{nom}^{3A} = \frac{D_{3A,t+1}}{k_{3A} - g} = \frac{D_{3A,t-1} \times (1+g)}{k_{3A} - g}$	<p>g - очікуваний темп приросту дивідендів, коеф.;</p> <p>k_{3A} - норма дохідності за звичайною акцією (середньоринкова або інша прийнятна), коеф.;</p>

Продовження таблиці 2.7

1	2	3
		<p>$D_{3A,t-1}$ - сума дивідендів на акцію, отриманих у попередньому періоді, грн.;</p> <p>$D_{3A,t+1}$ - очікувана сума дивідендів на акцію через рік, грн.</p>
<p>➤ звичайної акції зі змінним темпом приросту дивідендів</p>	$V_{nom}^{3A} = \sum_{t=1}^n \frac{D_t}{(1+k_{3A})^t} + \frac{D_{n+1}}{k_{3A} - g} \times \left(\frac{1}{1+k_{3A}} \right)^n$	<p>n – очікувана кількість років непостійного зростання дивідендів;</p> <p>D_t - очікувана сума дивідендів у році t фази непостійного росту, грн.;</p> <p>D_{n+1} - перша очікувана сума дивідендів фази постійного росту, грн.</p>
<p>➤ привілейованої акції</p>	$V_{nom}^{ПА} = \frac{D_{ПА}}{k_{ПА}}$	<p>$D_{ПА}$ - розмір щорічного фіксованого дивіденду на акцію, грн.;</p> <p>$k_{ПА}$ - очікувана норма інвестиційного прибутку за привілейованою акцією (вартість акції), коеф.;</p>
1.2 Моделі оцінки доходності звичайних і привілейованих акцій		
<p>▪ за умов виплати дивідендів в інвестиційному періоді</p>		<p>d_c – ставка дивіденду;</p>
<p>➤ ставка дивіденду</p>	$d_c = \frac{D}{N} \cdot 100$	<p>D – розмір річних дивідендів, що виплачуються за акцією, грн.;</p> <p>N – номінальна ціна акції, грн.</p>
<p>➤ поточна доходність</p>	$k_{nom}^A = \frac{D}{V_{прид}^A} \cdot 100$	<p>D – розмір річних дивідендів, що виплачуються за акцією, грн.;</p> <p>$V_{прид}^A$ - вартість придбання акції, грн.;</p>

Продовження таблиці 2.7

1	2	3
<p>➤ ринкова поточна доходність</p>	$k_{\text{рин.пот}}^A = \frac{D}{V_{\text{пот}}^A} \cdot 100$	<p>D – розмір річних дивідендів, що виплачуються за акцією, грн.;</p> <p>$V_{\text{пот}}^A$ – поточна ринкова вартість акції, грн.;</p>
<p>➤ кінцева доходність</p>	$k_{\text{кінц}}^A = \frac{\bar{D} + ((V_{\text{прод}}^A - V_{\text{прид}}^A) : n)}{V_{\text{прид}}^A} \cdot 100$	<p>\bar{D} – розмір дивідендів, виплачених за акцією в середньому за рік, грн.;</p> <p>$V_{\text{прод}}^A$ – вартість продажу акції, грн.;</p> <p>$V_{\text{прид}}^A$ – вартість придбання акції, грн.;</p> <p>n – кількість років, протягом яких інвестор володів акціями.</p>
<p>➤ сукупна доходність</p>	$k_{\text{сук}}^A = \frac{\sum_{i=1}^n D_i + (V_{\text{прод}}^A - V_{\text{прид}}^A)}{V_{\text{прид}}^A} \cdot 100$	<p>D_i – величина дивідендів, виплачених за акцією в i-му році, грн.;</p> <p>$V_{\text{прод}}^A$ – вартість продажу акції, грн.;</p> <p>$V_{\text{прид}}^A$ – вартість придбання акції, грн.;</p>
<p>▪ за умов відсутності виплати дивідендів в інвестиційному періоді</p>		<p>$V_{\text{прод}}^A$ – ціна продажу акції, у відсотках до номіналу або грн.;</p> <p>$V_{\text{прид}}^A$ – ціна придбання акції, у відсотках до номіналу або грн.;</p>
<p>➤ поточна доходність</p>	$k_{\text{пот}}^A = \frac{V_{\text{прод}}^A - V_{\text{прид}}^A}{V_{\text{прид}}^A} \times \frac{365}{t} \times 100$	
<p>➤ кінцева доходність</p>	$k_{\text{кінц}}^A = \frac{V_{\text{прод}}^A - V_{\text{прид}}^A}{V_{\text{прид}}^A} \cdot 100$	<p>$V_{\text{прод}}^A$ – вартість продажу акції, грн.;</p> <p>$V_{\text{прид}}^A$ – вартість придбання акції, грн.;</p>

1	2	3
Оцінка інвестицій у облигації		
1.1 Моделі оцінки поточної ринкової вартості облигацій		
<p>➤ облигацій з правом викупу</p>	$V_t^O = \sum_{t=1}^n D \times \left(\frac{1}{1+d} \right)^t + V_{\text{вук}}^O \times \left(\frac{1}{1+d} \right)^n$	<p>D – річний купонний дохід за облигацією, грн.;</p> <p>$V_{\text{вук}}^O$ – вартість викупу облигації, тобто ціна, яку компанія повинна заплатити у разі довгострокового погашення облигації, грн.;</p> <p>d – доходність облигації на момент її довгострокового погашення, коеф.;</p>
<p>➤ відсоткових облигацій</p> <ul style="list-style-type: none"> • з незмінною без ризиковою ставкою доходності (з фіксованою купонною ставкою) • зі змінною без ризиковою ставкою доходності (з плаваючою купонною ставкою) 	$V_t^O = \sum_{t=1}^n \frac{k \times N}{(1+d)^t} + \frac{N}{(1+d)^n}$ $V_t^O = \sum_{t=1}^n \frac{C_t}{(1+d_t)^t} + \frac{N}{(1+d_n)^n}$	<p>N – номінальна вартість облигації, грн.;</p> <p>d_t – без ризикова доходність за період між $(t-1)$-й t-й виплатами, коеф.;</p> <p>d_n – без ризикова доходність на момент погашення облигації, коеф.;</p> <p>d – очікувана норма валового інвестиційного прибутку за облигацією (середня ставка доходності на ринку або дисконтна ставка), коеф.;</p> <p>C_t – грошові потоки, які генерує облигація за період t, грн.;</p> <p>k – купонна ставка за облигацією, коеф.;</p> <p>n – число періодів, які залишилися до погашення облигації, років.</p>

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> ➤ безвідсоткових облігацій 	$V_t^o = \frac{N}{(1+d)^n}$	<p>N – номінальна вартість облігації;</p> <p>d – очікувана норма валового інвестиційного прибутку за облігацією (середня ставка доходності на ринку або дисконтна ставка), коеф.;</p> <p>n – число періодів, які залишилися до погашення облігації, років.</p>
1.2 Моделі оцінки доходності облігацій		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ купонна доходність 	$d_k = \frac{D}{N} \cdot 100$	<p>D – річний купонний доход за облігацією, грн.;</p> <p>N – номінальна ціна облігації, грн.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ поточна доходність • відсоткових облігацій з періодичною виплатою відсотків • відсоткових облігацій з виплатою відсотків при їх погашенні • безвідсоткових облігацій 	$d_{nom} = \frac{N \times k}{V_{прод}^o} \times 100$ $d_{nom} = \frac{1 + k_{noz}^o}{\left(\frac{V_t^o}{N}\right)^{1/n}} - 1$ $d_{nom} = \left(\sqrt[n]{\frac{N}{V_t^o}} - 1\right) \times 100$ <p style="text-align: center;">або</p> $d_{nom} = \frac{V_{прод}^o - V_{прод}^o}{V_{прод}^o} \times \frac{365}{t} \times 100$	<p>k – купонна ставка за облігацією, коеф.;</p> <p>N – номінальна ціна облігації, грн.</p> <p>$V_{прод}^o$ - вартість придбання облігації (ціна, за якою облігація реалізується на ринку), грн.;</p> <p>k_{noz}^o - ставка, за якою буде нарахована сума відсотків за облігацією при її погашенні, коеф.;</p> <p>V_t^o - поточна вартість облігації у періоді t (ціна, за якою вона реалізується на ринку у цьому періоді), грн.;</p> <p>n – кількість років обігу облігації, що залишились до її погашення років;</p> <p>$V_{прод}^o$ - ціна продажу облігації, у відсотках до номіналу або грн.;</p>

Продовження таблиці 2.7

1	2	3
		$V_{\text{прид}}^O$ - ціна придбання облігації, у відсотках до номіналу або грн.; t - кількість днів із дня покупки до продажу облігації, дні
<p>➤ кінцева доходність</p>	$d_{\text{кінц}}^O = \frac{D + ((V_{\text{прод}}^O - V_{\text{прид}}^O) : n)}{V_{\text{прид}}^O} \cdot 100$	D - сукупний купонний доход за облігацією, грн.; $V_{\text{прод}}^O$ - ціна продажу облігації, у відсотках до номіналу або грн.; $V_{\text{прид}}^O$ - ціна придбання облігації, у відсотках до номіналу або грн.; n - кількість років, протягом яких інвестор володів облігацією, років;
Оцінка інвестицій у векселя		
1.1 Моделі оцінки вартості векселів		
<p>➤ приведена величина вексельної суми</p>	$P = S \times \left(1 - \frac{r \cdot t}{365} \right)$	P - приведена величина вексельної суми на момент врахування банком, грн; S - вексельна сума, грн; r - облікова ставка банку, коеф.; t - число днів від дати врахування до дати погашення векселя, дні
<p>➤ ринкова ціна векселя</p>	$V_t^B = V_{\text{ном}}^B - (i_r \times V_{\text{ном}}^B \times t_i) \div 365$	$V_{\text{ном}}^B$ - номінальна вартість векселя, грн; t_i - число днів до погашення векселя; i_r - ринкова ставка на момент угоди за борговими зобов'язаннями такої строковості, яка залишилася до

1	2	3
		погашення векселя, коеф.
1.2 Моделі оцінки величини доходу і доходності векселів		
➤ сума відсотків (вексельний дохід)	$D^B = \frac{i_e \cdot t \cdot V_{ном}^B}{365}$	i_e – річний відсоток з векселя, коеф.; t – число днів обігу векселя, дні; $V_{ном}^B$ – номінальна вартість векселя, грн
➤ доходність векселя	$d^B = \frac{D^B}{V_{прид}^B} \times 100$	D^B – вексельний дохід, грн.; $V_{прид}^B$ – ціна придбання векселя, грн.;
➤ дисконтний дохід	$D_{диск}^B = V_{ном}^B - V_{прид}^B$	$V_{ном}^B$ – номінальна вартість векселя, грн.; $V_{прид}^B$ – ціна придбання векселя, грн.;
➤ доходність векселя за рік	$d_{річ}^B = \frac{D^B \times 365}{t \times V_{прид}^B} \times 100$	D^B – вексельний дохід, грн.; $V_{прид}^B$ – ціна придбання векселя, грн.; t – число днів обігу векселя, дні
➤ дохід, який одержить покупець при продажу фінансового векселя на ринку до закінчення строку боргового зобов'язання	$D_{пок}^B = (i_r \times V_{ном}^B \times t_i) \div 365$	$V_{ном}^B$ – номінальна вартість векселя, грн.; t_i – число днів до погашення векселя; i_r – ринкова ставка на момент угоди за борговими зобов'язаннями такої строковості, яка залишилася до погашення векселя, грн

Продовження таблиці 2.7

1	2	3
➤ дохід продавця (першого векселеотримувача)	$D_{\text{прод}}^B = V_t^B - V_{\text{прид}}^B$	V_t^B - ринкова ціна векселя, грн; $V_{\text{прид}}^B$ - ціна придбання векселя, грн.;
➤ дохід покупця (другого векселеотримувача)	$D_{\text{пок}}^B = V_{\text{ном}}^B - V_t^B$	$V_{\text{ном}}^B$ - номінальна вартість векселя, грн; V_t^B - ринкова ціна векселя, грн;
➤ дисконт на користь банку	$D = S - P$ або $D = \frac{S \cdot r \cdot t}{365}$	P - приведена величина вексельної суми на момент врахування банком, грн; S - вексельна сума, грн; r - облікова ставка банку, коеф.; t - число днів від дати врахування до дати погашення векселя, дні

2.3.5 Аналіз інвестицій в умовах інфляції

Інфляція – це загальне підвищення цін. При зростанні інфляції, реальна вартість очікуваних грошових потоків знижується. Якщо інвестор не враховує ризик інфляції, то *NPV* і *IRR* можуть бути штучно завищені.

Є два способи для визначення оцінки ефективності проекту з урахуванням інфляції:

1) скоригувати грошові потоки на середньорічний індекс інфляції, а потім на ставку дисконту.

2) спочатку визначити ставку дисконту, яка б урахувувала індекс інфляції (формула (12.1)), і потім скоригувати грошові потоки за новою ставкою:

$$r_i = (1+r) \times (1+i) - 1 \quad (2.1)$$

де r_i - ставка дисконту (коефіцієнт) з урахуванням інфляції;

r - ставка дисконту (коефіцієнт) без урахування інфляції;

i - середньорічний індекс інфляції (коефіцієнт).

РОЗДІЛ 3. КОМПЛЕКСНЕ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

ТЕМА 3.1

КОМПЛЕКСНЕ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1.1 Методичні засади проведення комплексного оцінювання фінансового стану підприємства

3.1.2 Система показників для визначення рейтингової оцінки фінансового становища підприємств

Література: [30, с.9-129], [36, с.99-101], [46, с.288-301], [49,с.77-108], [60,с.170-184], [73,с.270-284].

3.1.1 Методичні засади проведення комплексного оцінювання фінансового стану підприємства

Значна частина управлінських фінансових рішень потребує комплексного (інтегрального) підходу до дослідження об'єкта аналізу. Це, у свою чергу, визначає об'єктивну необхідність визначення загальних принципів і формулювання ефективних методик організації та проведення комплексного фінансового аналізу.

Комплексна оцінка фінансової діяльності є результатом комплексного дослідження, тобто одночасного вивчення сукупності показників, які відображають всі аспекти господарських процесів, і такою, що включає загальні висновки про результати фінансової діяльності об'єкту на основі виявлення якісних і кількісних відмінностей від бази порівняння (плану, нормативів, попередніх періодів, досягнень на інших аналогічних об'єктах, інших можливих варіантах розвитку).

Комплексне оцінювання дає можливість провести порівняльний аналіз фінансової діяльності деякої множини однорідних підприємств та їх підрозділів

за визначеною сукупністю економічних та технічних індикаторів.

Зведення ряду показників в єдиний інтегральний показник дозволяє визначити відмінність досягнутого стану від бази порівняння в цілому по групі вибраних показників і дозволяє зробити однозначний висновок про покращення (погіршення) результатів роботи за даний проміжок часу.

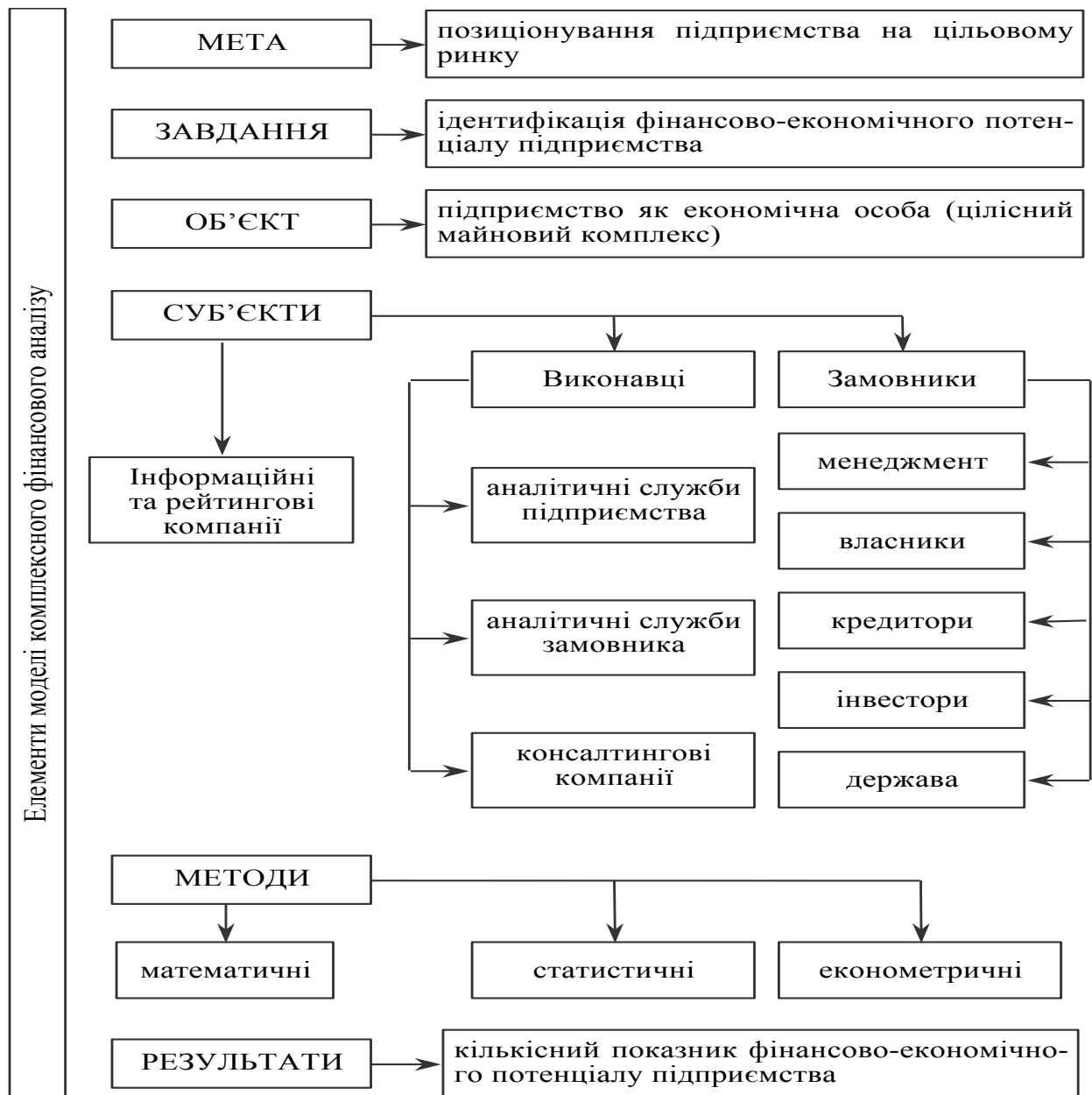

Рисунок 3.1 – Функціонально-організаційна структура комплексного фінансового аналізу (КФА)

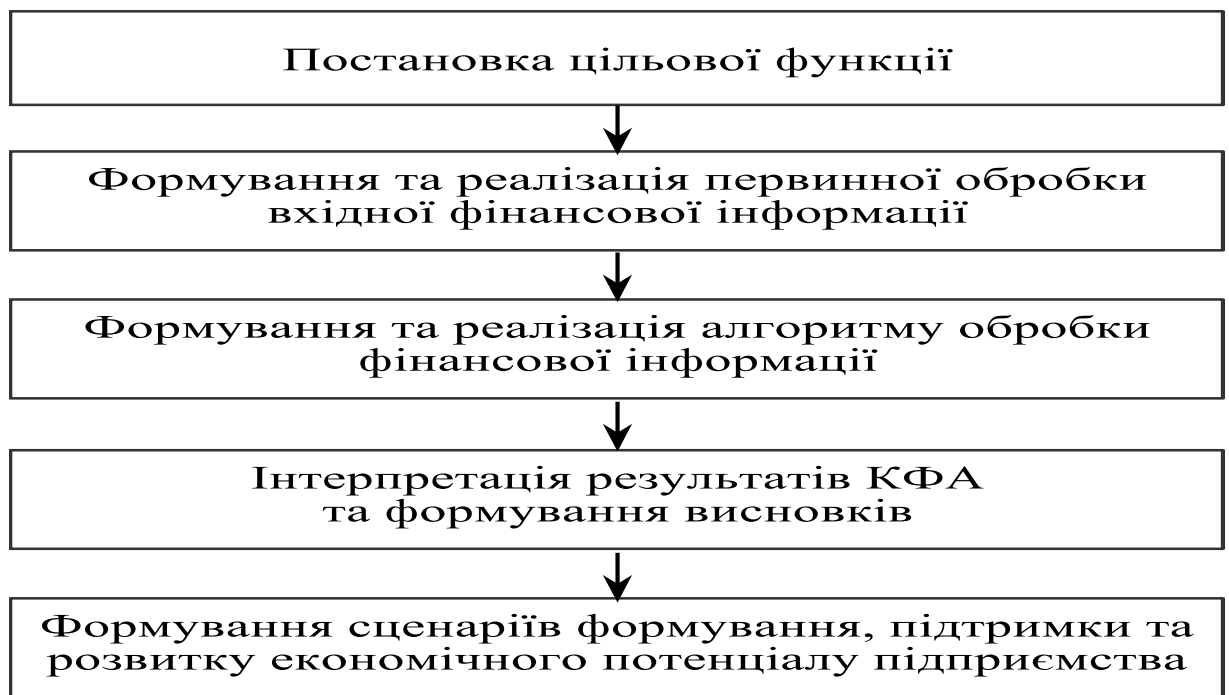

Рисунок 3.2 – Процедура організації та проведення комплексного фінансового аналізу (КФА) об'єкта дослідження

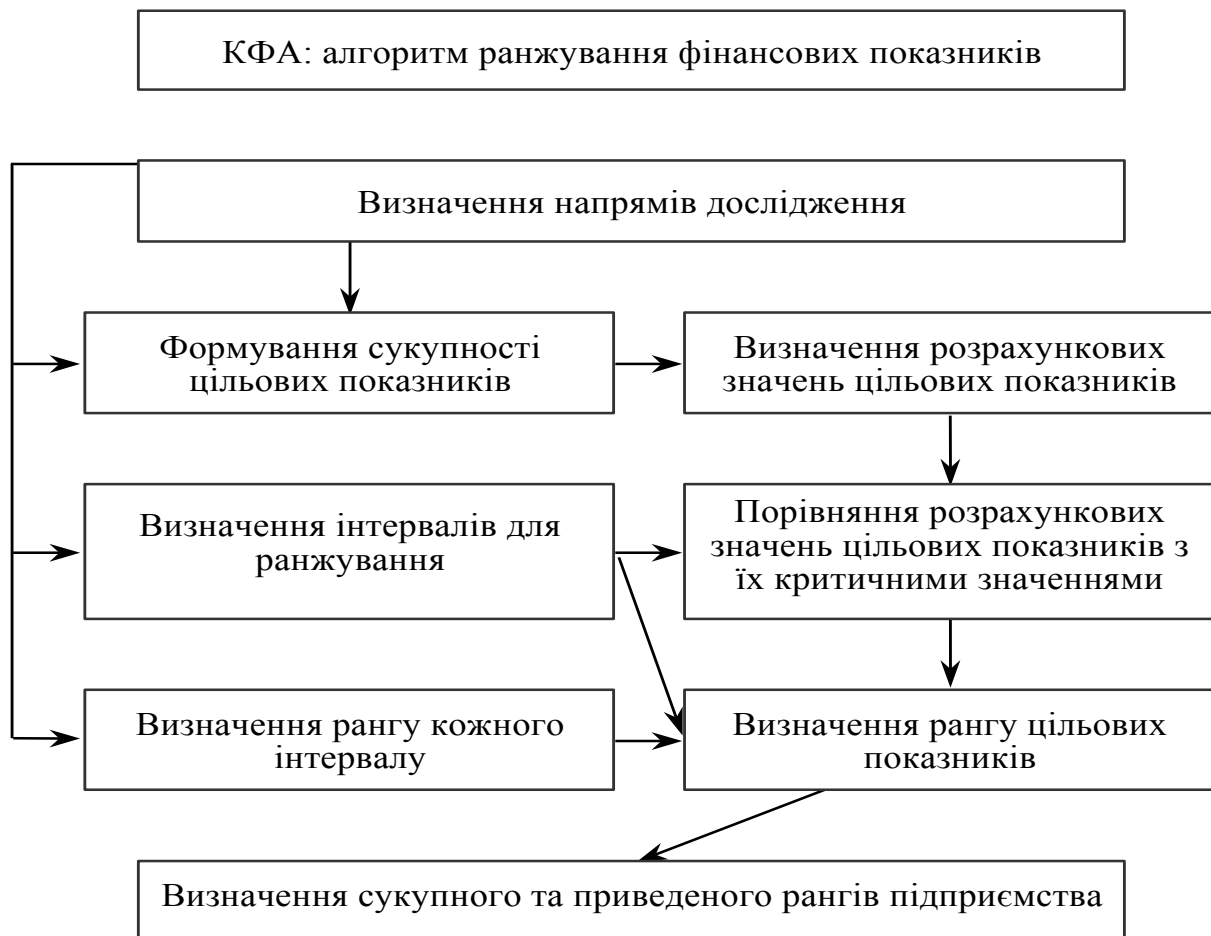

Рисунок 3.3 – Процедура КФА на основі ранжування фінансових показників та коефіцієнтів

3.1.2 Система показників для визначення рейтингової оцінки фінансового становища підприємств

Таблиця 3.1 – Система вихідних показників для рейтингової оцінки

I група	II група	III група	IV група
Показники оцінки прибутковості господарської діяльності	Показники оцінки ефективності управління	Показники оцінки ділової активності	Показники оцінки ліквідності й ринкової
1. Загальна рентабельність підприємства - балансовий прибуток на 1 грн. активів	1. Чистий прибуток на 1 грн. обсягу всієї реалізації	1. Віддача всіх активів - виручка від реалізації продукції на 1 грн. активів	1. Коефіцієнт покриття - оборотні кошти на 1 грн. оточних зобов'язань
2. Чиста рентабельність підприємства - чистий прибуток на 1 грн. активів	2. Прибуток від реалізації продукції на 1 грн. обсягу реалізації продукції	2. Віддача основних фондів- виручка від реалізації продукції на 1 грн. основних фондів	2. Коефіцієнт ліквідності - кошти, розрахунки та інші активи на 1 грн. поточних зобов'язань
3. Рентабельність власного капіталу – чистий прибуток на 1 грн. власного капіталу (засобів)	3. Прибуток від усієї реалізації на 1 грн. обсягу всієї реалізації	3. Оборотність оборотних фондів - виручка від реалізації продукції на 1 грн. оборотних коштів	3. Індекс постійного активу - основні фонди та інші позаоборотні активи до власних засобів
4. Загальна рентабельність виробничих фондів - балансовий прибуток до середньої величини основних виробничих фондів і оборотних коштів у товарно-матеріальних цінностях	4. Балансовий прибуток на 1 грн. обсягу всієї реалізації	4. Оборотність запасів - виручка від реалізації продукції на 1 грн. запасів і витрат	4. Коефіцієнт автономії - власні засоби на 1 грн. підсумку балансу
		5. Оборотність дебіторської заборгованості - виручка від реалізації продукції на 1 грн. дебіторської заборгованості	5. Забезпеченість запасів власними оборотними коштами - власні оборотні кошти на 1 грн. запасів і витрат
		6. Оборотність найбільш ліквідних активів - виручка від реалізації на 1 грн. найбільш ліквідних активів	
		7. Віддача власного капіталу - виручка від реалізації на 1 грн. власного капіталу	

СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський Кодекс України. Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV зі змінами і доповненнями [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI зі змінами і доповненнями [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

3. “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”. Закон України від 16.07.99 № 996 – XIV. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

4. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO.aspx>.

5. Положення про порядок складання та подання адміністративних даних щодо діяльності торговців цінними паперами до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку 25.09.2012 № 1283 зі змінами і доповненнями. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1737-12>

6. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. Затверджено наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 №14. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=111503bd-ca7f-4dee-b07c-c66c2aa28e03&title=MetodichniRekomendatsiiSchodoViiavlenniaOznakNeplatosprozhnostiPidpriemstvaTaOznakDiiZPrihovuvanniaBankrutstvaFiktivnogoBankrutstvaChiDovedenniaDoBankrutstva-1>

7. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації. Наказ Міністерства фінансів та Фонду державного майна України 26.01.2001 р. Зареєстровані в Міністерстві

юстиції України 08.02.2001 р. за №121/5312. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01>

8. Інструкція зі статистики заробітної плати. Наказ державного комітету статистики України від 13.01.2004 №5, зареєстрована в Міністерстві юстиції 27.01.2004 за № 114/8713 [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04>

9. Інструкція зі статистики кількості працівників. Наказ державного комітету статистики України від 28.09.2005 № 286, зареєстрована в Міністерстві юстиції 30.11.2005 за № 1442/11722 [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1442-05>

10. Інструкція щодо заповнення форми державного статистичного спостереження N 3-торг "Звіт про продаж і запаси товарів у торговій мережі та мережі ресторанного господарства". Наказ державного комітету статистики України від 26.07.2005 № 209, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 29 серпня 2005 р. за N 941/11221 (зі змінами і доповненнями) [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0941-05>

11. Про затвердження інструкцій щодо заповнення форм державних статистичних спостережень зі статистики роздрібною торгівлі та ресторанного господарства. Наказ державного комітету статистики України від 26.07.2005 № 209. Зареєстрований в Міністерстві юстиції України 29 серпня 2005 р. за № 939/11219 (зі змінами і доповненнями) [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0939-05>

12. Інструкція щодо заповнення форми державного статистичного спостереження N 1-ПВ (місячна) "Звіт з праці". Затверджено Наказом Держкомстату від 26.10.2009 N 403. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15 грудня 2009 р. за N 1211/17227. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1211-09>

13. Інструкція щодо заповнення форми державного статистичного спостереження N 1-ПВ (квартальна) "Звіт з праці". Затверджено Наказом Держкомстату від 26.10.2009 N 404. Зареєстровано в Міністерстві юстиції

України 15 грудня 2009 р. за N 1212/17228. [Ел. ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1212-09>

14. Про затвердження Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження N 1-РС "Звіт про витрати на утримання робочої сили". Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27 жовтня 2010 р. за N 984/18279. Затверджено Наказом Державного комітету статистики України 07.10.2010 N 414. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0984-10>

15. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Я. Базилінська – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 328 с.

16. Баканов М.И. Теория экономического анализа: учебник / М.И. Баканов, М.В. Мельник, А.Д. Шеремет; под общ. ред. М.И. Баканова. – 5-е изд., – М.: Финансы и статистика, 2006. – 536 с.

17. Баканов М.И. Теория экономического анализа: учебник / М.И. Баканов, А.Д. Шеремет – 4-е изд. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 416 с.

18. Бассова О. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. для самост. вивч. дисц. / О. О. Бассова. – Миколаїв, 2013. – 184 с.

19. Бариленко В. И. Анализ финансовой отчетности: учеб. пособие / В. И. Бариленко, С. И. Кузнецов, Л. К. Плотникова и др. ; под общ. ред. В. И. Бариленко – М.: КноРус, 2006. -254 с.

20. Барнгольц С.Б. Методология экономического анализа деятельности хозяйствующего субъекта: учеб. пособие / С.Б. Барнгольц , М.В. Мельник – М.: Финансы и статистика, 2003. – 240 с.

21. Бороненкова С.А. Управленческий анализ: учеб. пособие / С.А. Бороненкова – М.: Финансы и статистика, 2002. – 384 с.

22. Болюх М.А. Економічний аналіз: навч. посібник / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатов; за ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. – К.: КНЕУ, 2001. – 540с.

23. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз. Практикум: навч. посібник /

Ф.Ф. Бутинець, С.В. Мних, О.В. Олійник. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 416с.

24. Бутко А.Д. Теорія економічного аналізу: підручник / А.Д. Бутко – К.: КНТЕУ, 2005. – 411 с.

25. Гаркуша Н. М. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств торгівлі : навч. посіб. / Н. М. Гаркуша, І. В. Руденко. – Х. : ХДУХТ, 2005. – 98 с.

26. Гаркуша Н.М. Аналіз трудових показників підприємств роздрібної торгівлі: навч. посібник / Н.М. Гаркуша, О.В. Цуканова – Х.: ХДУХТ, 2004. – 92 с.

27. Гаркуша Н.М. Аналіз основних засобів підприємств торгівлі: навч. посібник / Н.М. Гаркуша, О.О. Горошанська – Х.: ХДУХТ, 2006. – 39 с.

28. Гаркуша Н.М. Аналіз операційних витрат в підприємствах роздрібної торгівлі: навч. посібник / Н.М. Гаркуша, Н.Б. Кащена – Х.: ХДУХТ, 2005. – 93 с.

29. Гиляровская Л.Т. Анализ и оценка финансовой устойчивости коммерческих организаций: учеб. пособие / Л.Т. Гиляровская, А.В. Ендовицкая – М.: Юнити-Дана, 2006. – 224 с.

30. Гиляровская Л.Т., Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности: учеб. пособие / Л.Т. Гиляровская, Д.В. Лысенко, Д.А. Ендовицкий – М.: ТК Велби, Проспект, 2006. – 275 с.

31. Грабовецький Б.С. Економічний аналіз: навч. посібник / Б.С. Грабовецький – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.

32. Грабовецький Б. Є. Фінансовий аналіз та звітність : навчальний посібник / Б.Є. Грабовецький, І.В. Шварц. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 281 с.

33. Грачёв А.В. Анализ финансовой устойчивости предприятия: учеб.-практич. пособие / А.В. Грачёв – М.: Издательство Дело и сервис, 2006. – 234 с.

34. Десва Н.М. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Н.М. Десва, О.І. Дедіков – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 328с.

35. Економічний аналіз: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» за ред. проф. Ф.Ф.Бутинця.- Житомир: ПП «Рута». 2003.- 680 с.

36. Економічний аналіз: конспект лекцій для студентів напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит» /укл. : Над. М. Гаркуша, Нат. М. Гаркуша, І. В. Руденко. – Х. : ХДУХТ, 2014. – 111 с.

37. Экономический анализ в предприятиях питания и торговли: учебн. пособие / Н.Н. Гаркуша, Н.Б. Кащена, О.В. Цуканова – Х.: ХДУХТ, 2007. – 199 с.

38. Загурський О.М. Фінансовий аналіз: кредитно-модульний курс: Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2013. – 472 с.

39. Кіндрацька Г. Ш. та ін. Економічний аналіз: теорія і практика : підручник / за ред. А. Г. Загороднього. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Львів : “Магнолія 2006”, 2008. – 440 с.

40. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности: учебн. пособие / В.В. Ковалев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 1999 – 456 с.

41. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посібник / М.Я. Коробов – К.: Т-во "Знання", КОО, 2000. – 378 с.

42. Костирко Р. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Р. О. Костирко. – Х. : Фактор, 2007. – 784 с.

43. Кравченко Л.И. Анализ хозяйственной деятельности в торговле: учебник / Л.И. Кравченко. – 6-е изд., перераб. – М.: Новое знание, 2003. – 526 с.

44. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К. : ЦУЛ, 2008. – 392 с.

45. Лазаришина І.Д. Економічний аналіз в Україні: історія, методологія, практика: монографія / І.Д. Лазаришина. – Рівне: НУВГП, 2005. – 369 с.

46. Литвин Б.М. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / Б.М. Литвин, М.В. Стельмах. – К.: «Хай-Тек Прес», 2008. – 336 с.

47. Методи і моделі прийняття рішень в аналізі та аудиті: навч. посібник / Гаркуша Н.М. [та ін.]. – К. : Знання, 2011. – 523 с.

48. Методологія аналізу реальних і фінансових інвестицій підприємства: монографія / Н.М. Гаркуша [та ін.] ; за ред. проф. Н.М. Гаркуші. – Х. : ХДУХТ,

2010. – 324 с.

49. Міжнародний економічний аналіз : навч. посібник / Н.М. Гаркуша [та ін.] ; за ред. проф. Н.М. Гаркуші. – Х. : ХДУХТ, 2014. – 239 с.

50. Мних С.В. Економічний аналіз на промисловому підприємстві: підручник / С.В. Мних – К.: "Інститут змісту і методів навчання", 2006. – 236 с.

51. Мних Є.В. Фінансовий аналіз : підручник / І.В. Мних, Н.С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с.

52. Мошенський С.З. Економічний аналіз: підручник / С.З. Мошенський, О.В. Олійник; під заг. ред. Ф.Ф.Бутинця. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП "Рута", 2007. – 704 с.

53. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: навч. посібник / В.О. Подольська, О.В. Яріш – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488с.

54. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник / П.Я. Попович; 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. - 630 с.

55. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник / Г.В. Савицька - 2-ге вид., випр. і доп.- К.: Знання, 2005.- 662с.

56. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учебник / Г. В. Савицкая. - 5-е изд., перераб. и доп. – М. : Инфра-М, 2009. – 536 с.

57. Селіверстова Л.С. Фінансовий аналіз : навч. метод. посіб. / За заг. ред. С.М. Безрутенка. – К. : «Видавництво «Центр учбової літератури», 2012. – 274 с.

58. Сіменко І.В. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник / [за заг. ред. І.В. Сіменко, Т.Д. Косової] - К. : "Центр учбової літератури", 2013. - 384 с.

59. Сідорова Т.О. Фінансовий аналіз в умовах нових стандартів обліку в підприємствах торгівлі: навч. посібник / Т.О. Сідорова – Харків, 2002. – 312с.

60. Тарасенко Н.В. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Н.В. Тарасенко - Львів. Новий світ, 2009. – 444с.

61. Теория анализа хозяйственной деятельности: учебник. / В.В. Осмоловский, Л.И. Кравченко, Н.А. Русак и др.; под общ. ред. В.В. Осмоловского. – Мн.: Новое знание, 2001. - 318 с.
62. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Г.В. Митрофанов, Г.О. Кравченко, Н.С. Барабаш та ін.; за ред. проф. Г.В. Митрофанова. - К.: КНЕУ, 2002. – 301 с.
63. Фінансовий аналіз : навч. посібник / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька; 2-ге вид. – К.: КНЕУ, 2007. – 592 с.
64. Фінансово-економічний аналіз : підручник / П.Ю. Буряк , М.В. Римар, М.Т. Биць та ін.; під заг. ред. П.Ю.Буряка, М.В.Римара – К.: ВД Професіонал, 2007. – 528 с.
65. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / А. І. Склабінська, С. А. Дrajниця, Л. Д. Федорук ; ред. М. П. Войнаренко. – Львів : Новий світ-2000, 2013. – 342 с.
66. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / В. В. Матвеев, В. М. Парій, А. В. Некрасова. – К. : НАУ, 2010. – 367 с.
67. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Б. М. Литвин, М. В. Стельмах. – К. : «Хай Тек Прес», 2008. – 336 с.
68. Фінансовий аналіз навчальний посібник кол./авт.: Косова Т.Д. [та ін.]; [за заг. Ред. Т.Д. Косової, І.В. Сіменко]. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 440 с.
69. Фінансовий аналіз навчальний посібник. / За заг. Ред. Шкільник І.О. [І.О. Шкільник, І.М. Боярко, О.В. Дейнека та ін.] – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 368 с.
70. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник / Ю.С. Цал-Цалко – Київ: ЦУЛ, 2008. – 566 с.
71. Чернов В. А. Экономический анализ: торговля, общественное питание, туристический бизнес : учеб. пособие / Под ред. М. И. Баканова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – 639 с.
72. Черниш С. С. Економічний аналіз : навч. посіб. / С. С. Черниш. – К. : ЦУЛ, 2010. – 312 с.
73. Швиданенко Г. О. Бізнес-діагностика підприємства: навч. посіб. / Г. О.

Швиданенко, А. І. Дмитриненко, О. І. Олексюк – К. : КНЕУ, 2008. – 344 с.

74. Шеремет А. Д. Теория экономического анализа : учебник / А.Д. Шеремет. - 2-е изд., доп. - М.: ИНФРА-М, 2005. - 366 с.

75. Шеремет А. Д. Методика финансового анализа : учебник / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин, Е.В. Негашев; 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 208 с.

76. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / О. О. Шеремет. – К. : "Кондор", 2005. – 196 с.

77. Шило В. П. Аналіз фінансового стану виробничої й комерційної діяльності підприємств : навч. посіб. / В. П. Шило. – К. : Кондор, 2011. – 240 с.

78. Шпанковська Н. Г. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій: навч. посібник / Н.Г. Шпанковська, Г.О. Король, К.Ф. Ковальчук [та ін.] ; за ред. К.Ф. Ковальчука. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 328 с.

Навчальне видання

Укладачі

КАЩЕНА Наталія Борисівна
ГАРКУША Наталія Миколаївна
РУДЕНКО Інна Вікторівна
ПОЛЬОВА Тетяна Володимирівна

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ

ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

для студентів економічних спеціальностей
галузі знань 0305 «Економіка і підприємництво»
освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр», «магістр»

Авторська редакція

Підп. до друку 2016 р. Формат 60×84 1/16. Папір офсет.

Друк. офсет. Умов. друк. арк. Тираж прим. Замов.

Видавець і виготовлювач
Харківський державний університет харчування та торгівлі
вул. Клочківська, 333, Харків, 61051
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4417 від 10.10.2012